Barockes Glas aus Schlesien / Śląskie szkło barokowe

Katalog der Bestände des Riesengebirgsmuseums in Hirschberg und des Schlesischen Museums zu Görlitz /
Katalog zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze oraz Muzeum Śląskiego w Görlitz

Begleitband zur Ausstellung „Barockes Glas aus Schlesien“ vom 11.6. bis 31.7. 2016 im Riesengebirgsmuseum in Hirschberg und vom 20.8. bis 20.11. 2016 im Schlesischen Museum zu Görlitz / Publikacja towarzysząca wystawie „Śląskie szkło barokowe” prezentowanej w Muzeum Karkonoskim w Jeleniej Górze od 11.6 do 31.7.2016 oraz od 20.8 do 20.11.2016 w Muzeum Śląskim w Görlitz

Fotos / Zdjęcia: Arkadiusz Podstawka
Mitarbeiter / Współpraca: Dominik Kunysz, Przemysław Jermaczek

Justyna Wierzchucka / Martin Kügler

Barockes Glas aus Schlesien
Śląskie szkło barokowe

Herausgegeben von Gabriela Zawiła und Markus Bauer /
Publikacja wydana przez Gabrielę Zawiłę i Markusa Bauera

Verlag Gunter Oettel
Görlitz / Zittau 2016

Kat.Nr. / nr kat. 34

Die Ausstellung steht unter der Schirmherrschaft
des Marschalls der Wojwodschaft Dolny Śląsk / Niederschlesien, Herrn Cezary Przybylski,
des Staatsministers des Innern des Freistaates Sachsen, Herrn Markus Ulbig,
des Stadtpräsidenten von Jelenia Góra / Hirschberg, Herrn Marcin Zawiła,
und des Bürgermeisters von Szklarska Poręba / Schreiberhau, Herrn Mirosław Graf.

Wystawa pod patronatem honorowym
Marszałka Województwa Dolnośląskiego Cezarego Przybylskiego,
Ministra Spraw Wewnętrznych landu Saksonia Markusa Ulbiga,
Prezydenta Miasta Jelenia Góra Marcina Zawiły
oraz Burmistrza Szklarskiej Poręby Mirosława Grafa.

DOLNY ŚLĄSK
PATRONAT HONOROWY MARSZAŁKA
WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO

STAATSMINISTERIUM
DES INNERN

Freistaat
SACHSEN

PATRONAT HONOROWY
MARCIN ZAWIŁA
PREZYDENT MIASTA
JELENIEJ GÓRY

Szklarska Poręba

Impressum

Hrsg. von Gabriela Zawiła und Markus Bauer / Publikacja wydana przez Gabrielę Zawiłę i Markusa Bauera
Texte / Teksty: Justyna Wierzchucka, Martin Kügler
Fotos / Zdjęcia: Arkadiusz Podstawka
Redaktion / Redakcja: Martin Kügler
Übersetzungen / Tłumaczenie: Przemysław Jermarczek, Johanna Busch
Korrekturen / Korekta: Agata Kempiak-Koniuch
Layout / Oprawa graficzna: Gunter Oettel, Justyna Wierzchucka, Martin Kügler
Umschlag / Okładka: René E. Pech
Gesamtherstellung / Produkcja: Graphische Werkstätten Zittau

Ausstellungskuratoren / Kuratorzy wystawy: Justyna Wierzchucka, Martin Kügler

© der Texte / Teksty: Justyna Wierzchucka, Martin Kügler
© der Fotos / Zdjęcia: Arkadiusz Podstawka, Muzeum Karkonoskie w Jeleniej Górze, Schlesisches Museum zu Görlitz

Für den Inhalt einzelner Beiträge ist der jeweilige Autor allein verantwortlich /
Za treść i zawartość artykułów odpowiadają ich autorzy

Kein Teil dieses Werkes darf ohne schriftliche Einwilligung des Herausgebers in irgendeiner Form (Fotokopie, Mikrofilm, Digitalisierung oder ein anderes Verfahren), auch nicht zum Zwecke der Unterrichtsgestaltung, reproduziert oder unter Verwendung elektronischer Systeme verarbeitet, vervielfältigt oder verbreitet werden. Nachdruck auch auszugsweise, verboten. /
Wszystkie prawa zastrzeżone. Każda reprodukcja lub adaptacja całości lub części niniejszej publikacji oraz jej rozpowszechnianie również do celów edukacyjnych, niezależnie od techniki reprodukcji (drukarskiej, fotograficznej komputerowej itd.), wymaga pisemnej zgody wydawcy.

Muzeum Karkonoskie w Jeleniej Górze
ul. Jana Matejki 28
58-500 Jelenia Góra
Tel. 0048 - 75 - 64 550 73
info@muzeumkarkonoskie.pl
www.muzeumkarkonoskie.pl

Stiftung Schlesisches Museum zu Görlitz
Untermarkt 4
02826 Görlitz
Tel. 0049-(0)-3581-8791 0
kontakt@schlesisches-museum.de
www.schlesisches-museum.de

Verlag Gunter Oettel
info@verlag-oettel.de
www.verlag-oettel.de
Görlitz / Zittau 2016

ISBN 978-3-944560-28-1

Inhalt
Spis treści

Vorwort 9
Dank 10

Zum Katalog und der Ausstellung 11
Die Sammlung barocker Gläser des Muzeum Karkonoskie w Jeleniej Górze 13
Die Sammlung barocker Gläser des Schlesischen Museums zu Görlitz 17

Katalog 21
• Glashütten in Schlesien im 17. und 18. Jahrhundert ... 21
• Friedrich Winter 39
• Gläser mit biblischen Motiven 58
• Gläser mit Handelsszenen 65
• Gläser mit Jagddarstellungen 79
• Reisegarnituren 86
• Gläser mit Orts- und Landschaftsansichten 90
• Gläser mit allegorischen und mythologischen Darstellungen 111
• Gläser mit Genreszenen 131
• Gläser mit militärischen Motiven 144
• Gläser mit Wappen 154
• Sonstige geschliffene Gläser 164
• Gläser mit Schwarzlotmalerei 184
• Bemalte Gläser 187

Anhang .....
Konkordanzlisten .....
• Katalognummer / Objekte des Muzeum Karkonoskie w Jeleniej Górze .....
• Objekte des Muzeum Karkonoskie w Jeleniej Górze / Katalognummer .....
• Katalognummer / Objekte des Schlesischen Museums zu Görlitz .....
• Objekte des Schlesischen Museums zu Görlitz / Katalognummer .....
• Schlesisches Museum zu Görlitz, Sammlung Zoedler ...
Register der Devisen und Inschriften auf den Gläsern des MJG und des SMG .....
Verzeichnis der Leihgeber und der Leihgaben der Ausstellung .....
Literaturverzeichnis .....
Abbildungsverzeichnis .....

Słowo wstępne 9
Podziękowania 10

O katalogu i wystawie 11
Zbiory szkła barokowego w Muzeum Karkonoskim w Jeleniej Górze 13
Zbiory szkła barokowego w Muzeum Śląskim w Görlitz 17

Katalog 21
• Huty szkła na Śląsku w XVII i XVIII wieku 21
• Friedrich Winter 39
• Szkła z motywem biblijnym 58
• Szkła ze scenami handlu 65
• Szkła ze scenami polowania 79
• Zestawy podróżne 86
• Szkła z przedstawieniami miejscowości i krajobrazu ... 90
• Szkła z przedstawieniami alegorycznymi i mitologicznymi 111
• Szkła ze scenami rodzajowymi 131
• Szkła z motywami militarnymi 144
• Szkła z herbami 154
• Inne szkła szlifowane 164
• Szkła malowane schwarzlotem 184
• Szkła malowane 187

Aneks 195
Zestawienia 195
• Numer katalogowy / Obiekty Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze 195
• Obiekty Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze / Numer katalogowy 195
• Numer katalogowy / Obiekty Muzeum Śląskiego w Görlitz 196
• Obiekty Muzeum Śląskiego w Görlitz / Numer katalogowy 197
• Muzeum Śląskie w Görlitz, kolekcja Zoedler 198
Indeks dewiz oraz inskrypcji na szkłach Muzeum Karkonoskiego oraz Muzeum Śląskiego 199
Spis instytucji i osób użyczających oraz depozytów na wystawie 201
Spis literatury 203
Spis ilustracji 204

Dank / Podziękowania

Wir danken den Leihgebern und zahlreichen Unterstützern der Ausstellung und des Kataloges.
Dziękujemy instytucjom oraz osobom użyczającym i wspierającym wystawę i katalog.

Gefördert wird das Gesamtprojekt von deutscher Seite von der Beauftragten der Bundesregierung für Kultur und Medien aufgrund eines Beschlusses des Deutschen Bundestages, dem Sächsischen Staatsministerium für Wissenschaft und Kunst, dem Sächsischen Staatsministerium des Innern und der Kulturreferentin für Schlesien, auf polnischer Seite von der Stadt Szklarska Poręba, Tauron Dystrybucja S.A. und Zamek Karpniki.

Wspólny projekt został dofinansowany z niemieckiej strony przez Pełnomocnika Rządu Niemiec ds. Mediów i Kultury, Saksońskie Ministerstwo Wiedzy i Sztuki, Saksońskie Ministerstwo Spraw Wewnętrznych oraz Referenta Kulturalnego ds. Śląska, z polskiej strony przez Miasto Szklarską Porębę, Tauron Dystrybucję S.A. i Zamek Karpniki.

Ohne die großzügige Unterstützung durch die Ernst von Siemens Kunststiftung hätte der Katalog nicht entstehen können.

Wydanie katalogu nie byłoby możliwe bez hojnego wsparcia finansowego Fundacji Ernsta von Siemens.

Leihgeber / Użyczający:
Fundacja XX. Czartoryskich, Kraków
Kulturhistorisches Museum Görlitz
Muzeum Historyczne w Bielsku-Białej
Muzeum Narodowe w Kielcach
Muzeum Narodowe w Krakowie
Muzeum Narodowe w Warszawie
Muzeum Narodowe we Wrocławiu
Severoceskie Muzeum w Liberci
Städtische Museen Zittau
Zamek Królewski na Wawelu, Kraków
Zamek Królewski Warszawa

Vorwort
Przedmowa

Es gab eine Zeit, als die vornehme Gesellschaft Europas aus schlesischen Gläsern trank. In der zweiten Hälfte des 17. Jahrhunderts eroberten die Glashütten des Riesengebirges einen vorderen Rang im internationalen Wettbewerb zwischen den Zentren der europäischen Glasmacherkunst. Das hier hergestellte durchsichtige und dickwandige Kreideglas erlaubte es, neuartige Schleif- und Schneidetechniken anzuwenden, Verfahren, die aus der Edelsteinbearbeitung stammten. Die schlesischen Glasmacher entwickelten eine staunenswerte Kunstfertigkeit und lieferten Pokale, Becher und Schalen von einzigartiger Schönheit. Die Hochschnittgläser von Friedrich Winter um 1700 mit ihren üppig wuchernden Akanthusranken übersetzten die Formensprache des Barock in das Medium des Glases. Christian Gottfried Schneider und die Glasmacher der Epoche um 1750 zauberten auf ihre Gläser eine vielgestaltige Wunderwelt des Rokoko mit Miniaturlandschaften und -architekturen, Putten und Grotesken, Vögeln und Schäferpaaren.

An die große Zeit der schlesischen Glasmacherkunst soll unsere Ausstellung erinnern. Sie präsentiert zwei Sammlungen barocken schlesischen Glases, die zu den besten ihrer Art in Deutschland und Polen zählen. Gemeinsam geben die Gläser des Muzeum Karkonoskie w Jeleniej Górze / Riesengebirgsmuseums in Hirschberg und des Schlesischen Museums zu Görlitz einen guten Überblick über die Entwicklung des schlesischen Glases in der Zeit von 1620 bis 1800, über Techniken des Hoch- und des Tiefschnitts sowie der Malerei, über Dekore und Bildthemen. Der Katalog der Ausstellung stellt für beide Museen einen Bestandskatalog ihrer Sammlungen barocken Glases aus Schlesien dar. Wir wünschen uns, dass dies die wissenschaftliche Auseinandersetzung mit einem wichtigen Thema der Kulturgeschichte Schlesiens befördert.

Ausstellung und Katalog sind ein Ergebnis der langjährigen, freundschaftlichen Zusammenarbeit unserer Museen. Wir danken allen, die es uns möglich gemacht haben, dieses polnisch-deutsche Projekt zu realisieren. Museen in Deutschland und Polen haben großzügig Leihgaben zur Verfügung gestellt. Besonders danken wir den Sponsoren und Zuwendungsgebern: dem Sächsischen Staatsministerium des Innern, der Ernst von Siemens Kunststiftung und der Stadt Szklarska Poręba.

Hirschberg und Görlitz im Mai 2016

Gabriela Zawiła
Riesengebirgsmuseum Hirschberg

Markus Bauer
Schlesisches Museum zu Görlitz

Były czasy, kiedy w arystokratycznych kręgach Europy używano do picia śląskich szkieł. W drugiej połowie XVII wieku huty szkła w Karkonoszach wyprzedziły międzynarodową konkurencję i przejęły czołową pozycję wśród europejskich ośrodków produkcji szkła artystycznego. Wytwarzane tutaj przezroczyste i grubościenne szkło kredowe pozwalało na wprowadzenie nowoczesnych technik szlifu i rytowania, przejętych z tradycji obróbki kamieni szlachetnych. Śląscy producenci szkła rozwinęli godną podziwu umiejętność zdobienia szkła i tworzyli puchary, szklanice i patery o niepowtarzalnym pięknie. Niezwykle głęboko rzeźbione szkła wykonane przez Friedricha Wintera ok. roku 1700, tonące wręcz w bogactwie liści akantu, odzwierciedlają w szkle barokowe formy zdobienia. Christian Gottfried Schneider oraz inni artyści połowy wieku XVIII wyczarowywali na szkłach bogaty świat rokoka, którego elementami były miniaturowe krajobrazy i budowle, putto i groteski, ptaki i pary pasterzy.

Zadaniem naszej wystawy jest upamiętnienie tego okresu rozkwitu sztuki zdobienia szkła na Śląsku. Prezentuje ona dwie kolekcje śląskich szkieł epoki baroku, które należą do najlepszych w Polsce i Niemczech. Eksponaty Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze i Schlesisches Museum zu Görlitz / Muzeum Śląskiego w Görlitz wspólnie dobrze obrazują rozwój produkcji szkła na Śląsku od roku 1620 do 1800. Ponadto prezentują one techniki płytkiego i głębokiego rzeźbienia szkła oraz malowania na szkle, a także formy i tematykę dekoracji. Wydany wraz z wystawą katalog stanowi dla obu placówek swego rodzaju katalog zbiorów barokowego szkła z terenu Śląska. Mamy nadzieję, iż przyczyni się on do wzmożenia badań naukowych nad tym ważnym dla dziejów kultury Śląska tematem.

Wystawa i katalog są wynikiem wieloletniej przyjacielskiej współpracy między naszymi muzeami. Dziękujemy tym wszystkim, którzy umożliwili nam zrealizowanie tego polsko-niemieckiego projektu, w tym muzeom w Polsce i Niemczech, które bardzo hojnie oddały nam do dyspozycji eksponaty. Szczególnie dziękujemy sponsorom i fundatorom: Saksońskiemu Ministerstwu Spraw Wewnętrznych, fundacji Ernst von Siemens Kunststiftung i Miastu Szklarska Poręba.

Jelenia Góra i Görlitz w maju 2016 roku

Gabriela Zawiła
Muzeum Karkonoskie w Jeleniej Górze

Markus Bauer
Muzeum Śląskie w Görlitz

Justyna Wierzchucka / Martin Kügler

Zum Katalog und der Ausstellung
O katalogu i wystawie

Bereits 2013 entstand die Idee, die schon seit Jahren praktizierte intensive und gute Zusammenarbeit der beiden Museen – des Muzeum Karkonoskie w Jeleniej Górze / Riesengebirgsmuseum Hirschberg und des Schlesischen Museum zu Görlitz – mit einem gemeinsamen Ausstellungsprojekt fortzusetzen. Schnell war ein beide Institutionen verbindendes, attraktives Thema gefunden: Das schlesische Glas des 17. und 18. Jahrhunderts, kurz zusammengefast unter dem Titel „Barockes Glas aus Schlesien". Mit dem Projekt soll die Blütezeit des schlesischen Glasschnitts und -schliffs vorgestellt werden, wobei der Begriff des „barocken" Glases bewusst sehr weit gefasst ist.

Beide Museen verfügen über beachtenswerte Sammlungen zum Thema. So ist das Muzeum Karkonoskie nicht nur das Museum für regionale Geschichte und Kultur mit einer über einhundert Jahre langen Tradition.[1] Es ist auch das polnische Fachmuseum für Glas mit einer europäisch ausgerichteten Sammlung unter besonderer Berücksichtigung der modernen Glaskunst.[2] Einen wesentlichen Teil der über 7000 Objekte umfassenden Kollektion nimmt das schlesische Glas, spezieller Glas aus dem Raum Hirschberg ein. Der Anteil an etwa 100 barocken Gläsern aus dieser Region hat bisher noch keine monografische Bearbeitung gefunden. Ähnlich verhält es sich mit den 70 barocken Gläsern aus der Sammlung des Schlesischen Museums zu Görlitz, die erst seit 1999 aufgebaut werden konnte.

Erste konkrete Überlegungen für eine Ausstellung, die 2016 stattfinden sollte, begannen Ende 2014. Eine kurze Analyse des Forschungsstandes ergab ein ernüchterndes Bild. Zwar sind in der deutschen wie der polnischen Literatur zahlreiche Gläser in Sammlungskatalogen und Einzelaufsätzen vorgestellt worden, doch fehlt es an aktuellen Überblicken und zusammenfassenden Arbeiten. So ist als einschlägiger Titel auf der deutschen Seite nur das Standardwerk von Dietmar Zoedler von 1996 zu nennen.[3] In der polnischen Forschung stechen die Arbeiten von Stefania Żelasko heraus,[4] ein fundierter Überblick fehlte (bis vor kurzem, s. u.) aber auch hier. Einen speziellen Aspekt der schlesischen Glaskunst des 18. Jahrhunderts beleuchtet Helena Brožková in ihrer Monografie über die Glasmaler Daniel und Ignaz Preussler.[5]

Den Kuratoren erscheint es daher angemessen, mit der Ausstellung und dem Katalog das Augenmerk der internationalen Glasforschung auf das schlesische Glas des 16. und 17. Jahrhunderts zu lenken. Die Ausstellung besteht aus einer annähernd vollständigen Präsentation der Sammlungen der beiden Museen, die in der Fachwelt bisher nur begrenzt wahrgenommen worden sind. Sie wird ergänzt durch ausgewählte

Pomysł realizacji wspólnego projektu przez Muzeum Karkonoskie w Jeleniej Górze oraz Muzeum Śląskie w Görlitz pojawił się już w roku 2013. Obie placówki mają za sobą intensywną i długoletnią współpracę. Szybko znaleziono wspólny temat: śląskie szkło XVII i XVIIII wieku, ujęte krótko pod tytułem „Śląskie szkło barokowe". W założeniu projekt powinien ukazywać czas rozkwitu śląskiego szlifu i rytowania szkła, aczkolwiek termin „barokowy" celowo został potraktowany bardzo szeroko.

Oba muzea dysponują godnymi uwagi zbiorami. Muzeum Karkonoskie jest bowiem nie tylko placówką z ponad stuletnią tradycją prezentującą regionalną kulturę i historię.[1] Jest również polskim muzeum specjalizującym się w dziedzinie szkła ze zbiorami na europejskim poziomie, ze szczególnym uwzględnieniem współczesnego szkła artystycznego.[2] Znaczącą część, z liczącej ponad siedem tysięcy obiektów kolekcji, zajmuje śląskie szkło, a w szczególności szkło z okolic Jeleniej Góry. Około 100 barokowych szkieł z tego regionu do dziś nie doczekało się monograficznego ujęcia. Podobny problem dotyczy 70 obiektów z okresu baroku ze zbiorów Muzeum Śląskiego w Görlitz, które są gromadzone od 1999 roku.

Wstępna koncepcja prezentowanej w 2016 roku wystawy powstała w końcu roku 2014. Krótka analiza stanu badań nie pozostawia wątpliwości: o ile w polskiej, jak i niemieckiej literaturze szkło występuje licznie w katalogach zbiorów i monografiach, o tyle brakuje pozycji podsumowujących i obrazujących aktualny stan badań. Wartym wspomnienia tytułem dla strony niemieckiej jest jedynie standardowe dzieło Dietmara Zoedlera z roku 1996.[3] W polskich opracowaniach wyróżnia się praca Stefanii Żelasko,[4] również tu brakuje szerszego zarysu zagadanienia (do niedawna, zob. poniżej). Szczególny aspekt śląskiej sztuki szkła XVIII wieku przedstawiła Helena Brožková w swojej monografii dotyczącej Daniela i Ignaza Preusslera.[5]

Z tych powodów kuratorzy uznali za stosowne, aby przy pomocy wystawy i katalogu zwrócić uwagę międzynarodowych badaczy na śląskie szkło XVII i XVIII wieku. Wystawa prezentuje niemal pełny obraz zbiorów obu muzeów, który w kręgach specjalistów dotychczas nie był do końca znany. Została uzupełniona o wybrane obiekty wypożyczone ze znanych polskich muzeów, a także jednego z Czech oraz dwóch regionalnych kolekcji: z Görlitz i Zittau. Obiekty te mają na celu ukazanie znaczenia śląskiego szkła na rynku europejskim XVII oraz XVIII w. oraz przedstawienie bogactwa oraz wysokiej jakości produktów hut i artystów regionu jeleniogórskiego. Łącznie zostanie zaprezentowane ponad 150 szkieł.

Leihgaben aus bedeutenden polnischen Museen sowie einem Museum in Tschechien und zwei regionalen Sammlungen in Görlitz und Zittau. Die Leihgaben sollen das Bild von der Bedeutung, die schlesisches Glas auf dem europäischen Markt im 16. und 17. Jahrhundert gehabt hatte und der überaus reichen und hochwertigen Produktion der Glashütten und Glasveredler rund um Hirschberg vervollständigen und abrunden. Insgesamt werden über 150 Gläser gezeigt.

Einzelthemen der Ausstellung sind die Glasherstellung und Glashütten im Raum Hirschberg und ihre frühen Erzeugnisse. Der Einfluss der Grafen Schaffgotsch auf die Entwicklung des Glasschnitts und -schliffs, vor allem in Zusammenarbeit mit dem Glasschneider Friedrich Winter, bildet den zweiten Themenkomplex. Im dritten Teil werden die Gläser, nach Motiven gruppiert, vorgestellt.

Der Katalog ist ähnlich aufgebaut. Allerdings enthält er keine Abbildungen und Beschreibungen der Leihgaben, sondern stellt ausschließlich die Gläser der beiden Museen vor. Es erscheint den Kuratoren bedeutender, die überwiegend unpublizierten eigenen Sammlungsobjekte vorzustellen, wobei besonderer Wert auf möglichst zahlreiche Abbildungen gelegt wurde. Die Leihgaben sind im Anhang kurz aufgeführt und dokumentiert.

Ende 2014 legte Stefania Żelasko mit „Barock und Rokoko im Hirschberger Tal. Stein- und Glasschnitt 1650–1780" eine an bisher unbekannten schriftlichen Quellen und neuen Ergebnissen überaus reichhaltige Monografie vor.[6] Die darin enthaltenen Angaben über die Glasproduzenten, das biographische Material über die Glas- und Steinschneider und die vorgestellten 281 Gläser aus europäischen Museen und Sammlungen bereichern die Forschung in noch nicht abschätzbarem Maße. Dabei ist anzumerken, dass die einschlägigen Gläser des Muzeum Karkonoskie nur in kleiner Auswahl, die des Schlesischen Museums zu Görlitz nicht berücksichtigt sind.

Die Diskussion über dieses fulminante Werk von Stefania Żelasko und ihre Zuschreibungen der Gläser an einzelne Glasschneider hat noch nicht einmal begonnen. Mit der Ausstellung und dem vorliegenden Katalog soll dieser Diskussion weiteres umfangreiches Material zur Verfügung gestellt werden. Einen Auftakt bietet neben der Ausstellung und dem Katalog die anlässlich der Eröffnung der Ausstellung am 10. Juni 2016 im Muzeum Karkonoskie w Jeleniej Górze / Riesengebirgsmuseum Hirschberg geplante internationale Tagung. Unabhängig von diesen Impulsen für die Forschung laden Katalog und Ausstellung dazu ein, sich an den schönen Formen und kunstvollen Dekorationen der schlesischen Gläser zu erfreuen.

[1] Muzeum Karkonoskie 2014.
[2] Żelasko 2006.
[3] Zoedler 1996.
[4] Żelasko 2012.
[5] Brožková 2009.
[6] Żelasko 2014.

Pierwsza część wystawy obejmuje produkcję szkła oraz temat hut szkła w rejonie Jeleniej Góry oraz ich wczesne wyroby. Wpływ rodziny Schaffgotschów na rozwój sztuki szlifowania i rytowania szkła, przede wszystkim we współpracy ze znanym zdobnikiem szkła Friedrichem Winterem, ukazuje druga część. W trzeciej zaprezentowano pogrupowane według motywów obiekty.

Podobnie zbudowany jest katalog. Nie zawiera ilustracji i opisów obiektów wypożyczonych, przedstawia natomiast wyłącznie szkła obu muzeów. Kuratorzy uznali za ważniejsze ukazanie w dużej mierze niepublikowanych zbiorów, przy czym za szczególnie istotne uznano zilustrowanie publikacji jak największą ilością zdjęć. Obiekty wypożyczone zamieszczono na końcu w postaci listy.

Pod koniec 2014 została wydana książka Stefanii Żelasko pod tytułem „Barock und Rokoko im Hirschberger Tal. Stein und Glasschnitt 1650–1780"; nowa monografia zawierająca dotychczas nieznane źródła pisane i nowe wyniki badań. Znajdujące się tam dane na temat producentów szkła, materiał biograficzny o poszczególnych artystach oraz przedstawienie 281 szkieł z europejskich muzeów i zbiorów dostarczają bezcennych informacji i w sposób istotny poszerzają stan wiedzy. Trzeba przy tym wspomnieć, że prezentowane w publikacji obiekty w niewielkiej części uwzględniają kolekcję Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze, natomiast kolekcji Muzeum Śląskiego w Görlitz nie zawierają w ogóle.

Dyskusja na temat wybitnego dzieła Stefanii Żelasko oraz przyporządkowanie autorstwa poszczególnych szkieł dopiero się rozpoczyna. Dzięki niniejszej wystawie i katalogowi wniesiony do niej zostanie kolejny rozdział. Jej inauguracją, oprócz wystawy i publikacji katalogu towarzyszącego, będzie międzynarodowa konferencja, po której wydana zostanie kolejna publikacja. Niezależnie od naukowej otoczki, będącej inspiracją do naukowych badań w tym temacie, dzięki zarówno wystawie, jak i katalogowi, możemy podziwiać piękne formy i kunszt dekoracji śląskiego szkła.

[1] Muzeum Karkonoskie 2014.
[2] Żelasko 2006.
[3] Zoedler 1996.
[4] Żelasko 2012.
[5] Brožková 2009.
[6] Żelasko 2014.

Justyna Wierzchucka

Die Sammlung barocker Gläser des Muzeum Karkonoskie w Jeleniej Górze
Zbiory szkła barokowego w Muzeum Karkonoskim w Jeleniej Górze

Die Anfänge der Glassammlung im Riesengebirgsmuseum in Hirschberg (heute Muzeum Karkonoskie in Jelenia Góra) sind eng verbunden mit der Gründung des Riesengebirgsvereins (RGV) 1880. Zu den Vereinszielen gehörten unter anderen das Sammeln, Dokumentieren und Bewahren von historischen Objekten und Kunstgegenständen, die in Verbindung mit der Region Riesengebirge standen. Dank zahlreichen Spenden und dem persönlichen Engagement der Vereinsmitglieder konnte eine beträchtliche Anzahl von interessanten Objekten vereint werden, die seit 1888 in gemieteten Räumen des Königlichen Gymnasiums dem Publikum präsentiert wurde. Bereits der erste Direktor des Museums, Dr. Hugo Seydel (1840–1932), ein gelernter Rechtsanwalt, Glassammler und -kenner, legte großen Wert darauf, Glasobjekte zu sammeln. Er trug auch wesentlich zur Entwicklung der Touristik im Riesengebirge bei (Abb. 1). Seit den Anfängen war das Hirschberger Museum auch stets bedacht auf die Dokumentation der Geschichte und der Entwicklung der Glasherstellung im Riesengebirge.

Im Laufe der Zeit entstanden wertvolle Sammlungen von Glas und anderen Objekten, die mit der Herstellung und Veredlung von Glasprodukten sowie mit der Bearbeitung von Edelsteinen in Verbindung standen. Zu diesen Sammlungen gehörten neben den Objekten selbst auch Musterbücher der Glashütten, Abdrücke von Dekoren in Pappmaché, Werkzeuge und Formen zur Glasbearbeitung sowie Lackabdrücke von Siegeln. Nach der Erbauung eines Museumsgebäudes in den Jahren 1912–1914 nach Entwürfen von Karl Grosser (1850–1918) und der Einrichtung einer Dauerausstellung wurde das Thema „Glas“ zum festen Bestandteil der handwerklichen Ausstellung (Abb. 2). Leider wurden die Vorkriegssammlungen des Museums, reich an einzigartigen Objekten des Glashandwerks, durch Kriegswirren zerstreut.

1947 wurde für das Publikum das polnische Muzeum Miejskie in Jelenia Góra eröffnet, in dessen Sammlungen sich etwa 700 Objekte aus den Vorkriegssammlungen erhalten hatten. Der erste Kustos der Glassammlung wurde Mieczysław Buczyński (1941–2005), seit 1975 Leiter der Abteilung für Künstlerisches Glas. Buczyński konnte, mit voller Unterstützung des damaligen Museumsdirektors Henryk Szymczak (1938–2003) und dank der finanziellen Unterstützung des Staates, eine Sammlung aufbauen, die heute zu den kostbarsten und reichsten in Polen gehört. Als Dank und Andenken wurde die Glassammlung des Muzeum Karkonoskie nach ihm benannt.

Dr. Hugo Seydel (1840–1932), Rechtsanwalt, Sammler und erster Direktor des 1914 eröffneten Riesengebirgsmuseums in Hirschberg; Fotograf unbekannt, Sammlung des Muzeum Karkonoskie w Jeleniej Górze.

Dr Hugo Seydel (1840–1932), prawnik, kolekcjoner i pierwszy dyrektor otwartego w 1914 roku Riesengebirgsmuseum w Jeleniej Górze, fotograf nieznany, zbiory Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze.

Początki kolekcji szkła artystycznego Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze wiążą się nierozerwalnie z powstaniem w 1880 roku Riesengebirgsverein (RGV) – Towarzystwa Karkonoskiego w Jeleniej Górze. Jego celem było, między innymi, gromadzenie, dokumentowanie i ochrona przedmiotów historycznych i artystycznych, związanych z regionem Karkonoszy. Dzięki licznym darowiznom i osobistemu zaangażowaniu członków RGV zgromadzono sporą liczbę ciekawych obiektów, które zaczęto udostępniać publiczności w roku 1888 w wynajętych salach Gimnazjum Królewskiego (ob. Zespół Szkół przy ul. 1 Maja). Duży nacisk na kolekcjonowanie szkła artystycznego kładł od samego początku pierwszy dyrektor „Das Museum des RGV” (Muzeum Towarzystwa Karkonoskiego) dr Hugo Seydel (1840–1932) – z wykształcenia prawnik,

Präsentation von Glas und anderen Objekten im Riesengebirgsmuseum, um 1920; Fotograf unbekannt, Sammlung des Muzeum Karkonoskie.

Ekspozycja szkła i innych obiektów w Riesengebirgsmuseum, ok. roku 1920, fotograf nieznany, zbiory Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze.

Die Glassammlung Mieczysław Buczyński zählt heute über 7000 Exemplare. Zu den kostbarsten gehören schlesische Gläser der Barockzeit und des Rokoko. Darunter finden sich interessante Beispiele von hüttengeformten Glasgefäßen aus dem 17. und 18. Jahrhundert, darunter Pokale, die Bergkristallgefäße nachahmen sollen (Kat.Nr. 6–9), zwei Scherzgefäße (Kat.Nr. 11), und eine Gruppe von Pokalen mit aufwändigen Schäften sowie aufgelegtem und geschnittenem Dekor. Besondere Erwähnung verdient ein Glas aus dem Jahr 1620, verziert mit Kaltmalerei und Diamantriß-Inschrift „Deus adiutor meus" („Gott ist mein Helfer"), das einzige Beispiel von diese Art von Dekor in den Beständen des Museums (Kat.Nr. 1). Die Blütezeit der Glasproduktion repräsentieren einzigartige Pokale, entstanden in den Hütten der Familie Preussler in Schreiberhau und veredelt in den Werkstätten am Fuße des Riesengebirges. Die Gläser, fast vollständig mit feinem Dekor in Hoch- und Tiefschnitt bedeckt, sind einerseits Zeugnis für die Kunst der Barockzeit, in der der Grundsatz *horror vacui (Scheu vor der Leere)* herrschte, andererseits stellen sie Früchte der Arbeit der schlesischen Glas- und Edelsteinschneider dar, die einen eigenen, unverwechselbaren Stil ausgearbeitet und darin höchste Qualität erreicht hatten. Ein Teil davon kann der Person und der Werkstatt von Christian Gottfried Schneider (1710–1772) aus Warmbrunn zugeschrieben werden. Auf jenen Pokalen erscheinen allegorische Motive, Inschriften, Genreszenen und mythologische Darstellungen. Eine Besonderheit in der Museumssammlung stellt ein Musterbuch mit Dekoren dar (MJG 663/s), die der Schneider'schen Werkstatt zugeschrieben werden. Das Buch kam durch Friedrich Wilhelm Siebenhaar (1814–1895), einen Glas- und Edelsteinschneider

prywatnie kolekcjoner i znawca szkła artystycznego, który poprzez wszechstronne działania przyczynił się do rozwoju turystyki w Karkonoszach (il. 1). Od początku powstania jeleniogórskiego muzeum priorytetem było zatem dokumentowanie historii i rozwoju szklarstwa w Karkonoszach.

Stopniowo gromadzono cenne zbiory szkła oraz innych zabytków związanych z wytwórczością i zdobieniem przedmiotów szklanych oraz rytowaniem kamieni szlachetnych. Do zbioru tego, oprócz obiektów szklanych, należały wzorniki hut, odciski zdobień na szkle w czerpanym papierze, narzędzia i formy szklarskie, lakowe odciski pieczęci. Niestety przedwojenne zbiory jeleniogórskiego muzeum, bogate w unikatowe obiekty rzemiosła szklarskiego, zostały rozproszone w wyniku zawieruchy wojennej. Po wybudowaniu w latach 1912–1914 budynku muzeum według projektu Carla Grossera (1850–1918) i powstaniu stałej ekspozycji, sporą część wystawy rzemiosła zajęła tematyka szklarska (il. 2).

W 1947 roku zostało otwarte dla publiczności polskie Muzeum Miejskie w Jeleniej Górze, w kolekcji którego zachowało się, z pokaźnego zbioru przedwojennego, ok. siedemset obiektów szklanych. Pierwszym kustoszem zbiorów szkła był Mieczysław Buczyński (1941–2005), od 1975 roku kierownik utworzonego wówczas Działu Szkła Artystycznego. To właśnie on, przy pełnym wsparciu dyrektora muzeum, Henryka Szymczaka (1938–2003) i dzięki dotacjom finansowym państwa, stworzył kolekcję, zaliczaną dziś do jednej z najbogatszych i najliczniejszych w Polsce. W czasie jego pracy kolekcja rozrosła się do niemal 6500 eksponatów. Upamiętnieniem jego zasług było nadanie kolekcji szkła Muzeum Karkonoskiego jego imienia.

Kolekcja szkła artystycznego im. Mieczysława Buczyńskiego liczy obecnie ponad siedem tysięcy eksponatów. Do najcenniejszych obiektów należy grupa szkieł barokowych i rokokowych z terenów Śląska. Wśród nich znajdują się ciekawe przykłady szkieł naczyniowych formowanych hutniczo z XVII i XVIII wieku, w tym puchary imitujące wyroby z kryształu górskiego (nr kat. 6-9) oraz dwa naczynia tzw. żartobliwe (nr kat. 11). Wśród nich wyróżnia się także grupa pucharów z rozbudowaną partią trzonu i dekoracją hutniczą oraz rytowaną. Na szczególną uwagę zasługuje szklanica z 1620 roku zdobiona malaturą na zimno i dekoracją rytowaną diamentem z sentencją „Deus adiutor meus" (Bóg mym przewodnikiem), jedyny przykład tego rodzaju zdobienia w zbiorach jeleniogórskiego muzeum (nr kat. 1). Najświetniejszy okres w dziejach śląskiego szkła prezentują puchary unikatowe, wytworzone w hutach Preusslera w Szklarskiej Porębie, a zdobione przez mistrzów grawerskich z miejscowości u podnóża Karkonoszy. Szkła, pokryte niemal w całości misterną dekoracją rytowaną w reliefie wklęsłym i wypukłym, są z jednej strony świadectwem epoki baroku, gdzie dominuje zasada „horror vacui", a z drugiej owocem pracy śląskich mistrzów rytowania szkła

Moderne Präsentation der Glassammlung seit 2012; Foto Muzeum Karkonoskie w Jeleniej Górze.
Nowoczesna ekspozycja szkła od roku 2012, fotografia Muzeum Karkonoskie w Jeleniej Górze.

aus Warmbrunn, ins Museum. Siebenhaar war ein großer Bewunderer der Arbeiten von Schneider; er übergab eine Sammlung mit Pappmaché-Abdrücken von Schnittdekoren dem Riesengebirgsmuseum. Dies wurde vom Museumsdirektor Seydel auf der ersten Seite des Musterbuchs vermerkt.

Interessant und zugleich selten stellt sich ein Pokal mit Muttergottes und Jesuskind dar, entstanden in einer der Warmbrunner bzw. Hermsdorfer Werkstätten (Kat.Nr. 32). Zahlreich vertreten sind Zunft- und Andenkengläser des 18. Jahrhunderts, große Becher und Humpen, verziert mit Symbolen der schlesischen Zünfte in Schnitttechnik (Schuster, Schmiede, Bäcker) sowie mit Darstellungen des Riesengebirgspanoramas mit Veduten von Warmbrunn und Hirschberg. Weitere Ankäufe von schlesischen Gläsern des 17. und 18. Jahrhunderts waren möglich mit der finanziellen Unterstützung der Erika-Simon-Stiftung (2010 Ankauf von drei Gläsern (Kat.Nr. 121, 100, 82) sowie 2012 von drei weiteren (Kat.Nr. 139, 32, 93), aber auch des polnischen Ministeriums für Kultur und Nationalerbe (Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego) im Rahmen der Projekte für Museale Sammlungen in den Jahren 2010–2015. Schlesische Gläser der Barockzeit sind für das Muzeum Karkonoskie von besonderem Interesse, daher gibt es auch Bemühungen um den Erwerb von weiteren interessanten Objekten (Kat. Nr. 132).

Zurzeit wird der Ankauf der Sammlung Wąs geplant, einer Privatkollektion mit 15 Gläsern aus schlesischen Glashütten und Schneidewerkstätten, darunter zwei Gläser mit Wappen

i kamieni szlachetnych, którzy wypracowali własny, niepowtarzalny styl i najwyższą jakość swojej pracy. Część z nich można wiązać z osobą i pracownią Christiana Gottfrieda Schneidera z Cieplic (1710–1772). Na pucharach tych pojawiają się motywy alegoryczne, sentencje, sceny rodzajowe i mitologiczne. Unikatowym obiektem jeleniogórskiej kolekcji jest wzornik motywów dekoracyjnych (nr inw. MJG 663/s), wiązanych z pracownią Schneidera, który trafił do muzeum w Jeleniej Górze za sprawą Friedricha Wilhelma Siebenhaara (1814–1895), rzeźbiarza szkła i kamieni szlachetnych z Cieplic. Siebenhaar był wielkim miłośnikiem prac Schneidera, przekazał zbiór odcisków dekoracji rytowanych na szkle w czerpanym papierze do RGV-Museum, o czym wspomina dyrektor Seydel na pierwszej stronie oprawy wzornika.

Ciekawym i rzadkim przykładem jest pucharek z Matką Boską i Dzieciątkiem z pracowni cieplickich lub sobieszowskich (nr kat. 32). Licznie reprezentowane są szkła cechowe i pamiątkowe z XVIII wieku, szklanice i kufle z rytowanymi symbolami cechów miejskich (szewców, kowali, piekarzy) oraz motywów pamiątkowych z panoramą Karkonoszy, a także widokami Cieplic (Warmbrunn) i Jeleniej Góry (Hirschberg). Zakupy kolejnych przykładów wytwórczości śląskich pracowni XVII- i XVIII-wiecznych możliwe były dzięki wsparciu finansowemu Fundacji Eriki Simon (zakup w 2010 roku trzech śląskich szkieł (nr kat. 121, 100, 82) oraz w 2012 roku kolejnych trzech (nr kat. 139, 32, 93), a także Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (w ramach projektów Kolekcje – Kolekcje mu-

der Familie Schaffgotsch. Der Ankauf wird vom Ministerium für Kultur und Nationalerbe sowie durch die Selbstverwaltung der Woiwodschaft Niederschlesien unterstützt.

Die nach Mieczysław Buczyński benannte Glassammlung wird weiterhin ergänzt und ausgebaut, auch in dieser Sammlung stellt das barocke Glas ein wichtiges und wertvolles Zeugnis der Geschichte und Glanzzeit Schlesiens dar. Die kostbarsten Objekte aus dieser Zeit werden in der Dauerausstellung des Muzeum Karkonoskie gezeigt, der einzigen Präsentation in ganz Polen, die gänzlich diesem Thema gewidmet wurde (Abb. 3).

zealne w latach 2010–2015). Śląskie szkło barokowe jest dla Muzeum Karkonoskiego priorytetowe na tle całej kolekcji, stąd starania o kolejne zakupy ciekawych obiektów (nr kat. 132).

Obecnie planowany jest zakup Kolekcji Wąs – zbioru piętnastu szkieł wiązanych ze śląskimi hutami i pracowniami grawerskimi, w tym dwa szkła z herbami Schaffgotschów, dzięki wsparciu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Samorządu Województwa Dolnośląskiego.

Kolekcja im. Mieczysława Buczyńskiego nadal rozwija się i powiększa, śląskie szkło barokowe stanowi w niej bardzo ważny i cenny element historii i świetności Śląska. Najcenniejsze i najciekawsze obiekty z tego czasu pokazywane są na stałej wystawie szkła artystycznego Muzeum Karkonoskiego, jedynej stałej ekspozycji poświęconej w całości temu rzemiosłu w Polsce (il. 3).

Martin Kügler

Die Sammlung barocker Gläser des Schlesischen Museums zu Görlitz
Zbiory barokowego szkła Muzeum Śląskiego w Görlitz

Das Schlesische Museum zu Görlitz ist trotz seiner langen, bis in die 1950er Jahre zurückreichenden Vorgeschichte, eine sehr junge Institution. Erst 1996 gründeten die Bundesrepublik Deutschland (Innenministerium, heute die Beauftragte der Bundesregierung für Kultur und Medien aufgrund eines Beschlusses des Deutschen Bundestages), der Freistaat Sachsen (Staatsministerium für Wissenschaft und Kunst), die Stadt Görlitz und die Landsmannschaft Schlesien die das Museum tragende Stiftung. Die konkrete Arbeit mit dem Ziel der baldigen Eröffnung des Schlesischen Museums zu Görlitz 2005/2006 begann erst 1999 mit der Einstellung des dazu notwendigen Personals.[1] Die Aufgaben waren vielfältig und immens: Die museumsgerechte Totalsanierung von vier großen Gebäuden (der Schönhof mit seinen beiden Hintergebäuden in der Brüderstraße und das Haus Goldener Baum am Untermarkt), die Entwicklung einer Konzeption für die künftige

Muzeum Śląskie w Görlitz mimo swojej długiej, bo sięgającej lat 50. XX wieku tradycji jest instytucją bardzo młodą. Dopiero w roku 1996 Niemiecka Republika Federalna (Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, dzisiaj pełnomocnik Rządu Federalnego ds. kultury i mediów), Wolny Kraj Saksonia (Staatsministerium für Wissenschaft und Kunst), miasto Görlitz oraz działająca przy Muzeum fundacja z ramienia Ziomkostwa Śląskiego założyli fundację. Muzeum otwarto w latach 2005/2006, choć konkretne prace rozpoczęły się w roku 1999 od zatrudnienia niezbędnego personelu (Bauer 2006).[1] Prace były różnorodne i szeroko zakrojone: kapitalny remont trzech budynków pod kątem muzeum (Schönhof wraz z dwoma budynkami przy Brüderstrasse oraz Haus Goldener Baum przy Untermarkt), rozwój koncepcji dla przyszłej ekspozycja stałej, liczne wystawy czasowe i publikacje jeszcze przed otwarciem muzeum oraz przede wszystkim zgromadzenie zbiorów.

Ständige Präsentation barocker Gläser aus der Sammlung Zoedler im Schlesischen Museum zu Görlitz; Foto René E. Pech.
Ekspozycja stała szkieł barokowych z kolekcji Zoedlera w Schlesisches Museum zu Görlitz; fotografia René E. Pech.

Dauerausstellung, zahlreiche Sonderausstellung und Publikationen schon vor der Eröffnung des Museums und vor allem: der Aufbau einer Sammlung.

Anfang 1999 befanden sich buchstäblich nur eine Handvoll Objekte zur Geschichte, Kulturgeschichte und Kunst Schlesiens und noch kein einziges schlesisches Glas im Eigentum des Museums. Heute sieht die Situation ganz anders aus: Durch Ankäufe und die Übernahme von Objekten aus dem Eigentum der Bundesrepublik Deutschland und langfristige Leihgaben ist die Sammlung enorm gewachsen.[2] Im Mai 2006 konnte das Museum seine Dauerausstellung eröffnen und seither nicht ständig gezeigte Teile seiner Sammlungen in Sonderausstellungen präsentieren. Einen besonderen Sammlungsschwerpunkt bilden heute die 70 Gläser aus Schlesien, die in die Zeit von ca. 1680 bis 1800 gehören. Dieser Sammlungsbestand ist bisher weitgehend unbekannt und wird in dieser Publikation erstmals vollständig vorgestellt.

In den ersten Jahren nach 1999 konnte das Schlesische Museum im Handel mehrere Gläser erwerben. Darunter sind insbesondere die fünf Reisebecher mit Etui (Kat.Nr. 58), der Pokal mit dem Porträt von Marie Luise von Hessen-Kassel (1688–1765) und verheiratete Prinzessin von Oranien (Kat.Nr. 138) hervorzuheben. Zu den acht weiteren Gläsern im Eigenbesitz des Museums gehören Deckelpokale mit erotischen und militärischen Motiven (Kat.Nr. 98, 110) oder ein Pokal mit Ansicht von Hirschberg (Kat.Nr. 63) sowie eine muschelförmige Konfektschale (Kat.Nr. 134). Mit Ankäufen alleine wäre jedoch keine Sammlung aufzubauen gewesen – nicht nur wegen der dazu notwendigen finanziellen Mittel, sondern auch wegen des Angebotes auf dem Markt.

Dem Schlesischen Museum kam nun zu Gute, dass die Bundesrepublik Deutschland seit den 1950er Jahren anderen Museen erhebliche Fördergelder zur Verfügung gestellt hatte, um schlesisches Kulturgut für ein in der Zukunft zu errichtendes Schlesisches Museum zu erwerben. Mit dem Start der Aufbauarbeit 1999 entschied das zuständige Ministerium, dass insbesondere die Objekte im Haus Schlesien in Königswinter-Heisterbacherrott nach Görlitz zu übergeben sind. Damit gelangte das Schlesische Museum mit einem Schlag u. a. in den Besitz von 18 barocken Gläsern, von denen hier nur der große Becher mit Deckel und Bacchantenzug von Friedrich Winter (Kat. Nr. 25) und ein früher Glasbecher mit Sonnenblumen vom Ende des 17. Jahrhunderts (Kat.Nr. 17) erwähnt werden sollen. Bei den anderen Gläsern handelt es sich überwiegend um Pokale mit Veduten, mythologischen Motiven und Genreszenen, u.a. von Christian Gottfried Schneider bzw. seiner Werkstatt. Diese Gläser befinden sich als Dauerleihgaben der Bundesrepublik Deutschland in der Obhut des Schlesischen Museums und wurden z. T. wieder an Haus Schlesien ausgeliehen.

Neben weiteren gelegentlichen Ankäufen gelang es 2003 durch das freundliche Entgegenkommen von Dietmar Zoedler,

Gemälde von Philipp Sauerland, ohne Titel (Stillleben mit Totenkopf), 1744, Öl auf Leinwand, H 90 cm, B 77 cm; Schlesisches Museum 2001/0747, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland, Foto Schlesisches Museum.

Obraz Philippa Sauerlanda, bez tytułu (martwa natura z trupią czaszką), 1744, olej na płótnie, wys. 90 cm, szer. 77 cm, Muzeum Śląskie 2001/0747, własność Republiki Federalnej Niemiec, fot. Muzeum Śląskie.

Na początku roku 1999 zbiory Muzeum objemowały dosłownie garstkę obiektów dotyczacych historii, historii kultury i sztuki Śląska; brakowało wśród nich śląskiego szkła. Dziś sytuacja wygląda zdecydowanie inaczej: za sprawą zakupów i przejęcia obiektów będących w posiadaniu Republiki Federalnej Niemiec oraz długotrwałych wypożycze zbiory znacznie się rozrosły.[2] W maju 2006 w muzeum została otwarta ekspozycja stała. Obiekty, które nie znalazły na niej miejsca są prezentowane w ramach wystaw czasowych. Szczególnie ważne miejsce w zbiorach zajmuje dziś 70 śląskich szkieł z okresu od ok. 1680 do 1800 roku. Zbiory te pozostają do dziś szerzej nieznane i przedstawione zostaną w pełnej formie dopiero w niniejszej publikacji.

Po roku 1999 Muzeum Śląskie mogło pozyskać więcej szkieł. Warte wspominienia są szczególnie: zestaw pięciu szklanic podróżnych z etui (nr kat. 58), kielich z Marią Luizą Hessen-Kassel (1688–1765) oraz ślubem księżny Orańskiej (nr kat. 138). Kolejne osiem szkieł stanowiących własność Muzeum to puchary z motywami erotycznymi i militarnymi (nr kat. 98, 110), puchary z widokami Jeleniej Góry (nr kat. 63) oraz czara na słodycze w formie muszli (nr kat. 134). Jednak zbudowanie zbiorów nie byłoby możliwe jedynie w drodze zakupów; z jednej strony za sprawą brakujących środków finansowych, z drugiej – ze względu na brak ofert dostępnych na rynku.

Gläser mit Porträts König Friedrich II. und Darstellung seiner wichtigsten Schlachten während der Schlesischen Kriege (Kat.Nr. 115, 114 und 112); Foto Schlesisches Museum.

Szkła z portretem króla Fryderyka II i przedstawieniem jego najważniejszych bitew podczas wojen śląskich (nr 115, 114 i 112), fot. Muzeum Śląskie.

zehn bedeutende Gläser aus seiner Sammlung zu erwerben. Auch hier seien nur einige genannt: Die Fußschale mit allegorischer Szene von Friedrich Winter (Kat.Nr. 22), zwei Pokale mit Motiven aus den schlesischen Kriegen (Kat.Nr. 115, 116) sowie das einzige Glas mit Schwarzlotmalerei in der Sammlung des SMG (Kat.Nr. 147).

In den Jahren 2006 bis 2008 wurden zwar nur fünf Gläser durch Ankauf der Sammlung hinzugefügt, doch handelt es sich um besondere Objekte, wie sie bisher noch nicht vorhanden waren: Ein Glaspokal mit Bildnis Kaiser Franz I. (Kat.Nr. 111), ein Walzenkrug als Erinnerung an einen Kuraufenthalt in Warmbrunn (Kat. Nr. 73), ein Becher mit Bezug auf den Handel mit England (Kat.Nr. 41) und ein Pokal mit zugehöriger gleichartig dekorierter Konfektschale mit dem Wappen und der Devise der Familie Schaffgotsch (Kat.Nr. 28, 29).[3]

Der größte Coup gelang dem Schlesischen Museum 2008. Zunächst bot Dietmar Zoedler seine Sammlung schlesischer Gläser des 17. bis 19. Jahrhunderts – darunter 35 Gläser aus

Od lat 50. XX wieku rząd Republiki Federalnej Niemiec wspierał finansowo muzea i placówki związane ze śląską kulturą pod kątem utworzenia w przyszłości Muzeum Śląskiego. Wraz z rozpoczęciem prac przygotowawczych w roku 1999 odpowiednie ministerstwo zadecydowało o przekazaniu obiektów do Görlitz, w szczególności tych znajdujących się w Königswinter-Heisterbacherrott. W ten sposób Muzeum Śląskie niespodziewanie stało się posiadaczem m.in. 18 barokowych szkieł. Wśród nich warto wspomnieć o szklanicy z pokrywą z przedstawieniem pochodu Bachusa autorstwa Friedricha Wintera (nr kat. 25) oraz wczesną szklanicę ze słonecznikami z końca XVII stulecia (nr kat. 17). Pozostałe obiekty to w przeważającej części kielichy z wedutami, motywami mitologicznymi i scenami rodzajowymi, autorstwa m.in. Gottfrieda Christiana Schneidera lub pochodzące z jego warsztatu. Obiekty te znajdują się pod opieką Muzeum Śląskiego, pozostając własnością Republiki Federalnej Niemiec, w części zostały ponownie wypożyczone do Haus Schlesien.

der Zeit vor 1800 – dem Schlesischen Museum an. Trotz seines sehr großzügigen Entgegenkommens überstieg der Gesamtpreis die finanziellen Möglichkeiten des Museums. Daher gab Dietmar Zoedler seine Glassammlung 2007 bei Sotheby's in London zur Versteigerung, wo seine schlesischen Gläser jedoch trotz hoher Qualität erstaunlicherweise kaum Zuspruch fanden.[4] So bot er die verbliebenen 19 Gläser aus der Zeit vor 1800 sowie 16 Gläser aus der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts erneut dem Schlesischen Museum an. Darunter befanden sich u. a. drei Gläser von Friedrich Winter und seiner Werkstatt (Kat.Nr. 24, 26, 27). Mit Hilfe der Bundesrepublik Deutschland und der Ernst von Siemens Kunststiftung sowie des Fördervereins des Schlesischen Museums konnte das einzigartige Konvolut erworben werden und wird seit 2012 in der Dauerausstellung präsentiert.

Nach zwei weiteren Erwerbungen 2012 und 2014 besitzt das Schlesische Museum zu Görlitz 2016 mit 70 Objekten einen beachtenswerten Bestand an Gläser aus Schlesien aus der Zeit von ca. 1680 bis 1800. Ein Schwerpunkt liegt dabei auf Gläsern von Friedrich Winter und seiner Werkstatt sowie auf Pokalen mit Ansichten des Riesengebirges und mit Motiven aus den schlesischen Kriegen. Angesichts der Vielzahl der Erzeugnisse der schlesischen Glashersteller und Glasveredler ist dies gleichwohl nur ein geringer Ausschnitt. Er soll in den nächsten Jahren erweitert werden, sofern es die finanziellen Möglichkeiten des Schlesischen Museums zu Görlitz zulassen.

1 Bauer 2006.
2 Schlesisches Museum 2006.
3 Vgl. die Angaben im Katalog und die Liste im Anhang.
4 Sotheby's 2007. An schlesischen Gläsern wurden die Nummern 5, 8, 10, 11, 16, 19, 21, 22, 23, 25, 27, 28, 35, 36, 39 und 42 versteigert und konnten somit nicht vom Schlesischen Museum zu Görlitz erworben werden. In die Sammlung des SMG gelangten die Nummern 1, 4, 6, 14, 15, 18, 20, 24, 29, 30, 31, 38, 40, 41, 43, 44, 48, 50 und 51.

Zbiory z czasem uzupełniane były przez okazjonalne zakupy. W roku 2003 udało się za sprawą przychylności Dietmara Zoedlera pozyskać dziesięć znaczących szkieł z jego kolekcji. Wspomnieć tu należy o czarze ze sceną alegoryczną autorstwa Friedricha Wintera (nr kat. 22), dwóch kielichach z motywami z wojen śląskich (nr kat. 115, 116), jak również jedyne szkło w zbiorach Muzeum Śląskiego malowane czarną emalią („Schwarzlot", nr kat. 147).

W latach 2006–2008 kolekcja powiększyła się jedynie o pięć zakupionych obiektów, były to jednak obiekty wyjątkowe, dotychczas w niej niereprezentowane: dwie szklanice z wizerunkiem cesarza Franciszka I (nr kat. 111), kufel będący pamiątką z pobytu w uzdrowisku Cieplice (nr kat. 73), szklanica nawiązująca do handlu z Anglią (nr kat. 41) oraz zestaw kielicha i jednakowo zdobionej czary z herbem i dewizą rodziny Schaffgotsch (nr kat. 28, 29).[3]

Duże zmiany przyniósł rok 2008. Wcześniej jednak Dietmar Zoedler zaoferował swoje zbiory śląskiego szkła wieku XVII do XIX, w tym 35 szkieł z okresu przed rokiem 1800. Mimo niezwykle korzystnej oferty przekroczyła ona możliwości finansowe muzeum. Dlatego w roku 2007 zbiory zostały wystawione na licytację w domu aukcyjnym Sotheby's w Londynie (Sotheby's 2007). Kolekcja śląskiego szkła, mimo wysokiej jakości, nie cieszyła się dużym zainteresowaniem. Pozostałe 19 szkieł z okresu sprzed roku 1800, jak również 16 szkieł z pierwszej połowy XIX. wieku zostały zaoferowane ponownie Muzeum Śląskiemu.[4] Wśród nich znajdowały się m.in. trzy szkła Friedricha Wintera oraz pochodzące z jego warsztatu (nr kat. 24, 26, 27). Z pomocą Republiki Federalnej Niemiec, fundacji Ernst von Siemens Kunststiftung jak również stowarzyszenia wspierającego Muzeum Śląskie możliwe było nabycie jedynych w swoim rodzaju zbiorów, które od roku 2012 prezentowane są na stałej ekspozycji.

Po kolejnych zakupach w roku 2012 i 2014 Muzem Śląskie w Görlitz jest aktualnie w posiadaniu kolekcji obejmującej 70 szkieł ze Śląska z okresu od ok. 1680 do 1800 roku. Do najcenniejszych należą szkła autorstwa Friedricha Wintera oraz pochodzące z jego warsztatu jak również kielichy z panoramą Karkonoszy oraz z motywami wojen śląskich. W obliczu tak wielkiej ilości śląskich wyrobów ze szkła zbiory te stanowią jednak ich niewielki wycinek. Na ile pozwolą możliwości finansowe Muzeum Śląskiego, będą one w kolejnych latach powiększane.

1 Bauer 2006.
2 Schlesisches Museum 2006.
3 Por. pozycje w katalogu oraz listę w załączniku.
4 Sotheby's 2007. Ze śląskich szkieł zlicytowano numery 5, 8, 10, 11, 16, 19, 21, 22, 23, 25, 27, 28, 35, 36, 39 oraz 42, wobec czego nie było możliwe nabycie ich przez Muzeum Śląskie. W zbiorach znajdują się numery 1, 4, 6, 14, 15, 18, 20, 24, 29, 30, 31, 38, 40, 41, 43, 44, 48, 50 oraz 51.

Zum Katalog
O katalogu

Der Katalog der beiden Sammlungen des Muzeum Karkonoskie w Jeleniej Górze und des Schlesischen Museums zu Görlitz ist inhaltlich gegliedert. Die Anordnung der Gläser erfolgt nach den Gruppierungen in der Ausstellung. Konkordanzlisten im Anhang ermöglichen einen Überblick über die einzelnen Sammlungen. Die Leihgaben anderer Museen für die Ausstellung sind nicht aufgenommen; im Anhang findet sich aber eine Liste der Leihgaben mit kurzer Beschreibung der Gläser.

Abkürzungen
B = Breite
H = Höhe
L = Länge
Slg. = Sammlung
T = Tiefe
ø = Durchmesser

Katalog prezentuje zbiory Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze oraz Schlesisches Museum zu Görlitz. Przyporządkowanie szkieł do poszczególnych grup zgodne jest z kolejnością prezentowaną na wystawie. Listy w załączniku w kolejności alfabetycznej umożliwiają przegląd poszczególnych kolekcji. Nie uwzględniono wypożyczeń na potrzeby wystawy z innych muzeów; w załączniku znajduje się lista wypożyczeń z krótkim opisem szkieł.

Skróty
dł. = długość
kol. = kolekcja
gł. = głębokość
szer. = szerokość
ø = średnica
wys. = wysokość

Glashütten in Schlesien im 17. und 18. Jahrhundert
Huty szkła na Śląsku w XVII i XVIII wieku

Eine Glashütte *ist nicht allein das sicherste Mittel, das überflüssige Holz mit vielem Vortheil ins Geld zu setzen, sondern es fließt auch dem Gutsbesitzer, theils von dem Ueberschuß des verfertigten Glases, und theils von der Consumtion der vielen zu diesem Gewerbe nöthigen Arbeiter, mancher Nutzen zu.*

Johann Georg Krünitz 1777

Huta szkła jest *nie tylko najpewniejszych sposobem, które zbyteczne drzewo z wielką korzyścią pozwala zbyć, daje także właścicielowi profit, zarówno od nadwyżki wyrabianych szkieł, jak i od utrzymania tak wielu do tego przemysłu należących robotników.*

Johann Georg Krünitz 1777

Die Geschichte der Glasherstellung in Schlesien reicht bis ins Mittelalter zurück und war ursprünglich mit der Entwicklung von Siedlungen und Burgstädten verbunden; dies belegen archäologische Befunde von Glashütten in Nimptsch, Breslau und Oppeln. Allmählich wurden Glashütten weitab von menschlichen Siedlungen angelegt, in bewaldeten Regionen mit Zugang zu Wasser und Rohstoffen. Daraus entstanden im Laufe des 14. Jahrhunderts die sog. Waldhütten. In Schlesien wurden Glashütten in den Bergregionen angelegt, insbesondere im Glatzer Kessel und im Hirschberger Tal, an der Grenze zu Böhmen. Die Gründer solcher Hütten waren gewöhnlich Vertreter der glasverarbeitenden Familien, die zwischen Schlesien, Böhmen und Sachsen auf der Suche nach geeigneten Produktionsbedingungen pendelten. Zur Entwicklung und Qualitätssteigerung der schlesischen Glaserzeugnisse trugen insbesondere die Familien Friedrich (Glashütten in der Nähe von Schreiberhau in 1575, bei Neurode im Glatzer Kessel ab 1583 sowie ab 1614 in Friedrichswalde im Eulengebirge) und

Historia śląskiego szklarstwa sięga czasów średniowiecza i początkowo związana była z rozwojem grodów i skupisk osadniczych (potwierdzone archeologicznie huty w Niemczy, Wrocławiu i Opolu). Stopniowo huty szkła zakładane były w miejscach oddalonych od siedzib ludzkich, w regionach obfitujących w drewno, wodę oraz naturalne surowce, przekształcając się w ciągu XIV wieku w huty leśne. Na Śląsku huty szkła lokowano na terenach górzystych, przede wszystkim w Kotlinie Kłodzkiej i Kotlinie Jeleniogórskiej, na terenach graniczących z Czechami. Założycielami hut byli zazwyczaj kolejni przedstawiciele rodów szklarskich, które przemieszczały się między Śląskiem, Czechami i Saksonią, szukając najdogodniejszych warunków. Do rozwoju i podnoszenia jakości śląskich szkieł przyczynił się zwłaszcza ród Friedrichów (huty w okolicach Szklarskiej Poręby w 1575, nieopodal Nowej Rudy w Kotlinie Kłodzkiej w 1583 oraz w 1614 w Górach Sowich w Friedrichswalde) oraz Schürerów, pełniących nierzadko funkcje nadwornych alchemików i mistrzów szklarskich, założycieli hut

Schürer bei. Die Mitglieder der Familie Schürer waren nicht selten höfische Alchemisten und Glasmeister; sie gründeten Glashütten im Isergebirge 1558, in Reidlitz vor 1577 und in den folgenden Jahren im Glatzer Kessel und im Eulengebirge. Ihr Einfluss auf die Entwicklung der Glaskunst hat sich insbesondere in Böhmen bemerkbar gemacht. In Schlesien fiel diese besondere Rolle der aus dem sächsischen Erzgebirge stammenden Familie Preussler zu. Ihre Mitglieder befassten sich neben Glasherstellung, Glasveredlung und Glashandel auch mit Bergbau und Edelmetallförderung.[1]

Die erste Preusslersche Glashütte im Riesengebirge wurde 1606 in Witkowitz auf der böhmischen Seite des Riesengebirges gegründet. Von dort zog Wolfgang Preussler (1550–1620) mit seinen drei Söhnen 1617 auf die schlesische Seite des Riesengebirges und gründete in Weißbach bei Schreiberhau auf den Schaffgotsch'schen Ländereien eine Glashütte. Die Hütte erbte sein Sohn Hans (1596–1668), der eine Brauerei und eine Mühle errichten ließ und somit zum Ausbau und zur Entwicklung der Hütte beitrug. Nach seinem Tode gehörte die Hütte in Schreiberhau seinem Sohn Johann Christoph (1630–1706); sein Bruder, Hans Georg (?–1691) gründete eine Manufaktur in Freudenburg, die bis 1758 arbeitete.[2]

Die Glashütte in Weißbach blieb in der Hand der Familie Preussler bis zur ihrer Schließung 1754. Eben aus dieser Hütte stammen die meisten hochwertigen Glasgefäße, höchstwahrscheinlich entstanden hier die einzigartigen Pokale, die Friedrich Winter in seiner Hermsdorfer Werkstatt veredelte. Über die herausragende Qualität der Glasprodukte aus Schreiberhau berichtet der böhmische Kaufmann Georg Franz Kreybich, der zweimal aus Steinschönau nach Schreiberhau zum

w Górach Izerskich w 1558, w Reidlitz przed 1577, a w kolejnych latach w Kotlinie Kłodzkiej i Górach Sowich. Ich wpływ na rozwój szklarstwa był widoczny zwłaszcza w Czechach. Na Śląsku szczególne znaczenie dla rozwoju szklarstwa miał ród Preusslerów, wywodzący się z Rudaw z Górnej Saksonii, którego przedstawiciele zajmowali się oprócz hutnictwa, zdobienia szkła oraz handlu szkłem także górnictwem i poszukiwaniem kruszców.[1]

W Karkonoszach pierwszą hutą Preusslerów była huta w czeskich Vitkovicach, założona w 1606 roku. Stąd Wolfgang Preussler (1550–1620) z trzema synami przeniósł się w 1617 roku na śląską stronę Karkonoszy i założył hutę w Białej Dolinie (Weissbach) w Szklarskiej Porębie, w dobrach Schaffgotschów. Odziedziczył ją jego syn Hans (1596–1668) i przyczynił się do jej rozwoju i rozbudowania istniejącego założenia o browar i młyn. Po śmierci Hansa hutę w Szklarskiej Porębie odziedziczył jego syn Johann Christoph (1630–1706), a jego brat Hans Georg (?–1691) założył manufakturę Freudenburg (ob. Radosno), czynną do 1758.[2]

Huta w Białej Dolinie pozostawała w rękach rodziny Preusslerów do chwili jej zamknięcia w 1754. To właśnie z niej pochodzi znacząca większość wyrobów o bardzo wysokim poziomie wykonania, najprawdopodobniej tu powstawały unikatowe puchary, które zdobił w swojej pracowni w Sobieszowie Friedrich Winter. O świetnej jakości produktów ze Szklarskiej Poręby świadczy także relacja kupca czeskiego Georga Franza Kreybicha, który dwukrotnie przyjeżdżał z Kamenickiego Šenova do Szklarskiej Poręby po szkło (pierwszy raz w 1686 roku), ponieważ, jak tłumaczył: *w tym samym czasie u nas nie robiono jeszcze żadnego dobrego szkła ... jak tylko gład-*

Wappen der Familie Preussler, Holz, geschnitzt, mit Goldfarbe gefasst, 18. Jahrhundert, L 27 cm, B 31,2 cm; vermutlich von einer Kirchenbank der Familie Preussler in Schreiberhau; Privatbesitz, Foto Rolf Bartel.

Herb rodziny Preusslerów, drewno, rzeźbione, złocone, wiek XVIII, dł. 27 cm, szer. 31,2 cm; prawdop. fragment ławy kościelnej dla rodziny Preusslerów w Szklarskiej Porębie; kolekcja prywatna, fotografia Rolf Bartel.

Glaseinkauf kam (das erste Mal 1686). Seiner Meinung nach deswegen, weil *zu dem Zeitpunkt wurde bei uns [d.h. in Böhmen] noch kein gutes Glas hergestellt … lediglich glattwandige Gefäße, es gab keine Linsenschleifer, keine Kantenschleifer und noch weniger Glasschneider*.[3]

Die Glashütte in Weißbach, in der es Johann Christoph gelang, hochwertiges Kreideglas herzustellen, war überfordert mit der Menge der Aufträge. Daher entschied sich Preussler 1702 eine weitere Hütte in Schreiberhau am Weiberberg zu erbauen, welche die Weißbacher Glashütte bei der Arbeit unterstützen sollte.

Zu dieser Zeit, zwischen 1651 und dem Anfang des 18. Jahrhunderts, arbeitete eine weitere Hütte in Schwarzbach im Isergebirge. Diese Hütte wurde von Martin Scholze und einer Gruppe von protestantischen Glasmachern aus Böhmen gegründet. Scholze heiratete 1713 Agnes, eine Tochter Johann Christian Preusslers und verstärkte damit seine Verbindungen mit der schlesischen Glasindustrie.

Die Preusslerschen Glashütten blieben stets im Besitz der Familie. Die nachfolgenden Familienmitglieder trugen Sorge um ihre Entwicklung und die Herstellung von Glasprodukten höchster Qualität. Aus erhaltenen Objekten sowie schriftlichen Quellen[4] wird ersichtlich, dass die Preusslerschen Glashütten an der technologischen Entwicklung von Glas teilnahmen, die ganz Europa seit den 1670er Jahre erfasste. Ähnlich wie in anderen europäischen Glasmanufakturen dieser Zeit konnte in Schreiberhau eine klare, leuchtende Glasmasse hergestellt werden, die einerseits an Bergkristall erinnerte, andererseits hervorragend geeignet war, um in den zahlreichen Glas- und Steinschneiderwerkstätten am Fuße des Riesengebirges veredelt zu werden. Die Familie Preussler besaß ein eigenes Wappen, das hervorragend ihre Tätigkeit darstellte: ein Schild mit Pokal sowie einem Bergmann mit Spitzhacke.

Schlesische Glashütten erlangten im 17. und 18. Jahrhundert Berühmtheit insbesondere durch die Herstellung von Luxusgegenständen: Pokale mit raffinierten eleganten Formen, mit Balusterschäften und konischen, reich verzierten Kuppen. Neben diesen Prunkobjekten wurden auch einfache Gefäße für den alltäglichen Gebrauch hergestellt: Stängelgläser, Becher, Humpen, Teller, Lampen und das besonders begehrte Tafelglas, das nicht selten als Zahlungsmittel bei Abrechnungen zwischen dem Hüttenbesitzer und dem Landeigentümer, auf dessen Boden die Hütte stand, Verwendung fand.[5]

[1] Über die Glasfamilien Friedrich, Schürer und Preussler schreibt ausführlich Żelasko 2006, 77–78.
[2] Zoedler 1996, 243.
[3] Spiegl 1980, 29–30.
[4] Über die gute Qualität der farblosen oder gefärbten Glasmasse bzw. Milchgläser aus Schreiberhau schreibt Lange, zitiert von Zoedler.
[5] Gajewska-Prorok / Kasprzak 2012, 199–200.

kie szkło, nie było jeszcze żadnych kuglerów, szlifierzy kantów a jeszcze mniej rzeźbiarzy szkła.[3]

Huta w Białej Dolinie, w której udało się Johannowi Christophowi osiągnąć bardzo wysokiej jakości szkło kredowe, nie nadążała z realizacją zamówień. W związku z tym Preussler zdecydował się w 1702 na wybudowanie dodatkowej pomocniczej huty w Szklarskiej Porębie pod Babińcem (Weiberberg), która miałaby pracować na zmianę z wytwórnią w Białej Dolinie.

W tym czasie, w okresie między 1651 a początkiem XVIII wieku, działała huta w Czerniawie w Górach Izerskich (Schwarzbach), założona przez Martina Scholze i grupę czeskich szklarzy protestanckiego wyznania. Scholze ożenił się z córką Johanna Christiana Preusslera Agnieszką w 1713 roku, umacniając tym samym swoje związki ze śląskim przemysłem szklarskim.

Huty preusslerowskie dziedziczone były przez kolejnych członków rodziny, którzy dbali o ich rozwój i osiąganie produktów najwyższej jakości. Jak wynika z zachowanych obiektów oraz tekstów źródłowych,[4] huty Preusslerów uczestniczyły w ewolucji technologicznej szkła, jaka działa się w Europie od lat siedemdziesiątych XVII wieku. Podobnie jak w innych europejskich wytwórniach tego czasu, w Szklarskiej Porębie udało się uzyskać klarowną, świetlistą masę szklaną, która z jednej strony wizualnie przypominała wyroby z kryształu górskiego, a z drugiej doskonale nadawała się do obróbki rzeźbiarskiej w licznych warsztatach zdobienia szkła i kamieni szlachetnych u podnóża Karkonoszy. Preusslerowie posiadali swój herb, idealnie oddający specyfikę ich działalności – na tarczy herbowej widnieje puchar oraz górnik z kilofem.

Huty śląskie w XVII i XVIII wieku zasłynęły przede wszystkim z wyrobów luksusowych, o wyrafinowanej, eleganckiej formie pucharów z tralkowym trzonem i koniczną, bogato zdobioną czarą. Oprócz tych szkieł wytwarzano w nich również proste szkło do codziennego użytku – kieliszki, szklanki, kufle, talerze, lampki, a także szczególnie poszukiwane szkło okienne, które bardzo często stanowiło środek płatniczy w rozliczeniach między właścicielem huty a właścicielem ziemskim, na terenie którego huta istniała.[5]

[1] Rody szklarskie Friedrichów, Schürerów i Preusslerów opisuje szczegółowo Żelasko 2006, 77–78.
[2] Zoedler 1996, 243.
[3] Spiegl 1980, 29–30.
[4] Informację o dobrej jakości szkle bezbarwnym, barwnym oraz mlecznym wytwarzanym w Szklarskiej Porębie przytacza Lange, a za nim Zoelder.
[5] Gajewska-Prorok / Kasprzak 2012, 199–200.

1
Humpen (Willkomm)
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, um 1617
farbloses Glas, Verunreinigungen durch Luftblasen, Diamantriß, Kaltbemalung, H 26 cm, ø 10 cm, MJG 880/s

Für den deutschen Kulturkreis typische Form mit umgeschlagenem Fußrand, hohem Fuß und zylindrischer Kuppa mit eingestochenem Boden. Auf der Wandung mit Diamant gerissene Inschrift *DEUS ADIUTOR MEUS* (Gott ist mein Helfer), zitiert aus Psalm 60 (59).

Dieser Willkomm stellt ein interessantes Beispiel für diamantveredelte Gläser dar, die in Tirol sehr verbreitet waren. Von dort sind sie über Böhmen nach Schlesien gekommen. Es ist das einzige Glas dieses Typus in der Glassammlung des Muzeum Karkonoskie in Jelenia Góra und stammt aus den Vorkriegssammlungen. Ähnliche Objekte mit reichem Maldekor befinden sich in den Sammlungen des Muzeum Powiatowe in Neisse / Nysa.

Buczyński 1998, 20; Żelasko 2014, 98.

Willkom
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, ok. 1617
szkło bezbarwne, zanieczyszczone pęcherzykami powietrza, rytowane diamentem, malowane „na zimno", wys. 26 cm, ø 10 cm, MJG 880/s

Typowa dla kręgu kultury niemieckiej forma szklanicy z wysokim dzwonowatym cokołem i cylindryczną, wysoką czarą. Na czarze rytowana diamentem sentencja *DEUS ADIUTOR MEUS* (Bóg mym pomocnikiem), będąca cytatem z Psalmu 60 (59).

Willkom jest bardzo ciekawym przykładem szkła zdobionego techniką rytowania diamentem, która była popularna w Tyrolu, skąd trafiła do Czech, a następnie na Śląsk. Jest jedynym takim obiektem w kolekcji szkła artystycznego Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze, pochodzącym ze zbiorów przedwojennych. Podobne obiekty z rozbudowaną dekoracją malarską znajdują się w zbiorach Muzeum Powiatowego w Nysie.

Buczyński 1998, 20; Żelasko 2014, 98.

2

Humpen mit Wappen von Wartensleben (?) und Spruch
Schlesien, dat. 1650
farbloses Glas, formgeblasen, hüttengeformt und kaltbemalt, H 26,5 cm, ø 13,2 cm, MJG 755 PS

Der Humpen trägt das Wappen von Wartensleben (?) in Kaltmalerei sowie den Spruch *A.D. 1650 / JUGEND IST TRUNCKENHEIT / OHNE WEIN / DOCH TRINKT SICH DAS ALTER / ZUR JUGEND / SO WIRD TRINKEN SELBST EINE / TUGEND*.

Der untere Korpusbereich ist bis zur zwei Drittel der Gefäßhöhe mit einem umlaufenden aufgelegten Glasfaden verziert. Der Humpen fand wohl Verwendung bei Festmahlen bzw. anderen Versammlungen und gehörte wohl einem Vertreter der Familie von Wartensleben. Im 17. Jahrhundert, insbesondere im deutschen Kulturkreis, tauchen kaltbemalte Gefäße auf, die zudem mit Diamantriß verziert sind. Sie weisen überwiegend eine konische Form und einen Deckel auf. In der Wende vom 19. zum 20. Jahrhundert erlebte diese Form eine Renaissance, damals entstanden zahlreiche Repliken.

Schmidt 1912, 202.

Humpen z herbem von Wartensleben (?) i sentencją
Śląsk, dat. 1650
szkło bezbarwne, dmuchane w formie i wolnoformowane, malowane na zimno, wys. 26,5 cm, ø 13,2 cm, MJG 755 PS

Humpen zawiera malowany na zimno herb von Wartensleben (?) oraz sentencję *A.D. 1650 / JUGEND IST TRUNCKENHEIT / OHNE WEIN / DOCH TRINKT SICH DAS ALTER / ZUR JUGEND / SO WIRD TRINKEN SELBST EINE / TUGEND* (młodość jest odurzeniem bez wina, picie starość czyni młodością, więc już samo w sobie jest cnotą).

Dodatkowo, dolna część naczynia do ⅔ wysokości owinięta jest szklaną nakładką. Szklanica służyła zapewne do wznoszenia toastów podczas biesiad i innych zgromadzeń, należała prawdopodobnie do przedstawiciela rodu von Wartensleben. W XVII wieku, zwłaszcza w niemieckim kręgu kulturowym pojawiają się naczynia z dekoracją nanoszoną malaturą „na zimno", często dodatkowo malowane diamentem. Mają one zazwyczaj koniczną formę i pokrywę, a swój prawdziwy renesans przeżywały na przełomie XIX i XX wieku, kiedy powstają ich liczne naśladownictwa.

Schmidt 1912, 202.

3
Öllampen
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, um 1654–1655
farbloses Glas, in der Masse gefärbt, formgeblasen und hüttengeformt,
H 13,4 cm, ø 8,7 cm; H 13,7 cm, ø 9,3 cm, MJG 3774/s, MJG 2564/s

Gläserne Öllampen in Form von schlichten Gefäßen mit Ölbehälter, Griff und Fuß, wurden in der Preusslerschen Glashütte hergestellt. Dies erwähnt Żelasko in ihrer Publikation. Aus Archivunterlagen geht hervor, dass sie oft auf Bestellung hergestellt wurden. Neben Luxusartikeln wie hochwertigen Pokalen stellte die Hütte auch Gläser für den alltäglichen Gebrauch dar. Dies war in allen damaligen Glashütten Europas der Fall.

In den Sammlungen des Muzeum Karkonoskie befinden sich drei weitere Öllampen diesen Typus: MJG 687 PS, MJG 698 PS, 715 PS.

Żelasko 2014, 104.

Lampki oliwne
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, ok. 1654–1655
szkło bezbarwne i barwione w masie, dmuchane w formie i wolnoformowane, wys. 13,4 cm, ø 8,7 cm; wys. 13,7 cm, ø 9,3 cm, MJG 3774/s, MJG 2564/s

Szklane lampki oliwne w formie prostych naczyń z pojemnikiem na oliwę, uchwytem i stopą były wytwarzane w hucie Preusslera, co opisuje Żelasko w swojej książce. Z archiwalnych dokumentów wynika, że realizowane były zlecenia na ten typ wyrobów. Obok luksusowych, wysokiej jakości pucharów, huta zajmowała się produkcją naczyń codziennego użytku, co charakteryzuje wszystkie ówczesne huty szkła w Europie.

W kolekcji Muzeum Karkonoskiego znajduje się kilka lampek oliwnych: MJG 687 PS, MJG 698 PS, 715 PS.

Żelasko 2014, 104.

4
Deckelpokal
Schlesien, um 1655–1660
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, H 29,2 cm, ø 10,9 cm, MJG 1114/s

Tellerförmiger, leicht aufgewölbter Fuß, in einen hohen Balusterschaft übergehend. Trichterförmige Kuppa mit Mattschliff in Form von stilisierten Pflanzen und Blüten. Halbkugelig aufgewölbter Deckel mit hohem Knauf und geschnittenem Dekor.

Puchar z pokrywą
Śląsk, ok. 1655–1660
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, wys. 29,2 cm, ø 10,9 cm, MJG 1114/s

Kolista, lekko wysklepiona stopa przechodząca w wysoki tralkowy trzon. Czara lejkowata, pokryta matowym ornamentem – stylizowane motywy roślinno-kwiatowe. Pokrywa zasklepiona półkoliście z wysoką sterczyną, grawerowana na powierzchni.

5
Pokal
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, 1655–1660
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, matt geschnitten, H 17 cm, ø 7 cm, MJG 4716/s

Fuß mit umgeschlagenem Rand und typischem, mehrgliedrigem Balusterschaft. Konische Kuppa mit zartem, matt geschnittenem Dekor in Form von Vögeln und Pflanzen.

Schmidt 1922, 258; Żelasko 2014, 114.

Puchar
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, 1655–1660
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, wys. 17 cm, ø 7 cm, MJG 4716/s

Charakterystyczny, rozbudowany trzon tralkowy wsparty na dużej stopie. Czara koniczna, z delikatną dekoracją rytowaną w macie w motywy ptaków i roślinności.

Schmidt 1922, 258; Żelasko 2014, 114.

6
Pokal
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, 1667–1672
farbloses Glas, dickwandig, formgeblasen und hüttengeformt, geschliffen, geschnitten, H 22,3 cm, ø 11,7 cm, MJG 1118/s

Pokal mit mehrgliedrigem, hohem Balusterschaft, der im Inneren hohl ist. Kuppa mit hüttengeformten Ansatz und geschnittenem Dekor: Vögel zwischen pflanzlichen Motiven. Ein sehr ähnlicher Pokal mit prunkvollem Deckel wurde bei Schmidt abgebildet.

Der Pokal verfügte wohl ursprünglich über einen Deckel, der ähnlich der Kuppabasis hüttengeformt war. Sowohl die Pokalform, als auch sein Dekor knüpfen an die Traditionen des Riesengebirges an, mit Glas Bergkristall nachzuahmen. Diese Traditionen spiegeln sich auch in den ganzflächigen geschnittenen Dekoren in der Manier des *horror vacui*, die nahezu keinen freien Platz der glatten Oberfläche auslassen.

Schmidt 1922, 258; Żelasko 2014, 114.

Puchar
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Presusslera w Białej Dolinie, 1667–1672
szkło bezbarwne, grubościenne, dmuchane w formie i wolnoformowane, szlifowane, rytowane, wys. 22,3 cm, ø 11,7 cm, MJG 1118/s

Puchar z rozbudowanym, wysokim trzonem tralkowym, pustym w środku. Czara z wolnoformowanym koszyczkiem u nasady, wyżej pokryta dekoracją rytowaną – motywy ptaków wśród roślinności. Bardzo podobny puchar z okazałą pokrywą reprodukowany jest u Schmidta.

Prawdopodobnie puchar posiadał pierwotnie pokrywę formą nawiązującą do formowanego hutniczo koszyczka. Zarówno forma pucharu, jak i jego zdobienie nawiązują do tradycji karkonoskich, w których dążono do osiągnięcia efektu kryształu górskiego w szkle, jak i do świetnych warsztatów grawerskich, w których gładkie szkło pokrywano na całej niemal powierzchni dekoracją w typie *horror vacui*.

Schmidt 1922, 258; Żelasko 2014, 114.

7
Pokal
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, 1667–1672
farbloses Glas, dickwandig, formgeblasen und hüttengeformt, H 14 cm, B 14 cm, T 9,5 cm, MJG 1110/s

Hüttengeformter dickwandinger Korpus aus massiver transparenter Glasmasse, die an Bergkristallgefäße aus dem Riesen- und Isergebirge erinnern soll. Das Gefäß gehört zu einer Gruppe von Gefäßen mit mehrgliedrigen Schäften bzw. reichen Auflagen, die aus den Vorkriegssammlungen des Hirschberger Museums und der Vorkriegsliteratur bekannt sind.

Żelasko 2014, 111.

Puchar
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, 1667–1672
szkło bezbarwne, grubościenne, dmuchane w formie i wolnoformowane, wys. 14 cm, szer. 14 cm, gł. 9,5 cm, MJG 1110/s

Puchar grubościenny, formowany hutniczo, o mięsistej, przezroczystej masie, mający przypominać wyroby z kryształu górskiego, znanego i wydobywanego w Karkonoszach i Górach Izerskich minerału. Obiekt należy do grupy naczyń o rozbudowanych trzonach czy hutniczo formowanych nakładkach, znanych ze zbioru jeleniogórskiego muzeum oraz literatury przedwojennej.

Żelasko 2014, 111.

8
Pokal
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, 1667–1673
farbloses Glas, formgeblasen und hüttengeformt, H 21,5 cm, ø 11,5 cm, MJG 1116/s

Pokale mit mehrgliedrigen hohlen Schäften und hüttengeformten Kuppaansätzen trugen oft reichen Schnittdekor (vgl. Kat.Nr. 6, MJG 1118/s) und hüttengeformte, dekorative Deckel. Nicht selten diente ein kleineres Gefäß als Deckel für ein größeres. Bei diesem Pokal könnte es sich um ein Halbprodukt handeln, das später an eine Gravierwerkstatt verkauft werden sollte, um es zu dekorieren. Als Dekoration wurden je nach Auftrag pflanzliche Elemente, Genreszenen und allegorische Szenen bzw. Wappen verwendet.

Schmidt 1922, 258; Żelasko 2014, 115.

Puchar
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, 1667–1673
szkło bezbarwne, dmuchane w formie i wolnoformowane, wys. 21,5 cm, ø 11,5 cm, MJG 1116/s

Puchary z tak rozbudowanym, pustym w środku trzonem oraz formowanym hutniczo koszyczkiem występowały w formie bogato zdobionych rytowaniem obiektów (por. nr 6, MJG 1118/s), najczęściej z formowanymi hutniczo, okazałymi pokrywami. Często mniejszy puchar miał funkcję pokrywy dla większego naczynia. Można przypuszczać, że obiekt znajdujący się w jeleniogórskim muzeum jest półproduktem, który miał być sprzedany do warsztatu grawerskiego w celu pokrycia jego powierzchni dekoracją. Mogły to być ornamenty roślinne, sceny rodzajowe i alegoryczne lub herby, w zależności od zamówienia.

Schmidt 1922, 258; Żelasko 2014, 115.

9
Pokal
Schlesien, Schreiberheu, Preussler Glashütte Weißbach, 1667–1673
farbloses Glas, formgeblasen und hüttengeformt, H 18 cm, ø 10 cm,
MJG 1060/s

Ähnlich wie bei Kat.Nr. 8 (MJG 1116/s) handelt es sich um ein Halbprodukt. Die glatte Wandung der Kuppa war für ein Schnittdekor bestimmt. Das Objekt wurde in die Sammlungen des Hirschberger Museums aufgenommen als wertvolles Beispiel für die Produktion der Glasmacher in einer hervorragenden schlesischen Glashütte.

Schmidt 1922, 258; Żelasko 2014, 115.

Puchar
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, 1667–1673
szkło bezbarwne, dmuchane w formie i wolnoformowane, wys. 18 cm,
ø 10 cm, MJG 1060/s

Puchar jest, podobnie jak obiekt o nr kat. 8 (MJG 1116/s) półproduktem, którego gładka część czary miała być pokryta dekoracją rytowaną. Trafił do kolekcji jeleniogórskiego muzeum jako cenny przykład wytwórczości hutników w świetnej jakości hucie śląskiej.

Schmidt 1922, 258; Żelasko 2014, 115.

10
Pokal
Schlesien, um 1660–1675
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, H 21,5 cm, ø 11,8 cm, MJG 719 PS

Runder, aufgewölbter Fuß mit breitem pflanzlichem Dekor in Mattschliff. Balusterschaft mit eingestochener Luftblase und Wabenschliff. Leicht konische Kuppa mit Wabenschliff am Ansatz, darüber stilisierter Pflanzenfries. Interessanter Kontrast zwischen den wabenförmig geschliffenen Flächen und breit angelegtem Mattschnitt. Der Pokal stammt aus den Vorkriegssammlungen und gehört zu der Gruppe der dickwandigen Gefäße mit mehrteiligen Balusterschäften.

Puchar
Śląsk, ok. 1660–1675
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, wys. 21,5 cm, ø 11,8 cm, MJG 719 PS

Kolista, łukowato wysklepiona stopa pokryta szerokim, matowym szlifem roślinnym. Trzon tralkowy, z pęcherzem powietrza w środku, szlifowany w plaster miodu. Czara lekko koniczna, szlifowana u nasady w plaster miodu, wyżej zdobiona fryzem stylizowanej roślinności. Ciekawe zestawienie kolistego rytu z matowym, szerokim szlifem. Puchar pochodzi ze zbiorów przedwojennych, należy do grupy grubościennych naczyń z rozbudowanym trzonem.

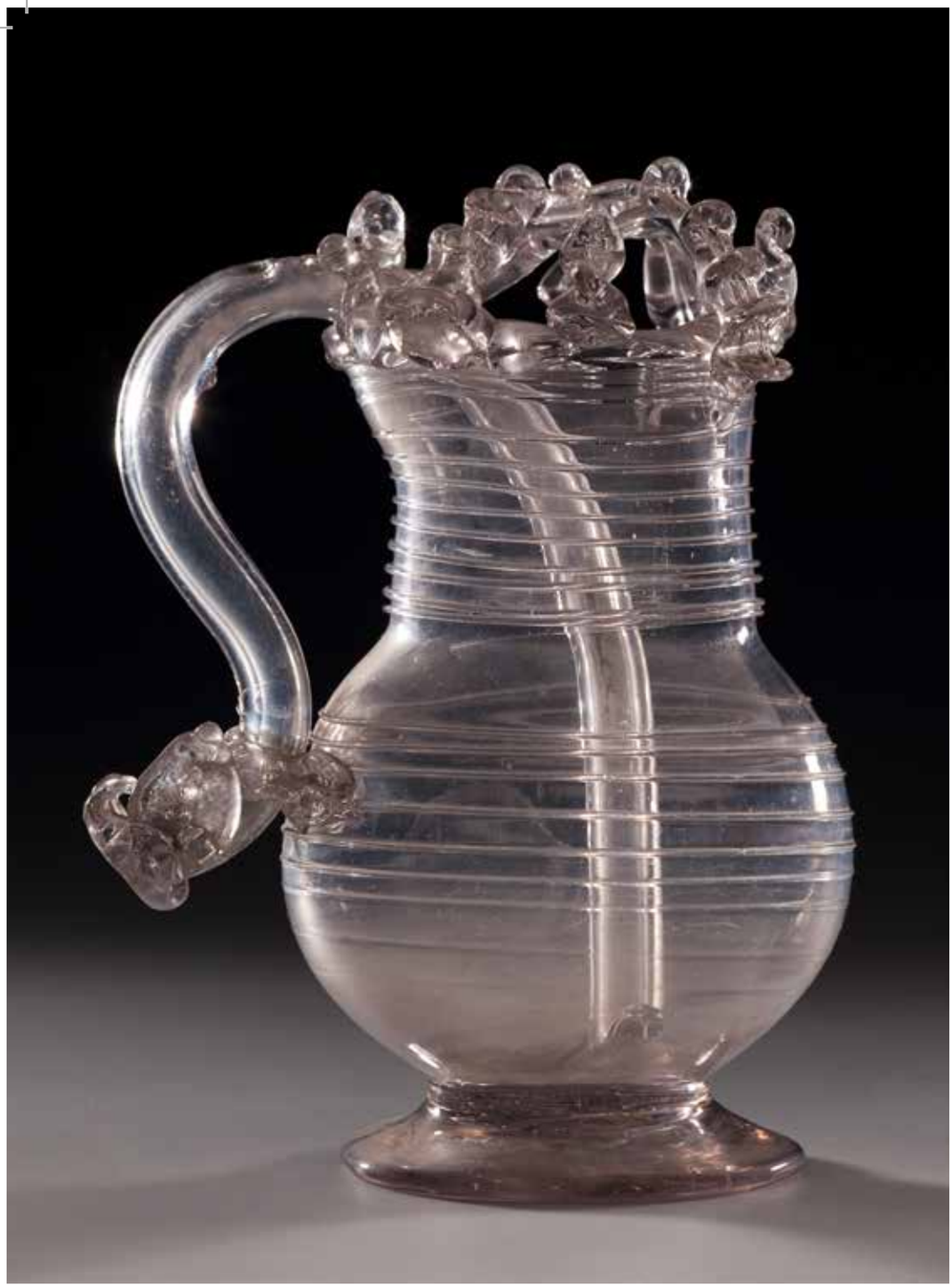

11
Scherzgefäße
Schlesien, 17.–18. Jahrhundert
farbloses Glas, hüttengeformt, mit Auflagen, H 15,5 cm, B 12,5 cm, T 9,5 cm; H 18,7 cm, B 13,5 cm, T 9,3 cm, MJG 690 PS, MJG 852/s

Scherzgefäße stellen in vereinfachter Form Nachahmungen der formenreichen, hüttengeformten venezianischen Gläser dar. Ihre Herstellung war verhältnismäßig preiswert, daher wurden sie vielerorts angeboten. Sie stehen in Verbindung mit der Festkultur, die sich insbesondere ab dem 16. Jahrhundert entwickelt hatte. Ein solches Gefäß belustigte dank der versteckten Überraschungen bzw. ungewöhnlichen Formen die Tischgesellschaft. Scherzgefäße waren zudem beliebte Geschenke an nahestehende Personen. In Schlesien waren sie insbesondere vom 16. bis zum 18. Jahrhundert beliebt und weit verbreitet.

Czihak 1891, 89; Chrzanowska 1987, 8–11.

Naczynia żartobliwe
Śląsk, XVII–XVIII w.
szkło bezbarwne, wolnoformowane, zdobione nakładkami hutniczymi, wys. 15,5 cm, szer. 12,5 cm, gł. 9,5 cm; wys. 18,7 cm, szer. 13,5 cm, gł. 9,3 cm, MJG 690 PS, MJG 852/s

Naczynia żartobliwe są w bardzo uproszczonej formie nawiązaniem do finezyjnych, hutniczo formowanych szkieł weneckich. Były stosunkowo tanie, a przez to szeroko dostępne, wiązane są z kulturą biesiadowania, bardzo rozwiniętą zwłaszcza od XVI wieku. Naczynie tego typu, dzięki ukrytym niespodziankom, bądź nietypowym kształtom rozweselały towarzystwo zebrane przy stole, były tez chętnie kupowane jako upominki dla bliskich osób. Bardzo popularne i szeroko stosowane od XVI do XVIII wieku na terenie Śląska.

Czihak 1891, 89; Chrzanowska 1987, 8–11.

12
Pokal
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, Mitte des 17. Jahrhunderts
farbloses Glas, Verunreinigungen durch Luftblasen, hüttengeformt, H 19 cm, ø 10,6 cm, MJG 718 PS

Der Pokal stammt aus den Vorkriegssammlungen des Riesengebirgsmuseums. Der erste Museumsdirektor Dr. Hugo Seydel (1840–1932) sammelte ausschließlich Objekte, die mit der Geschichte und der Tätigkeit der Bewohner des Riesengebirges in Verbindung standen. Sein Ziel war die Erschaffung eines Regionalmuseums für Riesengebirge und Hirschberg. Daher kann der Pokal mit großer Wahrscheinlichkeit einer schlesischen Glashütte zugeschrieben werden. Dies bestätigt, dass auch in Schlesien hüttengeformte Gläser nach venezianischen Vorbildern hergestellt wurden.

Firszt 2008, 46.

Puchar
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, poł. XVII wieku
szkło bezbarwne, zanieczyszczone pęcherzykami powietrza, wolnoformowane, wys. 19 cm, ø 10,6 cm, MJG 718 PS

Puchar pochodzi ze zbiorów przedwojennych (Riesengebirgsmuseum). Pierwszy dyrektor muzeum dr Hugo Seydel (1840–1932) gromadził wyłącznie obiekty związane z historią i działalnością ludzi na obszarze Karkonoszy. Dążył do stworzenia muzeum regionalnego, specjalizującego się w dziejach Karkonoszy i Jeleniej Góry. Dlatego puchar można z dużym prawdopodobieństwem przypisać hutom śląskim. Potwierdza to fakt produkowania na terenie Śląska szkieł wolnoformowanych, inspirowanych szkłami weneckimi.

Firszt 2008, 46.

13
Pokal
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, Mitte des 17. Jahrhunderts
farbloses Glas, verunreinigt durch Luftbläschen, hüttengeformt,
H 18,2 cm, ø 10,5 cm, MJG 4259/s

Der Pokal mit einer großen glockenförmigen Kuppa mit aufgelegtem Ansatzdekor aus Glasfäden gehört zu der Gruppe der frühen hüttengeformten Gläser aus schlesischer Produktion in den Sammlungen des Muzeum Karkonoskie. Dieses Glas, wie auch die Kat.Nr. 11 (MJG 718 PS), sind Beispiele für weit reichende Einflüsse aus Venedig.

Puchar
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie,
poł. XVII wieku
szkło bezbarwne, zanieczyszczone pęcherzykami powietrza,
wolnoformowane, wys. 18,2 cm, ø 10,5 cm, MJG 4259/s

Puchar z dużą, dzwonowatą czarą z koszyczkiem z nakładanych na gorąco nitek szkła należy do grupy wczesnych, wolnoformowanych szkieł, produkowanych na Śląsku, znajdujących się w kolekcji Muzeum Karkonoskiego. Jest on, podobnie jak puchar o nr 11 (MJG 718 PS) przykładem dalekich inspiracji szkłami weneckimi.

14

Kleiner Pokal mit Wappen der Preussler-Familie

Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach oder Weiberberg, um 1715–1720

farbloses Glas, formgeblasen, geschnitten, vergoldet, Goldrubinfaden im Schaft, Medaillon in Églomisé-Technik, H 12 cm, ø 6,8 cm, MJG 777 PS

Konische Kuppa, verziert mit geschnittenem, vergoldetem Ornament. Im Zentrum ein ovales Medaillon mit Goldfolie und Radierung auf rotem Lack, darstellend das Wappen der Familie Preussler, befestigt zwischen zwei transparenten Glasscheiben. Auf dem Wappenschild rechts Pokal und links Bergmann mit Spitzhacke. Im oberen Bereich des Wappens befinden sich schwach sichtbare Initialen *J.C.P.* (Johann Christoph Preussler). Die Glasmacherfamilie Preussler, die 1617 nach Schreiberhau kam, schrieb 200 Jahre lang die Geschichte der Glasmacherei im Riesengebirge. Die nachfolgenden Familienmitglieder gründeten neue und modernisierten alte Glashütten, womit sie entscheidend zur Qualität der neuzeitlichen Gläser in Schlesien beitrugen.

Der Pokal stammt aus den Vorkriegssammlungen und zeugt von hoher technologischer Qualität der Erzeugnisse aus Preusslerschen Glashütten.

Želasko 2006, 17; Želasko 2014, 132.

Pucharek z herbem Preusslerów

Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie lub pod Babińcem, ok. 1715–1720

szkło bezbarwne, dmuchane w formie, rytowane, złocone, filigran rubinu złota w trzonie, medalion w technice églomisé, wys. 12 cm, ø 6,8 cm, MJG 777 PS

Czara koniczna, zdobiona rytowanym, złoconym ornamentem. W centrum owalny medalion z wyrytowanym herbem Preusslerów na złotej folii, umieszczonej na czerwonym tle, pomiędzy dwoma przezroczystymi szybkami szklanymi. Herb złożony z dwudzielnej tarczy herbowej z kielichem oraz wizerunkiem górnika z kilofem. W górnej części tarczy widoczny niewyraźny inicjał *J.C.P.* (Johann Christoph Preussler). Szklarski ród Preusslerów, który w 1617 roku przybył do Szklarskiej Poręby, zapisał się dwustuletnią historią hutnictwa szkła w Karkonoszach. Kolejni przedstawiciele rodów, zakładając nowe lub udoskonalając istniejące huty, w znacznym stopniu kształtowali jakość śląskiego szkła nowożytnego.

Pucharek pochodzi ze zbiorów przedwojennych i dowodzi wysokiej jakości technologicznej preusslerowskich hut.

Želasko 2006, 17; Želasko 2014, 132.

15
Flakon mit Phönix
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach oder Weiberberg, um 1720
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, Églomisé-Technik, H 11,3 cm, ø 6,5 cm, MJG 720 PS

Der Flakon ist verziert mit Schnittdekor sowie einem ovalen Medaillon in Églomisé-Technik mit einem aus Flammen emporsteigenden Phönix. Das Motiv wurde in Emaile- und Schwarzlotmalerei auf Goldfolie dargestellt. Żelasko stellt eine Verbindung zu einem Kelch mit dem Wappen der Familie Preussler her (Kat.Nr. 14, MJG 777 PS). Für gewöhnlich werden die mit der Églomisé-Technik verzierten Objekte böhmischen Hütten zugewiesen. Die Forscherin sieht jedoch in den beiden aus den Vorkriegssammlungen des Riesengebirgsmuseums stammenden Gläsern den Beweis für deren Herstellung auf der schlesischen Seite des Riesengebirges.

Żelasko 2006, 17; Żelasko 2014, 132.

Flakon z Feniksem
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie lub pod Babińcem, ok. 1720
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, eglomisé, wys. 11,3 cm, ø 6,5 cm, MJG 720 PS

Flakon zdobiony dekoracją rytowaną oraz owalnym medalionem, wykonanym w technice eglomisé z feniksem odradzającym się z płomieni. Malowany emaliami i „schwarzlotem" feniks podklejony jest złotą folią. Flakon ten jest łączony przez Żelasko z kieliszkiem nr 14 (MJG 777 PS) z herbem Preusslerów. Zazwyczaj obiekty z medalionami eglomisé przypisywane są hutom czeskim, badaczka uznaje oba obiekty, pochodzące ze zbiorów przedwojennych Muzeum Karkonoskiego za dowód na wytwarzanie szkieł w tej technice w hutach po śląskiej stronie Karkonoszy.

Żelasko 2006, 17; Żelasko 2014, 132.

Friedrich Winter (1652–1708)[1]

Geboren in Rabishau im Riesengebirge als drittes von vier Kindern von Christoph und Susanne Winter verbrachte Friedrich seine Kindheit im sechs Kilometer entfernten Giehren. Friedrich und sein älterer Bruder Martin wurden 1666 vom Vater in die Preussler Glashütte nach Schreiberhau zur Lehre geschickt. Die polnischen Wissenschaftler Elżbieta Gajewska-Prorok und Alexandra Kasprzak fanden Hinweise darauf, dass Friedrich Winter sich in Wien und Prag weitergebildet haben könnte. In der Werkstatt der Meister Ferdinand Eusebio Miseroni (1639–1684)[2] könnte er seine Kenntnisse im Glas- und Steinschneiden vervollständigt haben. Belegt ist, dass sich Friedrich Winter 1676 im Hirschberger Tal aufhielt, er wohnte wohl in Schreiberhau.[3] Er war zwei Mal verheiratet; über seine erste Ehefrau ist nichts bekannt, mit seiner zweiten Frau Rosina hatte er vier Kinder. Aus den Kirchenbüchern geht hervor, dass die Familie in Petersdorf wohnte.[4] 1685 übernahm Winter die Stelle des Kastellans auf der Burg Kynast und arbeitete zugleich als Glasschneider für Graf Christoph Leopold Schaffgotsch (1623–1703). Schaffgotsch richtete für Winter eine Art Monopol für die Herstellung von geschnittenen Gläsern ein, indem er anderen Glasschneidern verbot, diese Tätigkeit auf seinen Ländereien auszuüben.

Friedrich Winter erreichte eine wahre Vollendung im Schneiden von dickwandigen, massiven Pokalen mit eleganten, ausgesuchten Formen. Die Verwendung von Tief- und Hochrelief hob die Konturen der Gefäße auf und erzeugte einen reichen ornamentalen Dekor auf der gesamten Fläche der Pokale und Deckel. Die Masse und Form der erhaltenen und Winter zugeschriebenen Pokale ist so charakteristisch, dass die Vermutung naheliegt, diese wurden speziell auf seine Bedürfnisse zugeschnitten hergestellt. Die dickwandigen massiven Gefäße, mit prägnanten Nodi oder Kuppaansätzen in Form von Füllhörnern, wurden wohl in der Preusslerschen Glashütte in Weißbach hergestellt.[5] 1688 befahl Graf Schaffgotsch den Bau der ersten mit Wasserkraft betriebenen Schleiferwerkstatt in Schlesien. Die Werkstatt wurde in den Jahren 1690/1691 fertiggestellt. Laut Żelasko befand sich diese zusammen mit dem Wohnhaus Winters unweit des Schaffgotsch'schen Palastes in Hermsdorf.[6] Umso erstaunlicher erscheint die Tatsache, dass bereits drei Jahre später die Werkstatt ihre Arbeit einstellte: Winter verließ sie 1694 aus unbekannten Ursachen, wohl um sich von Graf Schaffgotsch unabhängig zu machen. Die Werkstatt wurde ab Juli 1694 von Gottfried Preussler, einem Graveur aus Warmbrunn gepachtet. Friedrich Winter arbeitete weiter in Hermsdorf bis zu seinem Tode 1708.

Die überlieferten Glaspokale aus der Hand Winters, die sich gegenwärtig in vielen musealen und privaten Sammlungen finden, sind außergewöhnliche Kunstwerke. Einige von ihnen bereicherten einst die Warmbrunner Sammlungen der

Urodził się w Rębiszowie (Rabishau) w Górach Izerskich jako trzecie z czworga dzieci Christopha i Susanny Winter. Dzieciństwo spędził w oddalonym ok. 6 km Gierczynie (Giehren). On i jego starszy brat Martin zostali wysłani w 1666 roku przez ojca do huty Preusslera w Szklarskiej Porębie na naukę. Elżbieta Gajewska-Prorok i Aleksandra Kasprzak wskazują, że Winter mógł dodatkowo kształcić się w Wiedniu i Pradze, doskonaląc swoje umiejętności zdobienia szkła i kamieni szlachetnych w pracowni mistrza wywodzącego się z rodu Miseronich Ferdinanda Eusebia (1639–1684).[2] Wiadomo na pewno, że w 1676 roku znajdował się w Kotlinie Jeleniogórskiej, prawdopodobnie mieszkał w Szklarskiej Porębie.[3] Był dwukrotnie żonaty, dane pierwszej żony nie są znane, z drugą małżonką Rosiną miał czworo dzieci. Jak wynika z ksiąg kościelnych mieszkał wówczas w Piechowicach.[4] W 1685 roku Winter objął urząd kasztelana na zamku Chojnik w Sobieszowie, pracując jako rytownik szkła dla hrabiego Christopha Leopolda Schaffgotscha (1623–1703). Ten ustanowił dla Wintera monopol na wytwarzanie zdobionych rzeźbiarsko szkieł, zakazując innym rzemieślnikom działalności na obszarze swoich dóbr.

Friedrich Winter osiągnął mistrzostwo w rzeźbieniu grubościennych, masywnych pucharów o eleganckiej, wyszukanej formie. Stosując relief wklęsły i wypukły ingerował w bryłę naczynia, nadając mu rzeźbiarską formę oraz tworząc bogatą dekorację ornamentalną na całej powierzchni pucharów i ich pokryw. Masa oraz forma zachowanych i przypisywanych Winterowi pucharów jest charakterystyczna na tyle, że przypuszczalnie powstawały one specjalnie na potrzeby tego twórcy i jego warsztatu. Grubościenne, masywne naczynia, z rozbudowaną partią nodusa lub nasady czary w formie rogu obfitości, wytwarzane były najprawdopodobniej w znajdującej się w Szklarskiej Porębie hucie Preusslera w Białej Dolinie.[5] W 1688 roku hrabia Schaffgotsch zlecił budowę pierwszej na Śląsku szlifierni szkła, napędzanej siłą wody, którą ukończono na przełomie lat 1690/1691. Żelasko wskazuje na dokładną lokalizację szlifierni oraz domu mieszkalnego Wintera, nieopodal pałacu Schaffgotschów w Sobieszowie.[6] Zaskakującym jest fakt, że już trzy lata później szlifiernia nie pracowała, Winter opuścił ją z niejasnych przyczyn w 1694, prawdopodobnie z chęci uniezależnienia się od hrabiego Schaffgotscha. Pracownię dzierżawił od lipca 1694 roku Gottfried Preussler, grawer z Cieplic. Friedrich Winter tworzył w Sobieszowie aż do swojej śmierci w 1708 roku.

Zachowane szklane puchary autorstwa Wintera rozproszone obecnie po kolekcjach muzealnych i prywatnych to niezwykłe dzieła sztuki. Kilka z nich uświetniało kiedyś cieplickie zbiory Schaffgotschów, świadcząc, obok minerałów, pieczęci, książek, spreparowanych zwierząt i innych niezwykłości, o bogactwie Karkonoszy i Śląska. Liczna część winterowskich

Hermsdorf mit Schloss, Gemälde von Hieronymus Kettenacker, um 1732, Öl auf Leinwand, H 131 cm, B 170 cm; Muzeum Karkonoskie AH 347 dep., Leihgabe der Stadt Jelenia Góra, Foto Dominik Kunysz.

Sobieszów z zamkiem, obraz Hieronymusa Kettenackera, ok. 1732, olej na płótnie, wys. 131 cm, szer. 170 cm; Muzeum Karkonoskie AH 347 dep., depozyt miasta Jelenia Góra, fotografia Dominik Kunysz.

Familie Schaffgotsch und zeugten, neben Mineralien, Siegeln, Büchern, präparierten Tieren und anderen Raritäten, vom Reichtum des Riesengebirges und Schlesiens. Ein großer Teil der Winter'schen Pokale trägt ein Wappen bzw. die Devise der Grafen Schaffgotsch *Aucun temps ne le change* (Unberührt von der Zeit). Dies spiegelt die Tatsache wider, dass Christoph Leopold Schaffgotsch, und später sein Sohn Johann Anton von Schaffgotsch (1675–1742) zu den Hauptauftraggebern Winters gehörten. Der Werkstatt Winters werden auch gefußte Becher und Pokale mit Putten sowie pflanzlichen Motiven mit Insekten zugeschrieben. Es wird vermutet, dass diese Dekore nicht von Winter selbst, sondern von angestellten Graveuren ausgeführt wurden. Żelasko schreibt einige bestimmte Gefäße den damals wirkenden Kunsthandwerkern, unter anderen dem Sohn von Friederich Winter, Andreas (1687–?) zu.

Die Familie der Grafen Schaffgotsch, deren niederschlesische Linie aus Meissen und der Lausitz stammt, geht auf Reinhard Schaph zurück und reicht in ihren Ursprüngen bis in das 13. Jahrhundert. Die nachfolgenden Vertreter der Familie vergrößerten ihr Vermögen und ihre Einflüsse und trugen zugleich zur Entwicklung der Kunst und des Handwerks im Hirschberger Tal bei. Dies geschah durch zahlreiche kirchliche und weltliche Stiftungen sowie nicht selten durch persönliches Engagement und breit gefächerte Interessen. Einen unbestrittenen Einfluss auf die Entwicklung der Edelsteinschneiderei sowie die Technik des Färbens von Glasmassen hatte Christoph Leopold Schaffgotsch. Er erbaute nicht nur die mit Wasserkraft betriebene Glasschneiderei in Hermsdorf sondern unterhielt auch Kontakte zu Kurfürst Friedrich Wil-

pucharów zawiera herb bądź dewizę rodu Schaffgotsch *Aucun temps ne le change* (żaden czas tego nie zmieni). Wynika to z faktu, że hrabia Christoph Leopold Schaffgotsch, a następnie jego syn Johann Anton von Schaffgotsch (1675–1742) byli głównymi zleceniodawcami Wintera. Z warsztatem mistrza wiązane są także zachowane szklanice na stopie i puchary z puttami oraz z motywami roślinności i owadów. Przypuszcza się, że nie wykonywał ich sam Winter, ale grawerzy związani z jego warsztatem. Żelasko wskazuje na autorstwo konkretnych, działających w tym czasie rzemieślników, w tym na syna Friedricha Wintera – Andreasa (1687–?).

Schaffgotschowie, których dolnośląska linia wywodzi się z Miśni i Łużyc i wiązana jest z protoplastą rodu Reinhardem Schaph, sięga swoimi początkami XIII wieku. Kolejni przedstawiciele rodziny, powiększając swój majątek i wpływy, przyczyniali się do rozwoju sztuki i rzemiosła Kotliny Jeleniogórskiej i Śląska dzięki licznym fundacjom kościelnym i świeckim oraz nierzadko osobistemu zaangażowaniu i szerokim zainteresowaniom. Niewątpliwy wkład w rozwój sztuki rytowania kamieni szlachetnych i szkła oraz technologii barwienia masy szklanej miał Christopher Leopold Schaffgotsch, nie tylko z powodu budowy szlifierni wodnej w Sobieszowie, ale także dzięki kontaktom z elektorem brandenburskim Fryderykiem Wilhelmem (1620–1688), z którym korespondował i którego pasje szklarskie podzielał. Ten znany był ze swojego zamiłowania do eksperymentów chemicznych, zatrudniał w swojej hucie w Drewitz pod Poczdamem słynnego chemika, technologa szkła i wynalazcę Johanna Kunckela (1637–1703), autora traktatu *Ars vitraria experimentalis, oder vollkommene Glas-*

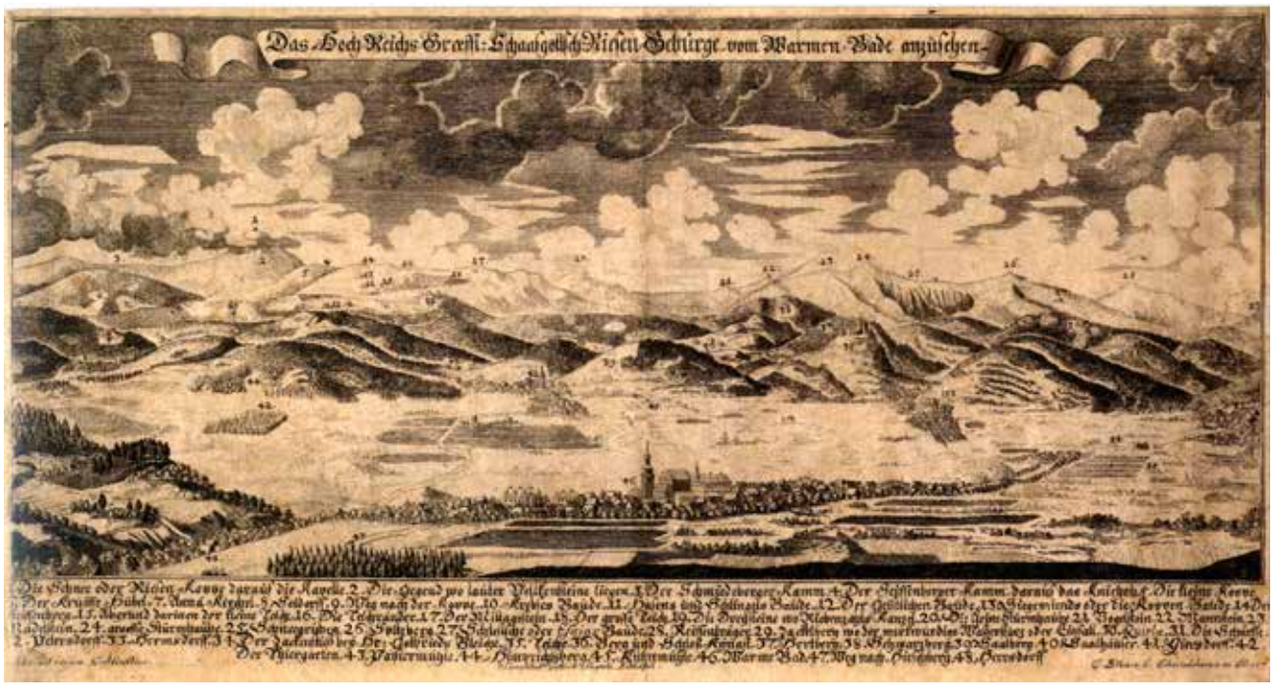

Riesengebirgspanorama, Kupferstich von Gottfried Böhmer in Schmiedeberg nach einer Vorlage von G. Henselius, um 1750; Muzeum Karkonoskie AH 2947, Foto Muzeum Karkonoskie.

Panorama Karkonoszy, miedzioryt, Gottfried Böhmer z Kowar wg. rysunku G. Henseliusa, ok. 1750; Muzeum Karkonoskie AH 2947, fotografia Muzeum Karkonoskie w Jeleniej Górze.

helm von Brandenburg(1620–1688), mit dem er einen regen Briefaustausch pflegte und dessen Begeisterung für Glas er teilte. Friedrich Wilhelm, bekannt für seine Vorliebe für chemische Experimente, beschäftigte in seiner Hütte in Drewitz bei Potsdam den berühmten Chemiker, Glasfachmann und Erfinder Johann Kunckel (1637–1703), den Autor der Abhandlung *Ars vitraria experimentalis, oder vollkommene Glasmacher-Kunst* (erste Auflage 1679). Zu diesem Zeitpunkt arbeiteten in der kurfürstlichen Hütte Martin Winter, Friedrichs Bruder, sowie ihr Neffe, Gottfried Spiller. Graf Schaffgotsch schickte zudem seinen Hüttenmeister Sebastian Bernssdorf nach Potsdam.[7] Wohl dank dieser Verbindungen und dem Informationsaustausch gelang es der Preusslerschen Glashütte in Schreiberhau, Glasmasse von sehr hoher Qualität herzustellen. Dies findet seine Bestätigung unter anderen im zeitgenössischen Bericht des böhmischen Glashändlers Kreybich.[8]

[1] Genauere Lebensdaten von Winter wurden durch Stefania Żelasko bestimmt, bisher wurden lediglich ungefähre Jahreszahlen angegeben, vgl. Żelasko 2014, S. 54.
[2] Gajewska-Prorok/ Kasprzak 2012, 202.
[3] Żelasko 2014, 5.
[4] Ebd, 56.
[5] Solche Vermutungen äußern ebenfalls Gajewska-Prorok/Kasprzak 2012 als auch Żelasko 2014 in ihrer neuesten Publikation.
[6] Żelasko 2014, 59, Abb. 28.
[7] Seydel 1919, 248–249.
[8] Seydel 1919, 251.

macher-Kunst (I wydanie z 1679 roku). W tym czasie w hucie Fryderyka Wilhelma zatrudnieni byli brat Friedricha Wintera Martin oraz ich siostrzeniec Gottfried Spiller. Dodatkowo hrabia Schaffgotsch wysłał w 1682 roku do huty poczdamskiej swojego hutmistrza Sebastiana Bernssdorfa.[7] Prawdopodobnie dzięki tym powiązaniom i wymianie informacji udało się osiągnąć bardzo wysoki poziom masy szklanej w preusslerowskiej hucie w Białej Dolinie w Szklarskiej Porębie, co znajduje potwierdzenie między innymi w relacji czeskiego handlarza szkłem Kreybicha.[8]

[1] Dokładne daty urodzenia i śmierci Wintera zostały ustalone przez Żelasko, dotychczas podawane były przypuszczalne ramy czasowe jego życia, zob. Żelasko 2014, 54.
[2] Gajewska-Prorok, Kasprzak 2012, 202.
[3] Żelasko 2014, 5.
[4] Tamże, 56.
[5] Takie przypuszczenie wysnuwają, zarówno Gajewska-Prorok i Kasprzak w swoim artykule, jak i Żelasko w najnowszej publikacji.
[6] Żelasko 2014, 59, il. 28.
[7] Seydel 1919, 248–249.
[8] Seydel 1919, 251.

16
Weinglas
Schlesien, um 1655
farbloses Glas, dickwandig, Verunreinigungen durch Luftblasen, formgeblasen, geschnitten, H 17 cm, ø 11,4 cm, MJG 4825/s

Großer Tellerfuß, Balusterschaft mit abgeflachtem Nodus. Trichterförmige Kuppa mit horizontalen, umlaufenden Bändern und vertikalem Olivschliff.

Żelasko schreibt, dass solche Weingläser in der Glashütte Preusslers in Weißbachtal seit 1651 hergestellt wurden; dies belegen auch Rechnungen aus den Jahren 1654–1657, in denen solche Gläser aufgelistet sind. Es fehlen jedoch eindeutige Hinweise, dass dieses Weinglas in der Schreiberhauer Glashütte entstanden ist.

Żelasko 2014, 110.

Kielich
Śląsk, ok. 1655
szkło bezbarwne, grubościenne, zanieczyszczone pęcherzykami powietrza, dmuchane w formie, rzeźbione, wys. 17 cm, ø 11,4 cm, MJG 4825/s

Duża, okrągła stopa, na niej tralkowy trzon z nodusem w formie spłaszczonej kuli. Czara lejkowata, zdobiona poziomymi pasmami szlifów klinowych i soczewkowych.

Jak pisze Żelasko, kieliszki do wina były produkowane w hucie Preusslera w Białej Dolinie od 1651, a także istnieją rachunki z okresu między 1654 do 1657 wymieniające tego typu kieliszki. Brak jednak jednoznacznych dowodów, że ten obiekt pochodzi z huty w Szklarskiej Porębie.

Żelasko 2014, 110.

17
Becher mit Sonnenblumen
Schlesien, Riesengebirge, Ende 17. Jahrhundert
gelbliches Glas mit Einschlüssen, in der Form geblasen, geschnitten und geschliffen, H 11 cm, ø 8 cm, SMG 2001/1868, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland

Der dickwandige Becher zeigt auf der Wandung drei Felder mit Blättern und Blüten von Sonnenblumen. Die Felder sind durch jeweils drei übereinander stehenden Kugeln voneinander getrennt (vgl. Kat.Nr. 20, SMG 2001/1869).

Szklanica ze słonecznikami
Śląsk, Karkonosze, koniec XVII wieku
żółtawe szkło z wtrąceniami, dmuchane w formie, rytowane i szlifowane, wys. 11 cm, ø 8 cm, SMG 2001/1868, własność Republiki Federalnej Niemiec

Na trzech polach ścian grubościennej szklanicy przedstawione są liście i kwiaty słonecznika. Pola oddzielone od siebie trzema stojącymi na sobie kulami (por. nr 20, SMG 2001/1869).

18
Becher mit Pflanzenornament
Schlesien, um 1690
farbloses Glas, dickwandig, zahlreiche Verunreinigungen, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, H 12,5 cm, ø 10,3 cm, MJG 4155/s

Einfache, konische Form, dickwandiges Glas mit zahlreichen Lufteinschlüssen. Dekor: pflanzliche Motive zwischen Kugelungen. Der Kugelschliff ist typisch für schlesische Gläser vom Ende des 17. Jahrhunderts.

Szklanica z ornamentem roślinnym
Śląsk, ok. 1690
szkło bezbarwne, grubościenne, z licznymi zanieczyszczeniami, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, wys. 12,5 cm, ø 10,3 cm, MJG 4155/s

Szklanica o prostej, konicznej formie z grubościennego szkła, zanieczyszczonego pęcherzykami powietrza, z dekoracją rzeźbiarską – szlify soczewkowe wkomponowane w ornament roślinny. Płaski, szeroki szlif jest charakterystyczny dla szkieł śląskich z końca XVII wieku.

19
Becher
Schlesien, Riesengebirge, um 1700
honigfarbenes Opalglas, gefärbt in der Masse, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, H 10,7 cm, ø 10,4 cm, MJG 4893/s

Dickwandiger Becher mit ganzflächigem geschliffenem und geschnittenem Dekor. In ovalen Medaillons architektonische Motive sowie Vögel und Pflanzen. Der Becher stellt ein interessantes Beispiel eines frühen Gefäßes aus farbiger Glasmasse dar. Die Gläser des 17. und 18. Jahrhunderts sind überwiegend farblos, erst im 19. Jahrhundert kommen farbiges Glas und technologische Experimente in diesem Bereich auf.

Szklanica
Śląsk, Karkonosze, ok. 1700
szkło opalowe miodowe, barwione w masie, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, wys. 10,7 cm, ø 10,4 cm, MJG 4893/s

Grubościenna szklanica pokryta jest na całej powierzchni dekoracją rytowaną i szlifowaną. W owalnych medalionach motywy architektoniczne oraz ptaki i roślinność. Szklanica jest bardzo ciekawym przykładem z uwagi na wykorzystanie barwnej masy szklanej. W przeważającej większości szkło w okresie XVII i XVIII wieku było bezbarwne, dopiero wiek XIX przyniósł większą modę i eksperymenty technologiczne w zakresie barwienia szkła.

20
Fußbecher mit Sonnenblumen
Schlesien, Riesengebirge, Ende 17. Jahrhundert
gelbliches Glas mit Einschlüssen, formgeblasen, geschnitten und geschliffen, H 15 cm, ø 10,3 cm, SMG 2001/1869, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland

Der Fußbecher mit dickwandiger Kuppa weist ein ähnliches Motiv wie der Becher mit Sonnenblumen (vgl. Kat.Nr. 17, SMG 2001/1868) auf. Hier sind die Sonnenblumen umlaufend ohne Abteilung dargestellt.

Kielich ze słonecznikami
Śląsk, Karkonosze, koniec XVII wieku
żółtawe szkło z wtrąceniami, dmuchane w formie, rytowane i szlifowane, wys. 15 cm, ø 10,3 cm, SMG 2001/1869, własność Republiki Federalnej Niemiec

Kielich na stopie z grubościenną czarą posiada podobny motyw jak szklanica ze słonecznikami (por. nr 17, SMG 2001/1868). W tym przypadku słoneczniki obiegają czarę bez podziału.

21
Pokal mit Blumen und Monogramm
Schlesien, vor 1700 (?)
farbloses Glas, formgeblasen, geschnitten, graviert/geritzt; Fußrand, Fußoberseite und Kuppa innen stark verkratzt, H 18,3 cm, ø 11,6 cm, SMG 2014/0140

Der Pokal besitzt eine weite Kuppa mit Blumendekor aus drei großen Blüten zwischen Lorbeerzweigen, Blattranken und großen Kugeln. Auf dem Fuß Inschrift *E.J.D.C. 1737*. Form und Dekor gleichen dem Pokal mit Sonnenblumen (Kat.Nr. 19, SMG 2001/1869), der ins späte 17. Jahrhundert datiert wird. Auch hier ist eine Entstehung vor 1700 anzunehmen, die Inschrift am Fuß wurde erst wesentlich später hinzugefügt.

Vgl. Żelasko 2014, 110.

Kielich z kwiatami i monogramem
Śląsk, przed 1700 (?)
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, rytowane, grawerowane, krawędź, górna część stopy i czara wewnątrz mocno porysowane, wys. 18,3 cm, śr. 11,6 cm, SMG 2014/0140

Kielich posiada szeroką czarę ze zdobieniem złożonym z trzech dużych kwiatów pomiędzy wieńcem laurowym, ornamentami oraz dużymi kulami. Na stopie inskrypcja *E.J.D.C. 1737*. Forma i zdobienie takie samo jak na kielichu ze słonecznikami (nr 19, SMG 2001/1869), który jest datowany na koniec XVII wieku. Również w tym przypadku można przyjąć powstanie przed rokiem 1700, inskrypcja na stopie została prawdopodobnie dodana później.

Por. Żelasko 2014, 110.

22
Fußschale mit Allegorie und ländlichen Szenen
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, Schnitt Friedrich Winter, Hermsdorf, um 1700
farbloses Glas, formgeblasen, geschnitten, geschliffen, H 7 cm, ø 10 cm,
SMG 2004/0676 (Slg. Zoedler)

Die Schale mit achteckigem Fuß besitzt einen konischen Korpus. Auf der Vorderseite der Wandung zieht unter einer hinter Wolken versteckten Sonne eine Frau auf einer Wiese mit zwei Zäunen einen kutschenartigen zweirädrigen Karren, auf dem hinten ein Vogel (Kranich, Storch?) steht. Auf der Rückseite in der Mitte ein Hügel mit einer Burg, links auf dem Hügel ein sitzender Mann, recht ein Mann mit Pfeil und Bogen und einem Hund bei der Hasenjagd. Flankiert wird das Bild von Bäumen und Sträuchern. Die Darstellungen der Vorder- und Rückseite sind durch zwei Schliffrosetten abgetrennt.

Żelasko 2014, S. 152, führt eine zweihenklige Tasse an, die in enger Beziehung zu dem hier gezeigten Exemplar steht. Das Motiv mit der Frau wird von ihr als Siegesgöttin, die einen Adler auf einem Kampfwagen zieht, interpretiert; auf der anderen Seite zeigt die Schale einen Mann in einem Boot. Das Glas stammt aus der Preussler Hütte Weißbach in Schreiberhau um 1695–1700, der Schnitt von Gottfried Liebig.

Klesse/Mayr 1987, 74, Nr. 104.

Czara z alegorią i scenami wiejskimi
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, rzeźbienie Friedrich Winter, Sobieszów, ok. 1700
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, rytowane i szlifowane, wys. 7 cm, ø 10 cm, SMG 2004/0676 (kol. Zoedler)

Czara z ośmiokątną stopą posiada koniczny korpus. Na awersie poniżej zasłoniętego chmurami słońca kobieta ciągnie bryczkopodobny dwukołowy wózek, na którym z tyłu stoi ptak (żuraw, bocian?). Na środku rewersu wzniesienie z zamkiem, na lewo od wzgórza siedzący mężczyzna, na prawo mężczyzna ze strzałą i łukiem oraz psem polują na zająca. Całość flankowana drzewami i krzewami. Przedstawienia na awersie i rewersie oddzielone są od siebie przez dwie szlifowane rozety.

Żelasko przedstawia inny przykład (Żelasko 2014, 152), bezpośrednio nawiązujący do wyżej wymienionej czary. Motyw kobiety jest tam interpretowany jako bogini zwycięstwa, ciągnąca wóz bojowy na którym siedzi orzeł, na drugiej stronie znajduje się przedstawienie mężczyzny w łodzi. Szkło pochodzi z huty Preusslera w Białej Dolinie w Szklarskiej Porębie, datowane jest na lata ok. 1695–1700, autorstwo szlifu przypisywane Gottfriedowi Liebigowi.

Klesse/Mayr 1987, 74, Nr. 104.

23

Flasche mit Wappen der Familie Schaffgotsch und Genreszenen
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, um 1680–1685
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, graviert, zinnmontiert,
H 15 cm, ø 10 cm, MJG, Slg. Wąs 1

Die gesamte Wandung ist mit geschnittenen pflanzlichen Ornamenten und Genreszenen verziert, darunter ein Wanderer mit Mantel, Stock und Hut, ein Bär, der einen Baum besteigt und fliegender Vogel. Auf der Rückseite befindet sich das Wappen der Familie Schaffgotsch: ein herzförmiges Schild mit Greifen in den Feldern.

Die Familie von Schaffgotsch gehört seit dem 13. Jahrhundert zu den berühmtesten schlesischen Familien. Die Flasche ist eines der vielen in ihrem Auftrag hergestellten Glasobjekte. Ähnliche finden sich in den Sammlungen der Stiftung Museum Kunstpalast in Düsseldorf, im Bayerischen Nationalmuseum in München sowie im Glasmuseum in Passau.

Żelasko 2014, 116, 118; Zoedler 1996, 64.

Butla z herbem Schaffgotschów i scenami rodzajowymi
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, ok. 1680–1685
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, grawerowane, okucie cynowe, wys. 15 cm, ø 10 cm, MJG, kolekcja Wąs 1

Cała powierzchnia brzuśca pokryta dekoracją rytowaną: ornament roślinny i sceny rodzajowe: z motywem wędrowca w płaszczu i kapeluszu, z kijem w ręce oraz niedźwiedzia wspinającego się na drzewo i ptaka z rozpostartymi skrzydłami. Na awersie herb Schaffgotschów: tarcza herbowa w formie serca z gryfami w polach.

Ród von Schaffgotsch to jedna ze słynniejszych rodzin, żyjących i działających na Śląsku od XIII wieku. Butla z ich herbem jest jednym z wielu przedmiotów stworzonych na zamówienie. Podobne obiekty znajdują się w zbiorach Muzeum Kunstpalast w Düsseldorfie, Muzeum Bawarskim w Monachium oraz Muzeum Szkła w Passau w Niemczech.

Żelasko 2014, 116, 118; Zoedler 1996, 64.

24
Pokal mit Lamm Gottes
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, Schnitt Friedrich Winter, Hermsdorf, um 1690
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen und geschnitten, H 16,2 cm, ø 9 cm, SMG 2009/0961 (Slg. Zoedler)

Der Pokal aus dickwandigem farblosem Glas zeigt auf der glockenförmigen Kuppa das Lamm Gottes auf dem Paradieshügel. Aus dem Hügel strömt das Wasser des Lebens, das den Garten Eden bewässert. Unter dem Hügel liegen zwei gegenständig angeordnete Füllhörner, aus denen breit ausladende Akanthusranken herauswachsen; sie überziehen die ganze Kuppa. Gegenüber dem Lamm ist eine Mondsichel mit einem menschlichen Gesicht eingeschnitten.

Sotheby's 2007, Nr. 6.

Puchar z Barankiem Bożym
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, rzeźbienie Friedrich Winter, Sobieszów, ok. 1690
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane i rytowane, wys. 16,2 cm, ø 9 cm, SMG 2009/0961 (kol. Zoedler)

Kielich z grubościennego, bezbarwnego szkła przedstawia na dzwonowatej czarze Baranka Bożego na rajskim wzgórzu. Ze wzgórza wypływa woda życia, nawadniająca ogrody Edenu. Poniżej wzgórza leżą dwa położone naprzeciw siebie rogi obfitości, z których wyrastają rozłożyste liście akantu, obejmując całą czarę. Naprzeciw Baranka znajduje się rytowany półksiężyc z ludzką twarzą.

Sotheby's 2007, nr 6.

25
Becher mit Deckel und Bacchantenzug
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, Schnitt Friedrich Winter, Hermsdorf, um 1700
farbloses Glas, am Boden große Luftblase, formgeblasen, geschnitten und geschliffen, H 24,7 cm, ø 10,4 cm, SMG 2001/1867, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland

Auf der Kuppa ist umlaufend ein Bacchantenzug dargestellt: Auf der Vorderseite fasst ein Kranz aus Ähren mit Palmwedeln und gekreuzten Zweigen mit Früchten einen gedeckten Tisch, Weinfässer und Krüge ein. Der Zug besteht aus zwölf Putti, die Ähren binden, musizieren, trinken und Früchte in einen Korb pflücken und. Auf dem Deckel zwei weitere Szenen: die Flucht der Putti vor einem Bienenschwarm, und das Anzünden einer Fackel.

Zoedler 1996, 72, Abb. 22, zeigt einen ähnlichen Becher mit Bacchantenzug und Bacchus auf dem Fass sitzend, datiert um 1715–1720. Bei Żelasko 2014, 176, ein weiteres Exemplar von Siegmund Feist, um 1715–1717, mit Hinweis auf weitere Beispiele.

Szklanica z pokrywą – pochód Bachusa
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, rzeźbienie Friedrich Winter, Sobieszów, ok. 1700
szkło bezbarwne, w stopie dekoracyjny pęcherz powietrza, dmuchane w formie, rytowane i szlifowane, wys. 24,7 cm, ø 10,4 cm, SMG 2001/1867, własność Republiki Federalnej Niemiec

Dookoła czary znajduje się przedstawienie pochodu Bachusa: na awersie wieniec z kłosów z liśćmi palmowymi oraz gałęzie z owocami otaczają nakryty stół. Pochód składa się z dwunastu putt wiążących kłosy, grających muzykę, tańczących, zbierających do kosza owoce. Na pokrywie dwie kolejne sceny: ucieczka putta przed rojem pszczół oraz podpalenie pochodni.

Por. Zoedler 1996, 72, il. 22: podobna szklanica z pochodem Bachusa i Bachusem siedzącym na beczce, datowana na lata 1715–1720. Również u Żelasko 2014, 176, kolejny przykład od Siegmunta Feista, ok. 1715–1717, tamże dalsze wskazówki.

26
Fußbecher mit Wappen und Putti
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach oder Weiberberg, Schnitt Werkstatt von Friedrich Winter, Hermsdorf, um 1720
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen und geschnitten, H 15,5 cm, Dm 9,5 cm, SMG 2009/0949 (Slg. Zoedler),
Leihgabe der Ernst von Siemens Kunststiftung

Die Kuppa ist durch senkrecht verlaufende Kerben in sechs vertikale Felder unterteilt. Im ersten Feld befindet sich das Wappen der Familie von Los (Loos, Looss), darüber die Devise *Freund in der that*. Im zweiten Feld ist ein Putto mit Blumenwedel und Vase dargestellt, im dritten Feld befinden sich wie auch im fünften Feld Ornamente. Im vierten und sechsten Feld findet sich wieder ein Putto mit Blumenwedel und Vase sowie Weintrauben bzw. Blumen am Boden.

Sotheby's 2007, Nr. 14, mit Verweis auf einen bis auf das Wappen identischen Becher bei Strasser / Spiegl 1989, S. 260, Nr. 119 (mit Aufzählung weiterer Vergleichsobjekte). Ein vergleichbarer sechsfach facettierter (Deckel-)becher bei Żelasko 2014, 187, aus der Zeit um 1730.

Puchar na stopie z herbem i puttem
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie lub pod Babińcem, rzeźbienie warsztat Friedricha Wintera, Sobieszów, ok. 1720
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane i rytowane,
wys. 15,5 cm, ø 9,5 cm, SMG 2009/0949 (kol. Zoedler),
własność Fundacji Ernsta von Siemens

Czara podzielona przez pionowo przebiegające nacięcia na sześć pól. Na pierwszym polu znajduje się herb rodziny von Los (Loos, Looss), powyżej dewiza *Freund in der that* (przyjaciel w czynie). Na drugim polu przedstawiono putto w otoczeniu kwiatów z wazą, na trzecim i piątym polu znajdują się ornamenty. Na czwartym i szóstym polu znajduje się kolejne putto w otoczeniu kwiatów z wazą, jak również winogrona oraz kwiaty na ziemi.

Sotheby 2007, nr 14 odsyła do podobnego pucharu (z wyjątkiem herbu) w Strasser / Spiegl 1989, S. 260, nr 119 (zestawienie innych obiektów porównawczych). Porównywalny sześciokrotnie fasetowany puchar z nakryciem także u Żelasko (2014, 187), z około 1730 roku.

27
Fußbecher mit Jagd- und Genreszenen
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach oder Weiberberg, Schnitt Werkstatt von Friedrich Winter, Hermsdorf, um 1720
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen und geschnitten, H 14 cm, ø 8,1 cm, SMG 2009/0950 (Slg. Zoedler),
Leihgabe der Ernst von Siemens Kunststiftung

Die Kuppa ist in sechs Felder unterteilt, die im Wechsel mit Ornamenten und diversen Szenen ausgefüllt sind. Gezeigt werden eine Jagd mit Hirsch, Hunden, einem Schützen und einem Reiter zwischen Bäumen vor einer Burg, ein Mann und eine Frau in einem Park mit Springbrunnen vor einem Schloss und ein Mann mit einer langen Stange und drei Fässern auf einer Wiese vor einer Stadt.

Sotheby's 2007, Nr. 15. Ein vergleichbarer sechsfach facettierter (Deckel-)becher bei Żelasko 2014, Nr. 147, aus der Zeit um 1730.

Puchar na stopie ze scenami polowania i rodzajowymi
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie lub pod Babińcem, rzeźbienie warsztat Friedricha Wintera, Sobieszów, ok. 1720
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane i rytowane, wys. 14 cm, ø 8,1 cm, SMG 2009/0950 (kol. Zoedler),
własność Fundacji Ernsta von Siemens

Czara podzielona jest na sześć pól, które na zmianę ozdobione są ornamentyką oraz różnymi scenami. Ukazują scenę polowania z jeleniem, psami, strzelca oraz jeźdźca między drzewami przed zamkiem, mężczyznę oraz kobietę w parku z fontanną przed zamkiem oraz mężczyznę z długą żerdzią oraz trzy beczki na łące na tle miasta.

Sotheby's 2007, nr 15. Porównywalna sześciościenna szklanica z pokrywą u Żelasko (2014, nr 148) z okresu ok. 1730.

28
Pokal mit Wappen der Familie Schaffgotsch
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach oder Weiberberg, um 1730
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen und geschnitten, H 12,4 cm, B 6,2 cm, T 5,4 cm, SMG 2008/0125

Fuß und Kuppa des Pokals sind achteckig; die schmalen Felder der Kuppa sind leicht eingezogen. Auf der Vorderseite der Kuppa befindet sich in einem trapezförmigen Feld mit einem bekrönten Baldachin ein strak stilisierter Nadelbaum mit Zapfen und darüber die Inschrift *Aucun temps ne le change* (Unberührt von der Zeit). Unter der Darstellung in einer Kartusche ein springendes Reh. Je zwei Felder rechts und links des Wappens sind vollständig mit Laub- und Bandelwerk ausgefüllt, die restlichen drei Felder sind leer. Das Motto und der Nadelbaum verwiesen auf den Wahlspruch und das Wappen der Familie Schaffgotsch. In gleicher Weise gestaltet ist die Schale Kat.Nr. 29 (SMG 2008/0126).

Vgl. weitere (und frühere) Gläser mit dem Wappen der Familie Schaffgotsch bei Żelasko 2014, 155, 158, 159, 163,183, 186 und 223.

Kielich z herbem rodziny Schaffgotschów
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie lub pod Babińcem, ok. 1730
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane i rytowane, wys. 12,4 cm, szer. 6,2 cm, gł. 5,4 cm, SMG 2008/0125

Stopa i czara kielicha są ośmiokątne; wąskie pola czary są lekko wklęsłe. Na awersie w polu o kształcie trapezu z koronowanym baldachimem znajduje się mocno stylizowane drzewo iglaste z szyszkami, nad którym znajduje się inskrypcja *Aucun temps ne le change* (żaden czas tego nie zmieni). Poniżej przedstawienia skacząca sarna w kartuszu. Kolejne dwa pola po prawej i lewej stronie od herbu są wypełnione ornamentem roślinnym, pozostałe trzy pola są puste. Inskrypcja oraz symbol drzewa iglastego odnoszą się do dewizy i herbu rodziny Schaffgotschów. W podobny sposób wygląda czara nr 29 SMG 2008/0126.

Por. inne (i wcześniejsze) szkła z herbami rodziny Schaffgotschów u Żelasko (2014, 155, 158, 159, 163,183, 186 i 223).

29
Schale mit Wappen der Familie Schaffgotsch
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach oder Weiberberg, um 1730
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen und geschnitten, H 11 cm, B 9,6 cm, T 6,6 cm, SMG 2008/0126

Die ovale, neunfach facettierte Schale steht auf einem runden Fuß. Eine der Schmalseiten ist als Ausguss geformt. Gegenüber befindet sich eine Facette mit einem Nadelbaum mit Zapfen, darüber die Inschrift *Aucun temps ne le change* (Unberührt von der Zeit). Die anderen Felder sind vollständig mit Laub- und Bandelwerk ausgefüllt. Das Motto und der Nadelbaum verwiesen auf den Wahlspruch und das Wappen der Familie Schaffgotsch. In gleicher Weise gestaltet ist die Schale Kat Nr. 28 (SMG 2008/0125).

Paterka z herbem rodziny Schaffgotschów
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie lub pod Babińcem, ok. 1730
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane i rytowane, wys. 11 cm, szer. 9,6 cm, gł. 6,6 cm, SMG 2008/0126

Owalna, dziewięciokrotnie fasetowana czara stoi na okrągłej stopie. Jedna z wąskich ścian jest uformowana jako dzióbek. Po przeciwnej stronie znajduje się faceta z drzewem iglastym z szyszkami, ponad nim inskrypcja *Aucun temps ne le change* (żaden czas tego nie zmieni). Inne pola wypełnione ornamentami roślinnymi. Inskrypcja i symbol drzewa iglastego stanowi dewizę i herb rodziny Schaffgotschów. W ten sam sposób wykonana jest czara nr 28 (SMG 2008/0125).

30
Kleiner Pokal mit Wappen der Familie von Schaffgotsch
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weiberberg, 3. Viertel des 18. Jahrhunderts
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, Goldmalerei, H 14 cm, B 8 cm, T 6,8 cm, MJG, Slg. Wąs 5

Die Lippe oberhalb einer der schmalen Gefäßseiten ist mit einer griffartig nach oben gezogenen Palmette verziert. In der Barockzeit waren phantasie- und kunstvolle Formen und Dekore beliebt, die selbst Alltagsgegenständen eine raffinierte Form verleihen konnten. Auf der Vorderseite befindet sich das Wappen der Familie von Schaffgotsch in Goldmalerei. Der Pokal gehört zu einem Service. Das Bestellen von kunsthandwerklichen Objekten, die mit eigenen Wappen verziert waren, war eine weit verbreitete und beliebte Praxis unter Aristokraten und Adeligen.

Żelasko 2014, 294–295.

Pucharek na stopie z herbem Schaffgotschów
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera pod Babińcem, 3 ćw. XVIII w.
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, malowane złotem, wys. 14 cm, szer. 8 cm, gł. 6,8 cm, MJG, kolekcja Wąs 5

Jeden z krótszych boków czary zakończony jest u góry wywiniętą do środka stylizowaną muszlą. W epoce baroku bardzo popularne są wymyślne, kunsztowne kształty i zdobienie, nadające nawet przedmiotom codziennego użytku wyrafinowaną formę. Na awersie widnieje złocony herb Schaffgotschów. Pucharek jest elementem zestawu naczyń. Zamawianie przedmiotów rzemiosła z herbem rodowym było powszechną praktyką wśród arystokracji i szlachty.

Żelasko 2014, 294–295.

31
Fußbecher mit Inschrift
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, Schnitt Samuel Schneider, um 1750–1760
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, vergoldet,
H 13,7 cm, ø 8,3 cm, MJG 4888/s

Gefußter Pokal mit geschältem Kuppaansatz, reich verziert mit Hoch- und Tiefschnitt sowie Vergoldungen. Auf den beiden breiteren Wandungsabschnitten geschnittene symbolische Szenen. Auf der Vorderseite eine Grotte im felsigen Hang mit Löwe, darüber eine französische Inschrift *Par vos soins je devien heureux* (Unter Deinem Schutz bin ich glücklich). Auf der Rückseite ein Schiff auf Meer sowie Inschrift *Quand je te perd je sui perdu* (Wenn ich Dich verliere, bin ich verloren). Die schmalen Wandungsbereiche sind ebenfalls mit geschnittenem Dekor verziert: Wappenlöwe der Luxemburger mit Wappen und Initialen *AEP* sowie die Schaffgotsch'sche Tanne mit der Devise *Aucun temps / ne le change* (Unberührt von der Zeit). Die typischen Palmetten und der fein geschnittener Dekor, der sich im erhaltenen Musterbuch der Schneiderschen Werkstatt wiederfindet, belegen die Entstehung des Pokals in deren Umfeld.

Żelasko 2014, 295; Żelasko 2006, 24.

Puchar na stopie z sentencją
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, rzeźbienie Samuel Schneider, ok. 1750–1760
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, złocone,
wys. 13,7 cm, ø 8,3 cm, MJG 4888/s

Pucharek z podciętą czarą, osadzoną na stopie, bogato zdobiony rzeźbiarsko, z zastosowaniem reliefu wklęsłego i wypukłego, dodatkowo pokrytego złotem. Na dwóch szerszych bokach rytowane sceny symboliczne – grota na skalistym wzgórzu i lew, powyżej sceny napis w języku francuskim *Par vos soins je devien heureux* (Pod twoją opieką staję się szczęśliwy). Na rewersie widok statku na morzu oraz napis *Quand je te perd je sui perdu* (Gdy cię tracę jestem zgubiony). Węższe boki czary również pokryte rytowaną dekoracją. Na jednym stojący heraldyczny lew Luksemburgów, podtrzymujący tarczę z inicjałem *AEP*. Na drugim boku widoczna sosna z dewizą Schaffgotschów *Aucun temps / ne le change* (żaden czas tego nie zmieni). Charakterystyczne palmety, misterna dekoracja rytowana znajdująca analogie w zachowanym wzorniku Schneidera, pozwalają przypisać ten obiekt w krąg jego warsztatu.

Żelasko 2014, 295; Żelasko 2006, 24.

Gläser mit biblischen Motiven
Szkła z motywem biblijnym

Biblische und religiöse Motive kommen auf geschliffenen barocken schlesischen Gläsern vergleichsweise selten vor, obwohl die Zeit nach dem 30jährigen Krieg (1618–1648) gerade in Schlesien von der Gegenreformation geprägt ist. In den beiden Sammlungen in Jelenia Góra und Görlitz sind religiöse Motive daher nur mit wenigen Beispielen vertreten. Die Freundschaft von Jonathan und David, eine Geschichte aus dem Alten Testament, wird jedoch in mehreren Varianten thematisiert. Jonathan war der älteste Sohn von König Saul und der Schwager und beste Freund Davids. Er verriet David die Mordpläne seines eifersüchtigen Vaters gegen ihn und verhalf ihm zur Flucht. Das Motiv des Pokals beschwört anhand eines historischen / legendären Beispiels die unverbrüchliche Freundschaft zweier Menschen. Solche Gläser dienten daher weniger der religiösen Andacht als vielmehr der Erinnerung an den Wert einer tiefen Freundschaft.

Heiligendarstellungen sind gleichermaßen selten. Neben dem Glas mit der Darstellung des Hlg. Jacobus (Kat.Nr. 37) findet sich nur bei den bemalten Gläsern noch eine Szene aus dem Leben des Hlg. Nepomuk (Kat.Nr. 152).

Pomimo tego, iż czasy po wojnie trzydziestoletniej (1618–1648) szczególnie na Śląsku przebiegają pod znakiem antyreformacji, biblijne i religijne motywy pojawiają się na szlifowanych szkłach z epoki baroku stosunkowo rzadko. W zbiorach obu muzeów, Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze, jak i Schlesisches Museum w Görlitz, znajduje się zaledwie kilka ich przykładów. Przyjaźń Jonatana i Dawida, znana z przypowieści Starego Testamentu, pojawia się jednak w kilku różnych przedstawieniach. Jonatan był najstarszym synem króla Saula oraz szwagrem i najlepszym przyjacielem Dawida. Zdradził Dawidowi plany zadrosnego ojca, który planował zamordować syna i pomógł Dawidowi w ucieczce. Motyw pucharu obrazuje, za pomocą tego historycznego czy legendarnego przykładu, niezłomną przyjaźń między dwoma ludźmi. Podobne naczynia nie miały przeznaczenia dewocyjnego, a raczej przypominały o wartości prawdziwej przyjaźni.

Motywy świętych są podobnie rzadkie. Poza przedstawieniem św. Jakuba (nr kat. 37) na malowanych naczyniach znajdujemy jeszcze tylko scenę z życia św. Jana Nepomucena (nr kat. 152).

32
Kleiner Pokal mit Mutter Gottes und Jesuskind
Schlesien, Werkstatt in Warmbrunn oder Hermsdorf, um 1730
Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, H 15 cm, ø 6 cm,
MJG 6659/s

Das auf der Wandung des Pokals dargestellte Thema der Mutter Gottes mit Jesuskind gehört zu den populärsten Motiven der religiösen Kunst. Die schlesischen Gläser des 18. Jahrhunderts tragen vorwiegend weltliche, moralisierende und allegorische Darstellungen oder dienen als Andenkengläser. Das vorliegende Exemplar ist umso wertvoller für die Sammlung, da es ein typisch katholisches ikonographisches Motiv zeigt.

Pucharek z Matką Boską i Dzieciątkiem
Śląsk, warsztaty w Cieplicach lub Sobieszowie, ok. 1730
Szkło, dmuchane w formie, szlifowane, wys. 15 cm, ø 6 cm, MJG 6659/s

Temat dekoracji rytowanej pucharka – Madonna z Dzieciątkiem jest jednym z najpopularniejszych motywów w sztuce religijnej. Tematyka dekoracji śląskich szkieł XVIII-wiecznych zdominowana jest przez motywy świeckie, moralizatorskie, pamiątkowe i alegoryczne. Pucharek jest tym bardziej cenny dla kolekcji, że prezentuje typowo katolicki motyw ikonograficzny.

33
Pokal mit symbolischer Freundschaftsszene
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weiberberg, Schnitt Leonard Streithof,um 1730
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, graviert, H 16,5 cm, ø 8,6 cm, MJG 2860/s

Die gesamte Oberfläche der Kuppa ist mit gravierten Szenen verziert. Darüber die Inschriften *Bistu mein wahrer Freund stime mit mir ein* und *Du solt mein Jonathan ich wiel dein David seyn*.

Die zentrale Szene zeigt zwei einander zugewandte Männer in antiker Rüstung, umgeben von Gartenlandschaft. Der biblische Jonathan, der Sohn des ersten israelitischen Königs Saul wird hier mit David gezeigt, dem Bezwinger von Goliath, der sich durch besondere Charakterstärken die Gnade Gottes verdiente. Die Freundschaftsymbolik wird hier zusätzlich durch allegorische Darstellungen verstärkt: Wohlstand und Tapferkeit. Die Darstellung von Jonathan und David gilt in der bildnerischen Kunst als Typus der wahren Freundschaft.

Zoedler 1996, 92–93; Chrzanowska 1987, 26; Żelasko 2006, 22.

Puchar z symboliczną sceną przyjaźni
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera pod Babińcem, szlifowanie i rytowanie Leonard Streithof, ok. 1730
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, wys. 16,5 cm, ø 8,6 cm, MJG 2860/s

Na całej powierzchni czary rytowane sceny symbolizujące przyjaźń oraz sentencje *Bistu mein wahrer Freund stime mit mir ein* i *Du solt mein Jonathan ich wiel dein David seyn* (Jesteś moim prawdziwym przyjacielem, bądź jednomyślny ze mną. Ty możesz być moim Jonatanem, ja będę twoim Dawidem).

W centrum sceny dwóch mężczyzn w strojach antycznych wojowników, w braterskim uścisku, w scenerii ogrodowej. Scena, symbolizująca męską przyjaźń jest nawiązaniem do biblijnej historii Jonatana, syna pierwszego króla Izraela Saula oraz Dawida, wojownika, który pokonał Goliata i zyskał sobie łaskę Boga dzięki niezwykłym cechom swojego charakteru. Symbolika przyjaźni zostaje tu wzmocniona postaciami alegorycznymi – Dobrobytem i Stałością. Relacja Jonatana i Dawida stała się w ikonografii synonimem męskiej, lojalnej miłości i wiernej przyjaźni.

Zoedler 1996, 92–93; Chrzanowska 1987, 26; Żelasko 2006, 22.

34
Pokal mit symbolischer Freundschaftsszene
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weiberberg,
Schnitt Samuel Schneider, um 1735
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, vergoldet,
H 17,5 cm, ø 9 cm, MJG 4697/s

Die gesamte Wandung der Kuppa ist mit gravierten Freundschaftsszenen und Inschriften verziert: *David*, *Jonatha* und *Bist du mein gutter Freund / So stime miet mir ein* und *Du sollst mein Jonathan / ich will dein David seyn*.

Das aus der Bibel entlehnte Motiv von Jonathan und David gilt in der Literatur und der Ikonographie als Typus der wahren Freundschaft. In den Sammlungen des Museums in Jelenia Góra befinden sich drei Pokale mit dieser Thematik, sie unterscheiden sich jedoch im Detail und in der Darstellung der Figuren voneinander.

Zoedler 1996, 92–93; Chrzanowska 1987, 26; Żelasko 2006, 22.

Puchar z symboliczną sceną przyjaźni
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera pod Babińcem, rytowanie
Samuel Schneider, ok. 1735
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, złocone,
wys. 17,5 cm, ø 9 cm, MJG 4697/s

Na całej powierzchni czary rytowane sceny symbolizujące przyjaźń oraz sentencje: *David*, *Jonatha* i *Bist du mein gutter Freund / So stime miet mir ein* i *Du sollst mein Jonathan / ich will dein David seyn* (Jesteś moim dobrym przyjacielem, bądź ze mną jednością/ Ty możesz być moim Jonatanem, ja będę twoim Dawidem).

Zaczerpnięty z biblijnej opowieści motyw Jonatana i Dawida jest w literaturze i ikonografii symbolem męskiej przyjaźni. W jeleniogórskiej kolekcji znajdują się trzy puchary z tą tematyką, różniące się detalami w sposobie ujęcia postaci.

Zoedler 1996, 92–93; Chrzanowska 1987, 26; Żelasko 2006, 22.

35
Pokal mit symbolischer Freundschaftsszene und dem Wappen der Familie von Zedlitz-Neukirch
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weiberberg, Schnitt Samuel Schneider, um 1750
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, H 16,5 cm, ø 8,4 cm, MJG 6805/s

Ein weiterer Pokal mit der Darstellung von Jonathan (*Jonatan*) und David. Die Darstellung beschränkt sich auf die Abbildung beider Figuren, die einander Hände gebend Schilder mit ihren Namen halten. Die Inschrift lautet: *Da treu und Redlichkeit bey uns stimt über ein / so sey du Jonathan ich will dein David sein*.

Auf der Rückseite befindet sich ein eingraviertes Wappen des schlesischen Adelsgeschlechts von Zedlitz-Neukirch.

Zoedler 1996, 92–93; Chrzanowska 1987, 26; Żelasko 2006, 22.

Puchar z symboliczną sceną przyjaźni i herbem Zedlitz-Neukirch
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera pod Babińcem, rytowanie Samuel Schneider, ok. 1750
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, wys. 16,5 cm, ø 8,4 cm, MJG 6805/s

Kolejny w jeleniogórskiej kolekcji puchar z dekoracją rytowaną z motywem Jonatana (*Jonatan*) i Dawida. Scena ogranicza się do przedstawienia obu mężczyzn chwytających się za dłonie, z tarczami, na których widnieją ich imiona. Sentencja brzmi: *Da treu und Redlichkeit bey uns stimt über ein / so sey du Jonathan ich will dein David sein* (Wierność i uczciwość czyni z nas jedno / więc bądź Jonatanem, a ja będę twoim Dawidem).

Na rewersie znajduje się wyrytowany herb arystokratycznej rodziny ze Śląska von Zedlitz-Neukirch.

Zoedler 1996, 92–93; Chrzanowska 1987, 26; Żelasko 2006, 22.

36
Deckelpokal mit Jonathan und David
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weiberberg, Schnitt Christian Gottfried Schneider (?), um 1740
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen und vergoldet, H 24,5 cm, ø 5,9 cm, SMG 2001/1820, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland

Auf der Vorderseite der Kuppa umarmen sich zwei Männer in einer Gartenlandschaft unter einem Baldachin. Die Szene aus dem Alten Testament (1. und 2. Buch Samuel) mit Jonathan und David wird durch die von Rocaillen eingefasste Inschrift auf der Rückseite erklärt: *Bist du/ mein Hertzens Freund,/ so stimme mit mir ein,/ Du sollst mein Jonathan,/ Ich wil dein David/ sein*.

Zoedler (1996, 92–93, Abb. 37) beschreibt einen ähnlichen Pokal und weist weitere Exemplare nach.

Puchar z pokrywą i wizerunkiem Dawida i Jonatana
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera pod Babińcem, rytowanie Christian Gottfried Schneider (?), ok. 1740
bezbarwne szkło, dmuchane w formie, szlifowane i złocone, wys. 24,5 cm, ø 5,9 cm, SMG 2001/1820, własność Republiki Federalnej Niemiec

Na awersie czary, w ogrodzie pod baldachimem obejmuje się dwóch mężczyzn. Wyjaśnienie otoczonej rocaille sceny ze Starego Testamentu (1. i 2. Księga Samuela) z Jonatanem i Dawidem znajduje się na inskrypcji na rewersie: *Bist du/ mein Hertzens Freund,/ so stimme mit mir ein,/ Du sollst mein Jonathan,/ Ich wil dein David/ sein*. (Jesteś mym serdecznym przyjacielem / więc zgódź się ze mną / powinieneś być mym Jonatanem / a ja twym Dawidem).

Zoedler (1996, 92–93, il. 37) opisuje podobny kielich oraz wskazuje kolejne przykłady.

37
Glas mit Darstellung des Hl. Jakobus
Schlesien, 1. Viertel des 18. Jahrhunderts
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, Zwischengoldglas, H 8 cm, ø 5,2 cm, MJG, Slg. Wąs 11

Konische, mehrfach facettierte Wandung mit zartem, eingraviertem Ornament. Im Boden eingelassenes Medaillon mit der Darstellung des Hl. Jakobus in Gold auf rotem Hintergrund und Inschrift *JACOBVS*.

Szklanka ze św. Jakubem
Śląsk, 1 ćw. XVIII w.
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, „Zwischengold", wys. 8 cm, ø 5,2 cm, MJG, kolekcja Wąs 11

Koniczna, wielobocznie fasetowana szklanka z delikatnym, rytowanym ornamentem na powierzchni czary. W dnie medalion wykonany w technice „Zwischengold", na czerwonym tle rytowana w złocie postać św. Jakuba z nimbem (podpis *JACOBVS*).

Gläser mit Handelsszenen
Szkła ze scenami handlu

Die Region um Hirschberg erlebte nach dem Ende des Dreißigjährigen Krieges (1618–1648) durch den stetig expandierenden Handel mit Textilien eine wirtschaftliche Blütezeit. Schlesische Leinen und Spitzen waren international gefragt. Bürgerliche Kaufleute erwarben großen Reichtum und ließen sich in der Umgebung von Hirschberg Schlösser errichten, die mit denen des Adels konkurrieren konnten. Ihre geschäftlichen Kontakte reichten bis in alle wichtigen Handelsplätze Europas. Sie waren gleichermaßen Kunden wie Auftraggeber der Glasschneider für Gläser mit allegorischen Motiven und Genredarstellungen.

Es lag daher nahe, auch Handelsszenen auf Gläsern zu zeigen. Dabei wird die Hoffnung auf einen blühenden Handel ausgedrückt: *Floreat Commercium!* Es finden sich detaillierte Darstellungen von Geschäftsverhandlungen in den Kaufmannskontoren (Kat.Nr. 40) und den Handelschiffen. Einzigartig scheint bis jetzt das Porträt eines ausländischen Kaufmannes auf einem Glas zu sein (Kat.Nr. 38). Die Motive und die Aufschriften in z. T. englischer Sprache sowie die dargestellten Orte belegen anschaulich den Handel in die heutigen Niederlande und Belgien sowie nach England.

Aber auch die einheimischen Händler und Handwerker erfreuten sich an den Gläsern, wie mehrere Beispiele aus den Handwerkszünften in der Umgebung von Hirschberg belegen. Ähnlich wie die häufiger überlieferten Pokalen, Humpen und Willkomm aus Zinn oder seltener aus Gold und Silber tragen die Gläser die charakteristischen Embleme der Zünfte, Widmungen, Namen und Initialen der Stifter bzw. Besitzer und Datierungen.

Po zakończeniu wojny trzydziestoletniej (1618–1648) rejon jeleniogórski przeżył okres gospodarczego rozkwitu, spowodowany stałym rozwojem handlu tekstyliami. Śląski len i śląskie koronki były popularne na całym świecie. Mieszczańscy kupcy dorobili się wielkich majątków i pobudowali w okolicach Jeleniej Góry zamki i pałace, które śmiało mogły konkurować z posiadłościami szlacheckimi. Mieli powiązania z wszystkimi ważniejszymi punktami handlowymi Europy. Byli zarówno klientami jak i zleceniodawcami szlifierni, gdzie zamawiali naczynia z motywami alegorycznymi i scenkami rodzajowymi.

Oczywiste jest zatem, iż na szkłach pojawiają się także sceny handlu. Inskrypcje wyrażają nadzieję na kwitnący handel: *Floreat Commercium!* Ponadto bogate w detale przedstawienia negocjacji handlowych w kantorach (nr kat. 40) i na statkach handlowych. Jedynym swego rodzaju wydaje się portret zagranicznego kupca na naczyniu (nr kat. 38). Motywy i inskrypcje, po części w języku angielskim oraz przedstawione miejscowości obrazują stosunki handlowe z dzisiejszą Holandią i Belgią, a także z Anglią.

Jednak również krajowi kupcy i rzemieślnicy doceniali zdobione szkła. Wskazują na to przykłady pochodzące z cechów rzemieślniczych okolic Jeleniej Góry. Podobnie jak licznie zachowane puchary, kufle czy wilkomy z cyny lub rzadziej złota czy srebra, szklane naczynia zdobione są charakterystycznymi emblematami cechowymi, sentencjami, imionami wzgl. inicjałami fundatorów czy właścicieli oraz datami.

38
Pokal des Frans Hendrick in Mechelen
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, um 1740
farbloses Glas, formgeblasen, geschnitten und vergoldet, Vergoldung leicht abgegriffen, Schaft repariert mit Bronzemanschette, Schraube und Gips, Fußrand leicht bestoßen, H 21 cm, ø 10,5 cm, SMG 2004/0673 (Slg. Zoedler)

Die Vorderseite der konischen Kuppa zeigt das Porträt des niederländischen Kaufmannes *Frans / Hendrick* über einem Ladeninterieur: In der Mitte steht ein Mann, rechts und links von ihm liegen auf Tischen und Bänken Schmiedewerkzeuge, Hämmer, eine Schaufel und Ketten. Offenbar handelt F. Hendrick mit Werkzeugen. Darunter die Initialen *F H R*. Auf der Rückseite die Ansicht des von mehreren Personen bevölkerten Marktplatzes der Stadt Mechelen in den österreichischen Niederlanden (im Süden des heutigen Belgien). Links in einer eigenen Darstellung ein einzelnes Gebäude mit kleinem Tor und der Inschrift *de Toren von Mechelen* (der Turm von Mechelen); gemeint ist vermutlich das Brüsseler Tor.

Zoedler 1996, 112–114, Abb. 47.

Puchar Fransa Hendricka w Mechelen
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, ok. 1740
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, rytowane i złocone; złocenie lekko zniszczone, trzon naprawiony wstawką z brązu, śrubą i gipsem, krawędź stopy lekko uszkodzona, wys. 21 cm, ø 10,5 cm, SMG 2004/0673 (kol. Zoedler)

Na awersie konicznej czary znajduje się portret niderlandzkiego kupca *Frans / Hendrick* ponad przedstawieniem wnętrza sklepu: w środku stoi mężczyzna, po jego prawej i lewej stronie na stołach i ławach leżą narzędzia kowalskie, młotek, łopata i łańcuchy. Najwyraźniej F. Hendrick handluje narzędziami. Poniżej inicjały: *F H R.* Na rewersie zaludniony rynek miasta Mechelen w Austriackich Niderlandach (na południu dzisiejszej Belgii). Po lewej stronie osobne przedstawienie pojedynczej budowli z małą bramą i napisem *de Toren von Mechelen* (wieża Mechelen); chodzić może o Bramę Brukselską.

Zoedler 1996, 112–114, il. 47.

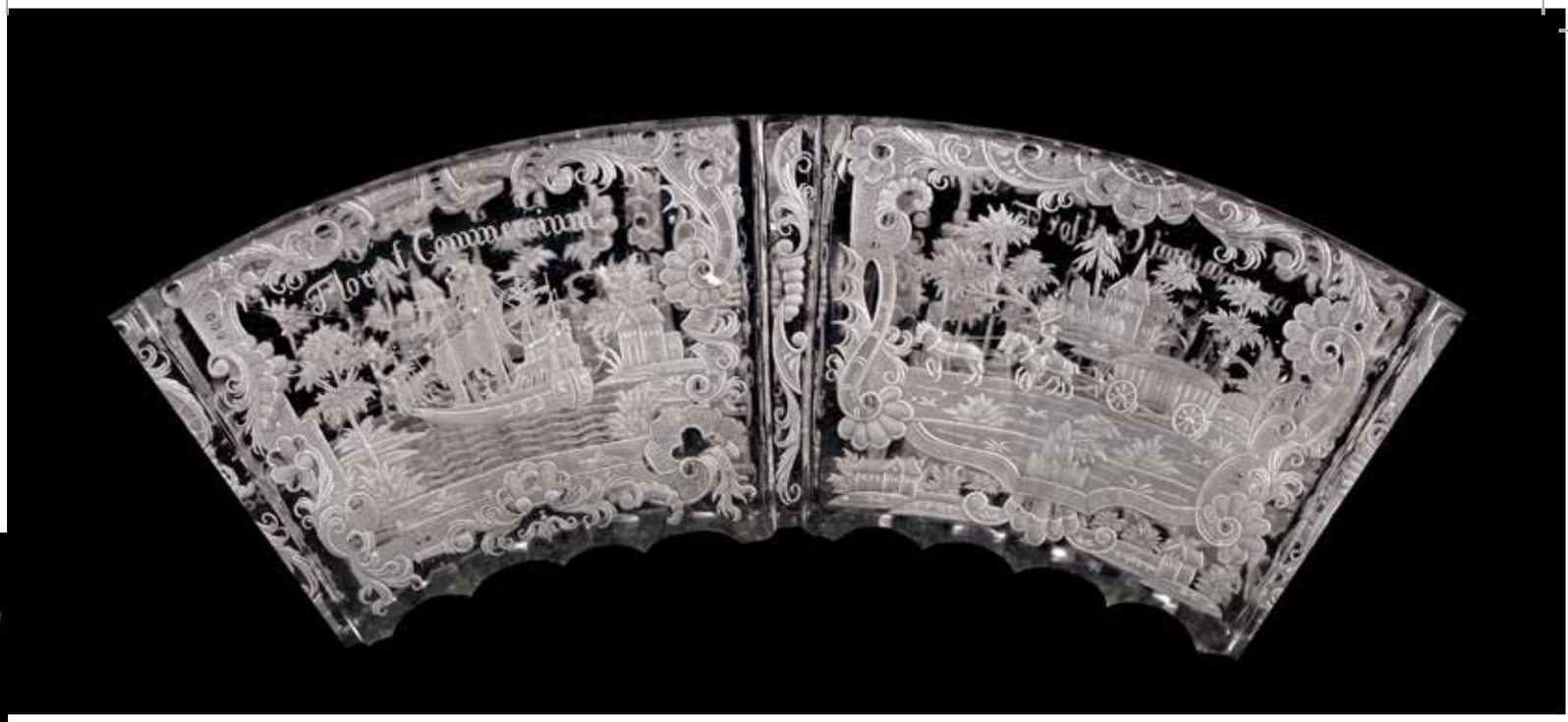

39
Pokal mit Handelsszene
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, um 1750
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen und geschnitten, H 15 cm,
ø 7cm, SMG 2001/1822, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland

Die Darstellung auf der Kuppa ist zweigeteilt. Eingefasst von einer Rocaille sind auf der Vorderseite ein Handelsschiff auf See und die Inschrift *Floreat Commercium* (Es blühe der Handel) zu sehen; auf der Rückseite eine Landschaft mit vierspännigem Fuhrwerk.

Kielich ze sceną handlu
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, ok. 1750
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, wys. 15 cm,
ø 7 cm, SMG 2001/1822, własność Republiki Federalnej Niemiec

Przedstawienie na czarze jest dwojakie. Na awersie otoczone rocaillem widoczne są statek handlowy na morzu oraz inskrypcja *Floreat Commercium* (kwitnie handel); na rewersie krajobraz z czterokonnym zaprzęgiem.

40
Pokal mit Handelsszene
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, um 1750
farbloses Glas, formgeblasen und geschnitten, H 16,5 cm, ø 7 cm,
SMG 2003/0954

Auf der Kuppa finden sich zwei Handelsszenen: 1. unter der Inschrift *Prosperity of the Linnen trade* ist ein Kunde beim Händler in dessen Kontor dargestellt, der Händler hält ein Buch mit der Aufschrift *Factor-/age book* in den Händen, der Kunde ein Buch mit der Aufschrift *ordero from rK*, von links kommt ein Diener mit Getränken; 2. drei Männer ziehen und schieben einen Karren, auf den Kisten sind Händlerzeichen (*CVS*) angebracht. Die beiden Handelsszenen werden gerahmt von Rocaillen, C-Schnörkeln, Beschlagwerkornamenten und Floraldekor.

Vgl. einen Fußbecher aus der Preussler Glashütte Weißbach in Schreiberhau mit Schnitt von Hans Caspar Lange, um 1750, bei Żelasko 2014, 276–277. Der Fußbecher zeigt zwei Szenen, die mit den hier vorliegenden fast identisch sind, sowie ein Handelsschiff.

Puchar ze scenami handlu
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, ok. 1750
szkło bezbarwne, dmuchane w formie i rytowane, wys. 16,5 cm, ø 7 cm,
SMG 2003/0954

Na czarze znajdują się dwie sceny handlowe. Pierwsza: pod napisem *Prosperity of the Linnen trade* przedstawiono klienta i kupca w jego biurze; kupiec trzyma w rękach książkę z napisem *Factor-/age book*, klient książkę z napisem *ordero from rK*, od lewej strony podchodzi służący z napojami. Druga: trzech mężczyzn ciągnie i pcha wózek, na skrzyniach znajdują się oznaczenia handlowe *CSV*. Obydwie sceny obramowane rocaille i zawijasami, ornamentami okuciowymi i motywami roślinnymi.

Por. kielich na stopie z Huty Preusslera w Białej Dolinie w Szklarskiej Porębie z rytowaniem Hansa Caspara Lange, ok. 1750 u Żelasko (2014, 276-277). Przedstawione tam sceny są niemal identyczne z opisanymi powyżej, znajduje się tam również statek handlowy.

41
Becher mit Handelsszene
Schlesien, um 1755
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten und vergoldet, Goldrand größtenteils abgerieben, H 7,2 cm, ø 6 cm, SMG 2006/0096

Der Becher zeigt auf der Vorderseite der Wandung eine Flusslandschaft mit zwei Gebäuden und einem Baum. Auf dem Fluss lenkt ein Mann sein Boot mit einer Stange. Auf dem Boot ist ein dreistöckiger turmartiger Aufbau; es ist demnach keine realistische Darstellung eines Frachtkahns oder eines ähnlichen Transportfahrzeugs. Über der Szene steht *Auf Hoffnung besrer Zeiten / Vivat Comercium* und unterhalb die Fortsetzung *nach England*. Auf der Rückseite befindet sich die Inschrift: *Man sieht es manchen doch nicht an / wie Redlich er bedienen kan. / Ano: 55. Wahren 2 bekendt, / beyde mit einem vornahmen genendt / der Erst im buch seyn, ist keine Kunst, / aber bis zu letzte bleiben in gunst.* Der Text spielt auf ein konkretes Ereignis 1755 an, wobei es offenbar um die Vortäuschung falscher Tatsachen ging und die Verlässlichkeit im Handel als besondere Tugend hervorgehoben wird.

Szklanica ze sceną handlu
Śląsk, ok 1755
bezbarwne szkło, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane i złocone, krawędź w dużej mierze wytarta, wys. 7,2 cm, ø 6 cm, SMG 2006/0096

Szklanica przedstawia na awersie krajobraz rzeczny z dwoma budowlami i drzewem. Po rzece płynie łódź sterowana przez mężczyznę za pomocą żerdzi. Na łodzi znajduje się trzypiętrowa budowla w postaci wieży. Jest to zatem albo nierealistyczne przedstawienie barki albo podobnego środka transportu. Nad sceną znajduje się napis: *Auf Hoffnung besrer Zeiten / Vivat Comercium* (w nadziei na lepsze czasy / niech żyje handel), a poniżej ciag dalszy *nach England*. Na rewersie napis: *Man sieht es manchen doch nicht an / wie Redlich er bedienen kan. / Ano: 55. Wahren 2 bekendt, / beyde mit einem vornahmen genendt / der Erst im buch seyn, ist keine Kunst, / aber bis zu letzte bleiben in gunst*. (Nie widać, co w środku człowieka tkwi, czy rzetelny czy zły. W 1755 roku tak się zdarzyło, że dwóch kupców o tym samym nazwisku żyło. Nie sztuka zrobić dobry interes raz, sztuka robić to cały czas). Tekst nawiązuje do konkretnego wydarzenia z 1755 r. Ostrzega przed fałszerstwami i wskazuje na wiarygodność w handlu jako cnotę.

42
Pokal mit Allegorie des Handels und der Zeit
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, Schnitt Samuel Schneider, um 1760
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, vergoldet,
H 13,7 cm, ø 9,6 cm, MJG 6284/s

Geschälter Kuppaansatz mit vergoldeten Palmetten oberhalb. Darüber im Tiefschnitt die Darstellung eines Hafens mit Handelsbörse und vorbeiziehenden Segelschiffen. Zwei Figuren, Chronos mit Sense als Symbol für die Zeit und Merkur mit Hermesstab als Allegorie des Handels. Auf der Rückseite das Monogramm *JTS* unter einer Krone.

Die dargestellten Symbole beziehen sich wohl auf den ausgeübten Beruf des Auftraggebers. Die Verbindung der Symbole für Zeit und Handel könnten auf den Spruch „Zeit ist Geld" hinweisen. Sehr hohe Qualität der Ausführung sowie ähnliche Darstellungen im Musterbuch der Schneiderschen Werkstatt (Figur des Chronos) erlauben die Zuschreibung des Dekors an Samuel Schneider.

Puchar z personifikacją handlu i czasu
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, rzeźbienie Samuel Schneider, ok. 1760
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, złocone,
wys. 13,7 cm, ø 9,6 cm, MJG 6284/s

U nasady czary wyrzeźbione w reliefie wypukłym motywy muszli, dodatkowo uwydatnione poprzez złocenie. Wyżej, w reliefie wklęsłym wyrytowany widok nabrzeża portu z widocznym budynkiem giełdy oraz płynące żaglowce. Dwie postaci – Chronos z kosą symbolizujący czas i Merkury z kaduceuszem jako odpowiednik handlu. Na awersie monogram *JTS*.

Symbolika dekoracji rytowanej odnosi się najprawdopodobniej do profesji, jaką trudnił się zleceniodawca. Połączenie symboli czasu i handlu może odwoływać się do powiedzenia „czas to pieniądz". Bardzo dobry poziom wykonania oraz analogia do wzornika Schneidera (postać Chronosa) pozwala na przypisanie autorstwa dekoracji pucharu Samuelowi Schneiderowi.

43
Humpen mit Handelssymbolen
Schlesien, um 1770
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, vergoldet,
H 16,2 cm, ø 10 cm, MJG 2156/s

Mehreckiger Korpus mit Bandhenkel und geschnittenem Dekor auf der Wandung. Im Zentrum das Monogramm *H*, links davon ein Segelschiff und Hafengebäuden mit Waage. Auf der rechten Seite ein Palast, mit einem Mann im Hut davor. Mehrmastige Segelschiffe sowie Börsengebäude symbolisierten meist Handel und weitreichende Geschäftsverbindungen. Der vorliegende Dekor entstand womöglich im Auftrag eines Kaufmanns, der darin seinem Beruf Ausdruck verleihen wollte.

Kufel z symbolem handlu
Śląsk, ok. 1770
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, złocone,
wys. 16,2 cm, ø 10 cm, MJG 2156/s

Wielobocznie fasetowany kufel z taśmowym uchwytem pokryty jest rytowaną sceną. W centrum monogram *H*, na lewo płynący po morzu statek, w tle budynki portowe z wagą. Po prawej stronie pałac, przed którym ukazany został stojący mężczyzna w kapeluszu. Wielomasztowy statek płynący w morze oraz budynki giełdy symbolizowały zazwyczaj handel i szerokie kontakty biznesowe. Być może dekoracja kufla powstała na zamówienie kupca, który podkreślił w ten sposób swój zawód.

44
Humpen einer Schusterzunft
Schlesien, dat. 1687
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, zinnmontiert,
H 17,5 cm, ø 13 cm, MJG 1127 PS

Der Fuß des Humpens ist weist eine Zinnmontur mit Frontschild auf, auf dem eine Burg mit zwei Türmen und einer Zugbrücke sowie die Initialen *GMK* mit der Jahreszahl *1687* eingraviert wurden. Den Glaskorpus ziert ein eingravierter Stiefel, das Symbol der Schuster, umgeben von zwei Palmetten. Darüber die Inschrift *GEORGE MICHAEL KVRTZ* und die Jahreszahl *1687*, auf der Rückseite: *INS HANDWERCK SCHENCKE ICH DIES SCHLECHTE / GLAS ZU EHREN UND DEHMS VOLL EIN GESCHENCKT / DEHN THU ICH DIESES LEHREN. ER SETZE TAPF / FER AN UND TRINCKE BIES ESRAUS. SO THVT DER / KOPF NICHT WEH WAN ER GESCHLAFFEN AUS*.

Kufel cechu szewców
Śląsk, dat. 1687
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, oprawa cynowa, wys. 17,5 cm, ø 13 cm, MJG 1127 PS

Cylindryczny brzusiec kufla oprawiony jest w koszyczek cynowy, na którym wygrawerowano zamek z dwiema wieżami i mostem zwodzonym oraz inicjały *GMK* i datę *1687*. Na szklanej czarze rytowany ozdobny but, symbol cechu szewców, z wicią roślinną dookoła. Na górze napis: *GEORGE MICHAEL KVRTZ* i data *1687*, na rewersie napis niemiecki: *INS HANDWERCK SCHENKE ICH DIES SCHLECHTE / GLAS ZU EHREN UND DEHMS VOLL EIN GESCHENCKT / DEHN THU ICH DIESES LEHREN. ER SETZE TAPF / FER AN UND TRINCKE BIES ESRAUS. SO THVT DER / KOPF NICHT WEH WAN ER GESCHLAFFEN AUS* (Szklanicę daruje cechowi. Kto otrzyma ją pełną, temu radzę: niech ją do dna wypije. Nie będzie go bolała głowa, jak się wyśpi).

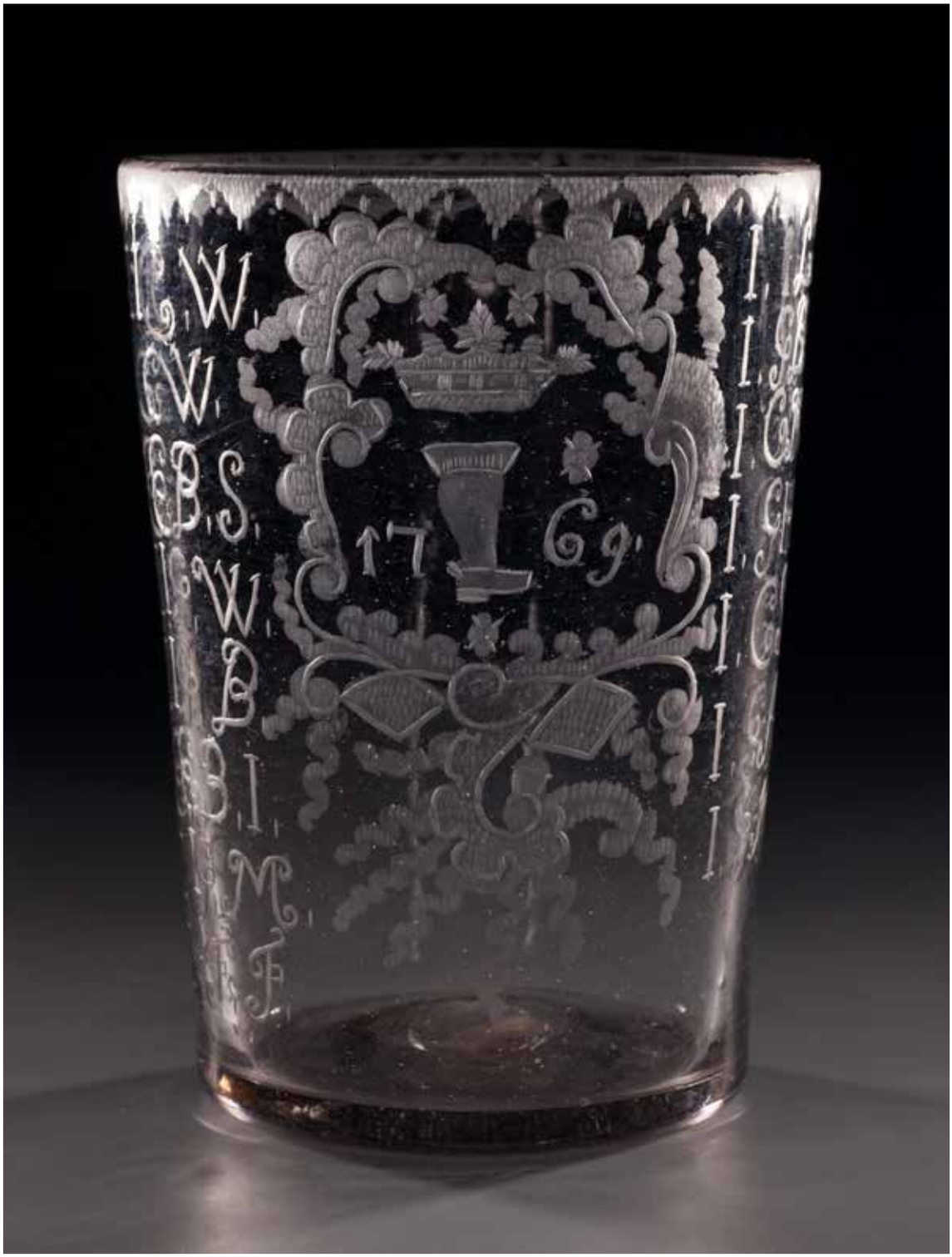

45
Becher einer Schusterzunft
Schlesien, dat. 1769
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, H 12,8 cm, ø 10 cm, MJG 704 PS

Auf der Rückseite, in einer mit Akanthusblättern verzierten Kartusche, wurden Symbole der Schusterzunft dargestellt: ein bekrönter Stiefel und die Jahreszahl 1769, flankiert von den Initialen: *IGW*, *G.W.*, *E.B.S.*, *I.G.W.*, *I.G.B.*, *E.B.J.*, *J.G.M.*, *J.F.F.*, *J.J.L.*, *J.G.B.*, *J.G.M.*, *J.G.H.*, *J.C.S.*, *J.G.A.*, *J.G.K.*

Die Buchstaben stellen wohl die Initialen der Mitglieder der Schusterzunft dar, die zu einem bestimmten Anlass das Glas bestellt hatten. Aus demselben Jahr stammt ein anderes Objekt einer Schusterzunft, vgl. Kat.Nr. 46 (MJG 1136 PS).

Szklanica cechu szewców
Śląsk, dat. 1769
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, wys. 12,8 cm, ø 10 cm, MJG 704 PS

Na awersie, w ozdobnym kartuszu z motywem liści akantu przedstawienie symbolu cechu szewców – buta z wysoka cholewą, zwieńczonego koroną oraz data 1769. Z obu stron inicjały: *„IGW*, *G.W.*, *E.B.S.*, *I.G.W.*, *I.G.B.*, *E.B.J.*, *J.G.M.*, *J.F.F.*, *J.J.L.*, *J.G.B.*, *J.G.M.*, *J.G.H.*, *J.C.S.*, *J.G.A.*, *J.G.K.*

Prawdopodobnie litery te odnoszą się do inicjałów członków bractwa szewców, którzy zamówili szklanicę z jakiejś okazji i w ten sposób upamiętnili ważne dla cechu wydarzenie. Z tego samego roku pochodzi inny obiekt związany z tym cechem rzemieślniczym o nr 46 (MJG 1136 PS).

46
Fußbecher einer Schusterzunft
Schlesien, dat. 1769
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, Zinnfuß,
H 19,3 cm, ø 10 cm, MJG 1136 PS

Auf der Vorderseite das Symbol der Schusterzunft (Stiefel), die Initialen *AG* sowie das Datum *1769*, flankiert von zwei stilisierten Palmetten. Auf der Rückseite Inschrift: *Es leben alle ins gemein / Was rechte Meister Schuh macher sein*.

Das Glas könnte eine Stiftung eines Mitglieds der Schusterzunft sein, z.B. zum Bestehen der Meisterprüfung und zur Aufnahme in die Zunft. Es stellt ein typisches Beispiel für ein in Schlesien populäres Zunftgefäß des 18. Jahrhunderts dar.

Szklanica cechu szewców
Śląsk, dat. 1769
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, stopa cynowa, wys. 19,3 cm, ø 10 cm, MJG 1136 PS

Na awersie symbol cechu szewców (wysoki but), inicjał *AG* oraz data *1769*, flankowane dwoma stylizowanymi gałązkami. Na rewersie sentencja: *Es leben alle ins gemein / Was rechte Meister Schuh macher sein* (Dobrym szefcom dobrze się wiedzie.)

Szkło mogło zostać ufundowane przez członka cechu szewców, na przykład z okazji zdania egzaminów mistrzowskich i przyjęcia do zrzeszenia. Jest przykładem typowego szkła cechowego, popularnego na Śląsku w XVIII wieku.

47
Humpen der Zunft der Landeshuter Schneider
Schlesien, dat. 1779
farbloses Glas, formgeblasen und hüttengeformt, geschliffen, geschnitten, H 19,8 cm, ø 13,3 cm, MJG 1129 PS

Prachtvoller Humpen mit zwei aufgelegten gegenüberliegenden Henkeln. Auf der Vorderseite Symbole der Schneiderzunft unter einer Krone, umgeben von zwei gekreuzten Palmetten. Darüber die Inschrift *Vivat es lebe das Edle Schneiderhandwerck / Landeshut d. 6: Octb: 1779*.

Kufel cechu krawców kamiennogórskich
Śląsk, dat. 1779
szkło bezbarwne, dmuchane w formie i wolnoformowane, szlifowane, rytowane, wys. 19,8 cm, ø 13,3 cm, MJG 1129 PS

Okazały kufel z dwoma hutniczo formowanymi uchwytami po bokach. Na awersie symbole cechu krawców w otoku ulistnionych wici, zwieńczone koroną. Powyżej napis w języku niemieckim: *Vivat es lebe das Edle Schneiderhandwerck / Landeshut d. 6: Octb: 1779* (Wiwat, niech żyje szlachetne rzemiosło krawieckie. Kamienna Góra 6 października 1779).

48
Humpen einer Bäckerzunft
Schlesien, dat. 1786
farbloses Glas, formgeblasen und hüttengeformt, geschliffen, geschnitten, vergoldet, H 13 cm, B 12,5 cm, MJG 1077 PS

Das traditionelle Symbol der Bäckerzunft in Form von einer bekrönten Brezel, die von zwei Löwen gehalten wird, wurde auf diesem Gefäß mit einer Szene des Brotbackens und der folgenden Inschrift ergänzt: *Vivat zur Rechten, vivat zur Linken / Es leben die alle, die jezt mit uns trinken / J.G.L.E.M / J.S.E. / 1786.*

Kufel cechu piekarzy
Śląsk, dat. 1786
szkło bezbarwne, dmuchane w formie i wolnoformowane, szlifowane, rytowane, złocone, wys. 13 cm, szer. 12,5 cm, MJG 1077 PS

Tradycyjnie umieszczany na naczyniach cechowych piekarzy symbol rzemieślniczy w formie precla trzymanego przez dwa lwy rozbudowany tu został o scenę pieczenia w piecu chlebowym oraz inskrypcję: *Vivat zur Rechten, vivat zur Linken / Es leben die alle, die jezt mit uns trinken / J.G.L.E.M / J.S.E. / 1786* (Wiwat na prawo, wiwat na lewo, niech żyją ci wszyscy, którzy z nami teraz piją).

49
Humpen einer Fleischerzunft
Schlesien, dat. 1787
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, vergoldet,
H 11 cm, ø 7,6 cm, MJG 1078 PS

Glas mit Schnittdekor, entstanden im Auftrag der Fleischerzunft, mit Darstellung eines bekrönten Wappens mit Stierkopf und zwei gekreuzten Äxten darüber. Über dem Wappen Inschrift: *Gutt gelück, Barr geld, schön Wetter / 1787*. Darunter Rokokoornamente.

Das Objekt stammt aus den Vorkriegssammlungen des Museums und gehört zu der Gruppe der Zunftgefäße, welche die bürgerliche Kultur im Schlesien des 18. Jahrhunderts repräsentieren.

Szklanka cechu rzeźników
Śląsk, dat. 1787
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, złocone,
wys. 11 cm, ø 7,6 cm, MJG 1078 PS

Szklanka rytowana na zlecenie cechu rzeźnickiego, z symbolem w postaci głowy wołu ze skrzyżowanymi toporami. Całość zwieńczona koroną. Ponad herbem napis: *Gutt gelück, Barr geld, schön Wetter / 1787* (Szczęścia, dużo gotówki, ładnej pogody, 1787). Poniżej rokokowy ornament.

Obiekt pochodzi ze zbiorów przedwojennych i należy do grupy naczyń cechowych, reprezentujących kulturę mieszczańską XVIII-wiecznego Śląska.

50
Humpen einer Bäckerzunft
Schlesien, dat. 1790
farbloses Glas, formgeblasen und hüttengeformt, geschliffen, geschnitten, H 15,5 cm, ø 14,5 cm, MJG 693 PS

Zunftgefäße, insbesondere aus Zinn, aber auch aus Glas, gehören zu den wesentlichsten Elementen des Kunsthandwerks in jeder Stadt. Bestellt durch die Vertreter der Zünfte, trugen sie stets Symbole, die mit den entsprechenden Berufen in Verbindung standen. Die Bäckerzunft hatte in ihrem Wappen zwei Löwen, die eine Brezel und eine Krone halten.

Im Jahr 1797 waren in Hirschberg 820 Handwerker in 76 Berufen tätig, die in 18 verschiedenen Zünften vereint waren, darunter ca. 30 Bäcker. Im 18. Jahrhundert gab es in jeder Stadt Zünfte, die für hohe Qualität der Leistungen bzw. der hergestellten Gegenstände Sorge trugen bzw. die Interessen der vertretenen Berufe verteidigte. In den Sammlungen des Museums in Jelenia Góra haben sich weitere, kostbare Andenken an die einstigen Hirschberger Zünfte erhalten.

Szczodrak 2012, 136–148.

Kufel cechu piekarzy
Śląsk, dat. 1790
szkło bezbarwne, dmuchane w formie i wolnoformowane, szlifowane, rytowane, wys. 15,5 cm, ø 14,5 cm, MJG 693 PS

Naczynia cechowe, najczęściej cynowe, ale także szklane to istotna część rzemiosła artystycznego każdego miasta. Zamawiane przez przedstawicieli cechów zawierały symbole, związane z prezentowanym przez dane stowarzyszenie zawodem. Cech piekarzy posiadał w herbie dwa lwy podtrzymujące precel zwieńczony koroną.

W roku 1797 w Jeleniej Górze działało 820 rzemieślników 76 specjalności, zrzeszonych w 18 cechach, w tym ok. 30 piekarzy. Każde miasto XVIII-wieczne miało w swojej strukturze stowarzyszenia rzemieślnicze, dbające o wysoką jakość usług czy produkowanych przez rzemieślników przedmiotów, a jednocześnie o interesy zrzeszonych w cechu zawodów. W kolekcji jeleniogórskiego muzeum oprócz szkieł cechowych zachowały się inne, cenne pamiątki działalności jeleniogórskich cechów.

Szczodrak 2012, 136–148.

Gläser mit Jagddarstellungen
Szkła ze scenkami myśliwskimi

Die Jagd als ausschließlich adeliges Vergnügen findet vielfach Darstellung auf den Gläsern für die Kundschaft aus diesen Kreisen. Wenn eine Jagdszene das Hauptmotiv des Glases ist, wird die Jagd mit Treibern und Hunden sowie dem zu jagenden Wild detailliert wiedergegeben. Vielfach ist das adelige Vergnügen mit Allegorien oder Genreszenen kombiniert (vgl. z.B. Kat.Nr. 85 und 86). Die Jagdmotive spiegeln so das Leben und Vergnügen des Adels wieder. Neben den großformatigen Szenen finden sich auf zahlreichen Gläsern kleine Jagdmotive als Füllelemente, die durch ihren Detailreichtum überraschen.

Polowanie, przyjemność zarezerwowana wyłącznie dla szlachty, znajduje wielorakie odbicie na szkłach zamawianych przez wyższe warstwy społeczeństwa. W przypadku kiedy polowanie jest głównym motywem dekoracji, motyw obejmuje bogate w detale przedstawienia naganiaczy z psami oraz uciekającej dziczyzny. Często motywy myśliwskie łączone są z alegoriami lub scenkami rodzajowymi (por. np. nr kat. 85 i 86), obrazującymi życie i rozrywki szlacheckie. Obok wielkoformatowych przedstawień na wielu szkłach znajdują się także drobne motywy łowów umieszczone między zdobieniami. Zaskakują one bogactwem detali.

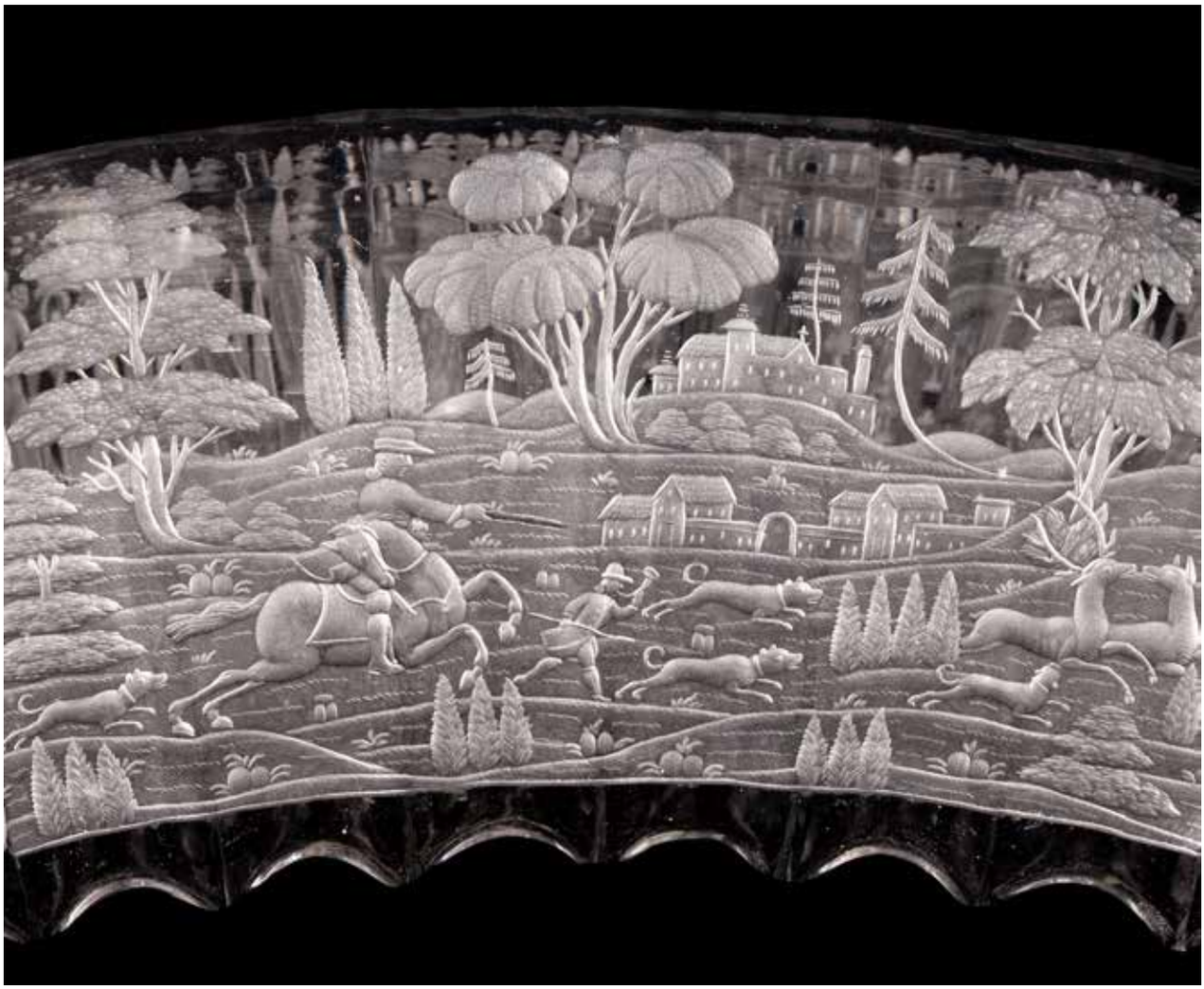

Kat.Nr. 55 / nr kat. 55

51
Becher
Schlesien, um 1700
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, H 9,2 cm, ø 8,2 cm, MJG 4153/s

Dickwandiges Glas mit konischer Form und geschnittenem Dekor: Unter Bogenarkaden die Darstellung eines Reiters mit Pferd, auf der Rückseite ein laufender Hirsch. Als Ergänzung pflanzliche Motive. Das Gefäß gehört zu einer Gruppe von konischen Gläsern mit geschnittenem und geschliffenem Dekor, die im Riesengebirge entstanden sind.

Szklanica
Śląsk, ok. 1700
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, wys. 9,2 cm, ø 8,2 cm, MJG 4153/s

Grubościenna szklanica o konicznej formie z dekoracją rzeźbiarską – w arkadach przedstawienie jeźdźca na koniu, a na rewersie biegnący jeleń. Sceny dopełniają motywy roślinne. Obiekt należy do grupy konicznych szklanic z dekoracją rytowaną i szlifowaną, pochodzących z terenu Karkonoszy.

52
Weinkelch
Schlesien, um 1720–1730
farbloses Glas, formgeblasen, geschnitten, zeitgenössisch ergänzter Fuß aus geschmiedetem Silber, H 14 cm, ø 7,5 cm, MJG, Slg. Wąs 3

Fuß und Schaft ergänzt nach Beschädigung. Die konische achteckige Kuppa ist auf der gesamten Wandung mit geschnittenem Dekor verziert. Auf der Vorderseite ein Wappenschild (Raute umgeben von Sternen und Federsträußen), darüber ein geflügelter Löwe. Umlaufender Spruch: *Ich und du wir wißen wohl, wie man freundschafft halten soll*. Auf der Rückseite eine Jagdszene: Treiber mit Trommel und laufender Hase. Reiches Bandelwerk auf den Seitenflächen. Es handelt sich um ein interessantes Beispiel für Gläser, die trotz Beschädigung mit Silber ergänzt wurden. Dies zeugt von großem Wert dieser Objekte. Zudem stellt es ein Beispiel einer authentischen Reparatur aus dem 18. Jahrhundert dar, was dadurch seine Geschichte widerspiegelt.

Kielich
Śląsk, ok. 1720–1730
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, rytowane, stopa rekonstruowana w epoce, z kutego srebra, wys. 14 cm, ø 7,5 cm, MJG, kolekcja Wąs 3

Stopa i trzon ze srebra, dorobione po stłuczeniu oryginalnego kielicha. Czara szklana, ośmioboczna, na całej powierzchni pokryta dekoracją rytowaną: na awersie tarcza herbowa (w centrum romb, dookoła gwiazdy i pióropusze), flankowana stylizowana wicią roślinną, zwieńczona uskrzydlonym lwem. Wokół sentencja: *Ich und du wir wißen wohl, wie man freundschafft halten soll* (Ja i ty, my wiemy jak należy ubiegać się o przyjaźń). Na rewersie scena myśliwska – poganiacz z bębnem i uciekający zając. Całość zdobiona ornamentem regencyjnym. Bardzo ciekawy przykład kielicha, który mimo uszkodzenia został naprawiony poprzez montaż srebrny. Świadczy to o dużej wartości pucharu, jest też ciekawym przykładem XVIII-wiecznej konserwacji i świadectwem historii obiektu.

53
Deckelpokal mit Emblem und Jagdszenen
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach , um 1730
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen und geschnitten, H 24 cm, ø 8 cm, SMG 2009/0962 (Slg. Zoedler), Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland

Die achteckige Kuppa weist zwei gegenüberliegende breitere und zweimal drei schmale Felder auf. Auf der einen Breitseite ist in einem Rundmedaillion eine Landschaft mit einem springenden Hirsch dargestellt; auf der anderen ein flammendes Herz unter strahlendem Himmel, eingefasst von Rollwerk und Blütenranken. Die jeweils drei schmaleren Felder sind durch eine breite horizontale Kerbe in je sechs kleine Abschnitte unterteilt. Je zwei obere Abschnitte zeigen kleine Jagdszenen, die übrigen Abschnitte sind mit Blütenranken dekoriert. Der achtfach unterteilte gewölbte Deckel zeigt die gleichen Ranken und Blüten.

Sotheby's 2007, Nr. 18; vgl. Klesse / Mayr 1987, Nr. 115.

Kielich z pokrywą, z emblematem i sceną myśliwską
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, ok. 1730
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane i rytowane, wys. 24 cm, ø 8 cm, SMG 2009/0962 (kol. Zoedler), własność Republiki Federalnej Niemiec

Ośmiokątna czara zawiera dwa leżące po przeciwległej stronie szersze pola oraz dwa potrójne węższe. Na jednym z szerokich znajduje się okrągły medalion z krajobrazem, na którym przedstawiono skaczącego jelenia. Na drugim płomienne serce pod promienistym niebem, otoczone przez rollwerk i ornamenty kwiatowe. Potrójne węższe pola zostały podzielone przez poziome nacięcia tworzące po sześć małych pól. Dwa górne ukazują sceny łowieckie, pozostałe dekorowane są ornamentyką roślinną, podobnie jak ośmiokątna pokrywa.

Sotheby's 2007, nr 18; por. Klesse/Mayr 1987, nr 115.

54
Fußbecher mit Jagdszene
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, Schliff und Schnitt Samuel Mattern, Hermsdorf, 1730–1735
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, H 15 cm, ø 8,7 cm, MJG 3329/s

Die gesamte Kuppa bedeckt geschnittener Dekor: in einer Gartenlandschaft mit Schloss im Hintergrund, umgeben von exotischen Pflanzen, wurde eine Jagdszene mit Putten und Hirsch dargestellt. Der meisterlich ausgeführte Dekor deutet auf Samuel Mattern hin, der damals in der Werkstatt von Friedrich Winter beschäftigt war. Putti gehören zu den beliebtesten Motiven der Barockkunst. Symbolische, mythologische bzw. sinnbildliche Szenen, die aus einer reichen Ikonographie schöpften, konnten durch Belesenheit und Kenntnisse der Mythologie entziffert werden. Während der Renaissance und des Barocks wurden spezielle Bücher mit Symbolen, Emblemen und Darstellungen gedruckt, mit deren Hilfe Künstler schwer darzustellende Ideen versinnbildlichen konnten.

Żelasko 2006, 18; Zoedler 1996, 72; Chrzanowska 1987, 22.

Puchar ze sceną myśliwską
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie; szlifowanie i rytowanie Samuel Mattern w Sobieszowie, 1730–1735
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, wys. 15 cm, ø 8,7 cm, MJG 3329/s

Cała czara pucharu pokryta rytowaną dekoracją: w pejzażu ogrodowym z zamkiem w tle, wśród egzotycznej roślinności przedstawiona scena z puttami polującymi na jelenia. Mistrzowsko wykonana dekoracja rytowana wskazuje na autorstwo Samuela Matterny, który pracował w dawnym warsztacie mistrza Friedricha Wintera w Sobieszowie. Putto to jeden z popularniejszych motywów pojawiających się w sztuce barokowej. Sceny symboliczne, mitologiczne czy emblematyczne, posługujące się bogatą ikonografią, były możliwe do rozszyfrowania dzięki erudycji i znajomości mitów. W okresie renesansu i baroku drukowano specjalne książki symboli, emblematów i ikonografii, ułatwiające artystom przedstawianie trudnych do ukazania idei.

Żelasko 2006, 18; Zoedler 1996, 72; Chrzanowska 1987, 22.

55
Karaffe
Schlesien, um 1750
manganfarbenes Glas, formgeblasen und geschliffen, H 27 cm, ø 7,6 cm,
SMG 2000/1177

Auf dem facettierten Korpus der Karaffe ist auf der Vorderseite ein Paar in einer Schlossanlage mit Park und Springbrunnen dargestellt. Flankiert wird die Szene rechts und links von je einem Putto. Die Rückseite zeigt einen Jäger zu Pferd mit Hunden und einem Treiber auf der Hirschjagd, im Hintergrund ein Gehöft und eine Burg. Die Szene wird von zwei Vignetten mit kleineren Landschaftsdarstellungen flankiert.

Karafka
Śląsk, ok. 1750
szkło manganowe, dmuchane w formie i szlifowane, wys. 27 cm,
ø 7,6 cm, SMG 2000/1177

Na awersie fasetowanego brzuśca karafki przedstawiono parę na dziedzińcu założenia pałacowego z parkiem i fontanną. Po obu stronach stoją putta. Rewers ukazuje myśliwego na koniu z psami podczas polowania na jelenie oraz naganiacza. W tle zagroda oraz zamek. Scena flankowana dwoma miniaturami z przedstawieniem pejzażu.

56
Pokal mit Jagdszenen
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, Schnitt Christian Gottfried Schneider (?), ca. 1750
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten und vergoldet, H 19,2 cm, ø 9,2 cm, SMG 2009/0966 (Slg. Zoedler), Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland

Das untere Viertel der Kuppa wird von einer schwungvollen, breiten und vergoldeten Rankenbordüre eingenommen. Darüber ist eine lebhafte Jagdszene dargestellt, die zwei Drittel des Kuppaumfanges einnimmt: ein Jagdhornbläser, ein galoppierender Reiter, eine Hundemeute, die hinter zwei Hirschen und Hasen her hetzt und ein Schützen im Anschlag. Das Ganze ist in eine differenzierte Baumlandschaft gestellt. Das verbleibende Drittel der Kuppa zeigt ein von Federwerk und Rocaillen gerahmtes Medaillon mit dem Spruch *Redlig wehrt Ewig*. Über dem Spruch ist eine Miniaturlandschaft mit Jäger und Hunden.

Sotheby's 2007, Nr. 30.

Puchar ze scenami polowania
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, rzeźbienie Christian Gottfried Schneider (?), ok. 1750
bezbarwne szkło, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, złocone, wys. 19,2 cm, ø 9,2 cm, SMG 2009/0966 (kol. Zoedler), własność Republiki Federalnej Niemiec

Dolną ćwierć czary zajmuje bogato zdobiona, szeroka i złocona bordiura. Ponad nią znajduje się zajmująca dwie trzecie obwodu dynamiczna scena myśliwska: widać trębacza, galopującego jeźdźca, sforę psów goniących dwa jelenie i zające oraz strzelca gotowego do strzału. Całość otoczona jest krajobrazem leśnym. Pozostała jedna trzecia czary przedstawia otoczony przez ornamenty oraz rocaille medalion z inskrypcją *Redlig wehrt Ewig* (uczciwość warta wieczności). Poniżej krajobraz w miniaturze z myśliwym i psami.

Sotheby's 2007, nr 30.

Reisegarnituren
Zestawy podróżne

Im 17. und 18. Jahrhundert dauerten Reisen sehr lange und waren wesentlich anstrengender als heute. Die Reisenden, vor allem adelige Personen, wollten auch unterwegs nicht auf Komfort und Luxus verzichten, weshalb viele Gegenstände des alltäglichen Gebrauchs mitgeführt wurden. Ähnlich wie bei Reiseservicen aus Porzellan und Besteck galt es, die Objekte möglichst platzsparend und sicher zu verpacken. Bei den Gläsern erfolgte dies durch das passgenaue Ineinanderstellen mehrerer Becher in einem Etui und speziell angefertigte Kästen mit exakten Aussparungen. Trotzdem sind nur wenige dieser Reisegarnituren erhalten.

Im Kloster St. Marienstern bei Bautzen haben sich gleich mehrere solcher Reisesets mit wertvollen Gläsern aus Schlesien erhalten. Neben dem Reisekasten der Äbtissin Josepha Elger (1742–1762) mit elf Bechern und einem Deckelpokal ist auch ein Reisekasten mit einem Deckelbecher, sechs Kelchgläsern und fünf Bechern aus der Zeit um 1760/1770 vorhanden. Auch Äbtissin Clara Trautmann besaß ein Futteral mit sechs Reisebechern (nach 1762). Besonders bemerkenswert ist ein sternförmiges Futteral mit neun Konfektschalen (Haase 1998, Nr. 4.94–97); vgl. auch einen elfteiligen Satz von Gläsern bei Żelasko 2014, 108, Nr. 22.

W XVII i XVIII wieku podróże trwały bardzo długo i były zdecydowanie bardziej uciążliwe, niż obecnie. Podróżni, szczególnie pochodzący z kręgów szlacheckich, w celu zapewnienia sobie komfortu i luksusu wozili ze sobą wiele przedmiotów codziennego użytku. Podobnie jak w przypadku porcelanowych zestawów podróżnych czy sztućców, ważne było bezpieczne i oszczędne zapakowanie naczyń. Szklane naczynia umieszczano jedne w drugich, a następnie w pokrowcach i specjalnie do tego użytku wykonanych skrzynkach z odpowiednimi wgłębieniami. Pomimo tego do naszych czasów przetrwało niewiele takich zestawów.

W klasztorze St. Marienstern pod Budziszynem zachowało się kilka zestawów podróżnych z drogocennymi szkłami ze Śląska. Oprócz skrzyni podróżnej przeoryszy Josephy Elger (1742–1762), zawierającej jedenaście kubków i puchar z nakrywą, zachowała się inna skrzynia zawierająca puchar z nakrywą, sześć kielichów oraz pięć kubków z okresu ok. 1760/1770. Także przeorysza Clara Trautmann posiadała futerał z sześcioma kubkami do podróży (dat. po 1762). Na szczególną uwagę zasługuje pokrowiec zawierający dziewięć paterek na stopce (Haase 1998, nr 4, 94–97); por. także zestaw jedenastu naczyń u Żelasko 2014, 108, nr 22.

57
Reiseservice
Schlesien oder Böhmen, um 1750–1760
Glas, formgeblasen, geschliffen, vergoldet; Holz, Metall, Textil (Leinen und Wolle), Maße des Kastens H 13,5 cm, B 48 cm, T 32 cm, MJG 6695/s/1-25

Das Reiseservice besteht aus zwölf kleinen Karaffen mit Stöpseln sowie zwölf Bechern, die in einem hölzernen Kasten untergebracht sind. Jede Karaffe ist mit einem Wollsäckchen umkleidet und in einem Becher untergebracht.

Das fast vollständig erhaltene Reiseservice stellt eine Seltenheit dar. Die Spuren der Reparaturen an den Gläsern zeugen von reger Nutzung und zugleich der Sorge dafür, sie möglichst lange zu erhalten. Es kann mit hoher Wahrscheinlichkeit vermutet werden, dass die Gläser in einer schlesischen Glashütte hergestellt wurden, jedoch stammen ähnliche Gefäße auch von der böhmischen Seite des Riesengebirges.

Zestaw podróżny
Śląsk lub Czechy, ok. 1750–1760
szkło, dmuchane w formie, szlifowane, złocone; drewno, metal, tkanina lniano-wełniana, wym. puzdra wys. 13,5 cm, szer. 48 cm, gł. 32 cm, MJG 6695/s/1-25

Podróżny zestaw naczyń składa się z 12 karafinek z zatyczkami i 12 szklanic spakowanych do drewnianej skrzynki. Każda karafinka umieszczona jest w wełnianym pokrowcu, a następnie w szklankę.

Zachowany w tak dobrym i niemal kompletnym stanie zestaw podróżny należy do rzadkości. Widoczne ślady napraw szkła świadczą o tym, że były one często używane i dbano o to, aby jak najdłużej służyły swojemu właścicielowi. Z dużym prawdopodobieństwem można przypuszczać, że szkła zostały wykonane w hucie śląskiej, jednak podobne naczynia wykonywane były po czeskiej stronie Karkonoszy.

58
Reisebecher mit Etui
Schlesien, um 1760
farbloses Glas, formgeblasen und geschliffen; Etui aus Pappe, Leder und Filz
Glas 1: H 7,8 cm, ø 5,6 cm; Glas 2: H 8,4 cm, ø 7,8 cm;
Glas 3: H 8,6 cm, ø 6,4 cm; Glas 4: H 8,8 cm, ø 7,2 cm; Glas 5: H 9,4 cm, ø 8,4 cm, SMG 2000/599

Szklanice podróżne z etui
Śląsk, ok. 1760
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane i rytowane, etui z tektury, skóry i filcu
szkło 1: wys. 7,8 cm, ø 5,6 cm; szkło 2: wys. 8,4 cm, ø 7,8 cm;
szkło 3: wys. 8,6 cm, ø 6,4 cm; szkło 4: wys. 8,8 cm, ø.7,2 cm;
szkło 5: wys. 9,4 cm, ø 8,4 cm, SMG 2000/599

Die fünf exakt ineinander passenden Becher zeigen ein einheitliches Rahmendekor aus Muscheln, Blüten und Tauben. Auf den Gläsern sind jeweils zwei verschiedene Liebes-, Jagd- oder Schäferszenen dargestellt. Sie werden durch zwei kleinere Szenen, die jeweils über einem Muschelmotiv platziert sind, voneinander getrennt. Gezeigt werden verschiedene galanten Paare beim Spaziergang, debattierende Personen, Reiter mit Hunden und Helfern bei der Jagd, Schäfer mit Hunden und Schafen und ein Lautespieler.

Pięć dokładnie pasujących jedna w drugą szklanic prezentuje jednakowy ornament ramowy złożony z muszli, kwiatów i gołębi. Na każdej z nich przedstawiono dwie różne sceny miłości, polowania lub pasterskie. Oddzielone są od siebie za pomocą dwóch mniejszych scen, umieszczonych wewnątrz motywu muszlowego. Przedstawiają zakochane pary podczas spaceru, rozmawiające osoby, jeźdźca z psami i naganiaczem, pasterza z psem i owcami oraz osobę grającą na lutni.

Gläser mit Orts- und Landschaftsansichten
Szkła z przedstawieniami miejscowości i krajobrazu

Unter den schlesischen Gläsern mit Orts- und Landschaftansichten sind zwei Motive besonders häufig vertreten: Breslau, die Hauptstadt Schlesiens, und das Riesengebirge. Neben den Veduten anderer nur seltener vorkommender Orte in Schlesien oder den Porträts europäischer Städte wie Wien (Pokal von 1710/15 bei Żelasko 2014, 211) oder Haarlem in den heutigen Niederlanden (Becher um 1720, Sotheby's Nr. 11) sind Breslau-Ansichten häufiger. Ob diese Gläser in erster Linie als Reiseandenken gedient haben ist fraglich, da erklärende Inschriften oder Widmungen fehlen.

Dagegen sind die zahlreichen Pokale mit den Ansichten von Hirschberg, Warmbrunn, der Schneekoppe oder dem Panorama des gesamten Riesengebirges in zahlreichen Varianten überliefert und überwiegend als frühe Touristika des 18. Jahrhunderts zu charakterisieren. Neben den Handelsreisenden kamen schon in dieser Zeit Badegästen nach (Bad) Warmbrunn oder in die Grafschaft Glatz und erwarben zur eigenen Erinnerung oder als Geschenk an die Daheimgebliebenen Gläser mit den Veduten aus der Region. Besonders ab der Mitte des 18. Jahrhunderts wurden solche Andenkengläser, aber auch die während des Kuraufenthaltes benutzten Badegläser, mit der steigenden Anzahl der Kurgäste zu einem immer wichtigeren Produkt der Glasschleifer im Raum Hirschberg. Dementsprechend sind sie – in unterschiedlicher Qualität – nicht nur in den Sammlungen der Museen in Jelenia Góra und Görlitz vergleichsweise häufig vertreten.

Motywami szczególnie często występującymi na śląskich szkłach zdobionych wedutami i krajobrazami są Wrocław, stolica Śląska, oraz Karkonosze. W porównaniu z widokami innych miast Śląska miast europejskich jak np. Wiedeń (puchar dat. ok. 1710/15 u Żelasko 2014, 211) czy Haarlem w dzisiejszej Holandii (kubek ok. roku 1720, Sotheby's nr 11), Wrocław pojawia się bardzo często. Brak na nich jednak inskrypcji czy sentencji, wskazujących na konkretne przeznaczenie jako np. szkła pamiątkowe.

Natomiast puchary z widokami Jeleniej Góry, Cieplic, Śnieżki lub panoramy Karkonoszy zachowały się bardzo licznie w wielorakich typach i należą do wczesnych pamiątek turystycznych wieku XVIII. Oprócz kupców podróżnych do Cieplic lub do Hrabstwa Kłodzkiego przybywali w tym czasie także pierwsi kuracjusze, którzy nabywali zdobione regionalnymi widokami szkła na pamiątkę dla siebie lub pozostawionych w domu członków rodziny. Szczególnie od połowy XVIII wieku tego rodzaju szkła pamiątkowe, podobnie jak i używane w trakcie kuracji kubki do picia wód leczniczych, stały się, wraz z rosnącą liczbą gości, ważną gałęzią produkcji zdobionych szkieł w rejonie jeleniogórskim. Stosownie do tego faktu występują one – w różnej jakości – w znacznej ilości nie tylko w zbiorach Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze, ale i w Schlesisches Museum w Görlitz.

59
Becher mit Ansicht von Breslau
Schlesien, Dekor in Breslau (?), um 1680
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen und geschnitten, H 11,5 cm, ø 10 cm, SMG 2009/0959 (Slg. Zoedler), Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland

Der Becher ist aus dickwandigem klarem Glas und besitzt in der dicken flachen Bodenplatte eine Kugelung am Abriss. In die Kugelung ist das von innen zu lesende Monogramm *C.S.K.* graviert. Auf der leicht konischen dicken Wandung ist das Panorama von Breslau mit den charakteristischen Türmen und Kirchen sowie Stadtbefestigungen mit den Vorwerken dargestellt. Eingerahmt wird das Panorama unten und seitlich von Palmwedel. Gegenüber ist in ein hochovales Feld das Wappen von Breslau geschnitten, das von Voluten gerahmt wird. Über dem Wappen mit Helmzier eine Kugelvase mit Blüten, darüber das Brustbild einer Heiligen (wohl die Hl. Hedwig) mit Heiligenschein zwischen zwei wehenden Fahnen.

Die Vedute entspricht einem Stich von Matthias Merian d.Ä. von 1650 aus der *Topographia Bohemiae, Moraviae et Silesiae*.

Dietmar Zoedler vermutet in seiner Sammlungsdokumentation wegen des Fehlens reichen Dekorationselemente, dass das Glas nicht im Hirschberger Tal, sondern in Breslau geschnitten wurde. Der Hersteller ist möglicherweise im Umkreis des Meisters vom Koula-Becher zu suchen. Bei den Initialen *C.S.K.* könnte es sich um ein frühes Mitglied der Glasschneiderfamilie Kahl handeln.

Zoedler 1996, 76–77, Abb. 27; Sotheby's 2007, Nr. 1; vgl. Drahotová 1989, Abb. 43 und 51.

Szklanica z widokiem Wrocławia
Śląska, wskazujących na Wrocław (?), ok. 1680
bezbarwne szkło, dmuchane w formie, szlifowane i rytowane, wys. 11,5 cm, ø 10 cm, SMG 2009/0959 (kol. Zoedler), własność Republiki Federalnej Niemiec

Szklanica jest zrobiona z grubościennego, przezroczystego szkła i posiada w grubej, płaskiej podstawie wgłębienie z widocznym wygrawerowanym monogramem *C.S.K.* Na lekko stożkowatej ściance widoczna panorama Wrocławia z charakterystycznymi wieżami, kościołami i fortyfikacjami. Od spodu i z obu stron panorama obramowana jest liśćmi palmowymi. U góry znajduje się pole z herbem Wrocławia obramowany przez woluty. Ponad herbem z klejnotami herbowymi znajduje się okrągła waza z kwiatami, nad nią popiersie świętej (prawdopodobnie św. Jadwigi) z aureolą pomiędzy dwoma powiewającymi chorągwiami.

Weduta odpowiada rycinom autorstwa Matthiasa Meridana starszego z 1650 roku z *Topographia Bohemiae, Moraviae et Silesiae*.

Dietmar Zoedler przypuszcza w materiałach dokumentacyjnych swoich zbiorów, że ze względu na brak bogactwa ornamentów szkło to nie pochodzi z Kotliny Jeleniogórskiej, lecz z Wrocławia. Producent pochodzi przypuszczalnie z kręgu warsztatu mistrza tzw. szklanicy Koula. Inicjały *C.S.K.* mogą wskazywać na członka rodziny rytowników Kahl.

Zoedler 1996, 76-77, il. 27; Sotheby's 2007, nr 1; por. Drahotová 1989, il. 43 i 51.

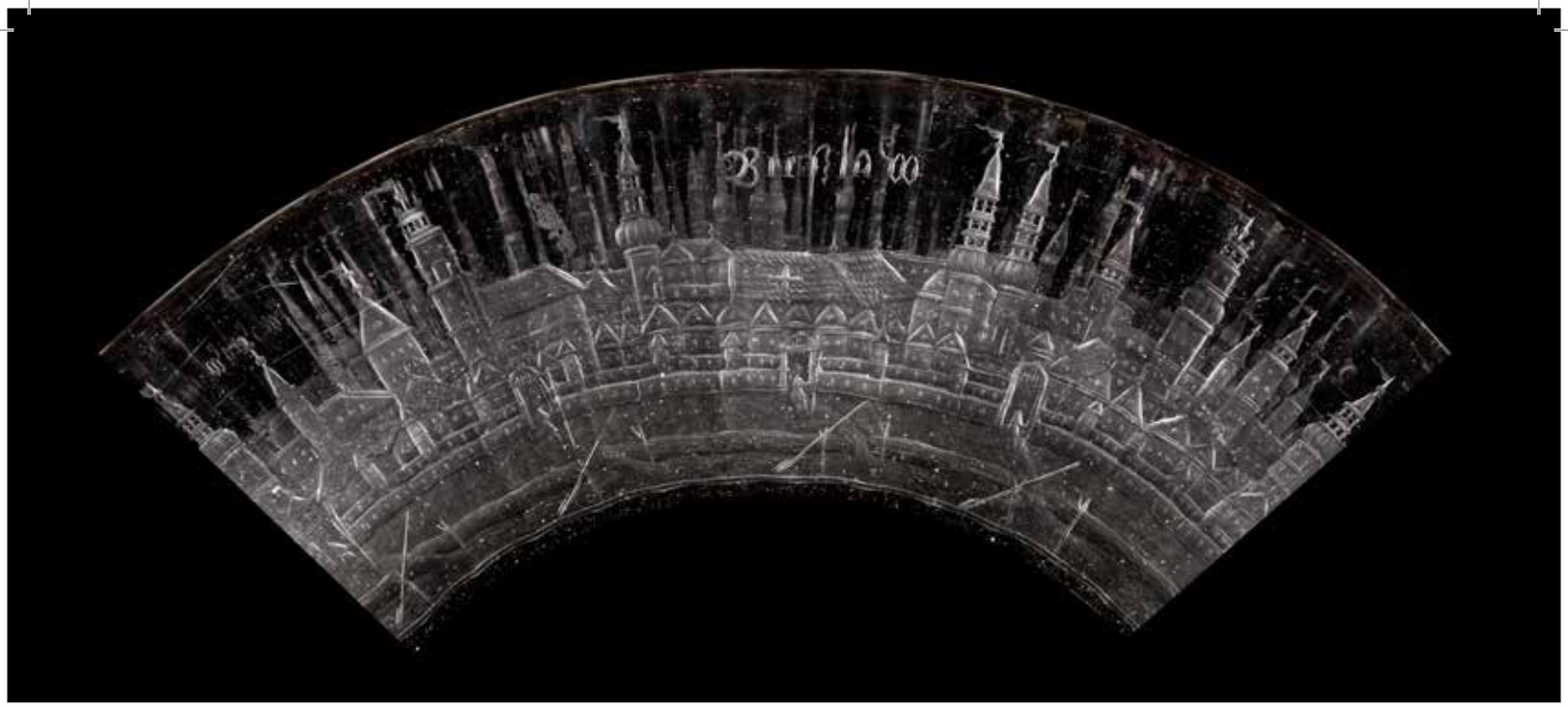

60
Pokal mit Ansicht von Breslau
Schlesien, Dekor in Breslau (?), Ende 17. Jahrhundert
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen und geschnitten, H 16,3 cm, ø 9,5 cm, SMG 2009/0960 (Slg. Zoedler), Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland

In die zwölffach facettierte trichterförmige Kuppa ist eine Rundumansicht von Breslau (*Breßlaw*) geschnitten, auf der zahlreiche Türme, Kirchen und Häuser zu sehen sind. Vor dieser Darstellung befindet sich ein Wasserlauf, über den vor Torgittern vier Brücken führen; jede Brücke wird von einem lanzenbewehrten Mann bewacht. Am gegenüberliegenden Ufer ist an jeder Brücke eine Schranke hochgezogen. Die Vedute entspricht einem Stich von Matthias Merian d.Ä. von 1650 aus der *Topographia Bohemiae, Moraviae et Silesiae*.

Nach der Sammlungsdokumentation von Dietmar Zoedler weist der Pokal der Burkersdorfer Bruderschaft im Kunstgewerbemuseum Prag bis auf die Spiralfäden im Schaft eine wesentliche Übereinstimmung der Dekorationselemente auf. Der Hersteller ist möglicherweise im Umkreis des Meisters vom Koula-Becher zu suchen.

Zoedler 1996, 76–77, Abb. 28; Sotheby's 2007, Nr. 4; vgl. Żelasko 2014, 198; vgl. Drahotová 1965, 340–342, Abb. 7; vgl. Drahotová 1989, Abb. 27.

Kielich z widokiem Wrocławia
Śląsk, dekor Wrocław (?), koniec XVII w.
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane i rytowane, wys. 16,3 cm, ø 9,5 cm, SMG 2009/0960 (kol. Zoedler), własność Republiki Federalnej Niemiec

Na dwunastokrotnie fasetowanej czarze o lejkowatej formie wyrytowano panoramę Wrocławia (*Breßlaw*); liczne wieże, kościoły i domy. Przed nimi znajduje się rzeka, przez którą prowadzą cztery mosty do czterech zakratowanych bram; każda z nich strzeżona jest przez uzbrojonego w lancę człowieka. Na przeciwległym brzegu na każdym moście znajduje się podniesiona rogatka. Weduta odpowiada rycinie Matthiasa Meriana starszego z roku 1650 zamieszczonej w *Topographia Bohemiae, Moraviae et Silesiae*.

Dokumentacja kolekcji Dietmara Zoedlera wspomina o pucharze Bractwa „Burkersdorfer Bruderschaft" w Muzeum Rzemiosła Artystycznego w Pradze, który wykazuje podobne zdobienia i różni się jedynie ozdobną spiralką w trzonku. Jego wytwórca pochodzi prawdopodobnie z kręgu warsztatu mistrza tzw. szklanicy Koula.

Zoedler 1996, 76–77, il. 28; Sotheby's 2007, nr 4; por. Żelasko 2014, 198; por. Drahotová 1965, 340–342, il. 7; por. Drahotová 1989, il. 27.

61
Pokal mit Vedute und Wappen der Stadt Breslau
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach,
Schnitt Gottlieb Maywald, 1750–1760
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, H. 17 cm,
ø 8,5 cm, MJG 439/s

Klassische Form eines schlesischen Pokals mit einem Tellerfuß, Balusterschaft und geschältem Kuppaansatz. Auf der Vorderseite eine Vedute von Breslau mit der Inschrift *ViVat Senatus PoPulis que Wratislaviensis* (Es lebe der Senat und das Volk von Breslau). Auf der Rückseite das gevierte Wappen der Stadt Breslau mit dem böhmischen Löwen, dem schlesischen Adler, dem Buchstaben *W* (Wratislavia) und dem Kopf des Apostels Johannes in den Feldern. Im Zentrum Kopf des Hl. Johannes des Täufers. Veduten von schlesischen Städten werden im Laufe des 18. Jahrhunderts zunehmend beliebter als Dekor für Andenkengläser. Ihre Blütezeit fällt in die Mitte des 19. Jahrhunderts. Żelasko schreibt die Ausführung Gottlieb Maywald zu, einem Glas- und Steinschneider sowie Glashändler, der in den Jahren 1692–1770 in Warmbrunn lebte.

Żelasko 2006, 23, Żelasko 2014, 81.

Puchar z widokiem i herbem Wrocławia
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, rzeźbienie
Gottlieb Maywald, 1750–1760
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, wys. 17 cm,
ø 8,5 cm, MJG 439/s

Klasyczna forma pucharu śląskiego z okrągłą stopą, tralkowym trzonem i podciętą u nasady czarą. Na awersie rytowany widok Wrocławia z napisem *ViVat Senatus PoPulis que Wratislaviensis* (Niech żyje senat i lud Wrocławia). Na rewersie herb Wrocławia – w polach heraldycznych znajdują się Lew Czeski, Orzeł Śląski, litera *W* (od łacińskiej nazwy miasta Wratislavia) i głowa św. Jana Ewangelisty. W centrum wizerunek obciętej głowy św. Jana Chrzciciela. Wszystkie elementy herbu nawiązują do historii miasta oraz jego patronów. Miejscowości śląskie stają się w XVIII wieku coraz popularniejszym tematem dekoracji szkieł o charakterze pamiątkowym, których czasy największego rozkwitu przypadły na połowę wieku XIX. Rzeźbienie przypisywane jest przez Żelasko Gottliebowi Maywaldowi, rzeźbiarzowi szkła i kamieni, handlarzowi szkłem, żyjącemu w Cieplicach w latach 1692–1770.

Żelasko 2006, 23, Żelasko 2014, 81.

62
Deckelpokal mit Panorama des Riesengebirges
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, 1740–1750
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten und vergoldet,
H 21 cm, ø 7,5 cm, SMG 2009/0964 (Slg. Zoedler), Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland

Dreiviertel der runden Kuppa sind mit dem Panorama des Riesengebirges, der Ansicht von Warmbrunn und einem die Schneekoppe besteigenden Wanderer bedeckt. Von Blütenranken und Rocaillen umrahmt befindet sich auf der Gegenseite ein Schriftfeld mit der Devise *Aufrichtigkeit grünt allezeit*.

Sotheby's 2007, Nr. 24.

Puchar z pokrywą i panoramą Karkonoszy
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, rzeźbienie, 1740–1750
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane i złocone,
wys. 21 cm, ø 7,5 cm, SMG 2009/0964 (kol. Zoedler), własność Republiki Federalnej Niemiec

Trzy czwarte obwodu czary zajmuje panorama Karkonoszy, widok Cieplic oraz motyw wędrowca wspinającego się na Śnieżkę. Na przeciwnej stronie, obramowany ornamentem kwiatowym oraz rocaillem znajduje się napis z dewizą *Aufrichtigkeit grünt allezeit* (szczerość warta wieczności).

Sotheby's 2007, nr. 24.

63
Pokal mit Panorama des Riesengebirges
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, um 1750–1760
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen und vergoldet, H 20 cm,
ø 10 cm, SMG 2000/600

Auf der Wandung der Kuppa flankieren zwei Palmetten eine Ansicht von *Hirschberg* mit einem detaillierten Panorama des Riesengebirges. Gezeigt und genannt werden die *Riesen Koppe* (Schneekoppe), die *Samuels B:* (Samuels Baude), *Anna Kirch*, *Neudorf* (Arnsdorf ?), die *Grosse Sturm Haube*, *Giersdorf*, *Warmbrunn*, *Sahlberg*, *Kinast* (Kynast), die *Schläsische Baude*, *Schreiberhau* und *Hermsdorf*. Am rechten oberen Rand des Panoramas ein Wappen, von Ornamenten eingerahmt.

Puchar z panoramą Karkonoszy
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, ok. 1750–1760
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane i złocone, wys. 20 cm,
ø 10 cm, SMG 2000/600

Na czarze znajduje się panorama Jeleniej Góry (*Hirschberg*) z Karkonoszami flankowana dwoma palmetami. Przedstawione i nazwane są *Riesen Koppe* (Śnieżka), *Samuels B:* (dziś Strzecha Akademicka), *Anna Kirch* (kaplica św. Anny), *Neudorf* (Miłków ?), *Grosse Sturm Haube* (Śmielec), *Giersdorf* (Podgórzyn), *Warmbrunn* (Cieplice), *Sahlberg* (Zachełmie), *Kinast* (Chojnik), *Schläsische Baude* (Pod Łabskim Szczytem), *Schreiberhau* (Szklarska Poręba) i *Hermsdorf* (Sobieszów). Na prawej, górnej krawędzi panoramy znajduje się herb obramowany ornamentami.

64
Pokal mit Panorama des Riesengebirges
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, 1750–1760
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten und vergoldet, Vergoldung etwas verrieben, am Fußrand minimale Bestoßung, H 18 cm, ø 8,6 cm, SMG 2009/0971 (Slg. Zoedler), Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland

Zwei Drittel der Wandung der Kuppa ziert das Panorama des Riesengebirges über den Stadtveduten von *Hirschberg* und *Warmbrunn* mit Beschriftung der markanten Punkte *Riesen Koppe* (Schneekoppe), *Samuels Bau* (Samuels Baude), *Mittags Stein*, *Große Sturm Haube*, *Kinast* (Kynast), *Schnögruben* (Schneegruben), *Schläsische Baude*, *Schreiberhau*, *Petersdorf*, *Hermsdorf*, *Kihnmühl* (?), *Giersdorf* und *Anna Kirch*. Auf dem letzten Drittel ist über einer vergoldeten Palmette in einem Rahmen aus Rocaillen der Spruch graviert *Wen anders soll mein Wunsch / in die Erfüllung gehn, / so müße Gelück und Heyl / stets umb die deinen stehn*.

Sotheby's 2007, Nr. 43.

Puchar z panoramą Karkonoszy
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, 1750–1760
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane i złocone, złocenie lekko przetarte, na krawędzi niewielkie uszkodzenie, wys. 18 cm, ø 8,6 cm, SMG 2009/0971 (kol. Zoedler), własność Republiki Federalnej Niemiec

Na dwóch trzecich powierzchni czary znajduje się panorama Karkonoszy ponad wedutą Jeleniej Góry (*Hirschberg*) i Cieplic (*Warmbrunn*) z opisem charakterystycznych miejsc: *Riesen Koppe* (Śnieżka), *Samuels Bau* (Strzecha Akademicka), *Mittags Stein* (Słonecznik), *Große Sturm Haube* (Śmielec), *Kinast* (Chojnik), *Schnögruben* (Śnieżne Kotły), *Schläsische Baude* (Pod Łabskim Szczytem), *Schreiberhau* (Szklarska Poręba), *Petersdorf* (Piechowice), *Hermsdorf* (Sobieszów), *Kihnmühl* (?), *Giersdorf* (Podgórzyn) i *Anna Kirch* (kaplica św. Anny). Na jednej trzeciej powierzchni ponad złoconą palmetą obramowana rocaillem znajduje się wygrawerowana inskrypcja: *Wen anders soll mein Wunsch / in die Erfüllung gehn, / so müße Gelück und Heyl / stets umb die deinen stehn* (Jeśli spełnione zostanie życzenie moje, to szczęście i radość będzie twoje).

Sotheby's 2007, Nr. 43.

65
Pokal mit Panorama des Riesengebirges
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, um 1760
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten und vergoldet,
H 18,1 cm, ø 9,5 cm, SMG 2009/0951 (Slg. Zoedler),
Leihgabe der Ernst von Siemens Kunststiftung

Durch zwei mit Ranken umgebene Architektursäulen ist die Wandung der Kuppa in zwei Hälften geteilt. Auf der einen Hälfte wird über den Stadtveduten von *Hirschberg* und *WARMBAD* (Warmbrunn) das Panorama des Riesengebirges mit der *Riesen Kop* (Schneekoppe) und dem *Kynast* gezeigt. Auf der anderen Seite findet sich im unteren Bereich die mit *Landes Hut* (Landeshut) bezeichnete Stadtvedute neben einem leeren Medaillon. Darüber erstreckt sich über die ganze Hälfte eine weitere Stadtvedute, über der in einem geschwungenen Schriftband *BRESLAV* steht.

Zoedler 1996, 120–121, Abb. 53; Sotheby's 2007, Nr. 44.

Puchar z panoramą Karkonoszy
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, ok. 1760
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane i złocone,
wys. 18,1 cm, ø 9,5 cm, SMG 2009/0951 (kol. Zoedler),
własność Fundacji Ernsta von Siemens

Przestrzeń czary podzielona jest na dwie części za pomocą ornamentowanych kolumn. Na jednej połowie ponad wedutami *Hirschberg* (Jelenia Góra) oraz *WARMBAD* (Cieplice) prezentowana jest panorama Karkonoszy z *Riesen Kop* (Śnieżka) oraz *Kynast* (Chojnik). Druga połowa przedstawia w dolnej części wedutę podpisaną jako *Landes Hut* (Kamienna Góra) obok pustego medalionu. Powyżej rozciągnięta na całą połowę kolejna weduta, nad nią filakteria z napisem *BRESLAV* (Wrocław).

Zoedler 1996, 120–121,. il. 53; Sotheby's 2007, nr 44.

66
Deckelpokal mit Panorama des Riesengebirges
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, 1765
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten und vergoldet, H 24 cm, ø 8,4 cm, SMG 2009/0972 (Slg. Zoedler), Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland

Der untere Bereich der konischen Kuppa wird durch drei vergoldete Palmetten unterteilt. Sie trennen die beiden Stadtveduten von *Hirschberg* und *Warmbad* (Warmbrunn) voneinander ab. Darüber befindet sich das Panorama des Riesengebirges mit den Bezeichnungen *Riesen Kop* (Schneekoppe) und *Kynast*. Die Ansichten sind von Fiederranken, Früchte- und Blütenkörben sowie Rocaillen umgeben. Diese Ornamente umrahmen auch das dritte Feld mit dem Spruch: *Fremder Ort und / fremdes Land / Löst nicht auf das Freund- / schaffts Band / es sey an dem Elbe Strande / oder an dem Bober Rande*. Darunter die Initialen *C.B.H.* und Datierung *1765*.

Zoedler 1996, 115–116, Abb. 49; Sotheby's 2007, Nr. 48.

Puchar z pokrywą z panoramą Karkonoszy
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, 1765
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane i złocone, wys. 24 cm, ø 8,4 cm, SMG 2009/0972 (kol. Zoedler), własność Republiki Federalnej Niemiec

Dolna część konicznej czary podzielona jest przez trzy złocone palmety. Oddzielają one od siebie dwie weduty *Hirschberg* (Jelenia Góra) i *Warmbad* (Cieplice). Powyżej znajduje się panorama Karkonoszy z podpisami *Riesen Kop* (Śnieżka) oraz *Kynast* (Chojnik). Widoczki są otoczone przez piórka, kosze kwiatów i owoców oraz rocaille. Ornamenty te otaczają również trzecie pole z inskrypcją: *Fremder Ort und / fremdes Land / Löst nicht auf das Freund- / schaffts Band / es sey an dem Elbe Strande / oder an dem Bober Rande* (nawet jeśli rozdzielą nas obce krainy, przyjaźń pozostanie; czy to na plaży Łaby czy nad brzegiem Bobru). Poniżej inicjały *C.B.H.* oraz data *1765*.

Zoedler, 1996, 115–116, il. 49; Sotheby's 2007, nr 48.

67
Pokal mit Riesengebirgspanorama und Veduten von Hirschberg und Warmbrunn
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, Schnitt Samuel Schneider, 1750–1770
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, vergoldet,
H 21 cm, ø 8,2 cm, MJG 4509/s

Der obere Kuppabereich ist verziert mit einem Wappen und dem geschnittenen Panorama des Riesengebirges und der Bezeichnung der Schneekoppe (*Risen Kope*). Darunter befinden sich die Veduten von *Hirschberg, Künast* (Kynast) und *Warmbrunn*. Diese Komposition kam während des 18. Jahrhunderts auf und erreichte den Höhepunkt ihrer Beliebtheit im 19. Jahrhundert. Die Entwicklung des Bergtourismus im Riesengebirge sowie wachsende Beliebtheit von Kurreisen nach Schlesien ließen eine Andenkenkultur entstehen. Die Glasproduktion in Schreiberhau sowie zahlreiche Veredlungswerkstätten am Fuße des Riesengebirges begünstigten die Entstehung von gläsernen Andenken mit Ansichten der schlesischen Orte und Badeorte sowie der touristischen Sehenswürdigkeiten und Denkmäler.

Zoedler 1996, 116.

Puchar z panoramą Karkonoszy, wedutami Jeleniej Góry i Cieplic
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, rzeźbienie Samuel Schneider, 1750–1770
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, złocone,
wys. 21 cm, ø 8,2 cm, MJG 4509/s

Górna część czary pokryta jest rytowaną panoramą Karkonoszy ze Śnieżką (*Risen Kope*). Poniżej widoczne widoki Jeleniej Góry (*Hirschberg*), *Künast* (Chojnik) oraz Cieplic (*Warmbrunn*). Ten układ kompozycyjny rozwinął się w wieku XVIII i osiągajnął największą popularność w wieku XIX. Rozwój turystyki górskiej w Karkonoszach oraz coraz modniejsze zabiegi kuracyjne w śląskich uzdrowiskach wykształciły zapotrzebowanie na lokalną pamiątkę. Produkcja szkła na terenie Szklarskiej Poręby oraz liczne warsztaty zdobnicze w miejscowościach u podnóża Karkonoszy, przyczyniły się do powstania szklanych pamiątek z widokami miejscowości śląskich, uzdrowisk oraz ważnych miejsc turystycznych i zabytków.

Zoedler 1996, 116.

68
Becher mit Ansichten aus dem Riesengebirge und Monogramm
Schlesien, 1775–1800
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen und geschnitten, H 11,8 cm, ø 8,3 cm, B 11,5 cm, SMG 2009/0974 (Slg. Zoedler), Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland

Die Wandung des Bechers mit Henkel wird durch drei Arkaden gegliedert. Unten und oben werden die Arkaden durch umlaufende Ornamente begrenzt. In den mittleren Bogen, dem Henkel gegenüberliegend, ist das Mongramm *EZ* eingraviert; es wird von einem Medaillon und Zweigen eingefasst. Die beiden seitlichen Felder zeigen links die *Riesen Kop* (Schneekoppe) und rechts den *Kynast*.

Sotheby's 2007, Nr. 51.

Kufel z widokiem Karkonoszy i monogramem
Śląsk, 1775–1800
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane i rytowane, wys. 11,8 cm, ø 8,3 cm, szer. 11,5 cm, SMG 2009/0974 (kol. Zoedler), własność Republiki Federalnej Niemiec

Ściany szklanicy z uchem otoczone arkadami. Na dole i na górze arkady ograniczone są obiegającym ornamentem. Na środkowym łuku, przeciwległym do uchwytu, wygrawerowany jest monogram *EZ*. Jest on otoczony medalionem i stylizowanymi gałęziami. Pozostałe dwa pola ukazują: lewe *Riesen Kop* (Śnieżka), prawe *Kynast* (Chojnik).

Sotheby's 2007, nr 51.

69
Humpen mit Riesengebirgspanorama sowie Veduten von Hirschberg und Warmbrunn
Schlesien, Grafschaft Glatz, Glashütte Friedrich, Schnitt Benjamin Maywald, um 1770
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, vergoldet, H 23 cm, ø 17,8 cm, MJG 848 PS

Der Humpen trägt das beliebteste Motiv der Andenkengläser: die Darstellung des Riesengebirgspanoramas mit Bezeichnung der wichtigsten Gipfel und Sehenswürdigkeiten. Eine Vedute zeigt *Hirschberg* mit der *Riesen Koppe* und den *Teiche*(n), eine zweite *Warmbrunn* mit dem *Kynast* und den *Schneegruben*. Auf der Rückseite, unter einer Schäferszene, befindet sich eine Widmung: *Auf Echo auf, du must mein treuer Bothe seyn / Nim alle Worte nur recht Wohl und deutlich ein, / und ruffe meinem Freund, gleich diese Worte zu, / Leb Wohl, Leb höchst beglückt, in ungestöhrter Ruh*. Die Widmung verleiht dem Glas mehr persönlichen Charakter; es war wohl ein Andenken an den Aufenthalt im Riesengebirge und zugleich ein Geschenk an eine nahestehende Person.

Żelasko 2006, 25; Żelasko 2014, 310.

Kufel z panoramą Karkonoszy, wedutami Jeleniej Góry i Cieplic
Śląsk, Hrabstwo Kłodzkie, Huta Friedricha, rzeźbienie Benjamin Maywald, ok. 1770
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, złocone, wys. 23 cm, ø 17,8 cm, MJG 848 PS

Kufel pokryty jest popularnym motywem pamiątkowym – u góry panorama Karkonoszy z nazwami najważniejszych szczytów i miejsc, poniżej weduty Jeleniej Góry (*Hirschberg*) ze Śnieżką (*Riesen Koppe)* i stawami (*Teiche*) oraz Cieplic (*Warmbrunn*) z Chojnikiem (*Kynast*) i Śnieżnymi Kotłami (*Schneegruben*). Dodatkowo na awersie, powyżej sceny pasterskiej, dedykacja w języku niemieckim: *Auf Echo auf, Du must mein treuer Bothe seyn / Nim alle Worte nur recht Wohl und deutlich ein, / und ruffe meinem Freund, gleich diese Worte zu, / Leb Wohl, Leb höchst beglückt, in ungestöhrter Ruh* (Hej, echo hej, musisz być mym wiernym posłańcem. Weź wyraźnie wszystkie moje słowa i przekaż je zaraz mojemu przyjacielowi, bądź zdrów, bądź szczęśliwy i żyj w niezmąconym spokoju). Dzięki sentencji szkło nabrało bardziej osobistego charakteru, zapewne było pamiątką z pobytu w Karkonoszach i jednocześnie prezentem dla bliskiej osoby.

Żelasko 2006, 25; Żelasko 2014, 310.

70
Humpen mit Panorama des Riesengebirges
Schlesien, Hirschberger Tal, 2. Hälfte 18. Jahrhundert
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen und vergoldet, Standring und Deckel aus Silber vergoldet, Deckel gemarkt mit *ACH* im Herz (Meistermarke) daneben sehr unleserlich *EAD*(?) und *JMS 1873*(?), H 18,3 cm, ø 12 cm, B 16 cm, SMG 2012/0192

Auf der facettierten zylindrischen Wandung ist umlaufend das Panorama des Riesengebirges mit der *Riesen Koppe* (Schneekoppe), *Teiche* und *Kynast* zu sehen. In der Mitte, dem Henkel gegenüberliegend, eine Kartusche mit Rocaillen und der Inschrift *Her / Doc. Matthae / 1771.* Unter den Ansichten der Spruch: *Weil Sie mich nicht besucht, doch offt an mich gedacht, sey dieses glas zu gleich, von Warmbr: mit gebracht*. Die Ansichten und Inschriften sind vergoldet. Der Deckel besitzt auf der Oberseite die Gravur *O.J.S.D. / K.H.D. / 1772*.

Vgl. Zoedler 1996, 132–135, Abb. 59 und 60.

Kufel z panoramą Karkonoszy
Śląsk, Kotlina Jeleniogórska, druga poł. XVIII w.
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane i złocone, stopa i pokrywa ze srebra złocona, pokrywa sygnowana znakiem *ACH* w sercu, obok bardzo niewyraźnie wydrapane *EAD* (?) i *JMS 1873* (?), wys. 15,3 cm, ø 12 cm, szer. 16 cm, SMG 2012/0192

Na fasetowanym, cylindrycznym korpusie znajduje się panorama Karkonoszy z *Riesen Koppe* (Śnieżka), *Teiche* (stawy) i *Kynast* (Chojnik). Na środku, przeciwległy do ucha kartusz z rocaille i napisem *Her / Doc. Matthae / 1771*. Poniżej panoramy powiedzenie *Weil Sie mich nicht besucht, doch offt an mich gedacht, sey dieses glas zu gleich, von Warmbr: mit gebracht* (chociaż mnie nie odwiedziłeś, a myślałeś o mnie nie raz, przywiozłem ci kufel z Cieplic, niech przypomina ci mnie cały czas). Widoki i podpisy są złocone. Pokrywa posiada na górnej stronie grawer: *O.J.S.D. / K.H.D. / 1772*.

Por. Zoedler 1996, 132–135, il. 59 i 60.

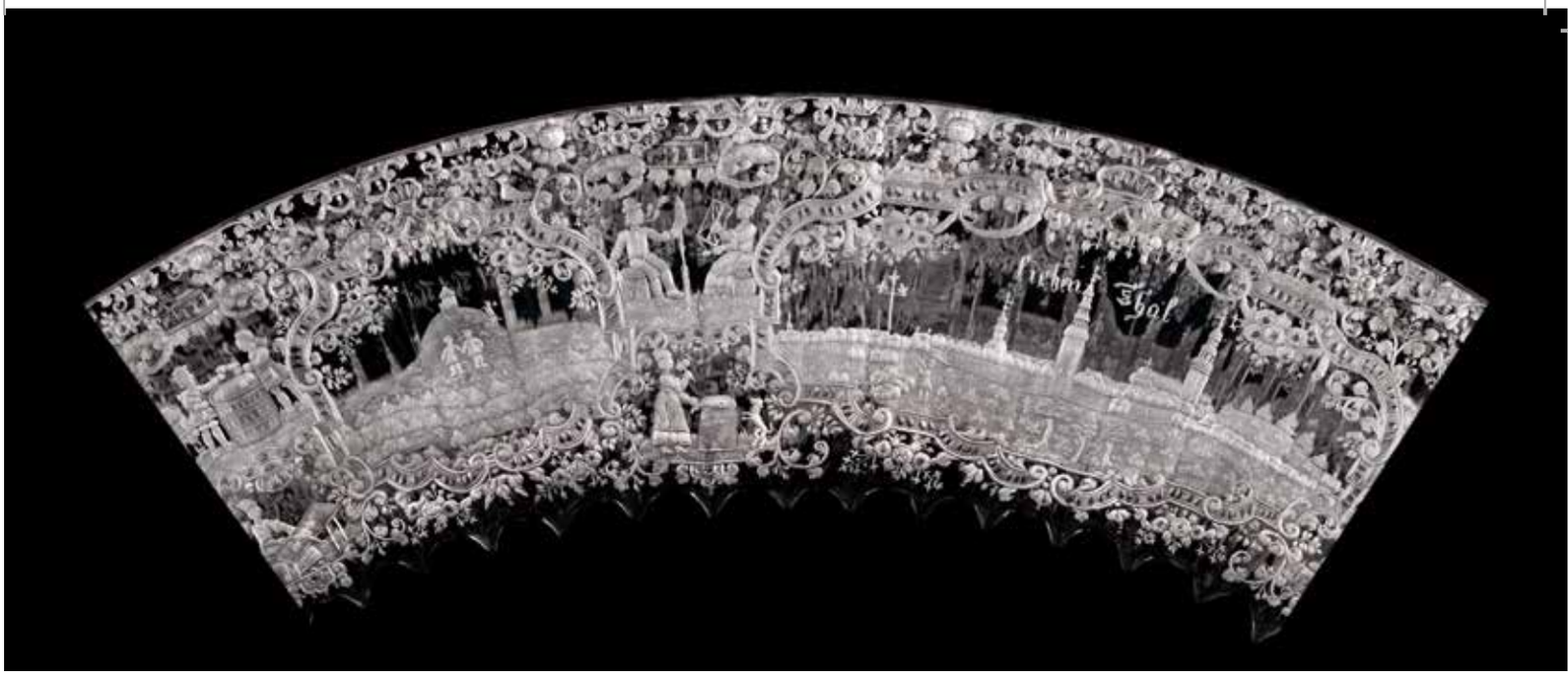

71
Pokal mit Ansicht von Liebenthal
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, um 1735
farbloses Glas, formgeblasen, geschnitten und geschliffen, H 20 cm,
ø 9,7 cm, SMG 2001/1872, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland

Auf dem Fuß befinden sich ein florales Dekor und ein Wappen. Auf der 14-fach facettierten Kuppa eine detaillierte Ansicht von *Lieben Thal*, die etwa die Hälfte des Umfanges der Kuppa einnimmt. Dargestellt sind eine kleine Kirche mit Turm, die Stadtmauer mit Turm, die große Klosterkirche, im Vordergrund links eine Vogelstange mit Schützen und rechts ein kleines Dorf mit Kirche; gegenüber eine Landschaft mit Hügel und einem Turm, vermutlich eine Burgruine. Es folgen zwei übereinanderstehende kleinere Darstellungen mit Arbeiten zur Garnherstellung: Zwei Männer an einem Fass, vermutlich beim Garnfärben, und eine Frau bei der Garnbearbeitung. Eine Kartusche zeigt einen Berg mit einer Burg, im Hintergrund einen Mann mit Hacke und zwei weitere Männer. Danach wieder zwei übereinader angeordneten Darstellungen zur Garnherstellung: Ein Mann hält eine Garnspindel und eine Frau wickelt das Garn auf sowie eine Frau, die das Garn schlägt. Alle Darstellungen sind von dichten Ornamenten aus Blumen und Tieren eingerahmt.

Zoedler 1996, 75–76, Abb. 25 und 26, weist zwei weitere, fast identische Pokale nach.

Puchar z widokiem Lubomierza
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, ok. 1735
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, rytowane i szlifowanem, wys.
20 cm, ø 9,7 cm, SMG 2001/1872, własność Republiki Federalnej Niemiec

Na stopie znajduje się motyw roślinny oraz herb. Na czternastokrotnie fasetowanej czarze szczegółowa panorama *Lieben Thal* (Lubomierz), zajmująca około połowy obwodu czary. Przedstawia mały kościół z wieżą, mury miejskie z wieżą, duży kościół klasztorny, w tle po lewej żerdź dla ptaków i strzelec, po prawej stronie mała wieś z kościołem. Po przeciwnej stronie krajobraz ze wzgórzem oraz wieżą, przypuszczalnie ruinami zamku. Następnie dwie małe, znajdujące się jedna nad drugą, scenki przedstawiające produkcję przędzy: dwóch mężczyzn nad beczką, przypuszczalnie w trakcie barwienia przędzy oraz kobieta przy jej obróbce. W kartuszu góra z zamkiem. W tle mężczyzna z motyką oraz dwóch innych mężczyzn. Następnie znów dwa znajdujące się, jeden nad drugim przedstawienia produkcji przędzy: mężczyzna trzyma wrzeciono, a kobieta nawija przędzę oraz kobieta trzepiąca przędzę. Wszystkie scenki otoczone ornamentami złożonymi z motywów roślinnych i zwierzęcych.

Zoedler (1996, 75–76, il. 25 i 26) wskazuje kolejne dwa, niemal identyczne kielichy.

72

Pokal mit Ansicht von Warmbrunn und Wappen

Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, um 1750
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten und vergoldet, H 18,5 cm, ø 8,9 cm, SMG 2009/0967 (Slg. Zoedler), Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland

Auf der Wandung der runden Kuppa befindet sich eine die ganze Höhe einnehmende vergoldete Palmette. Von dieser ausgehend umgibt die Kuppa im unteren Drittel eine Ansicht von *Warmbrunn* und Umgebung mit *Holzplan* (?) und dem *Zackels Einfall* (Zackelfall). Darüber schweben zwei geflügelte Putti, die ein Doppelwappen flankieren. Der rechte Putto lehnt sich an einen abgestorbenen kahlen Ast eines Rosenstrauchs und hält einen Strauß Rosen in den Händen, der linke Putto lehnt an einem Ast mit blühenden Rosen und hält ein Schild, das eine stilisierte Klosteranlage zeigt. Das linke Wappen mit drei Hirschgeweihen wird von einem geflügelten Kopf mit Bischofshut bekrönt; es handelt sich um das Wappen des Prämonstratenser-Stiftes Tepl (Premonstrátský Klášter Teplá) in Tschechien. Das andere Wappen gehört den Grafen von Trautmannsdorff.

Zoedler 1996, 117–118, Abb. 51, vermutet in der Darstellung der Klosteranlage das Kloster Grüssau; die Wappen verweisen aber eindeutig auf Stift Tepl.

Sotheby's 2007, Nr. 31.

Puchar z widokiem Cieplic i herbem

Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, ok. 1750
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane i złocone, wys. 18 cm, ø 8,9 cm, SMG 2009/0967 (kol. Zoedler), własność Republiki Federalnej Niemiec

Na ścianach okrągłej czary znajduje się, zajmująca całą jej wysokość, złocona palmeta. Od niej rozpoczynając jedną trzecią obwodu czary w dolnej jej części zajmuje panorama Cieplic (*Warmbrunn*) wraz z otoczeniem z *Holzplan* (?) oraz *Zackels Einfall* (Wodospad Kamieńczyka). Powyżej unoszą się dwa latające putta, flankujące podwójny herb. Prawe putto wspiera się na obumarłym, bezlistnym konarze krzewu róży oraz trzyma bukiet róż w rękach, lewe putto wspiera się na gałęzi kwitnącej róży oraz trzyma tablicę przedstawiającą stylizowane założenie klasztorne. Lewy herb z trzema porożami jelenia koronowany jest uskrzydloną głową w czapce biskupiej; chodzi o herb norbertańskiego klasztoru Tepla w Czechach. Drugi herb należy do grafów von Trautmannsdorff.

Zoedler (1996, 117–118, il. 51) przypisuje przedstawienie założenia klasztornego do klasztoru w Krzeszowie; herb wskazuje jednak jednoznacznie Tepl.

Sotheby's 2007, nr 31.

73
Walzenkrug/Humpen mit Widmung
Schlesien, Hirschberger Tal, 1761
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten und vergoldet, Vergoldung am Lippenrand teilweise abgerieben, am Fuß einige Stoßstellen, H 12,5 cm, ø 9,8 cm, B 13 cm, SMG 2006/0094

Der Walzenkrug ist vielfach facettiert und zeigt auf der Vorderseite den mehrzeiligen Spruch *Weil / du in Kranckheit hast / sehr offt an mich gedacht / drum hab ich dir dieß glaß / aus Warmbrunn mitgebracht* und *S.J.B.G.D. / 1761*. Umgeben ist der Text von einer reichen Dekoration aus Rocaillen, S- und C- Schwüngen, Rankenwerk und Blütenbouquets sowie zwei kleinen, identischen Gebäuden, die an Brunnenhäuser an Badeorten erinnern. Durch den Spruch wird der Humpen als frühes Reisesouvenir definiert.

Vgl. ähnliche Humpen bei Żelasko 2014, 250 und 310.

Kufel z dedykacją
Śląsk, Kotlina Jeleniogórska, 1761
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane oraz złocone, złocenie na krawędzi wylewu częściowo wytarte, na stopie uszkodzenia, wys. 12,5 cm, ø 9,8 cm, szer. 13 cm, SMG 2006/0094

Kufel jest wielokrotnie fasetowany i posiada na awersie inskrypcję: *Weil / du in Kranckheit hast / sehr offt an mich gedacht / drum hab ich dir dieß glaß / aus Warmbrunn mitgebracht* i *S.J.B.G.D. / 1761* (Ponieważ w chorobie wielokrotnie o mnie myślałeś, dlatego z Cieplic mam dla Ciebie to szkło [kufel]). Tekst otoczony jest bogatymi rocaillami w kształcie liter S i C, ornamentami i bukietami kwiatów jak również dwoma małymi, identycznymi budynkami, przypominającymi pijalnie wód w uzdrowiskach. Za sprawą inskrypcji kufel określany jest jako wczesna pamiątka z podróży.

Por. podobne kufle u Żelasko 2014, 250 i 310.

74
Pokal mit Ansicht von Annakirch
Glas aus Brandenburg (?), Schliff und Schnitt im Hirschberger Tal, um 1765
farbloses Glas mit eingestochenen Luftblasen, formgeblasen, geschliffen, geschnitten und vergoldet, H 19 cm, ø 9,1 cm, SMG 2003/1285 (Slg. Zoedler)

Den Schaft bildet ein konischer Glaskörper, in den am oberen Ende sechs Luftblasen rosettenförmig eingestochen sind. Die konische Kuppa zeigt eine Ansicht von *S. Anna Kirch*. Der Pokal gehört offenbar zu einer Serie formal gleicher Pokale mit verschiedenen Ansichten von Orten des Riesengebirges, vgl. Kat. 75 (SMG 2003/1287) und Kat. Nr. 76 (SMG 2003/1290).

Zoedler 1996, 116–117, Abb. 50, vermutet, dass die drei Gläser aus einer brandenburgischen Hütte, evtl. aus Zechlin, nach Schlesien eingeführt und dort veredelt wurden. Żelasko (2014, 308), bildet einen weiteren Pokal aus dieser Serie ab. Er zeigt die Ansicht von Giersdorf. Nach Żelasko ist die Glasform Hessen, um 1770, und der Schnitt von Benjamin Maywald, ebenfalls um 1770.

Kieliszek z widokiem lub na kaplicę św. Anny
Szkło z Brandenburgii (?), szlifowane i rytowane w Kotlinie Jeleniogórskiej, ok. 1765
szkło bezbarwne z zatopionymi pęcherzami powietrza, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane i złocone, wys. 19 cm, ø 9,1 cm, SMG 2003/1285 (kol. Zoedler)

Koniczny trzonek przechodzi w czarę, na jego górnym końcu zatopione jest w formie rozety sześć pęcherzy powietrza. Czara prezentuje widok kaplicy św. Anny (*S. Anna Kirch*). Kielich należy najwidoczniej do serii formalnie takich samych szkieł z widokami różnych miejscowości w Karkonoszach, por. nr 75 (SMG 2003/1287) oraz nr 76 (SMG 2003/1290).

Zoedler (1996, 116–117, il. 50) przypuszcza, iż trzy kielichy pochodzić mogą z jednej z hut brandenburskich, ew. z Zechlina, skąd zostały przywiezione na Śląsk i tu ozdobione. Żelasko (2014, 308) prezentuje inny kielich z serii z widokiem na Giersdorf (Podgórzyn). Wg. Żelasko szkło powstało w Hesji ok. 1770 roku, a rytowanie wykonał Benjamin Maywald, również ok. roku 1770.

75
Pokal mit Ansicht von Hermsdorf
Glas aus Brandenburg (?), Schliff und Schnitt im Hirschberger Tal, um 1765
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten und vergoldet, H 19 cm, ø 8,8 cm, SMG 2003/1287 (Slg. Zoedler)

Den Schaft bildet ein konischer Glaskörper, in den am oberen Ende sechs Luftblasen rosettenförmig eingestochen sind. Die konische Kuppa zeigt eine Ansicht von *Hermsdorf*. Der Pokal gehört offenbar zu einer Serie formal gleicher Pokale mit verschiedenen Ansichten von Orten des Riesengebirges, vgl. Kat. Nr. 74 (SMG 2003/1285) und Kat. Nr. 76 (SMG 2003/1290).

Kieliszek z widokiem Sobieszowa
Szkło z Brandenburgii (?), szlifowane i rytowanie w Kotlinie Jeleniogórskiej, ok. 1765
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane i złocone, wys. 19 cm, ø 8,8 cm, SMG 2003/1287 (kol. Zoedler)

Koniczny trzonek przechodzi w czarę, na jego górnym końcu zatopione jest w formie rozety sześć pęcherzy powietrza. Czara prezentuje widok Sobieszowa (*Hermsdorf*). Kielich należy najwidoczniej do serii formalnie takich samych szkieł z widokami różnych miejscowości w Karkonoszach, por. nr 74 (SMG 2003/1285) oraz nr 76 (SMG 2003/1290).

76
Pokal mit Ansicht von Hirschberg
Glas aus Brandenburg (?), Schliff und Schnitt im Hirschberger Tal, um 1765
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten und vergoldet, H 19,0 cm, ø 8,5 cm, SMG 2003/1290 (Slg. Zoedler)

Den Schaft bildet ein konischer Glaskörper, in den am oberen Ende sechs Luftblasen rosettenförmig eingestochen sind. Die konische Kuppa zeigt eine Ansicht von *Hirschberg*. Der Pokal gehört offenbar zu einer Serie formal gleicher Pokale mit verschiedenen Ansichten von Orten des Riesengebirges, vgl. Kat. Nr. 74 (SMG 2003/1285) und Kat. Nr. 75 (SMG 2003/1287).

Kieliszek z widokiem Jeleniej Góry
Szkło z Brandenburgii (?), szlif i rytowanie w Kotlinie Jeleniogórskiej (?), ok. 1765
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane i złocone, wys. 19 cm, ø 8,5 cm, SMG 2003/1290 (kol. Zoedler)

Koniczny trzonek przechodzi w czarę, na jego górnym końcu zatopione jest w formie rozety sześć pęcherzy powietrza. Czara prezentuje widok Jeleniej Góry (*Hirschberg*). Kielich należy najwidoczniej do serii formalnie takich samych szkieł z widokami różnych miejscowości w Karkonoszach, por. nr 74 (SMG 2003/1285) oraz nr 75 (SMG 2003/1287).

77
Pokal mit Ansicht von Bad Landeck
Schlesien, Hirschberger Tal, Dekor Grafschaft Glatz, 1775–1800
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten und vergoldet,
H 18,3 cm, ø 8,2 cm, SMG 2009/0973 (Slg. Zoedler)

Die hohe konische Kuppa zeigt auf der einen Seite *das alte Baad* und gegenüberliegend das *Das Neue Baad* in Landeck. Getrennt werden die Ansichten einerseits durch eine schmale Rocaille, andererseits durch ein Wappen in einer Kartusche. Vorwiegend über der Ansicht des neuen Bades ist der Spruch graviert: *Zum Zeichen daß ich oft in Landeck Dein gedacht / hab ich Dir dieses glaß von daher mit gebracht.*

Zoedler (1996, 124, Abb. 55) schließt wegen der mäßigen Qualität der Darstellung eine Bearbeitung im Hirschberger Tal aus und vermutet die Herstellung in der Grafschaft Glatz.

Zoedler 1996, 124–126; Sotheby's 2007, Nr. 50.

Puchar z widokiem Lądka-Zdroju
Śląsk, Kotlina Jeleniogórska, dekor Hrabstwo Kłodzkie, 1775–1800
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane i złocone,
wys. 18,3 cm, ø 8,2 cm
SMG 2009/0973 (kol. Zoedler)

Wysoka, koniczna czara przedstawia z jednej strony stare uzdrowisko (*das alte Baad)*, a na przeciwległej stronie nowe uzdrowisko (*Das Neue Baad*) w Lądku. Panoramy te rozdziela z jednej strony wąskie rocaille, z drugiej strony herb w kartuszu. Ponad przedstawieniem nowego uzdrowiska wygrawerowana jest sentencja: *Zum Zeichen daß ich oft in Landeck Dein gedacht / hab ich Dir dieses glaß von daher mit gebracht*. (Na znak, że często o Tobie w Lądku myślałem, przywiozłem Ci stamtąd to szkło). Zoedler (1996, 124, il. 55) na podstawie przeciętnej jakości przedstawienia wyklucza pochodzenie z okolic Jeleniej Góry i sugeruje produkcję w Hrabstwie Kłodzkim.

Zoedler 1996, 124–126; Sotheby's 2007, nr 50.

78
Andenkenhumpen
Schlesien, dat. 1779
farbloses Glas, formgeblasen und hüttengeformt, geschliffen, geschnitten, vergoldet, H 11,3 cm, ø 7,7 cm, T 11 cm, MJG 786 PS

Auf der Wandung umlaufend eine Vedute von Altwasser mit Gebäuden und schematisch dargestellter Natur. Darüber eine Inschrift: *Altwasser brunnen dich gedencken heist mich dir Freindin ein Glas zu schenken*. Ein Humpen (Badebecher) ist ein typisches Andenken aus einem Badeort. Eine persönliche Note verleiht der am Ansatz eingravierte Buchstabe *B* mit der Jahreszahl *1779*.

Kufel pamiątkowy
Śląsk, dat. 1779
szkło bezbarwne, dmuchane w formie i wolnoformowane, szlifowane, rytowane, złocone, wys. 11,3 cm, ø 7,7 cm, gł. 11 cm, MJG 786 PS

Wokół czary rytowane pasmo z widokiem Starego Zdroju (niem. Altwasser, ob. część Wałbrzycha) z widocznymi budynkami i schematyczną roślinnością. Górą napis w języku niemieckim: *Altwasser brunnen dich gedencken heist mich dir Freindin ein Glas zu schenken* (Podaruj mnie przyjaciółce, aby pamiętać o źródłach w Altwasser). Kufel to charakterystyczna szklana pamiątka z miejscowości uzdrowiskowej, osobistym akcentem jest wyrytowana u nasady litera *B* oraz data *1779*.

Gläser mit allegorischen und mythologischen Darstellungen
Szkła z przedstawieniami alegorycznymi i mitologicznymi

Symbole, Emblemata, mythologische und allegorische Szenen finden sich in der Barockzeit in allen Lebensbereichen und auf fast allen Gegenständen, seien sie nur zur Zierde oder zum täglichen Gebrauch. Auf den Gläsern finden sich – ihrem edlen und wertvollen Charakter entsprechend – Motive aus den angenehmen Bereichen des Lebens: die fünf Sinne, die vier Jahreszeiten, positive Tugenden, die Freundschaft, die Schönheit, der Genuss und die Lebensfreude. Ein besonders beliebtes Motiv waren Putti, die fröhlich und ausgelassen singen, tanzen, Früchte ernten und Wein trinken. Sie sind Ausdruck der ausgelassenen Lebensfreude und sinnenfroher adeliger und bürgerlicher Feste.

Mahnende Motive, die an die Vergänglichkeit des irdischen Lebens, von Ruhm und Reichtum erinnern, sind dagegen seltener (Kat. Nr. 82). Auch Bezüge auf die antiken Götter und die sie symbolisierenden Eigenschaften sind nur vereinzelt vorhanden. Erläutert werden die Motive oft durch Inschriften.

Symbole, emblematy, scenki mitologiczne i alegoryczne pojawiają się we wszystkich obszarach życia i na prawie wszystkich naczyniach epoki baroku, niezależnie od tego, czy są to naczynia dekoracyjne czy przeznaczone do użytku codziennego. Na szkłach – odpowiednio do ich szlachetnego i drogocennego charakteru – występują motywy przyjemnego życia: pięć zmysłów, cztery pory roku, pozytywne cnoty, przyjaźń, piękno, rozkosze i radości życia. Szczególnie pupularnym motywem były putta, radośnie spiewające, tańczące, zbierające owoce i pijące wino. Są one wyrażeniem rozigranej radości życiem i frywolnych przyjęć mieszczańskich i szlacheckich.

Motywy napominające o przemijaniu życia ziemskiego, sławy i bogactwa występują natomiast rzadziej (nr kat. 82). Pojedynczo znajdujemy odniesienia do bogów antycznych i cech, które symbolizują. Motywy te dopełniają często inskrypcje.

79
Weinkelch mit Inschrift
Schlesien, um 1650
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, Fuß und Schaft ergänzt, H 16,3 cm, ø 8,9 cm, MJG 760 PS

Große, kelchförmige Kuppa mit Schnittdekor und Inschrift *Was will mein liebster Gott / das muss mir endlich werden / darum denke ich Himmel hoch / und bleibe doch auf Erden*.

Glasgefäße waren im 17. und 18. Jahrhundert beliebte Projektionsflächen für moralisierende Sprüche oder Redensarten, die kurz und nicht selten witzig die Welt interpretierten. Manchmal waren es reine Sprüche, öfter wurden diese von Szenen begleitet, welche die angesprochenen Umstände bebilderten.

Die zitierte Inschrift erscheint zum ersten Mal in der 1647 in Lübeck erschienenen Sammlung *Teutsches Stamm-Buch: darinnen Außerlesene weltliche Poemata und Politische Sentenz, Lehren und Sprüche zusammen getragen*.

Kielich z sentencją
Śląsk, ok. 1650
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, stopa i trzon nieautentyczne, wys. 16,3 cm, ø 8,9 cm, MJG 760 PS

Duża, kielichowata czara pokryta jest dekoracją rytowaną i sentencją: *Was will mein liebster Gott / das muss mir endlich werden / darum denke ich Himmel hoch / und bleibe doch auf Erden* (Czego Bóg chce dla mnie, to wszystko muszę przyjąć, patrząc w niebo wysoko, choć na ziemi wciąż żyjąc).

Szklane naczynia były w XVII i XVIII wieku nośnikiem wielu sentencji moralizatorskich czy przysłów, które w krótki, nierzadko dowcipny sposób komentowały otaczający świat. Czasem były to ozdobne napisy, a częściej sentencje z ilustrującymi lub symbolizującymi je scenami.

Cytowana sentencja pojawiła się po raz pierwszy w wydanym w 1647 roku w Lubece zbiorze *Teutsches Stamm-Buch: darinnen Außerlesene weltliche Poemata und Politische Sentenz, Lehren und Sprüche zusammen getragen*.

80
Pokal mit Inschrift
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, Schnitt Christoph Richter, um 1720
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, graviert, eingelegte Gold- und Goldrubinfäden im Schaft, H 18,5 cm, ø 7,5 cm, MJG 100/s

Der üppige, flächendeckende Dekor der Kuppa zeigt eine breite Palette der barocken Elemente: Rocaille, Pflanzengirlanden, Akanthusranken, Lambrequine aber auch Miniaturlandschaften. Auf der Vorderseite die Inschrift *Recht / Redlich ohne Falsch / so lebeten die alten / Wir eben wollens so / wie unser Väter / halten*.

Der Pokal stellt ein wichtiges Objekt in der Sammlung von Mieczysław Buczyński dar, dies nicht nur Aufgrund der hochwertig ausgeführten geschnittenen Dekoration. Die im Schaft eingelegte Gold- und Goldrubinfäden, deren Verwendung meist den böhmischen Hütten zugeschrieben wird, wurden auch in Schlesien ausgeführt; vgl. Żelasko 2006, 21, und Żelasko 2014, 206.

Puchar z sentencją
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, rytowanie Christoph Richter, ok. 1720
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, grawerowanie, nitki filigranu złota i różowego rubinu złota w trzonie, wys. 18,5 cm, ø 7,5 cm, MJG 100/s

Dekoracja czary w typie *horror vacui* składa się z całego repertuaru ornamentów barokowych: rocaille, girlandy roślinne, wici akantu, lambrekiny, a także z miniaturowych pejzaży. Na awersie rytowana sentencje w języku niemieckim: *Recht / Redlich ohne Falsch / so lebeten die alten / Wir eben wollens so / wie unser Väter / halten* (Prawi, rzetelni i bez fałszu żyli nasi przodkowie, my także chcemy żyć jak nasi ojcowie).

Puchar jest ważnym obiektem w kolekcji im. Mieczysława Buczyńskiego nie tylko z uwagi na wysoką jakość grawerowanej dekoracji. Zatopione w trzonie nitki złota i różowego rubinu złota, zazwyczaj przypisywane hutom czeskim, były wykonywane także w hutach śląskich; por. Żelasko 2006, 21, i Żelasko 2014, 206.

81
Deckelpokal mit Symbolen der vier Jahreszeiten
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, Schnitt Samuel Schneider, Warmbrunn, um 1735–1740
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, vergoldet,
H 16,5 cm, ø 8,7 cm, MJG 789 PS

Der geschnittene Dekor zeigt Putten, die jeweils entsprechenden Symbole bzw. Attribute der vier Jahreszeiten tragen. Das Glas stammt aus den Vorkriegssammlungen, sein Dekor findet Entsprechungen im Musterbuch der Abdrücke von Dekoren aus der Hand von Schneider. Darin sind erhalten ein Musterfragment mit Herbstsymbolik (Putto auf Fass sitzend und ein Weinglas haltend) sowie ein mit Sommersymbol (Putto mit Ährenbündel, auf einer Ährengarbe sitzend). Auf der Rückseite ein ovales Medaillon mit ligiertem Monogramm *FCB*.

Die Darstellung der vier Jahreszeiten ist ein populäres ikonografisches Motiv, basierend auf dem Jahreszyklus und den unveränderten Gesetzen der Natur.

Żelasko 2006, 23.

Puchar z symbolami czterech pór roku
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, rzeźbienie Samuel Schneider, Cieplice, ok. 1735–1740
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, złocone,
wys. 16,5 cm, ø 8,7 cm, MJG 789 PS

Nośnikami treści symbolicznych dekoracji rytowanej pucharu są putta z atrybutami poszczególnych pór roku. Obiekt pochodzi ze zbiorów przedwojennych. Można go łączyć z zachowanym w zbiorach jeleniogórskiego muzeum wzornikiem odcisków dekoracji rytowanych w szkle Schneidera. Zachował się fragment wzoru z symbolami jesieni (putto siedzące na beczce z kielichem w dłoni) oraz lata (putto z wiązką zboża, siedzące na snopie siana). Na awersie owalny medalion z monogramem *FCB* w ligaturze.

Cztery pory roku to bardzo popularny motyw ikonograficzny, odnoszący się do naturalnego cyklu rocznego i odwiecznych praw natury.

Żelasko 2006, 23.

82
Pokal mit allegorischer Szene
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, Veredlungswerkstätten in Warmbrunn oder Hermsdorf, um 1730–1740
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, H 14,5 cm, ø 6,5 cm, MJG 6499/s

Der geschnittene Dekor zeigt einen auf einem Sarkophag liegenden Putto, gestützt auf einen menschlichen Schädel. Neben ihm steht eine halb bekleidete Frau mit Pfeil, zu ihren Füßen zwei Vögel. Oben die Inschrift *So lange bestandig als ich lebendig*.

Schädel und Sarkophag als Symbole für Tod und Vergehen gehören zu den beliebten Motiven der Vergänglichkeit (*memento mori*) in der Kunst des Mittelalters und des Barocks. Falls die dargestellte Frau Venus symbolisieren soll, so könnte der Putto ihren Sohn, Cupido darstellen.

Puchar na stopie ze sceną alegoryczną
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, warsztaty zdobnicze w Cieplicach lub Sobieszowie, ok. 1730–1740
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, wys. 14,5 cm, ø 6,5 cm, MJG 6499/s

Rytowana dekoracja pucharu przedstawia leżące na sarkofagu putto wsparte o ludzką czaszkę. Obok stoi półnaga kobieta ze strzałą, u jej stóp dwa ptaki. Nad sceną napis: *So lange bestandig als ich lebendig* (Dopókim odporny, dopóty żywotny).

Czaszka i sarkofag to symbole śmierci i przemijania, często wykorzystywane motywy *memento mori* w sztuce średniowiecza i baroku. Jeśli ukazana półnaga bogini ze strzałą i ptakami utożsamia Wenus, leżące putto mogłoby przedstawiać Kupidyna, jej syna.

83
Kanne mit Zwischengoldmedaillon
Schlesien, 2. Viertel des 18. Jahrhunderts
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, Zwischengoldmedaillon, Silber, H 29,5 cm, B 8,1 cm, T ca. 4 cm, MJG, Slg. Wąs 10

Abgeflachter Korpus mit einem Zwischengoldmedaillon umgeben von strahlenförmig geschnittenen ovalen Linsen. Darin symbolische Darstellung der Freundschaft und der Liebe: Zwei aus Wolken erscheinende Hände, einander haltend unter Krone, im Hintergrund gekreuzte Palmetten, darunter zwei brennende Herzen. Silberner Scharnierdeckel mit Figur des Apollo von Belvedere als Daumenrast.

Dzban z dwuściennym medalionem
Śląsk, 2 ćw. XVIII w.
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, „Zwischengold", srebro, wys. 29,5 cm, szer. 8,1 cm, gł. ok. 4 cm, MJG, kolekcja Wąs 10

Spłaszczony brzusiec dekorowany szlifowanymi soczewkami, pośrodku medalion wykonany techniką „Zwischengold". Symboliczne przedstawienie przyjaźni i miłości: dwie wyłaniające się z chmur dłonie w uścisku zwieńczone koroną, w tle skrzyżowane liście, poniżej dwa płonące serca. Wylew zamknięty srebrnym wieczkiem z figurką Apolla Belwederskiego.

84
Flasche mit Zwischengoldmedaillon
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach bzw. Weiberberg, um 1720
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, graviert, Medaillon in Églomisé-Technik, H 31 cm, B ca. 8 cm, T ca. 4,5 cm. Das Glas ist krank. MJG 1087/s

Abgeflachter Bauch mit strahlenförmig vom zentralen Medaillon abgehenden länglichen Linsen. Doppelwandiges Medaillon mit Abbildung eines Puttos umgeben von Weinlaub auf Goldfolie. Żelasko (2014, 133) weist die Flasche einer der Preussler'schen Glashütten in Schreiberhau zu.

Butla z medalionem „Zwischengold"
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie lub pod Babińcem, ok. 1720
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, grawerowane, medalion w technice eglomisé, wys. 31 cm, szer. ok. 8 cm, gł. ok. 4,5 cm. Szkło „chore". MJG 1087/s

Spłaszczony brzusiec dekorowany szlifowanymi soczewkami, promieniście rozchodzącymi się wokół centralnie umieszczonego medalionu. Dwuścienny, kolisty medalion z wyrytowanym w złotej folii wizerunkiem putta w otoczeniu winorośli. Żelasko (2014, 133) wskazuje, że butla została wykonana w jednej z hut preusslerowskich w Szklarskiej Porębie.

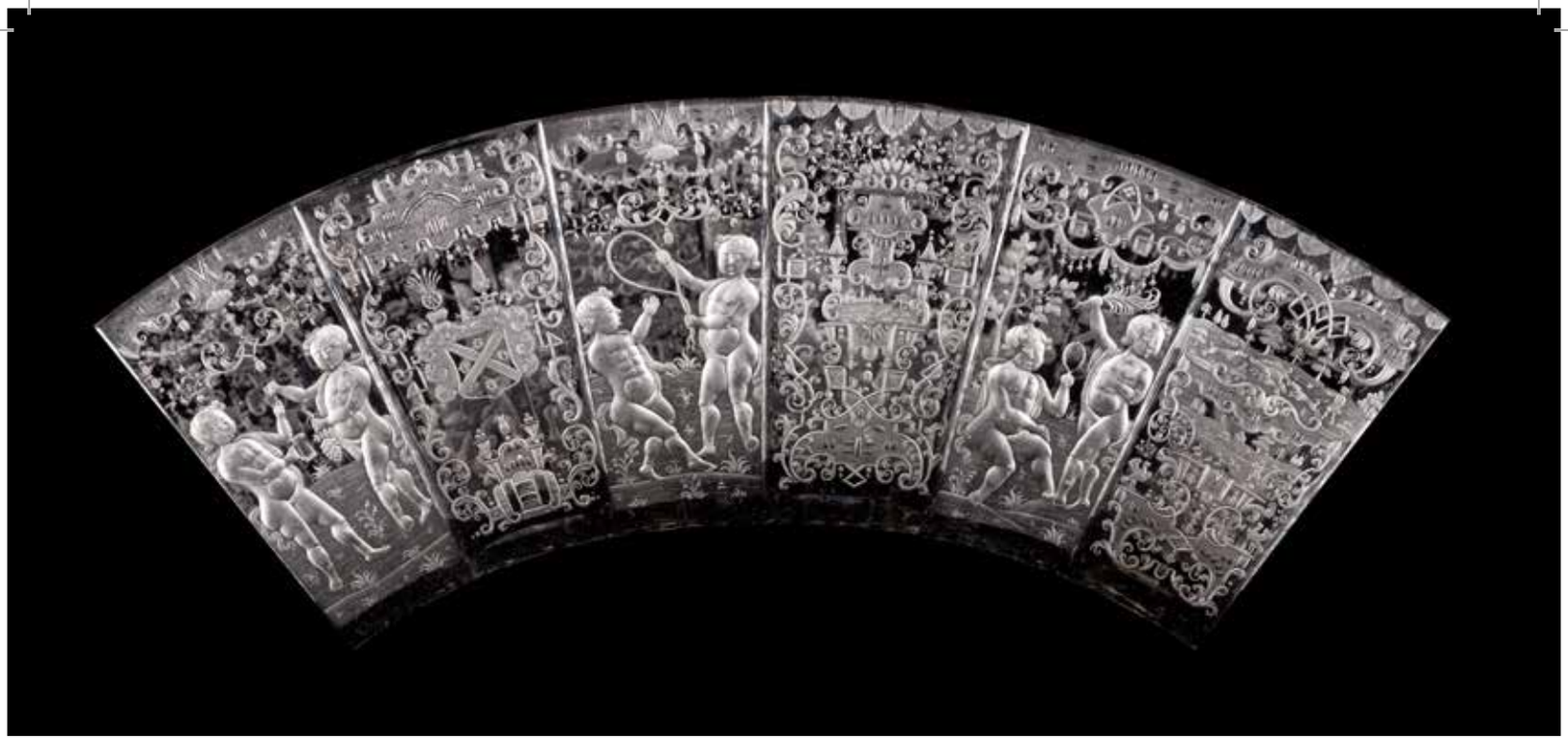

85
Fußbecher mit Putti und Wappen
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, um 1730
farbloses Glas, formgeblasen, geschnitten und geschliffen, H 14,3 cm,
ø 8,5 cm, SMG 2004/0675 (Slg. Zoedler)

Auf der konischen Wandung der Kuppa sechs vertikale Felder mit abwechselndem Dekor: Das Wappen der Freiherren von Kanitz mit Helmzier, zwei mit einem Seil spielende Putti, Ornamente, zwei Putti mit Spiegel und Palmwedel, zwei kleine Jagdszenen (Entenjagd und Hundemeute mit Jägern) sowie zwei Putti mit zwei Gläsern und Weintrauben. Die Felder werden mit symmetrischem Laub- und Bandelwerk abgeteilt. Die Szenen symbolisieren Genuss, Lebensfreude und Schönheit.

Pucharek na stopie z puttami i herbem
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, ok. 1730
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, rytowane i szlifowane,
wys. 14,3 cm, ø 8,5 cm, SMG 2004/0675 (kol. Zoedler)

Czara o kształcie konicznym, sześć pionowych pól ze zmiennym dekorem: herb rodziny von Kanitz z klejnotami, kolejne z bawiącymi się liną puttami, ornamenty, dwa putta z lustrem i liściem palmowym, dwie małe sceny łowieckie (polowanie na kaczki i sfora psów z myśliwymi) oraz dwa putta z dwoma szklanicami i kiścią winogrona. Pola zostały podzielone symetrycznie za pomocą ornamentów liściowych i wstęgowych. Sceny symbolizują przyjemność, radość życia i piękno.

86
Fußbecher mit musizierenden Putti
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, um 1730
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen und geschnitten, H 16,8 cm, ø 9,7 cm, SMG 2009/0963 (Slg. Zoedler), Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland

Die Kuppa ist durch tiefe vertikale Rillen in sechs Felder eingeteilt. Drei dieser Felder sind mit jeweils drei musizierenden Putti in einer Landschaft mit Bäumen verziert. Die Putti spielen Flöten (Feld 1), Trompeten (Feld 3) und Posaunen (Feld 5). Die anderen drei Felder zeigen Lambrequins und Miniaturlandschaften: in Feld 2 zwei Wanderer vor einer Burg an einem Fluss mit Segelschiff; in Feld 4 einen Jäger mit Hund vor einer Stadt, eine leere Kartusche (wohl für ein Wappen) und eine Burg mit einer Stadt; in Feld 6 eine Landschaft.

Sotheby's 2007, Nr. 20. Vgl. Strasser / Spiegl 1989, 256, Nr. 115; vgl. Drahatová 1989, 131, Abb. 117.

Pucharek na stopie z muzykującymi puttami
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, ok. 1730
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane i rytowane, wys. 16,8 cm, ø 9,7 cm, SMG 2009/0963 (kol. Zoedler), własność Republiki Federalnej Niemiec

Czara jest podzielona na sześć pól przez głębokie, pionowe żłobienia. Na trzech polach zdobienia z przedstawieniem trzech muzykujących puttów w krajobrazie z drzewami. Putto na pierwszy polu gra na flecie, na trzecim na trąbce, na piątym na puzonie. Pozostałe trzy pola ukazują lambrekiny i krajobraz w miniaturach: drugie pole dwóch wędrowców przed zamkiem nad rzeką z żaglowcem, pole czwarte myśliwego z psem na tle miasta, pusty kartusz (prawdop. na herb) oraz zamek z miastem, pole szóste to krajobraz.

Sotheby's 2007, nr 20. Por. Strasser/Spiegl 1989, 256, nr 115; por. Drahatová 1989, 131, il. 117.

87
Fußbecher mit allegorischen Figuren
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, Schnitt Gottlieb Maywald, Warmbrunn, um 1742
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, H 14,7 cm, ø 8,6 cm, MJG 1396/s

Die Kuppawandung wurde in sechs vertikale Segmente eingeteilt. Darin befinden sich abwechselnd reiches Bandelwerk sowie drei allegorische Figuren: Gerechtigkeit mit Waage und Schwert, Wohlstand und Frieden als Frau mit Füllhorn und Palmwedel sowie Sieg als Samson mit gebrochener Säule. Im Dekor wurde sowohl Tief- als auch Hochschnitt verwendet, was typisch für die Werkstätten in Warmbrunn und Hermsdorf war. Żelasko weist die Ausführung Gottlieb Maywald zu (früher Leonard Streithoff), der im Auftrag der Familie von Schaffgotsch in den Jahren 1735–1756 tätig war.

Żelasko 2006, 19; Żelasko 2014, 256.

Pucharek na stopie z postaciami alegorycznymi
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, rzeźbienie Gottlieb Maywald, Cieplice, ok. 1742
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, wys. 14,7 cm, ø 8,6 cm, MJG 1396/s

Czara pucharu podzielona jest na pionowe kwatery w całości wypełnione ornamentem cęgowym i okuciowym. Trzy partie zawierają postaci alegoryczne: Sprawiedliwość z wagą i mieczem, Dobrobyt w postaci kobiety z rogiem obfitości i palmą oraz Stałość z kolumną. W dekoracji zastosowano relief wklęsły i wypukły, co jest charakterystyczne dla warsztatów zdobniczych w Cieplicach i Sobieszowie. Żelasko wskazuje na Gottlieba Maywalda (wcześniej autorstwo przypisywała Leonardowi Streithoffowi), pracującym na zlecenie Schaffgotschów w latach 1735–1756.

Żelasko 2006, 19; Żelasko 2014, 256.

88
Pokal mit allegorischer Szene
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, um 1750
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, Fuß und Schaft ergänzt, H 15,7 cm, ø 7 cm, MJG 820 PS

Der Pokal stammt aus den Vorkriegssammlungen und stellt ein interessantes Beispiel für historische Reparaturen dar, bei denen beschädigte Glaselemente durch Metall ersetzt wurden. Die originale Kuppa weist einen üppigen geschnittenen Dekor auf: Unter einem Baldachin eine vor einem Sekretär sitzende Frau. Vor ihr stehend eine Hofdame mit Fächer, zwei Trompeten spielende Männer und ein Hund vor einer Landschaft mit Stadt. Inschrift: *Treues Blut hat immer fröhlichen Muth*.

Puchar ze sceną alegoryczną
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, ok. 1750
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, stopa i trzon nieautentyczne, wys. 15,7 cm, ø 7 cm, MJG 820 PS

Puchar pochodzi ze zbiorów przedwojennych, stanowi ciekawy przykład historycznej konserwacji, w której stłuczone szklane elementy zostały zastąpione metalową stopą i trzonem. Zachowana czara zawiera bogatą dekorację rytowaną. Siedząca bokiem kobieta przy sekretarzyku pod baldachimem. Przed nią dwórka z wachlarzem, dalej dwóch mężczyzn dmących w trąby, w tle pies i widoczny krajobraz miasta. Napis: *Treues Blut hat immer fröhlichen Muth* (Wierna krew powoduje radosną odwagę).

89
Pokal mit Emblem
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, um 1750
farbloses Glas, in der Form geblasen, geschliffen, geschnitten und vergoldet, H 16,8 cm, ø 7,4 cm, SMG 2001/1865, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland

Auf der Vorderseite der runden Kuppa auf einem Podest drei brennende Herzen, umrahmt rechts von einem Baum und Zaun und links von zwei Büschen. Darüber die Inschrift *Trau Schau Wehm*, die zur Vorsicht mahnt.

Kieliszek z emblematem
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, ok. 1750
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane i złocone, wys. 16,8 cm, ø 7,4 cm, SMG 2001/1865, własność Republiki Federalnej Niemiec

Na awersie okrągłej czary na podium trzy płonące serca,obramowane z prawej strony przez drzewo i płot, z lewej przez dwa krzewy. Powyżej inskrypcja: *Trau Schau Wehm* (wypróbuj zanim zaufasz), napisana ku przestrodze.

90
Deckelpokal mit Fortuna
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, um 1750
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen und vergoldet, H 26 cm,
ø 8,9 cm, SMG 2001/1819, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland

Auf der Vorderseite der Kuppa ist Fortuna auf der Weltkugel und dem Schleiersegel dargestellt; auf der Rückseite rahmen Rocaillen das bekrönte Monogramm *AES* ein.

Dem unbekannten Empfänger des Pokals wird durch das Motiv der Fortuna einerseits Glück gewünscht, zugleich wird er an die Vergänglichkeit aller irdischer Güter erinnert.

Vgl. einen Pokal mit Darstellung der Götting Minerva bei Żelasko 2014, S. 237.

Puchar z pokrywą i Fortuną
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, ok. 1750
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane i złocone, wys. 26 cm,
ø 8,9 cm, SMG 2001/1819, własność Republiki Federalnej Niemiec

Na awersie czary znajduje się Fortuna na kuli ziemskiej, nad nią żagiel, na rewersie obramowany przez rocaille koronowany monogram *AES*.

Nieznanemu odbiorcy kielicha motyw fortuny miał życzyć szczęścia, równocześnie przypominając o przemijaniu dóbr ziemskich.

Por. kielich z przedstawieniem bogini Minerwy u Żelasko 2014, 237.

91
Kanne mit Deckel und Inschrift
Schlesien, dat. 1756
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, Zinn, H 26 cm, B 11,5 cm, T 8,5 cm, MJG 819 PS

Die achteckige, zinnmontierte Basis geht in einen gebauchten achteckigen Korpus über, hoher Hals mit Ausguss; S-Förmiger Henkel und Zinndeckel. Auf der Vorderseite ein Wappen mit Löwen auf der linken und Bären auf der rechten Seite sowie den Initialen *HF*. Auf der Rückseite Inschrift *du Edler Reben safft, / was hast du doch vor / Krafft, du labest mathe / Hertzen, und Stillest / alle schmertzen, ach / Edler Reben Safft, / du giebst die beste / Krafft, 1756.* Die Kanne stammt aus den Vorkriegssammlungen.

Żelasko 20145, 280.

Dzban z pokrywą i inskrypcją
Śląsk, dat. 1756
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, cyna, wys. 26 cm, szer. 11,5 cm, gł. 8,5 cm, MJG 819 PS

Ośmioboczna podstawa oprawiona w cynę przechodzi w ośmioboczny, pękaty brzusiec i dalej zwęża się w wysoką szyjkę z dziubkiem. Do esowatego, taśmowego uchwytu przymocowana jest cynowa pokrywa. Na awersie rytowany herb z postacią lwa z lewej i niedźwiedzia z prawej strony oraz inicjałem *HF*. Na rewersie sentencja w języku niemieckim: *du Edler Reben safft, / was hast du doch vor / Krafft, du labest mathe / Hertzen, und Stillest / alle schmertzen, ach / Edler Reben Safft, / du giebst die beste / Krafft, 1756.* (Szlachetny soku winny, jakiś ty silny, pocieszasz smutne serca i koisz wszelkie bóle. Szlachetny soku winny, najlepszą ty dajesz siłę, 1756.) Dzban pochodzi ze zbiorów przedwojennych.

Żelasko 20145, 280.

92
Pokal mit Deckel und Wappen
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, Schnitt Samuel Schneider, um 1750–1770
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, vergoldet, H 17 cm, ø 8 cm, MJG 30/s

Auf der Vorderseite ein nicht identifiziertes Wappen: auf dem fünfteiligen Wappenschild in der Mitte ein quer laufendes Band mit drei Sternen, zwei Löwen Säbel haltend und zwei Kreuze. Oben die Initialen *OVLC / QNDR*. Die gesamte Kuppa trägt einen Dekor, der für die Schneidersche Werkstatt typisch ist, mit gleichzeitiger Verwendung von Hoch- und Tiefschnitt. Żelasko deutet auf Samuel Schneider hin, den Sohn von Christian Gottfried, der in den Jahren 1725–1775 in Warmbrunn lebte.

Żelasko 2006, 24; Żelasko 2014, 299.

Puchar z pokrywą z herbem
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, rytowanie Samuel Schneider, ok. 1750–1770
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, złocone, wys. 17 cm, ø 8 cm, MJG 30/s

Na awersie niezidentyfikowany herb – pięciopolowa tarcza z szarfą z trzema gwiazdami, dwa lwy z szablami w łapach i dwa krzyże. Ponad herbem inicjały: *OVLC / QNDR*. Cała czara w całości wypełniona dekoracją, charakterystyczną dla warsztatu Schneidera, z jednoczesnym zastosowaniem reliefu wklęsłego i wypukłego. Żelasko wskazuje na autora dekoracji rzeźbiarskiej Samuela Schneidera, syna Christiana Gottfrieda, żyjącego w latach 1725–1775 w Cieplicach.

Żelasko 2006, 24; Żelasko 2014, 299.

93
Pokal mit Inschrift
Schlesien, Werkstätten in Warmbrunn oder Hermsdorf, um 1760
Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, H 12,5 cm, ø 7,5 cm,
MJG 6660/s

Der Schaft geht direkt in die Kuppa mit geschältem Ansatz über. Die gesamte Kuppawandung ist mit Schnittdekor verziert. Die Hauptperson der dargestellten Szene ist ein nackter Putto auf einem Ziegenbock reitend, mit Schulterband und Lillie, umgeben von weiteren Putten. Auf der Rückseite die Inschrift: *der Weiber untreu macht solche Rauferei*.

Pucharek z sentencją
Śląsk, warsztaty w Cieplicach lub Sobieszowie, ok. 1760
szkło, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, wys. 12,5 cm,
ø 7,5 cm, JG 6660/s

Czara pucharku, osadzona bezpośrednio na stopie, podcięta u nasady, rytowana na całej powierzchni. Główną postacią przedstawionej sceny jest jadące na koźle nagie putto z przepaską na ramieniu, trzymające w ręce kwiat lilii, w otoczeniu innych puttów. Na awersie sentencja: *der Weiber untreu macht solche Rauferei* (Niewierność żon przynosi awantury).

94

Kleiner Pokal mit Symbolen der Freundschaft
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, um 1760
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, H 10,2 cm,
ø 6 cm, MJG 1985/s

Auf der Vorderseite im ovalen Medaillon ein geschnittenes Symbol der Freundschaft in Form von zwei einander haltenden Händen, die aus Wolken erscheinen. Auf beiden Seiten Szenen in einer Landschaft, mit Palastgebäuden, einem Wanderer mit Hut und Stock sowie einer Frau mit Sack auf dem Rücken. Darüber Inschrift: *So sol unser Freundschaft sein*.

Ein Reisemotiv, das sehr oft als Allegorie für das menschliche Leben galt, wurde hier als Vorbild für eine vollkommene Freundschaft verwendet. Trotz Trennungen, unterschiedlicher Schicksale und Ereignisse sollte die Freundschaft als der einzig wahre Wert unverändert bleiben.

Pucharek na stopie z symbolem przyjaźni
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Bialej Dolinie, ok. 1760
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane,
wys. 10,2 cm, ø 6 cm, MJG 1985/s

Na awersie w owalnym medalionie rytowany symbol przyjaźni w formie dwóch uściśniętych dłoni, wyłaniających się z chmur. Po obu stronach sceny w otoczeniu pejzażu, z architekturą pałacową w tle – postać wędrowca w kapeluszu i kijem oraz kobiety w sukni, w kapeluszu, z workiem na plecach. Powyżej napis w języku niemieckim: *So sol unser Freundschaft sein* (taką powinna być nasza przyjaźń).

Motyw podróży, bardzo często stanowiący alegorię ludzkiego życia jako ciągłej wędrówki, posłużył tu jako wzór doskonałej przyjaźni. Pomimo rozłąki, różnych losów i wydarzeń, przyjaźń powinna stanowić niezmienną, najważniejszą wartość.

95
Kleiner Pokal mit Inschrift
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, Schnitt Johan Carl Schneider, um 1760–1770
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, vergoldet,
H 10,7 cm, ø 7 cm, MJG 4887/s

Die geschnittene Inschrift *WITZ WAR A WEG* wird von zahlreichen Genreszenen in Miniatur begleitet (Feldarbeit, Jagd, Fischerei, Veduten, Wanderer mit Stock und Hund). Sie beziehen sich auf das menschliche Leben und die Lebensaktivitäten. Das Wandern ist hier eine Allegorie für das Leben, der dargestellte Wanderer, *homo viator*, ist als ein Symbol für das Ringen des Menschen mit seinem Schicksal zu sehen. Bestimmte Partien des Schnitts waren ursprünglich vergoldet, was den Motiven mehr Tiefe verlieh.

Żelasko 2006, 25.

Pucharek na stopie z sentencją
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, rzeźbienie Johan Carl Schneider, ok. 1760–1770
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, złocone,
wys. 10,7 cm, ø 7 cm, MJG 4887/s

Wyrytowaną na pucharze sentencję *WITZ WAR A WEG* (Żart był drogą) ilustrują miniaturowe sceny rodzajowe (prace polowe, polowanie, łowienie ryb, widoki miast, postać wędrowca z laską i psem). Odnoszą się one do ludzkiego życia, jego aktywności, pracy. Wędrówka jest tu alegorią życia człowieka, a przedstawiony wędrowiec, *homo viator*, to symbol zmagań człowieka ze swoim losem. Pierwotnie szkło było złocone w partiach rytu i szlifu, uwypuklając przedstawione sceny.

Żelasko 2006, 25.

96
Humpen mit Inschrift
Schlesien, dat. 1769
farbloses Glas, formgeblasen und hüttengeformt, geschliffen, geschnitten, H 13,2 cm, ø 8 cm, B 12,9 cm, MJG 1229 PS

Humpen mit C-förmigem Henkel und mehreckiger Wandung. Darauf die Initialen *ITB* unter einer Krone und die Jahreszahl *1769*. Am Ansatz Rocailleornamente, oben die Inschrift *Es leben wachsen blühen grünen / Die so bey Kirch und Schulen dienen*.

Der Humpen stammt aus den Vorkriegssammlungen und stellt ein typisches Objekt aus schlesischen Glaswerkstätten mit Rokokodekor dar.

Kufel z sentencją
Śląsk, dat. 1769
szkło bezbarwne, dmuchane w formie i wolnoformowane, szlifowane, rytowane, wys. 13,2 cm, ø 8 cm, szer. 12,9 cm, MJG 1229 PS

Kufel z ceowatym uchem, z wielobocznie fasetowaną czarą, z inicjałem *ITB* zwieńczonym koroną oraz datą *1769*. Całość flankowana od dołu ornamentem rocaillowym. Powyżej niemiecki napis: *Es leben wachsen blühen grünen / Die so bey Kirch und Schulen dienen* (Dobrze tym, którzy pracują w kościele lub w szkole).

Kufel pochodzi ze zbiorów przedwojennych, jest charakterystyczny dla śląskich warsztatów zdobniczych i stylistyki rokoka.

97
Flakon mit Emblem
Schlesien, 18. Jahrhundert
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen und geschnitten, Metalldeckel mit Gebrauchsspuren, H 10 cm, Boden ø 6 cm, SMG 2003/0365

Der Flakon oder Gewürzstreuer weist an der Unterseite ein geschliffenes Blumenmotiv auf. Auf der Vorderseite der Wandung eine Kartusche mit einer Sanduhr zwischen Palmen und unter einem Strahlenbündel. Darüber der dem Symbolgehalt der Sanduhr entsprechende Spruch *So ver geht mein Leben*. Die Enden der Kartuschen bilden Blüten, den Verschluss ein perforierter Metallaufsatz.

Flakon z emblematem
Śląsk, XVIII wiek
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane i rytowane, metalowa pokrywa ze śladami używania, wys. 10 cm, ø podstawy 6 cm, SMG 2003/0365

Flakon lub pojemnik na przyprawy posiada na dolnej stronie szlifowany motyw kwiatowy. Na awersie kartusz z klepsydrą pomiędzy palmami i pod wiązka promieni. Ponad nimi odpowiadająca klepsydrze inskrypcja: *So ver geht mein Leben* (tak przemija moje życie). Kartusze zakończone kwiatami. Zamknięcie w postaci perforowanej metalowej nasadki.

Gläser mit Genreszenen
Szkła ze scenkami rodzajowymi

Ähnlich wie bei den Jagddarstellungen sind auch die vielfältigen Genreszenen auf die Käufer der Gläser abgestimmt. In den Szenen spiegelt sich der adelige Lebenswandel wieder: Das Flanieren im Schlosspark, das Musizieren, das Züchten von Blumen und der Müßiggang. Dabei sind die Motive und ihre begleitenden Inschriften oft eindeutiger als die symbolträchtigen und verschlüsselten allegorischen Darstellungen. Humoristische Szenen und Sprüche bis hin zu eindeutigen erotischen Motiven kokettieren mit den Beziehungen der Geschlechter. Dabei finden sich auch Anspielungen auf Affären während eines Kuraufenthaltes in einem der schlesischen Bäder.

Die Abbildung von Schlössern auf den Gläsern können auf konkrete Gebäude bezogen sein und – sofern nicht ein Wappen bereits den Bezug herstellt – einen Hinweis auf den Auftraggeber und ehemaligen Eigentümer der Gläser geben. Dabei zeigt sich gerade an Hand der Wappen, dass nicht nur der schlesische Adel Gläser aus dem Raum Hirschberg hoch schätzte, sondern auch Adelige in Böhmen, dem heutigen Österreich und Ungarn zur Kundschaft gehörten.

Podobnie, jak w przypadku motywów łowieckich naczynia zdobione różnorodnymi scenkami rodzajowymi odpowiadają upodobaniom kupców. W przedstawieniach odzwierciedla się szlachecki styl życia: spacery po parkach zamkowych, gra na instrumentach muzycznych, hodowanie kwiatów czy próżnowanie. Motywy i towarzyszące im inskrypcje są przy tym często bardziej czytelne niż przepełnione symboliką i zakodowane przedstawienia alegoryczne. Scenki humorystyczne i sentencje oraz jednoznaczne motywy erotyczne kokietują związkami między kobietą a mężczyzną. Nawiązują one także do romansów w trakcie kuracji leczniczych w śląskich uzdrowiskach.

Przedstawione na szkłach zamki mogą być zobrazowaniem konkretnych budynków lub wskazywać na zleceniodawców i dawnych właścicieli naczyń; konkretne herby ułatwiają ich dokładne przypisanie. Szczególnie herby wykazują natomiast, iż szkła z Kotliny Jeleniogórskiej były nie tylko popularne u śląskiej szlachty – do klienteli należeli także wielmożni z Czech, terenów dzisiejszej Austrii i Węgier.

98
Deckelpokal mit erotischem Motiv
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, um 1720
farbloses Glas, formgeblasen und geschliffen, H 30,5 cm, ø 10,2 cm,
SMG 2000/593

Der Pokal zeigt auf der Kuppa in einem Schild ein unbekleidetes Paar in freier Natur. Umgeben ist der Schild von reichem Bandelwerk. Darüber befindet sich der Spruch *Heitre lufft kan süß erQuiKen doch mehr So ein Bild* [zu] *erbliKen*.
Gläser mit der Art eindeutigen erotischen Motiven sind selten. Häufiger finden sich Dekore mit versteckten Anspielungen auf amouröse Abenteuer.

Kielich z pokrywą z motywem erotycznym
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, ok. 1720
szkło bezbarwne, dmuchane w formie i szlifowane, wys. 30,5 cm,
ø 10,2 cm, SMG 2000/593

Na czarze znajduje się napis oraz naga para w naturze. Napis otaczają bogate ornamenty wstęgowe. Ponad nimi znajduje się inskrypcja: *Heitre lufft kan süß erQuiKen doch mehr So ein Bild* [zu] *erbliKen* (powietrze orzeźwia, lecz nie tak jak twój widok). Szkła z tak jednoznacznym motywem erotycznym są rzadkie. Częściej zdarzają się dekoracje z ukrytymi aluzjami do miłosnych przygód.

99
Weinglas mit lustiger Szene
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, um 1730–1740
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, H 17 cm,
ø 8,8 cm, MJG 6770/s

Die unscheinbare Darstellung einer Frau mit Kleid und einem Fuchs deutet auf einen lustigen Inhalt. Die Bedeutung der Inschrift *Greiff oben / Fuschß hinten / Läyße fünfen* (?) ist unklar, hat wohl aber einen erotischen Hintergrund. Auf schlesischen Gläsern finden sich durchaus Szenen und Inschriften mit erotischem Inhalt. Der Kelch aus den Sammlungen des Museums in Jelenia Góra stellt ein interessantes Beispiel für schlesischen Humor und heimische Sitten dar.

Kielich ze sceną humorystyczną
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, ok. 1730–1740
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, wys. 17 cm,
ø 8,8 cm, MJG 6770/s

Niepozorne przedstawienie kobiety w sukni z psem niesie w sobie humorystyczne treści. Znaczenie sentencji *Greiff oben / Fuschß hinten / Läyße fünfen* (?) (Gryf u góry, lis z tyłu, ...?) jest niejasne, ma jednak prawdopodobnie podłoże erotyczne. Na szkłach śląskich można spotkać sceny czy cytaty o podłożu erotycznym. Kielich z jeleniogórskiej kolekcji jest interesującym przykładem śląskiego poczucia humoru i obyczajowości.

100
Pokal mit lustiger Szene
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, Veredlungswerkstatt in Warmbrunn oder Hermsdorf, 1730–1742
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, H 15 cm, ø 8,5 cm, MJG 6498/s

Der Dekor zeigt eine lustige Szene in der ein Ehemann seine Frau ins Sanatorium bringt, um sie später mit einem Baby anzutreffen. Die umlaufende Inschrift verrät die Gedanken des gehörnten Ehemannes und fasst das Vorgefallene auf lustige Art zusammen: *Ich habe meine frau ins bad geschieckt / die krancke / Sie haben sie hinten und forne geflieckt / ich dancke*.

Glasgefäße mit belustigenden Szenen im Umfeld eines Sanatoriums stellten wohl alternative Andenken eines Aufenthalts in niederschlesischen Kurorten dar. Kurgäste waren sehr oft Abnehmer für die in der Umgebung hergestellten Gläser, damit trugen sie zur Entwicklung der Andenkenkultur im niederschlesischen Kunsthandwerk bei.

Puchar ze sceną humorystyczną
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, warsztaty zdobnicze w Cieplicach lub Sobieszowie, 1730–1742
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, wys. 15 cm, ø 8,5 cm, MJG 6498/s

Puchar z humorystyczną sceną narracyjną, w której mężczyzna odwozi swoją żonę do sanatorium, a po jakimś czasie zastaje ją z małym dzieckiem. Sentencja umieszczona dookoła czary ponad sceną, wyrażająca myśli zdradzonego męża, w lekki sposób komentuje wydarzenie: *Ich habe meine frau ins bad geschieckt / die krancke / Sie haben sie hinten und forne geflieckt / ich dancke* (Wysłałem żonę na kurację chorą. Wyleczyli ją z tyłu i z przodu. Dziękuję).

Szklane naczynie z żartobliwą treścią, przedstawioną w kontekście kuracji sanatoryjnych, stanowiło zapewne alternatywną pamiątkę z pobytu w dolnośląskich uzdrowiskach. Kuracjusze często byli adresatami tworzonych w okolicznych warsztatach grawerskich szkieł, przyczyniając się do rozwoju nurtu pamiątkowego w śląskim rzemiośle.

101
Fußbecher mit Liebesszenen
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, Veredlungswerkstatt in Warmbrunn oder Hermsdorf, um 1740
farbloses Glas, formgeblasen und geschliffen, H 10,6 cm, ø 7,5 cm, SMG 2000/595

Auf der Wandung drei Szenen, die die Liebe thematisieren und durch bogenförmige Sprüche darüber erläutert werden: 1. Ein Mann bürstet das Haar einer Frau (*diese ist die = die ich bürste*); 2. ein Mann sitzt an einem Tisch mit Kerze und betrachtet ein Kind in der Wiege (*Wan mans beim licht betracht, / so hats die Lieb gemacht*); 3. auf einer Wiese vor einem Schloss begattet ein Hahn eine Henne und daneben umgeben zahlreiche Küken ein Henne (*Aus solchem liebes Spiel, / sind worden ihrer viel.*). Zwischen den Szenen Blütenbündel mit zwei Schlössern und einer Kirche.

Pucharek ze scenami miłosnymi
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, warsztaty zdobnicze w Cieplicach lub Sobieszowie, ok. 1740
szkło bezbarwne, dmuchane w formie i szlifowane, wys. 10,6 cm, ø 7,5 cm, SMG 2000/595

Na ściankach trzy sceny związane tematycznie z miłością, objaśnione dodatkowo sentencjami wypisanymi łukowo ponad nimi: 1. mężczyzna czesze włosy kobiety (*diese ist die = die ich bürste* – oto jest ta, którą czeszę), 2. mężczyzna siedzi na stole ze świeczką i kołysze dziecko w kołysce (*Wan mans beim licht betracht, / so hats die Lieb gema*cht – Kiedy widać w świetle, co zrobiła miłość) 3. na łące przed pałacem kogut kopuluje z kurą w otoczeniu licznych piskląt i kury (*Aus solchem liebes Spiel, / sind worden ihrer viel.* – Z takiej miłej zabawy będzie was więcej). Pomiędzy nimi znajdują się bukiety kwiatów z dwoma zamkami oraz kościołem.

102
Deckelpokal mit Schäferszene
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, Schnitt Christian Gottfried Schneider, Warmbrunn, 1753
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen und vergoldet, H 19,5 cm, ø 7,8 cm, SMG 2001/1821, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland

Ein flötespielender Schäfer mit Hund ziert die Vorderseite. Auf der Rückseite ist ein Wappen mit zwei Schildhaltern in einer Kartusche, darüber steht das Monogramm *CSVM* und darunter die Datierung *1753*. Die beiden Motive werden durch Palmetten und Rocaillen getrennt. Auf dem Deckel drei vergoldete Palmetten, dazwischen sind ein Angler, eine Burgruine und ein Blütenkorb dargestellt.

Puchar z pokrywą ze sceną pasterską
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, rytowanie Christian Gottfried Schneider, Cieplice, 1753
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane i złocone, wys. 19,5 cm, ø 7,8 cm, SMG 2001/1821, własność Republiki Federalnej Niemiec

Awers zdobi grający na flecie pasterz z psem. Na rewersie znajduje się herb z dwoma trzymaczami heraldycznymi oraz kartusz, ponad nim znajduje się monogram *CSVM*, pod nim data *1753*. Obydwa motywy rozdzielone są palmetami i rocaille. Na pokrywie trzy złocone palmety, pomiędzy nimi wędkarz, ruina zamku oraz kosz kwiatów.

103
Pokal mit Deckel und lustiger Szene
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, um 1750–1760
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, vergoldet,
H 24 cm, ø 9,4 cm, MJG, Slg. Wąs 8

Die Kuppa trägt eine geschnittene lustige Szene: Zwei Füchse tragen einen Hund in einer Sänfte inmitten einer Waldlandschaft mit Gebäuden. Oben eine Inschrift in Französisch: *Par Generosite* (Aus Großzügigkeit). Stilisierte Blattranken, Bandelwerk und Blüten vollenden die Komposition. Die Form des Pokals mit geschältem Ansatz und Balusterschaft ist typisch für Schlesien. Der Schnitt kann keiner bestimmten schlesischen Werkstatt zugeordnet werden. Sowohl die Qualität der Glasmasse als auch des Dekors zeugen von einem Luxusartikel. Pokale mit ähnlichen oder gleichen Formen wurden in der 2. Hälfte des 18. Jahrhunderts in den Glashütten der Familie Preussler hergestellt.

Puchar z pokrywą ze sceną humorystyczną
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, ok. 1750–1760
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, złocone,
wys. 24 cm, ø 9,4 cm, MJG, kolekcja Wąs 8

Na czarze rytowana dekoracja humorystyczna: dwa lisy niosą w lektyce psa, scena umieszczona jest w zadrzewionym krajobrazie z architekturą. Nad sceną napis francuski: *Par Generosite* (Z hojności). Całość obramiona w stylizowane wicie roślinne, ornament cęgowy i kwiaty. Forma pucharu ze ściętą nasadą i tralkowym trzonem jest typowa dla Śląska. Sposób grawerowania wskazuje na nieokreślony warsztat śląski. Zarówno dekoracja rytowana, jak i jakość masy szklanej wskazują na wysokiej jakości obiekt. Puchary o podobnej lub identycznej formie produkowane były w II połowie XVIII wieku w hutach preusslerowskich.

104
Pokal mit galanten Szenen und Wappen
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, um 1750
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen und geschnitten, H 17,5 cm, ø 8,8 cm, SMG 2001/1863, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland

Die Kuppa ist in vier Felder aufgeteilt, die jeweils von zwei senkrechten Einkerbungen abgetrennt werden. Die Motive sind: ein Wappen, umrahmt von einer ovalen Kartusche, ein Paar, eine sitzende Frau mit Blumenkorb und ein musizierendes Paar, bei dem die Dame Gitarre spielt und der Mann in der rechten Hand ein Buch hält. Alle Szenen sind in Waldlandschaften eingefügt.

Puchar ze scenami towarzyskimi i herbem
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, ok. 1750
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane i rytowane, wys. 17,5 cm, ø 8,8 cm, SMG 2001/1863, własność Republiki Federalnej Niemiec

Czara podzielona jest na cztery pola, które oddzielono dwoma pionowymi nacięciami. Motywami są: herb, obramowany owalnym kartuszem, para, siedząca kobieta z koszem kwiatów oraz para muzykująca, przy czym kobieta gra na gitarze, a mężczyzna w prawej ręce trzyma książkę. Wszystkie te sceny przedstawione są w leśnym krajobrazie.

105
Pokal mit Wappen und Genreszenen
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, Schnitt Christian Gottfried Schneider (?), Warmbrunn, um 1750
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten und vergoldet, H 21,8 cm, ø 11,5 cm, SMG 2009/0965 (Slg. Zoedler)

Die Kuppa wird zu zwei Drittel von einer Architektur- und Gartenanlage verziert, in der ein Mann seinen Hund an der Leine ausführt und seitlich davon eine Schäferin ihren Hund aus einem Brunnen trinken lässt; begleitet wird sie von einem Schäfer. Das dritte Drittel wird von einer Kartusche mit Wappen und Helmzier unter einem Baldachin eingenommen. Die Kartusche ist eingefasst von Rankwerk, Federbüschen und Blütenzweigen. Zwischen dem Wappen und der Gartenansicht ein Hirsch an einem Baum, umgeben von Blütenranken, C-Bögen, Fledermausflügel, Blumenkörben, Weintrauben und einer Büste.

Sotheby's 2007, Nr. 29; vgl. Klesse / Mayr 1987, Nr. 118.

Puchar z herbem i scenami rodzajowymi
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, rytowanie Christian Gottfried Schneider (?), Cieplice, ok. 1750
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane i złocone, wys. 21,8 cm, ø 11,5 cm, SMG 2009/0965 (kol. Zoedler)

Na dwóch trzecich czary przedstawiono architekturę i założenia ogrodowe, w którym mężczyzna prowadzi na smyczy psa, a po boku pasterka pozwala pić swojemu psu ze źródła; towarzyszy jej pasterz. Pozostałą jedną trzecią zajmuje kartusz z herbem i klejnotami pod baldachimem. Kartusz otoczony jest przez wici roślinne, pióropusze, kwitnące gałęzie. Pomiędzy herbem a przedstawieniem ogrodu znajduje się jeleń stojący przy drzewie, otoczony ornamentem kwiatowym, łukowym, skrzydłami nietoperzy, naręczami kwiatów, kiściami winogron oraz popiersiem.

Sotheby's 2007, nr 29; por. Klesse / Mayr 1987, nr 118.

106
Pokal mit Wappen und Genreszenen
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, Schnitt Christian Gottfried Schneider (?),Warmbrunn, um 1750
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten und vergoldet, H 21,7 cm, ø 9,8 cm, SMG 2009/0969 (Slg. Zoedler), Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland

Auf der runden Kuppa befindet sich ein von Fledermausflügeln, Rocaillen, einem Früchtekorb und einem Putto umrahmtes Feld, in das ein bekröntes Wappen in einer schmalen Rankenkartusche geschnitten ist. Das Wappen gehört den Grafen von Würben-Freudenthal, die in Schlesien, Mähren und Böhmen begütert waren. Die anderen zwei Drittel der Wandung zeigen eine galante Szene, bei der ein Gärtner, der einen Blumentopf hält, einer Dame eine Rose überreicht. Rechts daneben ein großer Pfau vor einem Gehöft, links ein auf einem Baumast sitzender Papagei. Um die Kuppa umlaufend ein Kranz aus vergoldeten Palmetten.

Sotheby's 2007, Nr. 40.

Puchar z herbem i scenami rodzajowymi
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, rytowanie Christian Gottfried Schneider (?),Cieplice, ok. 1750
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane i złocone, wys. 21,7 cm, ø 9,8 cm, SMG 2009/0969 (kolekcja Zoedler), własność Republiki Federalnej Niemiec

Okrągłą czarę otaczają skrzydła nietoperza, rocaille, kosz z owocami i putto; obramowują one rytowany koronowany herb w wąskim kartuszu z ornamentem. Herb należy do grafów Würben-Freudenthal, posiadających dobra na Śląsku, Morawach i w Czechach. Na pozostałych dwóch trzecich czary przedstawiono scenę miłosną: ogrodnik trzymający kosz kwiatów wręcza damie różę. Po prawej stronie paw przed zagrodą, po lewej na drewnianym słupie siedzi papuga. Wokół czary wieniec z złoconych palmet.

Sotheby's 2007, nr 40.

107
Humpen mit Deckel und Genreszene
Schlesien, um 1770
farbloses Glas, formgeblasen und hüttengeformt, geschliffen, geschnitten, H 21 cm, ø 8,6 cm, MJG 1143 PS

Walzenförmiger Korpus, am Ansatz mit Olivschliff verziert und dekoriert mit einer Genreszene. Darin sichern eine Frau und ein Mann einander das Fortdauern von Liebe und Freundschaft zu: *Treuer Liebe Freundschafts-pflicht / ändert sich im Grabe nicht*. Die Figuren, einander zugewandt, wurden in einer stilisierten ländlichen Umgebung dargestellt.

Kufel z pokrywą ze sceną rodzajową
Śląsk, ok. 1770
szkło bezbarwne, dmuchane w formie i wolnoformowane, szlifowane, rytowane, wys. 21 cm, ø 8,6 cm, MJG 1143 PS

Walcowaty brzusiec kufla, zdobiony u nasady fryzem szlifów soczewkowych zdobiony jest sceną rodzajową, w której kobieta i mężczyzna deklarują wieczność prawdziwej miłości i przyjaźni, o czym mówi widniejący napis: *Treuer Liebe Freundschaftspflicht / ändert sich im Grabe nicht* (Droga miłość i prawdziwa przyjaźń nie zmieni się nawet w grobie). Postaci, zwrócone twarzami ku sobie, umieszczone są w schematycznie zaznaczonym pejzażu z widocznymi zabudowaniami wiejskimi.

108
Flakons
Schlesien, 2. Hälfte 18. Jahrhundert
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen und vergoldet, Goldmalerei,
H 13,0 cm, ø 6,3 cm, SMG 2001/0788

Die zwei facettierten Flakons mit sich nach oben verjüngendem Korpus und Stöpseln zeigen einerseits einen Reiter, der mit der Pistole nach hinten schießt, und andererseits eine Schäferin neben einer Palme und einem Gebäude in Goldmalerei.

Flakony
Śląsk, II poł. XVIII w.
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane i złocone, złota malatura, wys. 13 cm, ø 6,3 cm, SMG 2001/0788

Dwa fasetowane flakony ze zwężającymi się ku górze korpusami i zatyczkami. Przedstawienia malowane złotem zawierają z jednej strony rycerza strzelającego z pistoletu do tyłu, z drugiej strony pasterkę obok palmy oraz budynku.

109
Humpen mit Deckel und lustiger Szene
Schlesien, Schreiberhau, Glashütte Weißbach oder Karlstal, um 1755
opakes weißes Glas (Milchglas), formgeblasen, Emaildekor, H 20 cm, ø 10,7 cm, MJG 3644/s

Ringförmige Basis und zylindrischer Korpus mit leicht zulaufenden Enden. C-förmiger Bandhenkel und Zinndeckel. Die Wandung verziert mit Maldekor mit lustigem Charakter: Eine Frau mit blauem Kleid und Tulpenzwiebel in der Hand, umgeben von stilisierten polychromen Pflanzen. Unten Inschrift: *Ein Gärtner muss ich haben, wenn ich ihm/ soll aus der Erd aus graben*.

Żelasko 2006, 29.

Dzban z pokrywą ze sceną humorystyczną
Śląsk, Szklarska Poręba, huta w Białej Dolinie lub huta Karlstal, ok. 1755
szkło opakowe białe (mleczne), dmuchane w formie, malowane emaliami, wys. 20 cm, ø 10,7 cm, MJG 3644/s

Na kolistej podstawie walcowaty brzusiec o lekko zaoblonym kształcie. Uchwyt taśmowy, ceowaty. Pokrywa cynowa. Na całej powierzchni dzbana malowana dekoracja o wyraźnym, żartobliwym charakterze: kobieta w niebieskiej sukni z kwiatem w dłoni, wśród kolorowej roślinności o uproszczonych, dekoracyjnych formach. Pod sceną napis: *Ein Gärtner muss ich haben, wenn ich ihm/ soll aus der Erd aus graben* (Ogrodnika mieć muszę, jeśli trzeba / spod ziemi go wykopię).

Żelasko 2006, 29.

Gläser mit militärischen Motiven
Szkła z motywami militarnymi

Gläser mit Porträts finden sich nur von sehr hochgestellten, bedeutenden zeitgenössischen Personen und sind, wohl auch wegen der Schwierigkeit der Darstellung der individuellen Physiognomie auf Glas, sehr selten und finden sich – mit einer Ausnahme (vgl. Kat.Nr. 38) – nur für Regenten. Eine Sonderstellung nehmen die Gläser ein, die mit Porträts von König Friedrich II. von Preußen und Darstellungen seiner wichtigsten Schlachten während der drei Schlesischen Kriege (1740–1742, 1744–1745 und 1756–1763) verziert sind. Diese Gläser zeigen äußerst detailliert den Aufmarsch der befeindeten Truppen in der exakt bezeichneten Landschaft. Alle Gläser in den Sammlungen in Jelenia Góra / Hirschberg und Görlitz wie auch weitere Beispiele in der Literatur wie Gläser mit der Schlachten bei Wilsdorf 1745 (Żelasko 2014, 261), Mollwitz 1741 und Breslau 1760 (Żelasko 2014, 305) sind stets preußenfreundlich gesinnt, d.h. es werden die Siege König Friedrichs II. über die kaiserlichen österreichischen Truppen gefeiert. Dies kommt auch in den Inschriften deutlich zum Ausdruck.

Ähnlich wie bei anderen Gegenständen des Kunsthandwerks und des alltäglichen Gebrauchs von der Grafik über Porzellan und Keramik, auf Textilien bis hin zu den massenhaft produzierten Schnupftabaksdosen aus Iserlohn wird auch auf den wertvollen Gläsern Propaganda für die preußische Sache gemacht. Welche Rolle dabei Aufträge aus dem Königshaus und von verdienten Militärs spielten oder ob die Glasschneider im Raum Hirschberg auf eigene Initiative an der Preußenbegeisterung ihren geschäftlichen Anteil zu finden suchten ist noch nicht geklärt.

Portretowane na szkłach osoby to jedynie wysokiej rangi znaczące ówczesne osobistości. Takie przedstawienia są bardzo rzadkie – zobrazowanie indywidualnych fizjonomii na szkle nie jest łatwe – i obrazują za jednym wyjątkiem (por. nr kat. 38) wyłącznie regentów. Szczególną grupę stanowią szkła zdobione portretami króla Prus Fryderyka II oraz przedstawienia jego najważniejszych bitw w trakcie wojen śląskich (1740–1742, 1744–1745 i 1756–1763). Te szczególnie bogate w detale motywy ukazują maszerujące przeciw sobie oddziały w tle krajobrazów z dokładnymi podpisami. Wszystkie szkła w zbiorach jeleniogórskich oraz w Görlitz, podobnie jak i inne znane z publikacji egzemplarze przedstawiające bitwy pod Wilsdorfem 1745 (Żelasko 2014, 261), Małujowicami 1741 i Wrocławiem 1760 (Żelasko 2014, 305), są wykonane z pruskiej perspektywy: każde przedstawia zwycięstwo króla Fryderyka II nad oddziałami austriackimi. Podkreślają to także umieszczone na szkłach sentencje.

Podobnie jak w przypadku innych obiektów rzemiosła artystycznego czy codziennego użytku, takich jak grafika, porcelana, ceramika, tekstylia czy masowo wytwarzane w Iserlohn puzderka na tabakę, zadaniem zdobionych szkieł była propaganda na cele pruskie. Nie do końca wyjaśnione jest zagadnienie, czy zleceń udzielała rodzina królewska lub wojsko, czy może rytownicy szkła z okolic Jeleniej Góry z własnej inicjatywy wykorzystywali tendencje propruskie u ludności dla własnych interesów.

110
Deckelpokal mit militärischem Motiv
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, um 1725
farbloses Glas, formgeblasen und geschliffen, im Schaft eine Luftblase und ein Einschluss, H 28,0 cm, ø 10,0 cm, SMG 2000/594

Auf der Vorderseite der Kuppa ist ein großes Motiv aus Kriegsemblemen eingraviert: In der Mitte ein Pulverfass mit Kanonen, umgeben von Fahnen, Hellebarden, Standarten, Musikinstrumenten (Trompeten und Trommeln) einem Helm sowie Stichwaffen. Die Fahnen tragen keine spezifischen Kennzeichen oder Wappen, so dass sich der Pokal nicht auf ein konkretes militärisches Ereignis oder einen militärischen Befehlshaber bezieht.

Kielich z pokrywą i motywem militarnym
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, ok. 1725
szkło bezbarwne, dmuchane w formie i szlifowane, w trzonie pęcherz powietrza i wtrącenie, wys. 28 cm, ø 10 cm, SMG 2000/594

Na awersie czary wygrawerowany duży motyw złożony z emblematów wojennych: na środku beczka prochu z działami, otoczona flagami, halabardami, sztandarami, instrumentami muzycznymi (trąbki i bębny), hełmem oraz bronią białą. Flagi nie posiadają żadnego konkretnego oznaczenia lub herbu, więc kielich nie nawiązuje do żadnego konkretnego wydarzenia czy dowódcy.

111
Pokal mit Porträt Kaiser Franz I.
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, Veredlungswerkstatt in Warmbrunn oder Hermsdorf, um 1745
farbloses Glas, formgeblasen, geschnitten und geschliffen, innen einige leichte Kratzer, H 18,5 cm, ø 9,5 cm, SMG 2006/0092

Auf der Vorderseite der Kuppa wird ein Podest gezeigt, an das seitlich ein Mann und eine Frau angekettet sind. Am Sockel befindet sich das kaiserliche Wappen mit dem Doppeladler. Darüber das Porträt von Kaiser Franz I., Herzog von Lothringen, umgeben von Trophäen und Standarten. Die Darstellung ist von reichem Rankenwerk und Blütengehängen gerahmt. Auf dem Fuß Ornamente, die nicht zur Darstellung auf der Kuppa ausgerichtet sind und vermutlich später angebracht wurden.

Puchar z portretem cesarza Franciszka I
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, warsztaty zdobnicze w Cieplicach lub Sobieszowie, ok. 1745
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, rytowane i szlifowane, wewnątrz kilka lekkich rys, wys. 18,5 cm, ø 9,5 cm, SMG 2006/0092

Na awersie czary przedstawiony jest podest, do którego boków przywiązani są łańcuchem mężczyzna i kobieta. Na cokole znajduje się cesarski herb z dwugłowym orłem. Powyżej portret cesarza Franciszka I Lotaryńskiego, otoczonego trofeami i sztandarami. Przedstawienie obramowane bogatym motywem roślinno-kwiatowym. Na stopie ornamenty niezwiązane z czarą; być może zostały wykonane później.

112
Pokal mit Porträt Friedrich II.
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, Werkstatt Schneider (?), Warmbrunn, um 1760
farbloses Glas mit Verunreinigungen und kleinen Luftblasen, formgeblasen, geschnitten, geschliffen und vergoldet, H 17,0 cm, ø 7,3 cm, SMG 2001/1870, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland

Die Kuppa zeigt König Friedrich II. von Preußen auf dem Pferd; unter dem Pferd ist im Hintergrund eine Burg zu sehen. Das Porträt ist unten bezeichnet mit *FRIDERICUS / BOROSSORUM REX*. Abgetrennt durch Rocaillen, Voluten und Kriegstrophäen befindet sich auf der Rückseite die Inschrift: *Friedrich wird doch / Friedrich bleiben, / Wen[n] den Helden zu / vertreiben, / sich die gantze Welt erhebt, / Zittert Feinde Trincket Freunde / Friedrich Lebt*.

Im Schloß Monbijou in Berlin befand sich bis 1945 ein 1760 datierter Deckelpokal mit gekröntem Medaillion und Initialen *FR* sowie dem leicht variierenden Spruch *Friedrich wird doch Friedrich bleiben, obgleich selben aufzureiben, sich die halbe Welt bestrebt. Trinket Freunde! Zittert Feinde! Friedrich lebt! MDCCLX*.

(http://www.lostart.de/Webs/DE/Datenbank/EinzelobjektVerlust.html?cms_param=EOBJ_ID %3D406094, aufgerufen am 29.2. 2016)

Puchar z portretem Fryderyka II
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, warsztat Schneidera (?), Cieplice, ok. 1760
szkło bezbarwne z zanieczyszczeniami i małymi pęcherzami powietrza, dmuchane w formie, rytowane, szlifowane i złocone, wys. 17 cm, ø 7,3 cm, SMG 2001/1870, własność Republika Federalna Niemiec

Na czarze przedstawienie króla Fryderyka II Wielkiego na koniu, poniżej widoczny w tle zamek. Portret jest podpisany *FRIDERICUS / BOROSSORUM REX*. Po przeciwnej stronie, oddzielone przez rocaille, woluty i trofea wojenne znajduje się inskrypcja: *Friedrich wird doch / Friedrich bleiben, / Wen[n] den Helden zu / vertreiben, / sich die gantze Welt erhebt, / Zittert Feinde Trincket Freunde / Friedrich Lebt* (Nawet gdy cały świat przeciw niemu stanie, Fryderyk wielkim pozostanie. Drżyjcie wrogowie, cieszcie się przyjaciele. Fryderyk żyje).

W pałacu Monbijou w Berlinie znajdował się puchar z pokrywą i koronowanym medalionem oraz inicjałami *FR*, jak również podobną wersją wspomnianej sentencji: *Friedrich wird doch Friedrich bleiben, obgleich selben aufzureiben, sich die halbe Welt bestrebt. Trinket Freunde! Zittert Feinde! Friedrich lebt! MDCCLX*. (Fryderyk sobą pozostanie, nawet gdy cały świat powstanie, aby zniszczyć bohatera. Pijcie przyjaciele! Drżyjcie wrogowie! Fryderyk żyje! MDCCLX.)

(http://www.lostart.de/Webs/DE/ Datenbank/EinzelobjektVerlust.html?cms_param=EOBJ_ID %3D406094, dostęp 29.2.2016).

113
Pokal mit Allegorien der vier Jahreszeiten
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, Schnitt Samuel Schneider, um 1740–1750
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, vergoldet, fehlender Fuß durch üppige, vergoldete historisierende Basis ersetzt, H 15 cm, ø 8 cm, MJG, Slg. Wąs 6

Der Originalfuß fehlt, Ersatz aus vergoldetem Metall: sechspassiger Fuß mit Muschelungen, darüber Blattranken mit zarten grünen Glasblüten. Nodus in Form eines facettierten Zylinders. Kuppa mit Schnittdekor: Auf der Vorderseite sich reimende Inschrift: *bleibt FRIEDRICH / nur gesund / und stets beglückt sein Degen / was ist an Wien, Paris / und Petersburg / gelegen*. Allegorische Darstellungen der vier Jahreszeiten als Frauen mit Attributen und Unterschriften.

Besondere Beachtung verdient der Schnittdekor, der nach einem Vergleich mit den erhaltenen Objekten sowie dem Musterbuch aus der Schneiderschen Werkstatt Samuel Schneider aus Warmbrunn zugeschrieben werden kann. Ein identisches ikonographisches Motiv mit kleinen Abweichungen findet sich auf einem Pokal in den Sammlungen des Glasmuseums in Passau.

Żelasko 2014, 284.

Puchar z alegoriami czterech pór roku
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, dekoracja rytowana Samuel Schneider, ok. 1740–1750

szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, złocone, brakująca stopa zastąpiona bogatą, złoconą, historyzującą podstawą, wys. 15 cm, ø 8 cm, MJG, kolekcja Wąs 6

Brak oryginalnej stopy, która została zastąpiona metalową podstawą: nóżki w formie sześciu muszli, wyżej ulistniona wić roślinna, z drobnymi kwiatami z aplikacjami z zielonego szkła. Na złoconej podstawie osadzony nodus w formie fasetowanego wałka. Czara zdobiona dekoracją rytowaną: na awersie wierszowana sentencja: *bleibt FRIEDRICH / nur gesund / und stets beglückt sein Degen / was ist an Wien, Paris / und Petersburg / gelegen* (Jeśli Fryderyk będzie zdrowy a jego szabla szczęśliwa cóż wówczas znaczą Wiedeń, Paryż i Petersburg). Alegoryczne przedstawienia czterech pór roku: kobieta z atrybutami i podpisami.
Na szczególną uwagę zasługuje rytowana dekoracja, która po analizie porównawczej z zachowanymi obiektami oraz wzornikiem motywów dekoracyjnych z warsztatu Schneidera może być przypisana Samuelowi Schneiderowi z Cieplic. Identyczny motyw ikonograficzny, z niewielkimi drobnymi różnicami występuje na pucharze ze zbiorów Muzeum Szkła w Passau.

Żelasko 2014, 284.

114
Deckelpokal mit Porträt Friedrich II. und preußischem Wappen
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, Veredlungswerkstatt in Warmbrunn oder Hermsdorf, 1745
farbloses Glas, formgeblasen, geschnitten, geschliffen und vergoldet, H 26,6 cm, ø 9,1 cm, SMG 2001/1871, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland

Die Wandung zeigt auf der Vorderseite ein Podest mit den Initialen *FR* in Ligatur im Sockel und darüber das Porträtmedaillion von König Friedrich II. von Preußen mit einer großen Krone. Links und rechts des Kopfes auf einem Spruchband die Inschrift *FRIEDERICUS / BOROSSORUM REX*. Eingefasst wird die Darstellung von Standarten und anderen Kriegstrophäen. Getrennt durch zwei Plamenblattranken auf der Rückseite das große preußische Staatswappen. Auf dem Deckel mit Knauf in Form einer Eichel drei vergoldeten Palmetten und sechs florale Motive.

Vgl. den Pokal mit abweichender Gestaltung des Porträtsmedaillons und preußischem Wappen bei Strasser / Spiegl 1989, 262, Nr. 122.

Puchar z pokrywą i portretem Fryderyka II Wielkiego oraz herbem Prus
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, warsztaty zdobnicze w Cieplicach lub Sobieszowie, 1745
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, rytowane, szlifowane i złocone, wys. 26,6 cm, ø 9,1 cm, SMG 2001/1871, własność Republiki Federalnej Niemiec

Na awersie czary znajduje się cokół z inicjałami *FR* w formie ligatury, a ponad nim portret medalionowy króla Fryderyka II z dużą koroną. Po lewej i prawej stronie głowy filakteria z inskrypcją *FRIEDERICUS / BOROSSORUM REX*. Wizerunek otoczony jest sztandarami i trofeami wojennymi. Na rewersie, oddzielony dwoma palmetami znajduje się duży herb Prus. Na pokrywie z uchwytem w formie żołędzia trzy złocone palmety oraz sześć motywów roślinnych.

Por. kielich z innym kształtem medalionu oraz herbem pruskim u Strasser / Spiegl 1989, 232, nr 222).

115
Pokal mit der Schlacht bei Hohenfriedeberg 1745
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, Schnitt Christian Gottfried Schneider, Warmbrunn, um 1745
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten und vergoldet, Vergoldung leicht abgegriffen, H 17,0 cm, ø 7,5 cm, SMG 2004/0672 (Slg. Zoedler)

Die konische Kuppa weist im unteren Bereich drei vergoldete Palmetten auf. Darüber auf der Vorderseite der Wandung ein Brustbild von König Friedrich II. von Preußen nach links umgeben von Trommeln, Fahnen und Kanonen. Auf der Rückseite die Inschrift zwischen Ranken: *Es lebe / durch des himmels genade, / ein König der uns schützen / kann, so schlegt er mit / der wachParade, noch ein / mahl 80000. Mann*. Der Spruch verweist auf die Schlacht bei Hohenfriedeberg am 4. Juni 1745, wo die preußische Armee ca. 72.000 Österreichern gegenüberstand.

Puchar z przedstawieniem bitwy pod Dobromierzem, 1745
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, rytowanie Christian Gottfried Schneider, Cieplice, ok. 1745
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane i złocone; złocenie lekko starte, wys. 17 cm, ø 7,5 cm, SMG 2004/0672 (kol. Zoedler)

W dolnej części konicznej czary znajdują się trzy złocone palmety. Ponad nimi na awersie znajduje się popiersie króla Fryderyka II, z lewej strony otoczone bębnami, flagami i działami. Na rewersie inskrypcja otoczona ornamentem roślinnym: *Es lebe / durch des himmels genade, / ein König der uns schützen / kann, so schlegt er mit / der wachParade, noch ein / mahl 80000. Mann* (pod boską opieką żyje król, który nas ochroni, ruchem ręki rozbija 80000 ludzi). Sentencja dotyczy bitwy pod Dobromierzem 4 czerwca 1745, gdzie pruska armia odparła ok. 72 tysiące Austriaków.

116
Pokal mit der Schlacht bei Hohenfriedeberg 1745
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, Veredlungswerkstatt in Warmbrunn oder Hermsdorf, um 1745
manganfarbenes Glas, formgeblasen, geschnitten und geschliffen, H 21,0 cm, ø 10,5 cm, SMG 2004/0674 (Slg. Zoedler)

Auf der Wandung der konischen Kuppa ein Podest, an dessen Sockel zwei Putti knien. Auf der Frontseite des Podestes der preußische Adler mit

den Initialen *FR* auf der Brust, darüber das Porträt von König Friedrich II. von Preußen nach links. Flankiert wird das Porträt von zwei weiblichen Figuren, die Schilder halten: Die Frau links hält zwei Schilder mit *FR* und Krone sowie mit dem preußischen Adler; die Frau rechts hält ein Schild mit *FR* und Krone, hinter ihr sind eine Fahne und eine Kanone zu sehen. Über dem Porträt Inschrift *VIVAT FRIDERICUS BORUSSORUM REX* auf einem geschwungenen Spruchband. Auf den restlichen drei Viertel der Wandung Darstellung der Schlacht zwischen Hohenfriedeberg und Striegau am 4. Juni 1745 mit der Inschrift *Prospect der bey Striegau den 4 Jun 1745 Zwischen den Königl=/ Preusischen und Combinirten Oestereicher und Sachsen vorgefallenen Bataillie*. In der Landschaftsdarstellung mit Ortsansichten deren Bezeichnungen: *Hausd.* (Hausdorf), *Rohnstock*, *Güntersd.* (Günthersdorf), *König Unga.* (König von Ungarn, gemeint sind die österreichischen Truppen), *Tomswalde* (Thomaswaldau), *Häslicht*, *Eisdorf*, *Chur. Sächs.* (die kursächsischen Truppen) und *Pilgramshayn* (Pilgramshain).

Zoedler 1996, 98–100, Abb. 41 und 42.

Puchar z przedstawieniem bitwy pod Dobromierzem, 1745
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, warsztaty zdobnicze w Cieplicach lub Sobieszowie, ok. 1745
szkło manganowe, dmuchane w formie, rytowane i szlifowane, wys. 21 cm, ø 10,5 cm, SMG 2004/0674 (kol. Zoedler)

Na ścianach konicznej czary znajduje się podest, przy którym klęczą dwa putta. Na jego frontowej części znajduje się orzeł pruski z inicjałami *FR* na piersi, ponad nim portret króla Fryderyka II otoczony dwoma kobiecymi postaciami trzymającymi szyldy: kobieta po lewej stronie trzyma dwa szyldy z *FR* i koroną oraz z pruskim orłem, kobieta po prawej trzyma szyld z *FR* i koroną, za nimi widoczne są flagi i działa. Ponad portretem filakteria, na niej inskrypcja: *VIVAT FRIDERICUS BORUSSORUM REX*. Na pozostałych trzech czwartych obwodu czary znajduje się przedstawienie bitwy rozegranej między Dobromierzem a Strzegomiem 4 czerwca 1745 z inskrypcją *Prospect der bey Striegau den 4 Jun 1745 Zwischen den Königl=/ Preusischen und Combinirten Oestereicher und Sachsen vorgefallenen Bataillie* (widok spod Strzegomia, gdzie dnia 4 czerwca 1745 roku miała miejsce batalia między siłami Prus i Austrii oraz Saksonii). W krajobrazie znajdują się miejscowości oraz podpisy: *Hausd.* (Jugowa), *Rohnstock* (Roztoka), *Güntersd.* (Godzieszówek), *König Unga.* (król węgierski, chodzi o wojska austrackie), *Tomswalde* (Tomkowice), *Häslicht* (Kostrza), *Eisdorf* (Żelazów), *Chur. Sächs.* (oddziały saksońskie) oraz *Pilgramshayn* (Żółkiewka).

Zoedler 1996, 98–100, il. 41 i 42.

117
Pokal mit der Schlacht bei Leuthen 1757
Schlesien, um 1760
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten und vergoldet, Vergoldung etwas abgerieben, kleine Scharte am Facettenrand der Bodenplatte, H 18,5 cm, ø 9,3 cm, SMG 2003/1281 (Slg. Zoedler)

Die konische Kuppa weist im unteren Bereich drei vergoldete Palmetten auf, die die darüber stehende Darstellung gliedern. Auf der Vorderseite der Kuppa über zwei Palmetten verlaufend die Inschrift *Vorstellung des Grossen Sieges welchen S.K.M.v. Preüssen über / die Oestr. Armee bey Leüthen erfochten / den 5. Dec: 1757*. Über der Inschrift eine detaillierte Darstellung der Schlachtordnung im Pulverdampf mit der *K Pr Armee* und Ansichten der Orte *Canth*, *Leuthen*, *Frobelwitz*, *Neumarck* und *K. Oest. Armee* sowie am oberen Bildrand *Breslau*, *Protsch* und *Nypern*. Abgetrennt durch zwei Rocaillen auf der Rückseite ein von Fahnen, einer Trommel und Kriegsemblemen umgebenes Porträt von König Friedrich II. von Preussen und dem Ehrentitel *Defensor / Patrie* (Verteidiger des Vaterlandes) links und rechts des Kopfes.

Zoedler 1996, 119, Abb. 52 links.

Puchar z przedstawieniem bitwy pod Lutynią 1757
Śląsk, ok. 1760
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane i złocone, złocenie lekko wytarte, małe wyszczerbienie na krawędzi fasetowanej podstawy, wys. 18,5 cm, ø 9,3 cm, SMG 2003/1281 (kol. Zoedler)

Koniczna czara posiada w dolnej części trzy złocone palmety, które dzielą znajdujące się powyżej przedstawienie. Na awersie czary ponad dwoma palmetami znajduje się inskrypcja: *Vorstellung des Grossen Sieges welchen S.K.M.v. Preüssen über / die Oestr. Armee bey Leüthen erfochten / den 5. Dec: 1757*. (Przedstawienie wielkiego zwycięstwa, które król pruski odniósł nad armią austriacką pod Lutynią, 5 grudnia 1757). Ponad inskrypcją szczegółowe przedstawienie szyku bojowego w oparach prochu z podpisem *K Pr Armee* oraz widokiem na miejscowości *Canth* (Kąty), *Leuthen* (Lutynia), *Frobelwitz* (Wróblowice), *Neumarck* (Środa Śl.) oraz *K. Oest. Armee* (armia austriacka), jak również przy górnej krawędzi *Breslau* (Wrocław), *Protsch* (Pracze) oraz *Nypern* (Mrozów). Oddzielony dwoma rocaillami, po przeciwnej stronie znajduje się w otoczeniu flag, bębnów i emblematów wojennych portret króla Fryderyka II wraz z tytułem *Defensor / Patrie* (obrońca ojczyzny) z lewej i prawej strony głowy.

Zoedler 1996, 119, il. 52 po lewej.

118
Pokal mit der Schlacht bei Leuthen 1757
Schlesien, um 1760
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen und geschnitten, H 19,3 cm, ø 9,4 cm, SMG 2009/0968 (Slg. Zoedler), Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland

Im unteren Bereich ist die Kuppa mit einem umlaufenden Fries aus Bögen verziert. Darüber ist auf drei Viertel der Wandung die Inschrift *Vorstellung der wichtigen Bataille u. großen Sieges welchen Sr. Köni. / May. V. Pr. über die Oeste. Armee bey Leuthen erfochten d. 5. Dec. / 1757* eingraviert. Über dem Schriftzug sind die Schlachtordnungen der *Kö. Pr. Armee* und der *Oest. Armee* im Pulverdampf dargestellt; dazwischen liegen die Orte *Canth*, *Leuthen*, *Lissa*, *Frobelwitz* und *Neumark*. Am oberen Rand der Darstellung finden sich die Ansichten der Orte *Breslau*, *Protsch* und *Nypern*. Seitlich ist die Darstellung von Rocaillen eingefasst, die auch das Porträt des Siegers auf dem rückseitigen Viertel der Kuppa umrahmen: Über Fahnen und Trommeln ist König Friedrich II. von Preußen dargestellt.

Zoedler 1996, 102, Abb. 43; Sotheby's 2007, Nr. 38.

Puchar z wizerunkiem bitwy pod Lutynią 1757
Śląsk, ok. 1760
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane i rytowane, wys. 19,3 cm, ø 9,4 cm, SMG 2009/0968 (kol. Zoedler), własność Republiki Federalnej Niemiec

W dolnej części czarę okalają łukowate nacięcia. Ponad nimi na trzech czwartych znajduje się wygrawerowana inskrypcja: *Vorstellung der wichtigen Bataille u. großen Sieges welchen Sr. Köni. / May. V. Pr. über die Oeste. Armee bey Leuthen erfochten d. 5. Dec. / 1757* (Przedstawienie ważnej batalii oraz wielkiego zwycięstwa które Jego Królewski Majestat odniósł nad austriacką armią pod Lutynią dn. 5 grudnia 1757). Ponad nią przedstawiono szyk bojowy armii pruskiej oraz austriackiej w oparach prochu; pomiędzy leżą miejscowości: *Canth* (Kąty), *Leuthen* (Lutynia), *Lissa* (Leśnica), *Frobelwitz* (Wróblowice) oraz *Neumark* (Środa Śl.). W górnej części przedstawienia znajdują się sylwetki miejscowości: *Breslau* (Wrocław), *Protsch* (Pracze) i *Nypern* (Mrozów). Pozostałą jedną czwartą czary zajmuje otoczony rocaille portret zwycięzcy: króla Fryderyka II w otoczeniu flag i bębnów.

Zoedler 1996, 102, il. 43; Sotheby's 2007, nr 38.

Gläser mit Wappen
Szkła z herbami

Auf den Gläsern finden sich zahlreiche Wappen. Sie zeigen entweder das Wappen des Besitzer oder des Beschenkten in einem kleinen Format, während die übrige Fläche der Kuppa mit anderen Motiven geschmückt ist. Gläser, bei denen eine Kartusche noch ohne Wappen vorhanden ist belegen, dass solche Gläser vorgefertigt und dann auf einen konkreten Auftrag hin erst mit dem Wappen vervollständigt wurden. Andere Gläser tragen großformatige Wappen, die die volle Höhe der Kuppa einnehmen und sind sicherlich als Auftragsarbeiten des Wappeninhabers anzusehen. Es kann davon ausgegangen werden, dass es oftmals mehrere gleichartige Gläser gab, doch ist dies in den Sammlungen der beiden Museen in Jelenia Góra / Hirschberg und Görlitz nicht belegt.

Einen konkreten Anlass für ihre Entstehung benennen die Gläser mit Allianzwappen, die anlässlich der ehelichen Verbindung zweier adeligen Familien hergestellt wurden. Auch hier kann vermutet werden, dass es jeweils (mindestens) zwei Exemplare für Braut und Bräutigam gab, doch ist auch dies nicht durch die Existenz zweier gleichartiger Objekte belegt. Allerdings bieten diese Gläser mit Allianzwappen bei Identifikation der Eheleute und ihrer Heirat eine Möglichkeit der relativ exakten Datierung.

Na szkłach występują liczne herby. Przedstawiają one herby właścicieli lub osób obdarowanych i występują w małych formatach, otoczone innymi motywami pokrywającymi pozostałe części czaszy. Szkła zdobione pustymi kartuszami potwierdzają tezę, iż mamy tu do czynienia z półfabrykatami, które dopiero na konkretne zamówienie dekorowane były wybranymi herbami. Inne szkła zdobią herby o dużym formacie, zajmujące całą wysokość czaszy; te zostały z pewnością wykonane na bezpośrednie zlecenie nosiciela herbu. Można wychodzić z założenia, że szkła takie wykonywano w zestawach, jednak w zbiorach obu placówek muzealnych w Jeleniej Górze i Görlitz nie znalazły się tego typu przykłady.

Na konkretną okazję powstawały szkła zdobione herbem małżeńskim, wykonywane z okazji zawarcia ślubu między członkami dwóch rodzin szlacheckich. Również tu można przypuszczać, że istniały przynajmniej dwa zdobione w ten sam sposób egzemplarze, przeznaczone na młodej pary, jednak do tej pory nie potwierdzają tego żadne zachowane obiekty. Jednak szkła zdobione takimi herbami ułatwiają indentyfikację małżonków oraz pozwalają na względnie dokładne ustalenie daty ich powstania.

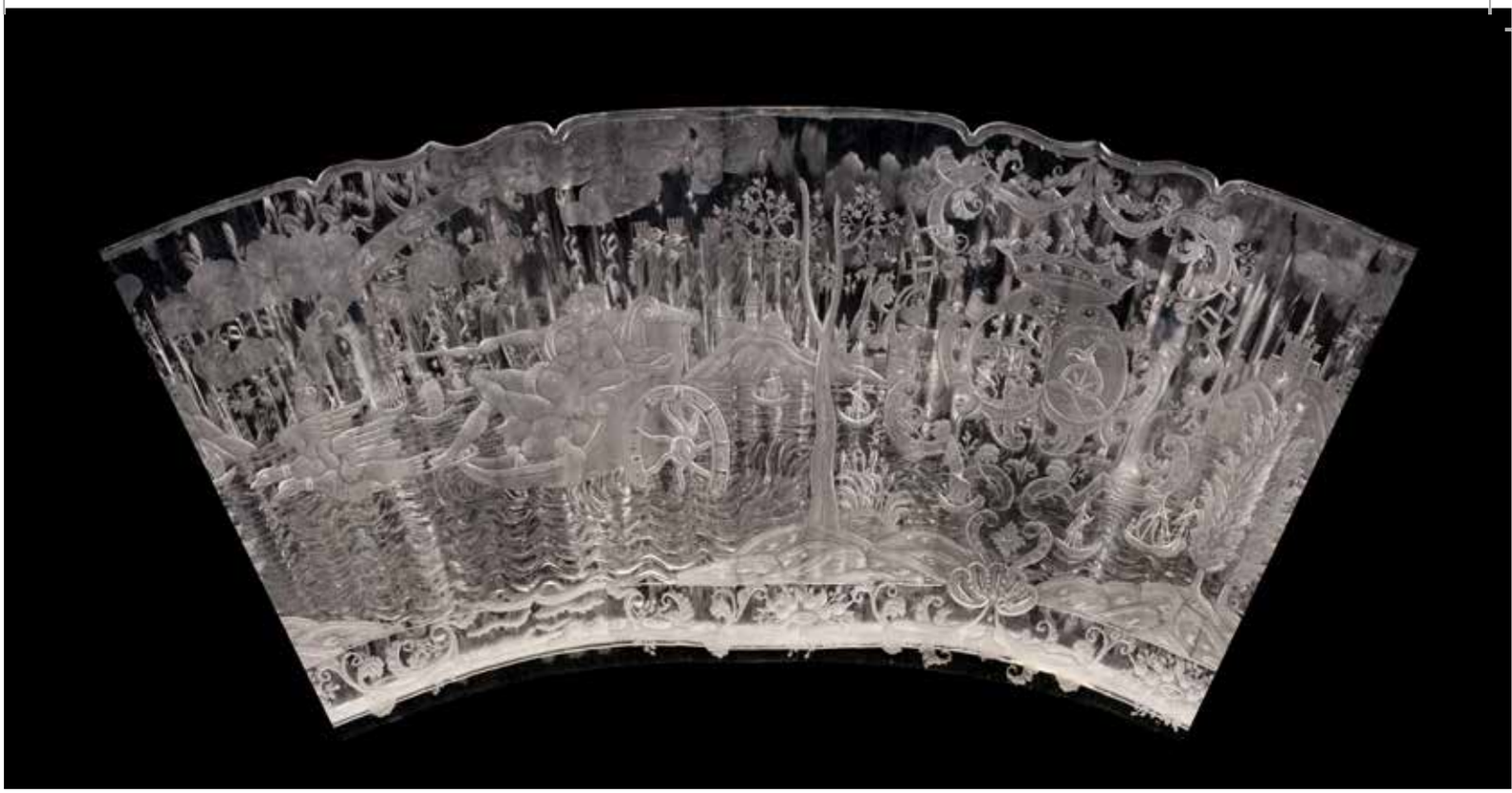

119
Becher mit Allianzwappen
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, um 1707
farbloses Glas, formgeblasen und geschnitten, H 9,7 cm, ø 7,5 cm,
SMG 2001/1823, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland

Der ovale Becher zeigt als Hauptmotiv Venus, die in einem von Tauben durch Wellen gezogenen Wagen sitzt. Im Hintergrund sind Schiffe, am Himmel ein Schwarm Vögel, rechts und links am Bildrand Felsen mit Burgen und am seitlichen Rand zwei Baumgruppen zu sehen. Über der Szene spannt sich in den Wolken ein Bogen mit Tierkreiszeichen (Schütze, Waage, Steinbock, Fische, Krebs). Auf der Rückseite in einer Kartusche eingefasst das bekrönte Allianzwappen der Familien Rogendorf und Palffy. Unten am Boden sind ein Früchtekorb mit Raupen und Laub und Bandelwerk eingeschnitten.

Anlass für die Herstellung des Bechers mit der Liebesgöttin Venus könnte die Hochzeit von Karl Ludwig Josef Graf von Rog(g)endorf (1685–1738) mit Karolina Anna Dorothea Gräfin Palffy von Erdöd (1689–1759) gewesen sein, die kurz vor 1707 erfolgt sein muss. Vgl. eine Konfektschale mit demselben Allianzwappen bei Żelasko 2014, 238 (allerdings mit falschem Sterbedatum Graf Rogendorfs 1753 statt 1738).

Szklanica z herbem przymierza
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, ok. 1707
szkło bezbarwne, dmuchane w formie i rytowane, wys. 9,7 cm, ø 7,5 cm,
SMG 2001/1823, własność Republiki Federalnej Niemiec

Owalna szklanica prezentuje jako motyw główny Wenus, siedzącą na wózku ciągniętym po falach przez gołębia. W tle znajdują się statki, a na niebie gromada ptaków, na prawo i lewo na krawędziach skały z zamkami a na zewnętrznej krawędzi grupa drzew. Nad całą sceną rozciąga się w chmurach łuk ze znakami zodiaku (strzelec, waga, koziorożec, ryby, rak). Na rewersie otoczony kartuszem koronowany herb przymierza rodzin Rogendorf i Palffy. Na dole znajduje się kosz z owocami i rytowane ornamenty roślinne.

Powodem wykonania naczynia z boginią miłości Wenus mogło być wesele Karla Ludwiga Josefa Grafa von Roggendorf (1685–1738) z Karoliną Anną Dorotheą Palffy von Erdöd (1689–1759), które odbyło się krótko przed rokiem 1707. Por. czarę na słodycze z tym samym herbem przymierza u Żelasko 2014, 238 (przede wszystkim z błędną datą śmierci hrabiego Rogendorf 1753 zamiast 1738).

120
Pokal mit Wappen
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, um 1720
farbloses Glas, formgeblasen und geschliffen, H 19,2 cm, ø 9,3 cm,
SMG 2001/1382

Die dickwandige konische Kuppa zeigt ein von Rocaillen eingefasstes viergeteiltes Wappen.

Kielich z herbem
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, ok. 1720
szkło bezbarwne, dmuchane w formie i szlifowane, wys. 19,2 cm,
ø 9,3 cm, SMG 2001/1382

Grubościenna, koniczna czara przedstawia otoczony rocaillami herb czteropolowy.

121
Deckelbecher mit Wappen
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weiberberg, Veredlungswerkstatt in Warmbrunn oder Hermsdorf, 1730–1742
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, H 17 cm, ø 7 cm, MJG 6497/s

Reicher flächendeckender Schnittdekor in Form von Blattranken und Blüten, ausgeführt in den Werkstätten in Warmbrunn bzw. Hermsdorf. Auf der Vorderseite der Kuppa ein hochovales Wappen mit Pfeil und gleichschenkligem Kreuz.

Chrzanowska 1987, 12; Zoedler 1996, 72; Drahotová 1984, 92.

Puchar z pokrywą z herbem
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera pod Babińcem, warsztaty zdobnicze w Cieplicach lub Sobieszowie, 1730–1742
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, wys. 17 cm, ø 7 cm, MJG 6497/s

Puchar pokryty kunsztowną dekoracją rytowaną w postaci ulistnionych wici roślinnych w warsztatach zdobniczych w Cieplicach lub Sobieszowie. Na awersie czary owalna tarcza herbowa: u góry strzała, poniżej krzyż równoramienny.

Chrzanowska 1987, 12; Zoedler 1996, 72; Drahotová 1984, 92.

122
Deckelpokal
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, Schnitt Christian Gottfried Schneider, um 1735
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, H 20 cm, ø 9 cm, MJG, Slg. Wąs 2

Ovaler Querschnitt der Kuppa und des Deckels. Flächendeckendes Ornament in Hoch- und Tiefschnitt. Der Dekor zeigt Bandelwerk, Jagdszenen, Allegorie des Krieges sowie Wappen der schlesischen Familien von Czettritz und Kreckwitz.

Die Datierung des Pokals erscheint sehr naheliegend: Die Hochzeit von Adam Gebhard von Czettritz und Neuhaus (18.4.1712 – 19.12.1753) mit Helene Emilie Ernestine von Kreckwitz (13.3.1718 – 2.11.1763) fand 1735 statt. Der Vergleich des fein ausgeführten Schnittdekors mit anderen Objekten und Musterbüchern erlaubt die Zuordnung zur Umgebung der Schneiderschen Werkstatt.

Ein gleiches Objekt befindet sich in den Sammlungen des Kunsthistorischen Museums in Wien.

Pucharek na stopie z pokrywą
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, rytowanie Christian Gottfried Schneider, ok. 1735
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, grawerowane, wys. 20 cm, ø 9 cm, MJG, kolekcja Wąs 2

Czara i pokrywa na planie elipsy. Rytowany ornament pokrywający całą powierzchnię czary i pokrywy, wykonany techniką szlifu wypukłego i wklęsłego. Motywy dekoracyjne: ornamenty regencyjne, sceny myśliwskie, alegoria wojny oraz herby śląskich rodzin Czettritz i Kreckwitz.

Datowanie pucharku na ok. 1735 rok wydaje się bardzo prawdopodobne z uwagi na fakt, iż ślub Adama Gebharda von Czettritz und Neuhaus (18.4.1712 – 19.12.1753) z Heleną Emilią Ernestyną von Kreckwitz (13.3.1718 – 2.11.1763) miał miejsce w 1735 roku. Analiza misternie wykonanej dekoracji rytowanej i porównanie jej z innymi realizacjami oraz wzornikami pozwala na wpisanie obiektu w krąg działań Schneidera.

Identyczny obiekt znajduje się w zbiorach Kunsthistorisches Museum w Wiedniu.

123
Pokal mit Wappen der Familie von Pilati
Schlesien, Grafschaft Glatz, um 1750
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, H. 20,4 cm,
ø 9 cm, MJG 440/s

Prächtiger Pokal mit hohem Balusterschaft und einer Kuppa, die typisch für die Barockzeit flächendeckend verziert wurde. Auf der Vorderseite, zwischen pflanzlich-figürlichen Motiven, ein von zwei Löwen gehaltenes Wappen wohl von der Familie Pilati, deren Vertreter Eigentümer des Ortes Neurode im Glatzer Kessel waren. Daher ist zu vermuten, dass der Pokal im Auftrag von Johann Baptist Freiherr Pilati von Thassul entstanden ist, dem Kaiser Joseph I. 1710 den Freiherrentitel verliehen hatte.

Der exzellent ausgeführte Schnitt und die elegante Form des Pokals zeugen von hoher Qualität dieses Objekts.

Puchar z herbem von Pilati
Śląsk, Kotlina Kłodzka, ok. 1750
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane,
wys. 20,4 cm, ø 9 cm, MJG 440/s

Okazały puchar z wysokim, tralkowym trzonem i czarą dekorowaną w typowym dla okresu baroku *horror vacui*. Na awersie, spośród bogatej ornamentyki roślinno-figuralnej wyłania się herb z dwoma stojącymi lwami, prawdopodobnie rodu von Pilati, których przedstawiciele byli właścicielami Nowej Rudy w Kotlinie Kłodzkiej. Stąd przypuszczenie, że puchar został wykonany w tamtejszej hucie na zlecenie Jana Baptysty barona Pilati von Tassul, który otrzymał tytuł od cesarza Józefa I w 1710 roku.

Doskonała dekoracja rytowana oraz elegancka forma pucharu świadczą o wysokiej jakości tego obiektu.

124
Weinglas mit Wappen
Schlesien, um 1750
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, vergoldet,
H 15,8 cm, ø 8 cm, MJG 6768/s

Die mehrfach facettierte Kuppa mit vergoldeter Lippe trägt auf der Vorderseite ein bekröntes Allianzwappen und die Initialen *F.E.G.* Auf der rechten Seite befindet sich ein nicht identifiziertes viergeteiltes Wappen mit Löwen und Kranichen, auf der linken das Wappen der Familie von Hertig aus der Grafschaft Glatz.

Kielich z herbami
Śląsk, ok. 1750
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, złocone,
wys. 15,8 cm, ø 8 cm, MJG 6768/s

Wielobocznie fasetowana, złocona pod wylewem czara zawiera na awersie rytowane herby zwieńczone koroną oraz inicjał *F.E.G.* Z lewej strony niezidentyfikowany herb z tarczą z czterema polami z lwami i żurawiami, z prawej herb rodziny von Hertig, związanej z Kotliną Kłodzką.

125
Pokal mit Wappen der Familien von Haugwitz und von Sedlnitzky
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, Schnitt Samuel Schneider, um 1750–1770
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, vergoldet,
H 18,5 cm, ø 10 cm, MJG, Slg. Wąs 7

Auf der Vorderseite geschnittenes Wappen der schlesischen Familie von Haugwitz, auf der Rückseite der schlesisch-mährischen Familie Sedlnitzky von Choltitz. Auf den Seiten im Hochschnitt vergoldete Akanthusblätter. Beide Wappen sind umgeben von Rokokoornamenten: Rocaillen, Muschelungen und Fledermausflügeln. Sowohl die Form der Kuppa mit geschältem Ansatz als auch die gleichzeitige Verwendung von Hoch- und Tiefschnitt deuten auf seine Entstehung in Schlesien hin. Der Vergleich mit erhaltenen Objekten und Musterbüchern mit Schnittdekoren erlaubt eine Zuschreibung zu Samuel Schneider aus Warmbrunn.

Puchar z herbami von Haugwitz i von Sedlnitzky
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, rytowanie Samuel Schneider, ok. 1750–1770
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, złocone,
wys. 18,5 cm, ø 10 cm, MJG, kolekcja Wąs 7

Na awersie rytowany herb rodziny śląskiej von Haugwitz, na rewersie herb Sedlniccy z Choltic – szlacheckiej rodziny śląsko-morawskiej. Po bokach wypukło szlifowane, złocone liście akantu. Oba herby flankowane rokokowym ornamentem w postaci rocaille, małżowiny i skrzydeł nietoperza. Zarówno forma kielicha z podciętą czarą, jak i zastosowanie ornamentu wklęsłego i wypukłego na jednej powierzchni, wskazują na Śląsk. Ornament charakterystyczny jest dla sztuki rokoka. Analiza porównawcza zachowanych obiektów oraz wzorników dekoracji rytowanej pozwala na przypisanie autorstwa dekoracji Samuelowi Schneiderowi z Cieplic.

126
Becher mit Wappen der Familie von Hochberg
Schlesien, 18. Jahrhundert
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, H 9,5 cm, ø 8,3 cm, MJG 1074/s

Der Becher ist verziert mit dem Wappen der Grafen von Hochberg aus der Zeit zwischen 1683 und 1855. Die Familie wohnte in Schlesien seit dem Mittelalter. Ihre Residenz im Schloss Fürstenstein, im Laufe der Zeit ausgebaut und modernisiert, wurde zu einer der prächtigsten und schönsten Anlagen in ganz Deutschland.

In den Sammlungen des Museums in Jelenia Góra befindet sich ein ähnliches Objekt, ein fast identischer Becher mit Wappen (MJG 1075/s). Womöglich handelt es sich um Bestandteile eines größeren Service, ausgeführt im Auftrag der Familie.

Łuczyński 2004.

Szklanica z herbem von Hochberg
Śląsk, XVIII wiek
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, grawerowane, wys. 9,5 cm, ø 8,3 cm, MJG 1074/s

Szklanica ozdobiona jest herbem hrabiowskiego rodu Hochberg, obowiązującym w okresie między rokiem 1683 a 1855. Rodzina ta związana była ze Śląskiem od średniowiecza, a ich rezydencja w Książu, rozbudowywana i modernizowana przez lata, stała się jedną z najbardziej okazałych i piękniejszych w całych Niemczech.

W kolekcji jeleniogórskiej znajduje się analogiczny obiekt, niemal identyczna szklanica z herbem o numerze inwentarzowym MJG 1075/s. Są to z pewnością elementy większego zestawu naczyń, wykonanych na zamówienie.

Łuczyński 2004.

127
Flasche mit Wappen eines Bischofs oder Abtes
Schlesien, 18. Jahrhundert
farbloses Glas, in der Form geblasen, geschnitten und geschliffen,
H 19,3 cm, B 9, cm, T 5,5 cm, SMG 2003/0375

Die rechteckige Zierflasche mit geradem Korpus und gewölbter Schulter zeigt auf der Vorderseite ein Wappen. Es überdeckt teilweise einen Krummstab und wird von einem Bischofshut bedeckt; links und rechts der Mitra jeweils die Initialen(?) *AR*; unter dem Wappen Rankenwerk. Das gevierte Wappen mit der Inschrift *MO / RS* im ersten und vierten Feld könnte sich auf den Zisterzienserorden beziehen (Kreuz von Morimond).

Vgl. einen Pokal aus der Zeit um 1700, der für den Abt von Heinrichau gefertigt wurde und das Doppelwappen von Heinrichaus und Kloster Zirc in Ungarn zeigt, bei Żelasko 2014, 159.

Butelka z herbem biskupa lub opata
Śląsk, XVIII wiek
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, rytowane i szlifowane,
wys. 19,3 cm, szer. 9 cm, gł. 5,5 cm, SMG 2003/0375

Prostokątna butelka ozdobna z prostym brzuścem przechodzącym łukowo w szyjkę, posiada na awersie herb. Częściowo zasłania on pastorał i nakryty jest mitrą; po lewej i prawej stronie mitry inicjały (?) *AR*; poniżej herbu ornamenty. Czteropolowy herb z inskrypcją *MO / RS* w pierwszym i czwartym polu może oznaczać zakon cystersów (krzyż opactwa Morimond).

Por. kielich z roku ok. 1700, wykonany dla opata z Henrykowa, prezentujący herb przymierza Henrykowa i klasztoru Zirc na Węgrzech u Żelasko 2014, 159.

Sonstige geschliffene Gläser
Inne szkła szlifowane

Unter den sonstigen geschliffenen Gläser finden sich neben einigen Beispielen mit aufwändiger Dekoration und ungewöhnlicher Motivik auch andere Beispiele der Glasherstellung und -veredlung. Naturgemäß bilden die edlen Trinkgefäße die größte Gruppe der überlieferten Erzeugnisse, doch finden sich hier auch andere Formen (Schüsseln oder Teller, Krüge und Flaschen) mit einfacherer Dekoration. Diese Objekte erinnern daran, dass der in den Sammlungen erhaltene Bestand von der kunsthistorischen und kunstgewerblichen Sammlungstradition des 19. Jahrhunderts geprägt ist, die nur hochwertige Objekte für bewahrenswert hielt. Einfachere oder auch alltägliche Objekte aus Glas mit geringer Dekoration sind dementsprechend seltener erhalten und in den Sammlungen der beiden Museen in Jelenia Góra / Hirschberg und Görlitz nur seltener vertreten. Somit bilden die – nicht nur in diesen beiden Museen – erhaltenen Bestände trotz ihrer Vielfalt nur einen kleinen Ausschnitt aus der Gesamtproduktion der schlesischen Glashütten und Glasschleifereien.

Do grupy pozostałych szlifowanych szkieł należą obok cechujących się bogatą dekoracją i unikatowymi motywami egzemplarzy również szkła reprezentujące inne metody ich wytwarzania i dekorowania. Szlachetne naczynia do picia stanowią naturalnie największą część zachowanych obiektów, w zbiorach występują jednak także inne formy jak np. miski, talerze, dzbanki czy butle, zdobione prostą dekoracją. Obiekty te przypominają fakt, iż zbiory muzealne odzwierciedlają dziewiętnastowieczną tradycję kolekcjonowania eksponatów, kierującą się aspektami historii sztuki i rzemiosła artystycznego, a w związku z tym gromadzącą jedynie obiekty wysokiej jakości. Dlatego wykonane ze szkła przedmioty prostsze lub codziennego użytku zachowały się rzadziej i stosownie do tego są rzadziej reprezentowane w zbiorach obu muzeów i w Jeleniej Górze i w Görlitz. Zachowane w wyżej wspomnianych a także we wszystkich innych muzeach zbiory pomimo ich różnorodności odzwierciedlają zatem jedynie znikomy fragment całkowitej produkcji śląskich hut i szlifierni szkła.

128
Weinkelch
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, Schnitt Siegmund Feist in Hermsdorf, um 1720
farbloses Glas, formgeblasen, geschnitten, H 19,2 cm, ø 6,7 cm, MJG 1111/s

Der zurückhaltende, geometrische und elegante Dekor der mehrpassigen Kuppa steht im sichtbaren Gegensatz zu den überladenen Dekoren der barocken Gläser. Solche Objekte werden oft Glashütten in Thüringen oder Böhmen zugeschrieben. Żelasko verbindet die Form des Kelchs mit der Glashütte Preusslers in Schreiberhau, den Dekor weist sie Siegmund Feist zu, dem Sohn von Jeremias, der 1712 die Schaffgotsch'sche Schleiferei in Hermsdorf übernahm, vier Jahre nach dem Tode Friedrich Winters.

Żelasko 2014, 168; Gajewska-Prorok/Kasprzak 2012, 202.

Kieliszek
Śląsk, Szklarska Poręba, huta Preusslera w Białej Dolinie, szlifowanie Siegmund Feist w Sobieszowie, ok. 1720
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, wys. 19,2 cm, ø 6,7 cm, MJG 1111/s

Bardzo oszczędna, geometryczna, elegancka dekoracja wielobocznego pucharu jest zupełnie odmienna od stylistyki w typie *horror vacui*, tak popularnej w okresie baroku. Często tego typu obiekty przypisywane są hutom z terenów Turyngii lub Czech. Żelasko wiąże formę kieliszka z hutą Preusslera w Szklarskiej Porębie, a autorstwo dekoracji przypisuje Siegmundowi Feistowi, synowi Jeremiasa, który objął szlifiernię Schaffgotschów w Sobieszowie w 1712 roku, cztery lata po śmierci Friedricha Wintera.

Żelasko 2014, 168; Gajewska-Prorok/Kasprzak 2012, 202.

129
Weinglas
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, um 1710
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, H 19 cm, ø ca. 8 cm,
MJG 1112/s

Flacher Tellerfuß, Balusterschaft mit eingestochener Luftblase. Konische Kuppa, facettiert und verziert mit vertikalen Reihen von Rosetten aus Olivschliff. Das Glas stellt ein Beispiel für Gefäße mit einfachem, geometrischem Dekor, der sich wesentlich von der typischen barocken, überladenen Dekorationsart unterscheidet.

Żelasko 2014, 200.

Kieliszek
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, ok. 1710
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, wys. 19 cm,
ø ok. 8 cm, MJG 1112/s

Kolista, płaska stopa, tralkowy trzon z pęcherzem powietrza wewnątrz. Czara koniczna, fasetowana, zdobiona pionowymi pasmami rozetek ze żłobin oliwkowych. Kieliszek jest przykładem szkła o prostej, geometrycznej dekoracji, odmiennej od typowo barokowej, przeładowanej stylistyki.

Żelasko 2014, 200.

130
Weinglas
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, Schliff Siegmund Feist in Hermsdorf, um 1730
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, H 15,2 cm, ø 6,4 cm, MJG 2134/s

Flacher Tellerfuß mit Sternschliff auf der Unterseite. Facettierter Balusterschaft mit Nodus. Konische Kuppa mit geschältem Ansatz und Diamantriß-Bändern. Żelasko weist solche Gläser mit geometrischem Dekor der Werkstatt von Siegmund Feist aus Hermsdorf zu.

Żelasko 2014, 169.

Kieliszek
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, szlifowanie Siegmund Feist w Sobieszowie, ok. 1730
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, wys. 15,2 cm, ø 6,4 cm, MJG 2134/s

Kolista, płaska stopa z rozetą ze żłobin klinowych od spodu. Tralkowy, fasetowany trzon z ozdobnym nodusem. Czara koniczna, lekko podcięta u nasady, z arkadami i pasmami szlifów diamentowych. Żelasko łączy kieliszki z geometryczną dekoracją rzeźbioną z pracownią Siegmunda Feista z Sobieszowa.

Żelasko 2014, 169.

131
Weinglas
Schlesien, um 1730
fabloses Glas, formgeblasen, geschliffen, vergoldet, H 15,5 cm,
ø 7,8 cm, MJG 6767/s

Runder, konisch ansteigender Fuß, facettierter Balusterschaft mit Nodus. Konische Kuppa mit geschältem Ansatz, darüber geometrischer Dekor aus Keilschliff-Elementen. Lippe vergoldet. Das Weinglas, 2015 in die Sammlungen des Museums in Jelenia Góra aufgenommen, stellt ein weiteres Beispiel für geometrische Glasdekore in Schlesien dar.

Kieliszek
Śląsk, ok. 1730
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, złocone,
wys. 15,5 cm, ø 7,8 cm, MJG 6767/s

Kolista, stożkowato zasklepiona stopa przechodząca w tralkowy, fasetowany trzon z ozdobnym nodusem. Czara koniczna, podcięta u nasady, wyżej zdobiona geometrycznym szlifem żłobinowym. Pod wylewem złote pasmo. Kieliszek zakupiony w 2015 roku do zbiorów jeleniogórskiego muzeum jest kolejnym przykładem szkła użytkowego o geometrycznej dekoracji z terenu Śląska.

132
Konfektschale
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, um 1720
farbloses Glas, Verunreinigungen durch Lufteinschlüsse, hüttengeformt, geschliffen, vergoldet, H. 20,5 cm, B 13 cm, T 11 cm, MJG 6806/s

Eine Konfektschale gehört zu den Gebrauchsobjekten, darin wurden kleine Beilagen zum Tee gereicht, sie war Bestandteil eines größeren Service. Żelasko fand in den Sammlungen des Museums in Jelenia Góra ein vergleichbares Objekt aus Milchglas, verziert mit Maldekor (Inv.-Nr. MJG 1015 PS). Ähnliche Milchglasschalen in den Sammlungen haben die Inventarnummern MJG 945 PS sowie MJG 927 PS.

Żelasko 2014, 130.

Paterka na stopie
Śląsk, Szklarska Poręba, huta Preusslera w Białej Dolinie, ok. 1720
szkło bezbarwne, zanieczyszczone pęcherzykami powietrza, wolnoformowane, szlifowane, złocone, wys. 20,5 cm, szer. 13 cm, gł. 11 cm, MJG 6806/s

Paterka na konfitury była obiektem użytkowym, podawano w niej przysmaki do herbaty i zapewne była elementem większego serwisu. Jak zauważyła Żelasko, podobny obiekt, ale wykonany ze szkła mlecznego, z dekoracją malowaną, znajduje się w kolekcji jeleniogórskiego muzeum (paterka o numerze inw. MJG 1015 PS). Mleczną paterkę można dodatkowo łączyć z małymi paterkami o podobnej formie i przeznaczeniu o numerach inwentarzowych: MJG 945 PS oraz MJG 927 PS.

Żelasko 2014, 130.

133
Muschelförmige Konfektschale
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, um 1720
farbloses Glas mit leichtem violettem Stich, Verunreinigungen durch Lufteinschlüsse, formgeblasen, geschliffen, H. 12 cm, B 10,5 cm, T 6,5 cm, MJG, Slg. Wąs 4

Das Glas ist verunreinigt durch Lufteinschlüsse und Manganoxide, dadurch ist es leicht violettstichig. Dies zeugt von seiner Bestimmung als Gebrauchsobjekt und nicht als Unikat. Trotzdem ist es dank seiner ausgesuchten, für Schlesien typischen Form und seinem geschliffenen Dekor ein attraktives Sammlungsobjekt. Die Schale zeugt von der Qualität des Kunsthandwerks im 18. Jahrhundert. Die Muschelform und die Art der Ausführung erlauben die Zuordnung zu schlesischen Gläsern der 1. Hälfte des 18. Jahrhunderts.

Ein ähnliches Objekt befindet sich in den Sammlungen des Passauer Glasmuseums. Über den Schliff schreibt Czihak.

Czihak 1891, 139; Żelasko 2014, 130.

Pucharek w formie muszli na stopie
Śląsk, Szklarska Poręba, huta Preusslera w Białej Dolinie, ok. 1720
szkło bezbarwne, zanieczyszczone pęcherzykami powietrza, o lekko fioletowym zabarwieniu, dmuchane w formie, szlifowane, wys. 12 cm, szer. 10,5 cm, gł. 6,5 cm, MJG, kolekcja Wąs 4

Szkło jest zanieczyszczone pęcherzykami powietrza i związkami manganu, co daje mu lekko fioletowe zabarwienie. Wskazuje to na fakt, że obiekt był produktem użytkowym, nie posiada cech unikatowości. Mimo to, dzięki wyszukanej formie, charakterystycznej dla Śląska oraz szlifowanej dekoracji, jest atrakcyjnym obiektem kolekcjonerskim, świadczącym o poziomie rzemiosła artystycznego w XVIII wieku. Forma muszli i sposób wykonania obiektu pozwala przypisać je do grupy szkieł śląskich z I połowy XVIII wieku.
Taki sam obiekt znajduje się w zbiorach Muzeum Szkła w Passau w Niemczech, a sposób szlifowania, zastosowany na tym obiekcie, został opisany przez Czihaka.

Czihak 1891, 139; Żelasko 2014, 130.

134
Muschelförmige Konfektschale
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, um 1740
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten und vergoldet,
H 14 cm, B 7 cm, T 9,7 cm, SMG 2000/1178

Die muschelförmige Kuppa zeigt links einen Kranich oder Storch in einer Flusslandschaft, rechts einen Mann auf einem Feld, im Hintergrund ein Gebäude und Palmen. Auf der schmalen Vorderseite die Inschrift *Vergnügen wiel der Himmel haben*. Schalen für Konfekt und Konfitüre, meist mit dem heute fehlenden Deckel, waren eine Zierde der Tafel und wurden in vielen Variationen hergestellt, vgl. u.a. Żelasko 2014, 240–243, hier besonders 296 mit ähnlichen Motiven.

Pucharek w formie muszli na stopie
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, ok. 1740
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane i złocone,
wys. 14 cm, szer. 7 cm, gł. 9,7 cm, SMG 2000/1178

Czara w kształcie muszli, po lewej stronie żuraw lub bocian w krajobrazie rzecznym, po prawej mężczyzna na polu, w tle budowle i palmy. Na wąskim awersie inskrypcja *Vergnügen wiel der Himmel haben* (niebo pragnie przyjemności). Paterki na herbatniki i konfitury, najczęściej z brakującą dziś pokrywą, były ozdobą stołu i wytwarzano je w wielu wariantach, por. m. in. u Żelasko 2014, 240–243, szczególnie 296 z podobnym motywem.

135
Muschelförmige Konfektschale
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, um 1750
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen und vergoldet, H 14,4 cm, B 10,7 cm, T 8,5 cm, SMG 2001/1862, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland

Die muschelförmige Schale besitzt an der Seite einen muschelförmigen Griff und ist mit vergoldeten Reliefranken am Rand verziert.

Pucharek w formie muszli na stopie
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, ok. 1750
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane i złocone, wys. 14,4 cm, szer. 10,7 cm, gł. 8,5 cm, SMG 2001/1862, własność Republiki Federalnej Niemiec

Czara w formie muszli; posiada z boku uchwyt w kształcie muszli, na krawędzi zdobiona złoconym reliefem.

136
Muschelförmige Konfektschale mit Wappen
Schlesien, um 1760
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten und vergoldet, Vergoldung des Lippenrandes etwas abgerieben, kleine Scharte am Bug, H 13,5 cm, B 10,3 cm, T 7,2 cm, SMG 2009/0970 (Slg. Zoedler), Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland

Die Wandung der muschelförmigen, im Querschnitt ovalen Kuppa ist mit Ranken dekoriert. An einer Schmalseite ist die Wandung zu einem Griff hochgezogen und mit einer vergoldeten Palmette verziert; die beiden breiteren Seiten weisen jeweils eine vergoldete Palmette auf. An der zweiten Schmalseite sind zwei Wappen eingraviert.

Zoedler 1996, 201; Sotheby's 2007, Nr. 41.

Pucharek w formie muszli na stopie z herbem
Śląsk, ok. 1760
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane i złocone, wys. 13,5 cm, szer. 10,3 cm, gł. 7,2 cm, SMG 2009/0970 (kol. Zoedler), własność Republiki Federalnej Niemiec

Owalna w przekroju czara w formie muszli zdobiona jest wicią roślinną. Na węższej stronie ściana przechodzi w uchwyt zdobiony złoconą palmetą; pozostałe dwie szerokie ściany zdobią podobne palmety. Na dwóch węższych ścianach wygrawerowano herby.

Zoedler 1996, 201; Sotheby's 2007, nr 41.

137
Schüssel
Schlesien, 1. Viertel des 18. Jahrhunderts
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, Diamantriß, Maße 21 x 17 cm, MJG, Slg. Wąs 12

Achteckiger Spiegel mit geschnittenem pflanzlichem Dekor, aufgewölbte Fahne mit umgelegtem Rand, verziert mit Girlanden und Bändern mit Pflanzenmotiven. Ein seltenes Beispiel für ein Glasobjekt mit Diamantriß-Dekor.

Miska
Śląsk, I ćw. XVIII w.
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane diamentem, wymiary 21 x 17 cm, MJG, kolekcja Wąs 12

Ośmioboczna podstawa z rytowaną dekoracją roślinną, kołnierz wypukło wysklepiony, wywinięty taśmowo, pokryty rytowanym ornamentem w formie girland i taśm z motywami roślinnymi. Rzadki przykład naczynia zdobionego poprzez rytowanie diamentem.

138
Deckelpokal mit Porträt der Prinzessin von Oranien
Schlesien, um 1730
farbloses Glas, formgeblasen und geschliffen, H 24 cm, ø 8 cm,
SMG 2001/0787

Auf der Vorderseite der rechteckigen, konkav eingezogenen Kuppa mit zwölf Facetten befindet sich das Brustbild einer weiblichen Person mit Krone; auf der Rückseite die Inschrift *VIVAT / PRINTZESSIN / VON / ORANI-EN*. Dazwischen Rocaillen, Blüten und schaffierte Felder. Auf dem Deckel mit zapfenförmigem Knauf ein doppelköpfiger Adler mit ausgebreiteten Schwingen.

Bei der porträtierten Person handelt es sich um Marie Luise von Hessen-Kassel (1688–1765), die 1709 Fürst Johann Wilhelm Friso von Nassau-Dietz (1687–1711) und seit 1702 Fürst von Oranien geheiratet hatte. 1711 bis 1731 regierte sie für ihren posthum geborenen Sohn Wilhelm IV. (1711–1751) und von 1759–1765 für ihren Enkel Wilhelm V. (1748–1806) in Friesland, Groningen und Drenthe. Sie war wegen ihres sozialen Engagements sehr populär. Der Pokal belegt die hohe Wertschätzung schlesischer Gläser im Gebiet der heutigen Niederlande.

Kielich z pokrywą i portretem księżny Orańskiej
Śląsk, ok. 1730
bezbarwne szkło, dmuchane w formie i szlifowane, wys. 24 cm, ø 8 cm,
SMG 2001/0787

Na awersie prostokątnej, wklęsłej, dwunastokrotnie fasetowanej czary znajduje się popiersie kobiety w koronie, na rewersie inskrypcja *VIVAT / PRINTZESSIN / VON / ORANIEN*. Pomiędzy rocaille, kwiaty i kreskowane pola. Na pokrywie z guzem o plecionej formie dwugłowy orzeł z rozpostartymi skrzydłami.

Portret przedstawia Marię Luizę von Hessen-Kassel (1688–1765), która w roku 1709 poślubiła księcia Johanna Wilhelma Frieso von Nassau-Dietz (1676–1711), od roku 1702 księcia Oranii. W latach 1711–1731 rządziła w Friesland, Groningen i Drenthe w imieniu swojego urodzonego po śmierci ojca syna Wilhelma IV (1711–1751) oraz w latach 1759–1765 w imieniu wnuka Wilhelma V (1748–1806). Ze względu na zaangażowanie społeczne była bardzo popularna. Kielich udowadnia wysoką wartość śląskiego szkła na terenie dzisiejszej Holandii.

139
Deckelhumpen
Schlesien, Schreiberhau, Preussler Glashütte Weißbach, Veredlungswerkstatt in Warmbrunn oder Hermsdorf, um 1730
Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, H 20 cm, B 15 cm, MJG 6658/s

Reicher geschliffener und geschnittener Dekor: Akanthusblätter, Blüten und Bandelwerk. Auf der Vorderseite ein freies Feld für eine eventuelle Inschrift oder Widmung nach Kundenwunsch. Das Gefäß ist ein Halbprodukt, vorbereitet für weitere Veredlung.

Kufel z pokrywą
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, warsztaty w Cieplicach lub Sobieszowie, ok. 1730
szkło, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, wys. 20 cm, szer. 15 cm, MJG 6658/s

Kufel bogato zdobiony dekoracją szlifowaną oraz rytowaną, z dominacją ornamentu roślinnego – liście akantu, kwiatony oraz elementami ornamentu okuciowego. Na awersie pozostawiono niewypełniony fragment powierzchni na ewentualną sentencję czy dedykację, według zamówienia klienta. Naczynie to jest przykładem półproduktu, wstępnie przygotowanego do dalszego zdobienia.

140
Pokal
Schlesien, um 1750
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen und geschnitten, H 19,5 cm, ø 9,7 cm, SMG 2001/1825, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland

Die Kuppa besitzt drei schmale und drei breite Felder. In den drei breiten Feldern befindet sich unten jeweils eine Palmette; in einem Feld befinden sich darüber die gekrönten Initialen *BME*. Die drei schmalen Felder sind jeweils in sieben übereinander angeordnete kleine Rechtecke unterteilt. Darin finden sich Landschaften, Gebäude und florale Motive.

Pucharek
Śląsk, ok. 1750
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane i rytowane, wys. 19,5 cm, ø 9,7 cm, SMG 2001/1825, własność Republiki Federalnej Niemiec

Czara posiada trzy wąskie oraz trzy szerokie pola. Na każdym z trzech szerszych znajduje się na dole palmeta, w jednym dodatkowo koronowane inicjały *BME*. Każde z trzech wąskich pól podzielone jest na siedem ustawionych na sobie prostokątów, zawierających krajobrazy, budowle oraz motywy roślinne.

141
Weinkelch mit Initialen
Schlesien, um 1720–1730
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, geschnitten, H 14 cm, ø 6 cm, MJG 1055/s

Achteckiger Fuß, facettierter Schaft und achteckig facettierte Kuppa. Auf der Rückseite verschlungene Initialen *GR* (?) unter einer Krone, flankiert von zwei Palmetten. Der Kelch gehörte wohl ursprünglich zu einem Glasservice, das im Auftrag hergestellt worden war.

Kieliszek z inicjałem lustrzanym
Śląsk, ok. 1720–1730
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, rytowane, wys. 14 cm, ø 6 cm, MJG 1055/s

Forma kieliszka geometryczna, z ośmioboczną stopą, fasetowanym trzonem i ośmiobocznie fasetowaną czarą. Na rewersie czary inicjał lustrzany *G.R.* (?) zwieńczony koroną i flankowany z dwóch stron wicią roślinną. Prawdopodobnie kieliszek był pierwotnie elementem kompletu naczyń, wykonanych na indywidualne zamówienie.

142
Krug mit Zinndeckel
Schlesien, dat. 1747
farbloses Glas, formgeblasen und hüttengeformt, geschliffen, geschnitten, Zinn, H. 20,2 cm, ø 10 cm, MJG 3887/s

Humpen mit stark gebauchter Wandung und hohem zylindrischem Hals. Wandung mit zartem Schnittdekor in Form von stilisierten Ranken zwischen umlaufenden Bändern. S-förmiger Henkel und Zinndeckel.

Kufel z pokrywą cynową
Śląsk, dat. 1747
szkło bezbarwne, dmuchane w formie i wolnoformowane, szlifowane, rytowane, cyna, wys. 20,2 cm, ø 10 cm, MJG 3887/s

Czara kufla, cebulasto uwypuklona u nasady, górą cylindryczna, ozdobiona jest delikatną dekoracją rytowaną. W dwóch polach stylizowane wicie roślinne. Ucho esowate, z przytwierdzoną pokrywą.

143
Krug mit Zinndeckel
Schlesien, um 1750
farbloses Glas, formgeblasen und hüttengeformt, geschliffen, geschnitten, Zinn, H 20 cm, ø 9 cm, MJG 847 PS

Der birnenförmige Korpus mit C-förmigem Henkel ist auf der gesamten Wandung mit Bändern und stilisierten Pflanzenornamenten verziert. Auf der Vorderseite zwei Medaillons, im oberen die Inschrift: *lieb / lich und rein / die freund- / schaft soll sein*, im unteren die Darstellung von zwei flammenden Herzen auf einem Altar unter einer Krone. Der Zinndeckel ist graviert und verfügt über eine hohe Daumenrast. Der Humpen stammt aus den Vorkriegssammlungen des Museums.

Kufel z pokrywą cynową
Śląsk, ok. 1750
szkło bezbarwne, dmuchane w formie i wolnoformowane, szlifowane, rytowane, cyna, wys. 20 cm, ø 9 cm, MJG 847 PS

Maczugowaty brzusiec z ceowatym uchem pokryty jest na całej powierzchni ornamentem w formie stylizowanej ulistnionej wici roślinnej. Na awersie dwa medaliony, górny z sentencją *lieb / lich und rein / die freund- / schaft soll sein* (miła i szczera przyjaźń winna być) oraz dolny z przedstawieniem gorejących serc na ołtarzu pod koroną. Pokrywa wykonana z cyny, rytowana, z wysoką sterczyną, zamocowana w górnej części uchwytu. Kufel pochodzi z przedwojennych zbiorów muzeum.

144
Flasche
Schlesien, 18. Jahrhundert
farbloses, leicht manganstichiges Glas, formgeblasen und geschliffen, Metall getrieben, H 13 cm, B 13 cm, T 6,5 cm, SMG 2003/0373

Die rechteckige flache Flasche ist weitgehend schmucklos und weist nur auf der Schulter einen Dekor auf, indem kleine Linsen abgeschliffen wurden. Verschlossen ist die Flasche mit einem Metalldeckel mit Korkeinsatz und einem Ring. In solchen Flaschen wurde neben Flüssigkeiten u. a. auch Teeblätter aufbewahrt.

Butelka
Śląsk, XVIII wiek
bezbarwne szkło z odcieniem manganu, dmuchane w formie i szlifowane, zdobione metalem, wys. 13 cm, szer. 13 cm, gł. 6,5 cm, SMG 2003/0373

Kwadratowa płaska butelka jest zasadniczo pozbawiona zdobienia i jedynie w górnej części brzuśca posiada dekorację w postaci małych, wyszlifowanych soczewek. Zamknięta metalową pokrywą z wkładem korkowym i pierścieniem. W tego typu butelkach, oprócz różnych napojów przechowywano m.in. herbatę.

145
Henkelkaraffen
Schlesien, Riesengebirge, 18. Jahrhundert
farbloses, leicht manganstichiges Glas, formgeblasen, geschliffen und geschnitten, H 16,5 cm, ø 5,8 cm, B 8 cm, SMG 2003/0370

Der Korpus der beiden birnförmigen Karaffen wird durch senkrecht verlaufende Punktreihen in sieben Felder gegliedert. In den Feldern florale Motive.

Karafki z uchwytem
Śląsk, Karkonosze, XVIII wiek
bezbarwne szkło z odcieniem manganu, dmuchane w formie, szlifowane i rytowane, wys, 16,5 cm, ø 5,8 cm, szer. 8 cm, SMG 2003/0370

Brzusiec obu karafek w kształcie gruszki, podzielony na siedem pól za pomocą pionowych, kropkowanych linii. Na polach motywy roślinne.

146
Teller mit optischem Dekor
Schlesien, 18. Jahrhundert
farbloses Glas, formgeblasen, ø 22 cm, MJG, Slg. Wąs 13

Abgesetzter Spiegel mit Hefteisenabriß auf der Unterseite. Flache, breite Fahne. Geometrischer Dekor in der Form geblasen. Dieser und ein zweiter identischer Teller für den alltäglichen Gebrauch aus schlesischen Glashütten gehören zu sehr interessanten Objekten. Gebrauchsgegenstände des 17. oder 18. Jahrhunderts sind sehr selten überliefert. Einmal beschädigt wurden sie nicht repariert sondern ersetzt.

Talerz z dekoracją „optyczną"
Śląsk, XVIII w.
szkło bezbarwne, dmuchane optycznie, ø 22 cm, MJG, kolekcja Wąs 13

Kolista, lekko wysklepiona podstawa ze śladem po odczepie. Kołnierz płaski, szeroki, wylew kolisty, zaoblony. Dekoracja geometryczna odciśnięta z formy. Jest to jeden z dwóch identycznych talerzy o użytkowym charakterze, produkowana w hutach śląskich, to niezwykle ciekawe obiekty. Szklane naczynia użytkowe, pochodzące z XVII czy XVIII wieku są paradoksalnie dosyć rzadkie, ponieważ często się niszczyły i nie były naprawiane, zastępowano je nowymi.

Gläser mit Schwarzlotmalerei
Szkła malowane szwarclotem

In den beiden Sammlungen finden sich nur zwei Gläser mit Schwarzlotmalerei.

Der bedeutendste Schwarzlotmaler der ersten Hälfte des 18. Jahrhunderts im böhmisch-schlesischen Raum war Ignaz Preissler (1676–1741). Nach tschechischen Forschungen (Brožková 2009) war Preissler nie in Schlesien selbst tätig, sondern arbeitete nur für Kunden in Schlesien. Dem widerspricht die Untersuchung von Gajewska-Prorok und Kasprzak (2012), wonach Preissler durchaus einige Jahre in Breslau gearbeitet haben könnte. Preisslers Arbeiten war schon zu seinen Lebzeiten hochgeschätzt. Unzweifelhaft ist, dass Preissler und die wenigen anderen bekannten Schwarzlotmaler wie Tobias Hanusch auch schlesisches Glas aus dem Raum Hirschberg bemalten.

W zbiorach obu muzeów znajdują się jedynie dwa szkła dekorowane szwarclotem.

Najważniejszym artystą regionu śląsko-czeskiego pierwszej połowy XVIII wieku pracującym w tej technice był Ignaz Preissler (1676–1741). Według czeskich naukowców (Brožková 2009) Preissler nie działał bezpośrednio na Śląsku, a jedynie dla klientów ze Śląska. Jednak badania Gajewskiej-Prorok i Kasprzak (2012) wykazały prawdopodobieństo, iż Preissler mógł kilka lat pracować we Wrocławiu. Prace Preisslera już za jego czasów cieszyły się wielkim uznaniem. Bezsprzeczny jest fakt, iż Preissler i inni, mniej znani malarze szwarclotem, jak np. Tobias Hanusch, dekorowali także szkła wykonane w Kotlinie Jeleniogórskiej.

147
Pokal mit gemalten Chinoiserien
Schlesien, Schreiberhau, Preußler Glashütte Weißbach, Bemalung von Ignaz Preissler, um 1730
farbloses Glas, formgeblasen und mit Schwarzlotmalerei bemalt, Lippe mehrfach bestoßen, H 15,8 cm, ø 8,5 cm, SMG 2004/0671 (Slg. Zoedler)

Auf dem Fuß aufgemaltes umlaufendes Ornament. Auf der Kuppa vier Chinoiserien in Schwarzlotmalerei, abgeteilt von Laub- und Bandelwerk. Gezeigt werden ein chinesischer Lastenträger, ein Mann mit Sonnenschirm, ein knieender Mann eine Schlange beschwörend und eine Frau mit einem Palmzweig.

Zu Chinoiserien von I. Preissler sowie einem ähnlichen Glas vgl. Brožková 2009, 146–150, bes. 147.

Kielich z motywem Chinoiserie
Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Preusslera w Białej Dolinie, malatura Ignaza Preisslera, ok. 1730
szkło bezbarwne, dmuchane w formie i malowana czarną emalią, wys. 15,8 cm, ø 8,5 cm, SMG 2004/0671 (kol. Zoedler)

Dookoła stopy namalowany ornament. Na czarze cztery zdobienia w stylu chinoiserie, malowane czarną emalią, oddzielone przez ornamenty liściowe i wstęgowe. Przedstawiono chińskiego tragarza, mężczyznę z parasolem przeciwsłonecznym, klęczącego mężczyznę zaklinającego węża oraz kobietę z gałęzią palmową.

Chinoiserie I. Preisslera oraz podobne szkło por. Brožková 2009, 146–150, szczególnie 147.

148
Tellerpaar mit Schwarzlotmalerei
Schlesien, 2. Viertel des 18. Jahrhunderts,
Malerei Tobias Hanusch, Breslau (?)
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen,
Schwarzlotmalerei und Vergoldungen,
ø 21,5 cm, MJK, Slg. Wąs 9

Auf der Fahne umlaufend ein gemaltes stilisiertes Rankenornament sowie ein Allianzwappen der Familien Cruickshank und von Wallenstein. Da die beiden Familien eine Verbindung durch Heirat 1726 eingegangen waren, kann vermutet werden, dass die Teller bei dieser Gelegenheit verziert wurden. Vermutlich gehören sie zu einem größeren Service, deren vereinzelte Teile in den wichtigsten Glassammlungen der Welt zu finden sind (z. B. Krug Collection, Die Sammlung Rudolf von Strasser). Ein gleicher Teller wurde während einer Auktion bei Bohnhams angeboten (http://www.bonhams.com/auctions/17839/lot/216/).

Para talerzy malowanych „schwarzlotem"
Śląsk, II ćw. XVIII w., malowanie Tobias
Hanusch, Wrocław (?)
szkło bezbarwne, dmuchane w formie,
szlifowane, malowane czarną emalią i złocone,
ø 21,5 cm, MJG, kolekcja Wąs 9

Na kołnierzu malowana czernią spacja w postaci stylizowanej wici roślinnej i dwa herby: rodziny Cruickshank i von Wallenstein. Fakt, że ślub przedstawicieli obu rodów odbył się w 1726 roku pozwala na przypuszczenie, że dekoracja talerzy powstała po tej dacie. Talerze są z pewnością częścią większego serwisu, zamówionego na zlecenie małżonków, z którego pojedyncze egzemplarze znajdują się w najważniejszych kolekcjach szkła na świecie (np. Krug Collection, Die Sammlung Rudolf von Strasser). Taki sam obiekt został wystawiony na aukcji Bohnhams (http://www.bonhams.com/auctions/17839/lot/216/).

Bemalte Gläser
Szkła zdobione malaturą

Die farbig bemalten Gläser aus Schlesien zeigen neben religiösen Motiven vor allem Genreszenen. Die Darstellungen sind recht einfach und zeugen davon, dass es sich um keine hochrangigen Kunstwerke, sondern um gleichwohl schöne und hochwertige Gläser des täglichen Gebrauchs handelte. Die unbemalten Gläser aus den Hütten im Riesengebirge wurden an anderen Orten von Glasmalern erworben und dort bemalt, so dass eine Identifikation des einzelnen Künstlers mangels Signaturen kaum möglich ist. Hinzu kommt, dass die Unterscheidung von gleichartigen böhmischen Erzeugnissen sehr schwierig ist.

Barwnie malowane szkła ze Śląska prezentują, obok motywów religijnych, przede wszystkim scenki rodzajowe. Są one dość proste, co świadczy o tym, iż nie mamy tu do czynienia z wysokiej jakości dziełami sztuki, a z niemniej pięknymi i wartościowymi przedmiotami codziennego użytku. Niezdobione szkła z hut karkonoskich były nabywane przez artystów malujących na szkle w różnych miejscowościach i tam dekorowane. Fakt ten, a także brak sygnatur, uniemożliwia przypisanie ich poszczególnym artystom. Ponadto trudne jest ich rozróżnienie od podobnych wyrobów z Czech.

149
Andenkenglas
Schlesien, Schreiberhau, Glashütte Weiberberg, Maldekor Daniel Büchner, dat. 1713
farbloses Glas, formgeblasen, Emailmalerei, H 17,6 cm, ø 10 cm, MJG 3764/s

Eingezogener Standboden mit Hefteisenabriss und zylindrischer Korpus. Auf der Wandung die Darstellung von einander zugewandten Verlobten in festlicher Gewandung. Auf der Rückseite Inschrift in weißer Emaille: *Du bist mein Schatz. Ich liebe dich von Hertzen. Ich will Dich nicht / erlassen In deiner / noth und schmerzen. Ich befehle / mich und dich In Gottes Schutz und Hendt Gott geb uns beider seits / ein gut und Selliges Enden / 1713*. Die Darstellung zeigt die Verlobung von Martin Scholze und der Tocher von Christian Preussler, Agnes. Martin Scholze gehört zu einer Glasmacherfamilie, die im Riesengebirge vom 17. bis zum 19. Jahrhundert tätig war.

Żelasko 2006, 16.

Szklanica pamiątkowa
Śląsk, Szklarska Poręba, huta pod Babińcem (Weiberberg), malowanie Daniel Büchner, dat. 1713
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, malowane emalią, wys. 17,6 cm, ø 10 cm, MJG 3764/s

Na kolistej podstawie, stożkowato zasklepionej od spodu, ze śladem po odczepie, cylindryczna, wysoka czara. Na niej namalowana para narzeczonych w pozycji stojącej, zwróconych ku sobie, w uroczystych strojach. Na rewersie napis białą emalią: *Du bist mein Schatz. Ich liebe dich von Hertzen. Ich will Dich nicht / verlassen In deiner / noth und schmerzen. Ich befehle / mich und dich In Gottes Schutz und Hendt Gott geb uns beider seits / ein gut und Selliges Enden / 1713*. (Jesteś moim skarbem. Kocham Cię całym sercem. Nie chcę Cię stracić, w potrzebie i bólu polecam mnie i Ciebie Opatrzności i ręka Boga da nam obojgu dobre i błogosławione zakończenie 1713.) Scena ta jest upamiętnieniem zaślubin Martina Scholze z Agnieszką – córką Christiana Preusslera, przedstawiciela rodu szklarskiego, działającego w Karkonoszach w XVII–XIX wieku.

Żelasko 2006, 16.

150
Becher mit Emailmalerei
Schlesien, Riesengebirge, nach 1750
farbloses Glas, formgeblasen, vergoldet und mit Emailfarben bemalt, H 9,3 cm, ø 5,9 cm, SMG 2001/1861, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland

Auf der Vorderseite des facettierten Bechers ist eine Frau neben einer Ruine in einer Parklandschaft in polychromer Emailmalerei dargestellt. Auf der Rückseite befindet sich ein in Gold gemaltes gekröntes Monogramm *EB* (?).

Szklanica malowana emalią
Śląsk, Karkonosze, po 1750
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, złocone i malowane farbą emaliową, wys. 9,3 cm, ø 5,9 cm, SMG 2001/1861, własność Republiki Federalnej Niemiec

Na awersie fasetowanej szklanicy znajduje się malowana polichromową emalią kobieta stojąca obok ruin w parku. Na rewersie znajduje się malowany złotem koronowany monogram *EB* (?).

151
Becher
Schlesien, Riesengebirge, nach 1750
farbloses Glas mit Verunreinigungen, formgeblasen, geschliffen, vergoldet und mit Emailfarben bemalt, Malerei auf der Rückseite fast völlig abgegriffen, H 13,2 cm, ø 8,8 cm, SMG 2001/1874, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland

Die 16-fach facettierte Wandung zeigt ein mehrfarbiges Landschaftsmotiv im Chinoiserie-Stil: Neben einem kleinen pyramidenförmigen Gebäude steht eine Frau, die einem Mann einen Pfeil reicht. Der Mann steht dabei mit dem Rücken zum Betrachter.

Szklanica
Śląsk, Karkonosze, po 1750
szkło bezbarwne z zanieczyszczeniami, dmuchane w formie, szlifowane, złocone i malowane emalią; malatura na rewersie prawie całkowicie wytarta, wys. 13,2 cm, ø 8,8 cm, SMG 2001/1874, własność Republiki Federalnej Niemiec

Szesnastokrotnie fasetowana ściana prezentuje kolorowy motyw krajobrazowy w stylu chinoiserie: obok małych budowli w kształcie piramid stoi kobieta, która wręcza mężczyźnie strzałę. Mężczyzna stoi plecami do obserwatora.

152
Becher mit dem Hl. Nepomuk
Schlesien, Riesengebirge, um 1770
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen und bemalt, H 8,5 cm,
ø 7,0 cm, SMG 2002/1659

Die facettierte Wandung des Bechers ist auf der Vorderseite mit einer halbfigürlichen Darstellung des Hl. Nepomuk im Beichtstuhl bemalt, vor ihm Sophie von Bayern, zweite Ehefrau König Wenzel IV. von Böhmen. Auf der Rückseite ein kleines Blütenornament und darunter Bezeichnung in Purpur *S 'IOHANNES' / Nepo:*.

Szklanica ze św. Janem Nepomucenem
Śląsk, Karkonosze, ok. 1770
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane i malowane,
wys. 8,5 cm, ø 7 cm, SMG 2002/1659

Na awersie fasetowanej szklanicy widoczne jest malowane półpostaciowe przedstawienie św. Jana Nepomucena przy konfesjonale, przed nim Sophie von Bayern, druga żona króla Wacława IV. Na tylnej stronie ornament kwiatowy, a niżej oznaczenie w purpurze *S 'IOHANNES' / Nepo:*.

153
Pokal mit Landschaftsszene
Schlesien, Riesengebirge, 1750–1800
farbloses Glas mit vielen Verunreinigungen, formgeblasen und geschliffen, mit Gold und Emailfarben bemalt, H 16,5 cm, ø 6,8 cm, SMG 2001/1864, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland

Auf der Vorderseite der zwölffach facettierten Wandung der Kuppa ist eine zweifarbige Landschaftsszene zu sehen: Ein Mann sitzt an einem Fluss und angelt, im Hintergrund auf einer Erhöhung ein Schloss.

Kieliszek ze sceną krajobrazową
Śląsk, Karkonosze, 1750–1800
szkło bezbarwne z wieloma zanieczyszczeniami, dmuchane w formie i szlifowane, malowane złotem i emalią, wys. 16,5 cm, ø 6,8 cm, SMG 2001/1864, własność Republiki Federalnej Niemiec

Na awersie dwunastokrotnie fasetowanej czary widoczna jest dwukolorowa scena krajobrazowa: mężczyzna siedzi nad rzeką i łowi ryby, w tle na wzniesieniu znajduje się zamek.

154
Weinglas und Becher mit Emaildekor
Schlesien, Schreiberhau, Preußler Glashütte Weißbach, um 1780
farbloses Glas, formgeblasen, geschliffen, Emailmalerei, H 14,5 cm, ø 8,5 cm; H 8,5 cm, ø 7,5 cm, MJG 1178 PS, MJG 1188 PS

Beide Objekte wurden mit Emaildekor verziert. Auf dem Weinglas ist ein an eine gebrochene Säule gestützter Mann zu sehen. Den Becher ziert eine Frau am Grabstein, in Parklandschaft mit Palast im Hintergrund. Die Motive des *memento mori*, der Vergänglichkeit des Lebens, sind zahlreich vertreten in der Kunst des Barocks, des Rokoko und auch der Romantik.

Die männliche Gestalt wurde in der Camaïeu-Technik ausgeführt. Diese monochrome Art der Malerei, hier in Purpur auf weißem Hintergrund ausgeführt, ist typisch für Porzellandekore.

Żelasko 2006, 27.

Kieliszek i szklanka malowane emaliami
Śląsk, Szklarska Poręba, huta Preusslera w Białej Dolinie, ok. 1780
szkło bezbarwne, dmuchane w formie, szlifowane, malowane emaliami, wys. 14,5 cm, ø 4,5 cm; wys. 8,5 cm ø 7,5 cm, MJG 1178 PS, MJG 1188 PS

Oba obiekty zdobione są dekoracją malowaną, na kieliszku widoczny jest siedzący, wsparty o złamaną kolumnę mężczyzna, natomiast na szklance widnieje odwrócona tyłem kobieta stojąca przy nagrobku, w otoczeniu parkowym, z widocznym w oddali pałacem. Klimat zadumy, podkreślenie przemijania ludzkiego życia to motywy często pojawiające się w sztuce baroku, rokoka i później w okresie romantyzmu.

Postać mężczyzny na kieliszku namalowana jest w technice „camayeu", czyli monochromatycznego malowania purpurą na białym tle, charakterystycznego dla zdobienia porcelany.

Żelasko 2006, 27

Anhang
Aneks

Konkordanzlisten / Zestawienia

1 Katalognummer / Objekte des Muzeum Karkonoskie w Jeleniej Górze
Numer katalogowy / Obiekty Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze

Kat.Nr. / nr kat.	Inv.Nr. / nr inw.	Kat.Nr. / nr kat.	Inv.Nr. / nr inw.	Kat.Nr. / nr kat.	Inv.Nr. / nr inw.	Kat.Nr. / nr kat.	Inv.Nr. / nr inw.
1	880/s	23	Wąs 1	69	848 PS	122	Wąs 2
2	755 PS	30	Wąs 5	78	786/PS	123	440/s
3	687 PS	31	4888/s	79	760 PS	124	6768/s
3	698 PS	32	6659/s	80	100/s	125	Wąs 7
3	715 PS	33	2860/s	81	789 PS	126	1074/s
3	2564/s	34	4697/s	82	6499/s	126	1075/s
3	3774/s	35	6805/s	83	Wąs 10	128	1111/s
4	1114/s	37	Wąs 11	84	1087 s	129	1112 s
5	4716/s	42	6284/s	87	1396/s	130	2134 s
6	1118/s	43	2156/s	88	820 PS	131	6767 s
7	1110/s	44	1127 PS	91	819 PS	132	6806/s
8	1116/s	45	704 PS	92	30/s	133	Wąs 4
9	1060/s	46	1136 PS	93	6660/s	137	Wąs 12
10	719 PS	47	1129 PS	94	1985/s	139	6658/s
11	690 PS	48	1077 PS	95	4887/s	141	1055/s
11	852/s	49	1078 PS	96	1229 PS	142	3887/s
12	718 PS	50	693 PS	99	6770/s	143	847 PS
13	4259/s	51	4153/s	100	6498/s	146	Wąs 13
14	777 PS	52	Wąs 3	103	Wąs 8	148	Wąs 9
15	720 PS	54	3329/s	107	1143 PS	149	3764/s
16	4825/s	57	6695/s/1-25	109	3644/s	154	1178 PS
18	4155/s	61	439/s	113	Wąs 6	154	1188 PS
19	4893/s	67	4509/s	121	6497/s		

2 Objekte des Muzeum Karkonoskie w Jeleniej Górze / Katalognummer
Obiekty Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze / Numer katalogowy

Inv.Nr. / nr inw.	Kat.Nr. / nr kat.	Inv.Nr. / nr inw.	Kat.Nr. / nr kat.	Inv.Nr. / nr inw.	Kat.Nr. / nr kat.	Inv.Nr. / nr inw.	Kat.Nr. / nr kat.
30/s	92	880/s	1	2134 s	130	6658/s	139
100/s	80	1055/s	141	2156/s	43	6659/s	32
439/s	61	1060/s	9	2564/s	3	6660/s	93
440/s	123	1074/s	126	2860/s	33	6695/s/1-25	57
687 PS	3	1075/s	126	3329/s	54	6767 s	131
690 PS	11	1077 PS	48	3644/s	109	6768/s	124
693 PS	50	1078 PS	49	3764/s	149	6770/s	99
698 PS	3	1087 s	84	3774/s	3	6805/s	35
704 PS	45	1110/s	7	3887/s	142	6806/s	132
715 PS	3	1111/s	128	4153/s	51	Wąs 1	23
718 PS	12	1112 s	129	4155/s	18	Wąs 2	122
719 PS	10	1114/s	4	4259/s	13	Wąs 3	52
720 PS	15	1116/s	8	4509/s	67	Wąs 4	133
755 PS	2	1118/s	6	4697/s	34	Wąs 5	30
760 PS	79	1127 PS	44	4716/s	5	Wąs 6	113
777 PS	14	1129 PS	47	4825/s	16	Wąs 7	125
786/PS	78	1136 PS	46	4887/s	95	Wąs 8	103
789 PS	81	1143 PS	107	4888/s	31	Wąs 9	148
819 PS	91	1178 PS	154	4893/s	19	Wąs 10	83
820 PS	88	1188 PS	154	6284/s	42	Wąs 11	37
847 PS	143	1229 PS	96	6497/s	121	Wąs 12	137
848 PS	69	1396/s	87	6498/s	100	Wąs 13	146
852/s	11	1985/s	94	6499/s	82		

3 Katalognummer / Objekte des SMG
Numer katalogowy / Obiekty Muzeum Śląskiego w Görlitz

Kat.Nr. / nr kat.	Inv.Nr. / nr inw.	Eigentümer / właściciel
17	2001/1868	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
20	2001/1869	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
21	2014/0140	SMG
22	2004/0676	SMG
24	2009/0961	SMG
25	2001/1867	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
26	2009/0949	SMG, Leihgabe der Ernst von Siemens Kunststiftung / własność Fundacji Ernsta von Siemens
27	2009/0950	SMG, Leihgabe der Ernst von Siemens Kunststiftung / własność Fundacji Ernsta von Siemens
28	2008/0125	SMG
29	2008/0126	SMG
36	2001/1820	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
38	2004/0673	SMG
39	2001/1822	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
40	2003/0954	SMG
41	2006/0096	SMG
53	2009/0962	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
55	2000/1177	SMG
56	2009/0966	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
58	2000/599	SMG
59	2009/0959	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
60	2009/0960	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
62	2009/0964	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
63	2000/600	SMG
64	2009/0971	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
65	2009/0951	SMG, Leihgabe der Ernst von Siemens Kunststiftung / własność Fundacji Ernsta von Siemens
66	2009/0972	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
68	2009/0974	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
70	2012/0192	SMG
71	2001/1872	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
72	2009/0967	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
73	2006/0094	SMG
74	2003/1285	SMG
75	2003/1287	SMG
76	2003/1290	SMG
77	2009/0973	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
85	2004/0675	SMG
86	2009/0963	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
89	2001/1865	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
90	2001/1819	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
97	2003/0365	SMG
98	2000/593	SMG
101	2000/595	SMG
102	2001/1821	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
104	2001/1863	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
105	2009/0965	SMG
106	2009/0969	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
108	2001/0788	SMG
110	2000/594	SMG
111	2006/0092	SMG
112	2001/1870	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
114	2001/1871	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
115	2004/0672	SMG
116	2004/0674	SMG
117	2003/1281	SMG
118	2009/0968	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
119	2001/1823	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
120	2001/1382	SMG
127	2003/0375	SMG
134	2000/1178	SMG
135	2001/1862	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec

Kat.Nr. / nr kat.	Inv.Nr. / nr inw.	Eigentümer / właściciel
136	2009/0970	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
138	2001/0787	SMG
140	2001/1825	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
144	2003/0373	SMG
145	2003/0370	SMG
147	2004/0671	SMG
150	2001/1861	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
151	2001/1874	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
152	2002/1659	SMG
153	2001/1864	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec

4 Objekte des SMG / Katalognummer
Obiekty Muzeum Śląskiego w Görlitz / Numer katalogowy

Inv.Nr. / nr inw.	Kat.Nr. / nr kat.	Eigentümer / właściciel
2000/593	98	SMG
2000/594	110	SMG
2000/595	101	SMG
2000/599	58	SMG
2000/600	63	SMG
2000/1177	55	SMG
2000/1178	134	SMG
2001/0787	138	SMG
2001/0788	108	SMG
2001/1382	120	SMG
2001/1819	90	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
2001/1820	36	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
2001/1821	102	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
2001/1822	39	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
2001/1823	119	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
2001/1825	140	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
2001/1861	150	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
2001/1862	135	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
2001/1863	104	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
2001/1864	153	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
2001/1865	89	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
2001/1867	25	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
2001/1868	17	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
2001/1869	20	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
2001/1870	112	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
2001/1871	114	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
2001/1872	71	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
2001/1874	151	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
2002/1659	152	SMG
2003/0365	97	SMG
2003/0373	144	SMG
2003/0375	127	SMG
2003/0370	145	SMG
2003/0954	40	SMG
2003/1281	117	SMG
2003/1285	74	SMG
2003/1287	75	SMG
2003/1290	76	SMG
2004/0671	147	SMG
2004/0672	115	SMG
2004/0673	38	SMG
2004/0674	116	SMG
2004/0675	85	SMG
2004/0676	22	SMG
2006/0092	111	SMG
2006/0094	73	SMG
2006/0096	41	SMG

Inv.Nr. / nr inw.	Kat.Nr. / nr kat.	Eigentümer / właściciel
2008/0125	28	SMG
2008/0126	29	SMG
2009/0949	26	SMG, Leihgabe der Ernst von Siemens Kunststiftung / własność Fundacji Ernsta von Siemens
2009/0950	27	SMG, Leihgabe der Ernst von Siemens Kunststiftung / własność Fundacji Ernsta von Siemens
2009/0951	65	SMG, Leihgabe der Ernst von Siemens Kunststiftung / własność Fundacji Ernsta von Siemens
2009/0959	59	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
2009/0960	60	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
2009/0961	24	SMG
2009/0962	53	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
2009/0963	86	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
2009/0964	62	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
2009/0965	105	SMG
2009/0966	56	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
2009/0967	72	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
2009/0968	118	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
2009/0969	106	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
2009/0970	136	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
2009/0971	64	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
2009/0972	66	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
2009/0973	77	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
2009/0974	68	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
2012/0192	70	SMG
2014/0140	21	SMG

5 Die Sammlung Zoedler im Schlesischen Museum zu Görlitz
Muzeum Śląskie w Görlitz, kolekcja Zoedler

Kat.Nr. / nr kat.	Inv.Nr. / nr. inw.	Eigentümer / właściciel
22	2004/0676	SMG
24	2009/0961	SMG
26	2009/0949	SMG, Leihgabe der Ernst von Siemens Kunststiftung / własność Fundacji Ernsta von Siemens
27	2009/0950	SMG, Leihgabe der Ernst von Siemens Kunststiftung / własność Fundacji Ernsta von Siemens
38	2004/0673	SMG
53	2009/0962	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
56	2009/0966	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
59	2009/0959	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
60	2009/0960	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
62	2009/0964	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
64	2009/0971	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
65	2009/0951	SMG, Leihgabe der Ernst von Siemens Kunststiftung / własność Fundacji Ernsta von Siemens
66	2009/0972	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
68	2009/0974	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
72	2009/0967	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
74	2003/1285	SMG
75	2003/1287	SMG
76	2003/1290	SMG
77	2009/0973	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
85	2004/0675	SMG
86	2009/0963	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
105	2009/0965	SMG
106	2009/0969	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
115	2004/0672	SMG
116	2004/0674	SMG
117	2003/1281	SMG
118	2009/0968	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
136	2009/0970	SMG, Leihgabe der Bundesrepublik Deutschland / własność Republiki Federalnej Niemiec
147	2004/0671	SMG

Register der Devisen und sonstigen Inschriften auf den Gläsern des Riesengebirsmuseums Hirschberg und des Schlesischen Museum zu Görlitz
Indeks dewiz oraz inskrypcji na szkłach Muzeum Karkonoskiego oraz Muzeum Śląskiego

A.D. 1650 / JUGEND IST TRUNCKENHEIT / OHNE WEIN / DOCH TRINKT SICH DAS ALTER / ZUR JUGEND / SO WIRD TRINKEN SELBST EINE / TUGEND – Kat.Nr. 2
AEP – Kat.Nr. / nr kat. 31
AES – Kat.Nr. / nr kat. 90
AG und / i *1769* – Kat.Nr. / nr kat. 46
Altwasser brunnen dunn gedencken heist mich dir Freindin ein Glas zu schenken – Kat.Nr. / nr kat. 78
Anna Kirch (kościół św. Anny) – Kat.Nr. / nr kat. 63, 64
AR – Kat.Nr. / nr kat. 127
Aucun temps / ne le change – Kat.Nr. / nr kat. 31
Aucun temps ne le change – Kat.Nr. / nr kat. 28, 29
Auf Echo auf, Du must mein treuer Bothe seyn / Nim alle Worte nur recht Wohl und deutlich ein, / und ruffe meinem Freund, gleich diese Worte zu, / Leb Wohl, Leb höchst beglückt, in ungestöhrter Ruh – Kat.Nr. / nr kat. 69
Auf Hoffnung besrer Zeiten / Vivat Comercium nach England. – Kat.Nr. / nr kat. 41
Aufrichtigkeit grünt allezeit – Kat.Nr. / nr kat. 62
Aus solchem liebes Spiel, / sind worden ihrer viel. – Kat.Nr. / nr kat. 101
B und / i *1779* – Kat.Nr. / nr kat. 78
Bist du mein gutter Freund / so stime miet mir ein und/i *Du sollst mein Jonatha / ich will dein David seyn.* – Kat.Nr. / nr kat. *34*
Bist du mein Hertzens Freund, / so stimme mit mir ein, / Du sollst mein Jonathan, / Ich wil dein David sein – Kat.Nr. / nr kat. 36
Bistu mein wahrer Freund stime mit mier ein und/i *Du solt mein Jonathan ich weil dein David seyn.* – Kat.Nr. / nr kat. 33
bleibt FRIEDRICH / nur gesund / und stets beglückt sein Degen / was ist an Wien, Paris / und Petersburg / gelegen – Kat.Nr. / nr kat. 113
BME – Kat.Nr. / nr kat. 140
Breslau (Wrocław) – Kat.Nr. / nr kat. 117, 118
BRESLAV (Wrocław) – Kat.Nr. / nr kat. 65
Breßlaw (Breslau / Wrocław) – Kat.Nr. / nr kat. 60
C. B. H. und / i *1765* – Kat.Nr. / nr kat. 66
C.S.K. – Kat.Nr. / nr kat. 59
Canth (Kąty) – Kat.Nr. / nr kat. 117, 118
Chur. Sächs. (kursächsische Truppen / oddziały saksońskie) – Kat.Nr. / nr kat. 116
CSVM und / i *1753* – Kat.Nr. / nr kat. 102
CVS – Kat.Nr. / nr kat. 40
Da treu und Redlichkeit bey uns stimt über ein / so sey du Jonathan ich will dein David sein – Kat.Nr. / nr kat. 35
das alte Baad (Landeck / Lądek-Zdrój) – Kat.Nr. / nr kat. 77
Das Neue Baad (Landeck / Lądek-Zdrój) – Kat.Nr. / nr kat. 77
DAVID - Kat.Nr. / nr kat. 34
de Toren von Mechelen – Kat.Nr. / nr kat. 38
Defensor / Patrie – Kat.Nr. / nr kat. 117
der Weiber untreu macht solche Rauferei – Kat.Nr. / nr kat. 93
DEUS ADIUTOR MEUS – Kat. Nr. / nr kat. 1
diese ist die = die ich bürste – Kat.Nr. / nr kat. 101
Du bist mein Schatz. Ich liebe dich von Hertzen. Ich will Dich nicht / verlassen In deiner/ noth und schmerzen. Ich befehle/ mich und dich In Gottes Schutz und Hendt Gott geb uns beider seits/ ein gut und Selliges Enden/ 1713 – Kat.Nr. / nr kat. 149
du Edler Reben safft, / was hast du doch vor / Krafft, du labest mathe / Hertzen, und Stillest / alle schmertzen, ach / Edler Reben Safft, / du giebst die beste / Krafft, 1756. – Kat.Nr. / nr kat. 91
E.B.J. – Kat.Nr. / nr kat. 45
E.B.S. – Kat.Nr. / nr kat. 45
E.J.D.C. 1737 – Kat.Nr. / nr kat. 21
EB (?) – Kat.Nr. / nr kat. 150
Ein Gärtner muss ich haben, wenn ich ihm/ soll aus der Erd aus graben – Kat.Nr. 109
Eisdorf (Żelazów) – Kat.Nr. / nr kat. 116
Es lebe / durch des himmels genade, / ein König der uns schützen / kann, so schlegt er mit / der wachParade, noch ein / mahl 80000. Mann – Kat.Nr. / nr kat. 115
Es leben alle ins gemein / Was rechte Meister Schuh macher sein – Kat.Nr. / nr kat. 46
Es leben wachsen blühen grünen / Die so bei Kirch und Schulen dienen – Kat.Nr. / nr kat. 96
EZ – Kat.Nr. / nr kat. 68
F.E.G. – Kat.Nr. / nr kat. 124
Factor-/age book – Kat.Nr. / nr kat. 40
FCB – Kat.Nr. / nr kat. 81
FHR – Kat.Nr. / nr kat. 38
Floreat Commercium – Kat.Nr. / nr kat. 39
FR (Friedericus Rex)– Kat.Nr. / nr kat. 116
Frans / Hendrick – Kat.Nr. / nr kat. 38
Fremder Ort und / fremdes Land / Löst nicht auf das Freund- / schaffts Band / es sey an dem Elbe Strande / oder an dem Bober Rande – Kat. Nr. / nr kat. 66
Freund in der that – Kat.Nr. / nr kat. 26
FRIDERICUS / BOROSSORUM REX – Kat.Nr. / nr kat. 112
FRIEDERICUS / BOROSSORUM REX – Kat.Nr. / nr kat. 114
Friedrich wird doch / Friedrich bleiben, / Wen[n] den Helden zu / vertreiben, / sich die gantze Welt erhebt, / Zittert Feinde Trincket Freunde / Friedrich Lebt – Kat.Nr. / nr kat. 112
Frobelwitz (Wróblowice) – Kat.Nr. / nr kat. 117, 118
G.R. – Kat.Nr. / nr kat. 141
G.W. – Kat.Nr. / nr kat. 45
GEORGE MICHAEL KVRTZ und / i *1687* – Kat.Nr. / nr kat. 44
Giersdorf (Podgórzyn) – Kat.Nr. / nr kat. 63, 64
GMK – Kat.Nr. / nr kat. 44
Greiff oben / Fuschß hinten / Läyße fünfen (?) – Kat.Nr. / nr kat. 99
Grosse Sturm Haube (Śmielec) – Kat.Nr. / nr kat. 63
Große Sturm Haube (Śmielec) – Kat.Nr. / nr kat. 64
Güntersd. (Günthersdorf / Godzieszówek) – Kat.Nr. / nr kat. 116
Gutt gelück, Barr geld, schön Wetter / 1787 – Kat.Nr. / nr kat. 49
H – Kat.Nr. / nr kat. 43
Häslicht (Kostrza) – Kat.Nr. / nr kat. 116
Hausd. (Hausdorf / Jugowa) – Kat.Nr. / nr kat. 116
Heitre lufft kan süß erQuiKen doch mehr So ein Bild [zu] *erbliKen* – Kat.Nr. / nr kat. 98
Her / Doc. Matthae / 1771 –Kat. Nr. / nr kat. 70
Hermsdorf (Sobieszów) – Kat.Nr. / nr kat. 63, 64, 75
HF – Kat.Nr. / nr kat. 91
Hirschberg (Jelenia Góra)– Kat.Nr. / nr kat. 63, 64, 65, 66, 67, 69, 76
Holzplan (?) – Kat.Nr. / nr kat. 72
I.G.B. – Kat.Nr. / nr kat. 45
I.G.W. – Kat.Nr. / nr kat. 45
Ich habe meine frau ins bad geschieckt / die krancke / Sie haben sie hinten und forne geflieckt / ich dancke – Kat.Nr. / nr kat. 100
Ich und du wir wißen wohl, wie man freundschafft halten soll – Kat.Nr. / nr kat. 52
IGW – Kat.Nr. / nr kat. 45
INS HANDWERCK SCHENcKE ICH DIES SCHLECHTE / GLAS ZU EHREN UND DEHMS VOLL EIN GESCHENCKT / DEHN THU ICH DIESES LEHREN. ER SETZE TAPF / FER UND TRINCKE BIES ESRAUS. SO THVT DER / KOPF NICHT WEH WAN ER GESCHLAFEN AVS – Kat.Nr. / nr kat. 44
ITB und / i *1769* – Kat.Nr. / nr kat. 96
J.C.P. (Johann Christoph Preussler) – Kat. Nr. / nr kat. 14

J.C.S. – Kat.Nr. / nr kat. 45
J.F.F. – Kat.Nr. / nr kat. 45
J.G.A. – Kat.Nr. / nr kat. 45
J.G.B. – Kat.Nr. / nr kat. 45
J.G.H. – Kat.Nr. / nr kat. 45
J.G.K. – Kat.Nr. / nr kat. 45
J.G.M. – Kat.Nr. / nr kat. 45
J.G.M. – Kat.Nr. / nr kat. 45
J.J.L. – Kat.Nr. / nr kat. 45
JACOBVS – Kat.Nr. / nr kat. 37
JONATAN – Kat.Nr. / nr kat. 35
JONATHA – Kat. Nr. / nr kat. 34
JTS – Kat.Nr. / nr kat. 42
K. Oest. Armee (kaiserliche österreichische Armee / armia austriacka) – Kat.Nr. / nr kat. 117
K. Pr Armee (königliche preußische Armee / armia pruska) – Kat.Nr. / nr kat. 117
Kihnmühl (?) – Kat.Nr. 64
Kinast (Kynast / Chojnik) – Kat.Nr. 63, 64
Kö. Pr. Armee (königliche preußische Armee / armia pruska) – Kat.Nr. / nr kat. 118
König Unga. (König von Ungarn / król węgierski) – Kat.Nr. / nr kat. 116
Künast (Chojnik) – Kat.Nr. / nr kat. 67
Kynast (Chojnik) – Kat.Nr. / nr kat. 65, 66, 68, 69, 70
Landes Hut (Landeshut / Kamiena Góra) – Kat.Nr. / nr kat. 65
Leuthen (Lutynia) – Kat.Nr. / nr kat. 117, 118
lieb / lich und rein / die freund- / schaft soll sein – Kat.Nr. / nr kat. 143
Lieben Thal (Liebenthal / Lubomierz) – Kat.Nr. / nr kat. 71
Lissa (Leśnica) – Kat.Nr. / nr kat. 118
Man sieht es manchen doch nicht an / wie Redlich er bedienen kan. / Ano: 55. Wahren 2 bekendt, / beyde mit einem vornahmen genendt / der Erst im buch seyn, ist keine Kunst, / aber bis zu letzte bleiben in gunst – Kat.Nr. / nr kat. 41
Mittags Stein (Słonecznik) – Kat.Nr. / nr kat. 64
MO / RS – Kat.Nr. / nr kat. 127
Neudorf (Arnsdorf ? / Miłków ?) – Kat.Nr. / nr kat. 63
Neumarck (Środa Śląska) – Kat.Nr. / nr kat. 117
Neumark (Środa Śląska) – Kat.Nr. / nr kat. 118
Nypern (Mrozów) – Kat.Nr. / nr kat. 117, 118
Oest. Armee (österreichische Armee / armia austriackia) – Kat.Nr. / nr kat. 118
ordero from rK – Kat.Nr. / nr kat. 40
OVLC / QNDR – Kat.Nr. / nr kat. 92
Par Generosite –Kat.Nr. / nr kat. 103
PAR VOS SOINS JE DEVIEN HEUREUX – Kat.Nr. / nr kat. 31
Petersdorf (Piechowice) – Kat.Nr. / nr kat. 64
Pilgramshayn (Pilgramshain / Żółkiewka) – Kat.Nr. / nr kat. 116
Prospect der bey Striegau den 4 Jun 1745 Zwischen den Königl= / Preusischen und Combinirten Oestereicher und Sachsen vorgefallenen Bataillie – Kat.Nr. / nr kat. 116
Prosperity of the Linnen trade – Kat.Nr. / nr kat. 40
Protsch (Pracze) – Kat.Nr. / nr kat. 117, 118
QUAND JE TE PERD JE SUI PERDU – Kat.Nr. / nr kat. 31
Recht / Redlich ohne Falsch / so lebeten die alten / Wir eben wollens so / wie unser Väter / halten – Kat.Nr. / nr kat. 80
Redlig wehrt Ewig – Kat.Nr. / nr kat. 56
Riesen Kop (Schneekoppe / Śnieżka) – Kat.Nr. / nr kat. 65, 66, 68, 70
Riesen Koppe (Schneekoppe / Śnieżka) – Kat.Nr. / nr kat. 63, 64, 69
Risen Kope (Schneekoppe / Śnieżka) – Kat.Nr. / nr kat. 67
Rohnstock (Rozstoka) – Kat.Nr. / nr kat. 116
S IOHANNES / Nepo: – Kat.Nr. / nr kat. 152
S. Anna Kirch (kościół św. Anny) – Kat.Nr. / nr kat. 74
S.J.B.G.D. / 1761 – Kat.Nr. / nr kat. 73
Sahlberg (Zachełmie) – Kat.Nr. / nr kat. 63
Samuels B: (Samuels Baude / dziś Strzecha Akademicka) – Kat.Nr. / nr kat. 63
Samuels Bau (Samuels Baude / dziś Strzecha Akademicka)- Kat.Nr. / nr kat. 64
Schläsische Baude (pod Łabskim Szczytem) – Kat.Nr. / nr kat. 63, 64
*Schneegruben (*Śnieże Kotły) – Kat.Nr. / nr kat. 69
Schnögruben (Schneegruben / Śnieże Kotły) – Kat.Nr. / nr kat. 64
Schreiberhau (Szklarska Poręba) – Kat.Nr. / nr kat. 63, 64
So lange bestandig als ich lebendig – Kat.Nr. / nr kat. 82
So sol unser Freundschaft sein – Kat.Nr. / nr kat. 94
So ver geht mein Leben – Kat.Nr. / nr kat. 97
Teiche – Kat.Nr. / nr kat. 69, 70
Tomswalde (Thomaswaldau / Tomkowice) – Kat.Nr. / nr kat. 116
Trau Schau Wehm – Kat.Nr. / nr kat. 89
Treuer Liebe Freundschaftspflicht / ändert sich im Grabe nicht – Kat.Nr. / nr kat. 107
Treues Blut hat immer fröhlichen Muth – Kat.Nr. / nr kat. 88
Vergnügen wiel der Himmel haben – Kat.Nr. / nr kat. 134
VIVAT / PRINTZESSIN / VON / ORANIEN – Kat.Nr. / nr kat. 138
Vivat es lebe das Edle Schneiderhandwerck / Landeshut d. 6: Octb: 1779 – Kat.Nr. / nr kat. 47
VIVAT FRIDERICUS BORUSSORUM REX – Kat.Nr. / nr kat. 116
VIVAT SENATUS POPULIS QUE WRATISLAVIENSIS – Kat.Nr. / nr kat. 61
Vivat zur Rechten, vivat zur Linken / Es leben die alle, die jezt mit uns trinken / J.G.L.E.M / J.S.E. / 1786 – Kat.Nr. / nr kat. 48
Vorstellung der wichtigen Bataille u. großen Sieges welchen Sr. Köni. / May. V. Pr. über die Oeste. Armee bey Leuthen erfochten d. 5. Dec. / 1757 – Kat.Nr. / nr kat. 118
Vorstellung des Grossen Sieges welchen S.K.M.v. Preüssen über / die Oestr. Armee bey Leüthen erfochten / den 5. Dec: 1757. – Kat.Nr. / nr kat. 117
W (Wralislavia) – Kat.Nr. / nr kat. 61
Wan mans beim licht betracht, / so hats die Lieb gemacht – Kat.Nr. / nr kat. 101
WARMBAD (Warmbrunn / Cieplice) – Kat.Nr. / nr kat. 65
Warmbad (Warmbrunn / Cieplice) – Kat.Nr. / nr kat. 66
Warmbrunn (Cieplice) – Kat.Nr. / nr kat. 63, 64, 67, 69, 72
Was will mein liebster Gott / das muss mir endlich werden / darum denke ich Himmel hoch / und bleibe doch auf Erden – Kat.Nr. / nr kat. 79
Weil / du in Kranckheit hast / sehr offt an mich gedacht / drum hab ich dir dieß glaß / aus Warmbrunn mitgebracht – Kat.Nr. / nr kat. 73
Weil Sie mich nicht besucht, doch offt an mich gedacht, sey dieses glas zu gleich, von Warmbr: mit gebracht – Kat.Nr. / nr kat. 70
Wen anders soll mein Wunsch / in die Erfüllung gehn, / so müße Gelück und Heyl / stets umb die deinen stehn. – Kat.Nr. / nr kat. 64
WITZ WAR A WEG – Kat.Nr. / nr kat. 95
Zackels Einfall (Zackelfall / Wodospad Kamieńczyka) – Kat.Nr. / nr kat. 72
Zum Zeichen daß ich oft in Landeck Dein gedacht / hab ich Dir dieses glaß von daher mit gebracht. – Kat.Nr. / nr kat. 77

Verzeichnis der Leihgeber und ihrer Leihgaben für die Ausstellung
Spis instytucji i osób wypożyczających oraz wypożyczeń na wystawie

Die vorliegende Publikation enthält nicht die Leihgaben der beiden Ausstellungen in Jelenia Góra und Görlitz. Daher sind nachfolgend die Leihgaben der Museen zumindest tabellarisch aufgeführt.
Niniejsza publikacja nie przedstawia depozytów prezentowanych na wystawach w Jeleniej Górze i Görlitz. Poniższa lista prezentuje je w sposób tabelaryczny.

Muzeum Historyczne w Bielsku-Białej / Historisches Museums Bielsko-Biała

Kelch, Schlesien, Schnitt von Andreas Winter, um 1710–1720 (?) / Kielich, Śląsk, Sobieszów, rytowanie Andreas Winter, ok. 1710–1720 ?, Inv.Nr / nr inw. MBB/S/1497

Kulturhistorisches Museum Görlitz/ Muzeum Kulturalno-Historyczne w Görlitz

Kelch mit ländlicher Szenerie, Schlesien, Hirschberger Tal, Ende 17. Jahrhundert / Kielich ze scenką wiejską, Śląsk, Kotlina Jeleniogórska, koniec XVII w., Inv.Nr / nr inw. KHM GR 12-1947

Pokal mit Emblem und Devise auf die Freundschaft, Schlesien, Hirschberger Tal, um 1725 / Kielich z emblematem i dewizą o przyjaźni, Śląsk, Kotlina Jeleniogórska, ok. 1725 r., Inv.Nr / nr inw. KHM GR 1-1948

Fußbecher mit Wappen der Familie Siegert, Schlesien, Hirschberger Tal, um 1740 / Kielich na stopie z herbem rodziny Siegert, Śląsk, Kotlina Jeleniogórska, ok. 1740 r., Inv.Nr / nr inw. KHM GR 29-1948

Pokal mit Emblem und Devise auf die Freundschaft, Schlesien, Hirschberger Tal, um 1735 / Kielich z emblematem i dewizą o przyjaźni, Śląsk, Kotlina Jeleniogórska, ok. 1735 r., Inv.Nr / nr inw. KHM GR 133-1948

Pokal mit Panorama des Riesengebirges, Schlesien, Hirschberger Tal, um 1750 / Kielich z panoramą Karkonoszy, Śląsk, Kotlina Jeleniogórska, ok. 1750 r., Inv.Nr / nr inw. KHM GR 208-1951

Pokal mit Allegorien, Schlesien, Hirschberger Tal, um 1725 / Kielich ze sceną alegoryczną, Śląsk, Kotlina Jeleniogórska, ok. 1725 r., Inv. Nr / nr inw. KHM GR 41-1952

Deckelpokal mit Jagdmotiv, Schlesien, Hirschberger Tal, um 1765 / Kielich z pokrywą ze sceną myśliwską, Śląsk, Kotlina Jeleniogórska, ok. 1765 r., Inv.Nr / nr inw. KHM GR 19-1973

Pokal, mit Genreszene, Schlesien, Hirschberger Tal, Ende 17. Jahrhundert / Kielich ze sceną rodzajową, Śląsk, Kotlina Jeleniogórska, koniec XVII w., Inv.Nr / nr inw. KHM GR 121-1981

Deckelpokal mit Emblem und Devise auf die Freundschaft, Schlesien, Hirschberg Tal, 1739 / Kielich z pokrywą, emblematem oraz z dewizą o przyjaźni, Śląsk, Kotlina Jeleniogórska 1739 r.Inv.Nr / nr inw. KHM GR Kuge I 1539

Muzeum Narodowe w Kielcach, Kielce / Nationalmuseum in Kielce

Sturzbecher mit Jagdmotiv, Schlesien, Hirschberger Tal, 18. Jahrhundert /Kielich – kulawka ze sceną myśliwską, Śląsk, Kotlina Jeleniogórska, XVIII w., Inv.Nr. /nr inw. MNKi R/5

Pokal der Breslauer Altaristen, Schlesien, Schreiberhau (?), Glashütte von Johann Christian Preussler (?), Malerei von Ignaz Preissler, 1715–1729 / Kielich bractwa wrocławskich Altarystów, Śląsk, Szklarska Poręba ?, Huta Johanna Christiana Preusslera ?, malowanie Ignaz Preissler, 1715–1729, Inv.Nr. / nr inw. MNKi R/60

Pokal mit Jagdmotiv und Wappen, Schlesien, Schreiberhau, Glashütte von Johann Christian Preussler, 1720–1730 / Kielich ze sceną polowania i podwójnym kartuszem herbowym, Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Johanna Christiana Preusslera, 1720–1730, Inv.Nr. / nr inw. MNKi R/61

Pokal mit Darstellung der vier Elemente, Schlesien, Schreiberhau, Glashütte von Johann Christian Preussler, Schnitt von Samuel Schneider (?), 1735–1740 / Kielich z personifikacjami czterech żywiołów, Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Johanna Christiana Preusslera, rytowanie Samuel Schneider (?), 1735–1740, Inv.Nr. / nr inw. MNKi R/62

Humpen mit Devise *Ehrlich bleibt Ewig*, Schlesien, Schreiberhau, Glashütte von Johann Christian Preussler, Schnitt von Christian Gottfried Schneider, 1725–1730 / Kufel z pejzażem i dewizą *Ehrlich bleibt Ewig*, Śląsk, Szklarska Poręba, Huta Johanna Christiana Preusslera, rytowanie Christiana Gottfrieda Schneidera, 1725–1730, Inv.Nr. / nr inw. MNKi R/63

Kelch, mit polnisch-sächsischem Wappen, Schlesien, 1740–1750 / Kielich z herbem polsko-saskim, Śląsk, 1740–1750, Inv.Nr. / nr inw. MNKi R/143

Kuttrolf, Schlesien (?), 17. Jahrhundert / Kutrolf, Śląsk (?), XVII w., Inv. Nr. / nr inw. MNKi R/172

Kelch mit Wappen der Familie Doliwa, Schlesien (?) oder Böhmen, 2. Hälfte 18. Jahrhundert / Kielich z herbem Doliwa, Śląsk lub Czechy, 2 poł. XVIII w., Inv.Nr. / nr inw. MNKI R/234

Muzeum Narodowe w Krakowie, Kraków / Nationalmuseum in Krakau

Deckelpokal mit Büste von König August III. und Wappen von Polen, Litauen und Sachsen, Schlesien, um 1750 / Puchar z pokrywą z popiersiem króla Augusta III i z herbami Polski, Litwy i Wettinów, Śląsk, ok. 1750, Inv.Nr. / nr inw. MNK IV-SZ 793/a-b (MNK 79.084)

Deckelpokal mit Genreszenen und Wappen, Schlesien, Warmbrunn, Schnitt von Christian Gottfried Schneider, um 1770 / Puchar z pokrywą ze sceną rodzajową i herbem, Śląsk, Cieplice, rytowanie Christian Gottfried Schneider, ok. 1770, Inv.Nr. /nr inw. MNK IV-Sz-2131/a-b (MNK 312.320)

Pokal mit Genreszenen, Schlesien, um 1750 / Kielich z pokrywą ze sceną rodzajową, Śląsk, ok. 1750, Inv.Nr. / nr inw. MNK IV-Sz-691/a-b (MNK 310.018)

Pokal mit Genreszenen, Schlesien, Hirschberger Tal, um 1750 / Kielich ze sceną rodzajową, Śląsk, ok. 1750, Inv.Nr. / nr inw. MNK IV-Sz-790 (MNK 136.024)

Fundacja Książąt Czartoryskich / Stiftung der Fürsten von Czartoryski

Becher, Schlesien, Warmbrunn, Schnitt von Christian Gottfried Schneider, um 1750–1760 / Pucharek, Śląsk, Cieplice, rytowanie Christiana Gottfrieda Schneidera, ok. 1750–1760, Inv.Nr. / nr inw. XIII-2013

Schale für Konfitüre, Schlesien, Warmbrunn, Schnitt von Christian Gottfried Schneider, um 1750–1760 / Czarka na konfitury, Śląsk, Cieplice, rytowanie Christiana Gottfrieda Schneidera, ok. 1750–1760, Inv.Nr. / nr inw. XIII-2014

Zamek Królewski na Wawelu, Kraków / Königsschloss auf dem Wawel, Krakau

Pokal mit Wappen, Schlesien, 18. Jahrhundert / Kieliszek z herbem, Śląsk, XVIII w., Inv./Nr. / nr. inw. ZKW-K 8619
Pokal mit Symbol der Freundschaft, Schlesien, 18. Jahrhundert / Puchar z symbolami miłości, Śląsk, XVIII w., Inv.Nr. / nr inw. ZKW-K 6219
Deckelpokal mit Porträt Franz I. von Lothringen und dem Habsburger Wappen, Schlesien, um 1770 / Puchar z pokrywą z portretem Franciszka I Lotaryńskiego i herbem Habsburgów, Śląsk, ok. 1770, Inv. Nr. / nr inw. ZKW-K 4650

Severočeské muzeum v Liberci / Nordböhmisches Museum in Liberec

Flasche in Gesalt eines Bären, Schlesien oder Deutschland, 17. Jahrhundert / Butelka w kształcie niedźwiedzia, Śląsk lub Niemcy, XVII w., Inv.Nr. / nr inw. SML S 0059
Scherzgefäß, Schlesien oder Deutschland, 17. Jahrhundert / Szkło żartobliwe, Śląsk lub Niemcy, XVII w., Inv.Nr. / nr inw. SML S 0060
Becher, Schlesien, Hirschberger Tal, um 1740 / Pucharek, Śląsk, Kotlina Jeleniogórska, ok. 1740, Inv.Nr. / nr inw. SML S 0151
Becher, Schlesien, Hirschberger Tal, um 1740 / Szklanka, Śląsk, Kotlina Jeleniogórska, ok. 1740, Inv.Nr. / nr inw. SML S 0157
Pokal, Schlesien, um 1740 / Kielich, Śląsk, ok. 1740, Inv.Nr. / nr inw. SML S 0161
Zuckerschale mit Deckel, Schlesien, um 1730 / Czarka na cukry z pokrywą, Śląsk, ok. 1730, Inv.Nr. / nr inw. SML S 0170
Pokal, Schlesien, um 1750 / Puchar, Śląsk, ok. 1750, Inv.Nr. / nr inw. SML S 0173
Becher, Schlesien, Hirschberger Tal, um 1740 / Pucharek, Śląsk, Kotlina Jeleniogórska, ok. 1740, Inv.Nr. / nr inw. SML S 0177
Zuckerschale, Schlesien, um 1750 / Czarka na cukry, Śląsk, ok. 1750, Inv. Nr. / nr inw. SML S 0197
Deckelpokal, Schlesien, um 1740 / Puchar z pokrywą, Śląsk, ok. 1740, Inv.Nr. / nr inw. SML S 0199
Deckelpokal, Schlesien, Hirschberger Tal, 1. Hälfte 18. Jahrhundert / Puchar z pokrywą, Śląsk, Kotlina Jeleniogórska, 1. poł. XVIII w., Inv. Nr. / nr inw. SML S 0200
Deckelpokal, Schlesien, Hirschberger Tal, um 1740 / Puchar z pokrywą, Śląsk, Kotlina Jeleniogórska, ok. 1740, Inv.Nr. / nr inw. SML S 0201
Fußbecher, Schlesien, um 1750 / Szklanica na stopie, Śląsk, ok. 1750, Inv.Nr. / nr inw. SML S 0211
Deckelpokal, Schlesien, um 1750 / Puchar z pokrywą, Śląsk, ok. 1750, Inv.Nr. / nr inw. SML S 0215
Deckelpokal, Schlesien, um 1740 / Puchar z pokrywą, Śląsk, ok. 1750, Inv.Nr. / nr inw. SML S 0216
Fußbecher, Schlesien, Hirschberger Tal, 1740–1750 / Szklanica na stopie, Śląsk, Kotlina Jeleniogórska, 1740–1750, Inv.Nr. / nr inw. SML S 0614
Pokal, Schlesien, Hirschberger Tal, um 1750 / Puchar, Śląsk, Kotlina Jeleniogórska, ok., 1750, Inv.Nr. / nr inw. SML S 0612
Pokal, Schlesien, um 1750 / Puchar, Śląsk, ok. 1750, Inv.Nr. / nr inw. SML S 0618
Deckelpokal, Schlesien, um 1750 / Puchar z pokrywą, Śląsk, ok. 1750, Inv.Nr. / nr inw. SML S 0620
Becher, Schlesien, Hirschberger Tal, um 1730 / Pucharek, Śląsk, Kotlina Jeleniogórska, ok. 1730, Inv.Nr. / nr inw. SML S 1098
Karaffe mit Stöpsel, Schlesien, Hirschberger Tal, um 1760 / Karafinka z zatyczką, Śląsk, Kotlina Jeleniogórska, ok. 1760, Inv.Nr. / nr inw. SML S 1350
Pokal, Schlesien, um 1750 / Kieliszek, Śląsk, ok. 1750, Inv.Nr. / nr inw. SML S 1560
Deckelpokal, Schlesien, Hirschberger Tal, um 1740 / Puchar z pokrywą, Śląsk, ok. 1740, Inv.Nr. / nr inw. SML S 1725
Deckelpokal, Schlesien, um 1750 / Puchar z pokrywą, Śląsk, ok. 1750 Inv.Nr. / nr inw. SML S 1726
Deckelpokal, Schlesien, um 1750 / Puchar z pokrywą, Śląsk, ok. 1750, Inv.Nr. / nr inw. SML S 1727
Deckelpokal, Schlesien, um 1750 / Puchar z pokrywą, Śląsk, ok. 1750, Inv.Nr. / nr inw. SML S 1728
Deckelpokal, Schlesien, um 1740 / Puchar z pokrywą, Śląsk, ok. 1740, Inv.Nr. / nr inw. SML S 3289

Muzeum Narodowe w Warszawie, Warszawa / Nationalmuseum in Warschau

Humpen, Schlesien, um 1730–1740 / Pucharek, Śląsk, ok. 1730–1740, Inv.Nr. / nr inw. MNW 23234
Humpen, Schlesien, um 1730–1740 / Pucharek, Śląsk, ok. 1730–1740, Inv.Nr. / nr inw. MNW 77570
Pokal, Schlesien, 2. Viertel 18. Jahrhundert / Kielich, Śląsk, 2 ćw. XVIII w., Inv.Nr. / nr inw. MNW 130526
Deckelpokal, Schlesien oder Böhmen, 18. Jahrhundert / Kielich z pokrywą, Śląsk lub Czechy, XVIII w., Inv.Nr. / nr inw. MNW 131771/a-b
Karaffe mit Stöpsel, Schlesien, um 1760 / Karafinka z zatyczką, Śląsk, ok. 1760, nr inw Inv.Nr. / nr inw. MNW 158566
Karaffe mit Stöpsel, Schlesien, um 1760 / Karafinka z zatyczką, Śląsk, ok. 1760 Inv.Nr. / nr inw. MNW 158567
Humpen mit Deckel, Schlesien, 1. Hälfte 18. Jahrhundert / Pucharek z pokrywą, Śląsk, 1 poł. XVIII w., Inv.Nr. / nr inw. MNW 158606/a-b
Pokal, Schlesien, 17./18. Jahrhundert / Kielich, Śląsk, XVII/XVIII w., Inv. Nr. / nr inw. MNW 187554
Pokal, Schlesien oder Böhmen, 1. Hälfte 18. Jahrhundert / Kielich, Śląsk lub Czechy, 1 poł. XVIII w., Inv.Nr. / nr inw. MNW 187561
Deckelpokal, Schlesien oder Böhmen, 1. Viertel 18. Jahrhundert / Kielich z pokrywą, Śląsk lub Czechy, 1 ćw. XVIII w., Inv.Nr. / nr inw. MNW 188264/a-b
Deckelpokal, Schlesien, Schreiberhau, Schnitt von Friedrich Winter in Hermsdorf, um 1700 / Kielich z pokrywą, Śląsk, Szklarska Poręba, rzeźbienie Friedrich Winter w Sobieszowie, ok. 1700, Inv.Nr. / nr inw. MNW 192071/a-b

Zamek Królewski w Warszawie, Warszawa / Königsschloss in Warschau

Zuckerschale, Schlesien, um 1750 / Czarka na cukry, Śląsk, ok. 1750, Inv. Nr. / nr inw. ZKW 177
Becher, Warmbrunn, um 1740 / Pucharek, Śląsk, Cieplice, ok. 1740, Inv. Nr. / nr inw. ZKW 227
Deckelpokal, Schlesien, um 1750 / Kielich z pokrywą, Śląsk, ok. 1750, Inv.Nr. / nr inw. ZKW 228/a,b
Zuckerschale, Warmbrunn, 1740–1750 / Czarka na cukry, Cieplice, ok. 1740, Inv.Nr. / nr inw. ZKW 230
Zuckerschale, Schlesien, 1740–1750 / Czarka na cukry, Śląsk, ok. 1740, Inv.Nr. / nr inw. ZKW 747

Muzeum Narodowe we Wrocławiu, Wrocław / Nationalmuseum in Breslau

Scherzgefäß, Schlesien, 18. Jahrhundert / Naczynie żartobliwe, Śląsk, XVIII w., Inv.Nr. / nr inw. MNWr II-227
Teller, Schlesien oder Böhmen, Ende des 17. Jahrhunderts / Patera, Śląsk lub Czechy, koniec XVII w., Inv.Nr. / nr inw. II-426
Pokal mit Wappen einer Schuhmacherzunft Schlesien, 1790 / Pucharek z godłem cechu szewców, Śląsk, 1790, Inv.Nr. / nr inw. MNWr II-768
Deckelpokal, Schlesien, 1765 / Puchar z pokrywą, Śląsk, 1765, Inv.Nr. / nr inw. MNWr II-1502

Becher, Schlesien, um 1770 / Kufel, Śląsk, ok. 1770, Inv.Nr. / nr inw. MNWr II-1987
Becher, Schlesien, um 1760 / Pucharek, Śląsk, ok. 1760, Inv.Nr. / nr inw. MNWr II-1996

Städtische Museen Zittau / Muzeum Miejskie w Zittau

Becher mit Darstellung der vier Jahreszeiten, Hirschberger Tal, um 1730 / Szklanica z przedstawieniem czterech pór roku, Śląsk, Kotlina Jeleniogórska, ok. 1730, Inv.Nr. / nr inw. SMZi 6032/1974
Flasche mit Wappen der Familie Seidlitz, Hirschberger Tal, 2. Hälfte 18. Jahrhundert / Butelka z herbem rodziny von Seidlitz, Śląsk, Kotlina Jeleniogórska, 2. poł. XVIII w.,, Inv.Nr. / nr inw. SMZi 6068/1974.

Verzeichnis der zitierten Literatur
Spis literatury

Eine ausführliche und aktuelle Bibliografie findet sich bei Żelasko 2014, S. 364–366. Szczegółowa i aktualna bibliografia znajduje się u Żelasko (2014, s. 364–366)

Bauer, Markus: Das Schlesische Museum – Entwicklung, Aufgaben, Perspektiven / Muzeum Śląskie – rozwój, zadania, perspektywy. In: Schlesisches Museum zu Görlitz – Museum für eine europäische Kulturregion / Muzeum Śląskie w Görlitz – Muzeum europejskiego regionu kulturowego. Hrsg. von Markus Bauer, Johanna Brade, Martin Kügler und Martina Pietsch im Auftrag der Stiftung Schlesisches Museum zu Görlitz. Dößel 2006, S. 13–22.

Brožková, Helena: Daniel a Ignác Preisslerové. Barokní malíři skla a porcelánu. Hrsg. vom Uměleckoprůmyslové museum v Praze. Praha 2009.

Buczyński, Mieczysław / Huml, Irena / Kryński, Wojciech: Sztuka szkła. Bielsko-Biała 1998.

Chrzanowska, Anna: Artystyczne szkła śląskie XVII–XVIII wieku. Warszawa 1987.

Czihak, E. von (Hrsg.): Schlesische Gläser nebst einem beschreibenden Katalog der Gläsersammlung des Museums Schlesischer Altertümer zu Breslau. Breslau 1891.

Drahotová, Olga: Der Kreis um den Meister des sog. Koula-Bechers. In: Tschechoslowakische Glasrevue. Zeitschrift für Glas und Keramik, Vol. XX, 1965, S. 340 ff.

Drahotová, Olga: Szkło europejskie, przeł. Andrzej Borowiecki. Praha 1984.

Drahotová, Olga: Barokní řezané sklo 1600–1760. Uměleckoprůmyslové Muzeum v Praze, Galerie Hlavního města Prahy. Praha 1989.

Firszt, Stanisław (red.): Wspomnienia dr. H. C. Seydela, tłumaczenie Tomasz Pryll. Jelenia Góra 2008.

Gajewska-Prorok, Elżbieta / Kasprzak, Aleksandra J.: Szklarstwo na Śląsku w 2 połowie XVII i 1 połowie XVIII wieku. Mocodawcy, hutnicy i zdobnicy szkła. [w:] Wokół Karkonoszy i Gór Izerskich. Sztuka baroku na śląsko-czesko-łużyckim pograniczu. Jelenia Góra 2012, s. 197–218.

Haase, Gisela: Der Glasbestand im Kloster St. Marienstern. In: Zeit und Ewigkeit. 128 Tage in St. Marienstern. Ausstellungskatalog. Hrsg. von Judith Oexle, Markus Bauer und Marius Winzeler. Halle an der Saale 1998, S. 301–313.

Klesse, Brigitte / Mayr, Hans: Veredelte Gläser aus Renaissance und Barock. Sammlung Ernesto Wolf. Wien 1987.

Krünitz Johann Georg: Oekonomische Encyklopädie. Band 18. Berlin 1777.

Lange, Gustav: Die Glasindustrie im Hirschberger Thale. Ein Beitrag zur Wirtschaftsgeschichte Schlesiens. Leipzig 1889.

Łuczyński, Romuald: Herby na turystycznych szlakach. W: Sudety, 2004, nr 3.

Merian, Matthäus: Topographiae Bohemiae, Moraviae et Silesiae das ist, Beschreibung und eigentliche Abbildung der Vornehmsten und bekandtisten Stätte und Plätze, in dem Königreich Boheim, und einverleibten Ländern, Mähren und Schlesien. Franckfurt 1650. Reprint Kassel und Basel 1960.

Muzeum Karkonoskie w Jeleniej Górze (Hrsg.): 1914 – 2014. 100 lat Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze. Das 100. Jubiläum des Riesengebirgsmuseums in Jelenia Góra. The Centennial anniversary of the Karkonosze Museum in Jelenia Góra. Jelenia Góra 2014.

Partsch, Carl: Der Preußlerhumpen. In: Schlesiens Vorzeit in Bild und Schrift. Zeitschrift des Schlesischen Altertumvereins. Neue Folge Band IX: Jahrbuch des Schlesischen Museums für Kunstgewerbe und Altertümer, Bd. IX. Breslau 1928, S. 121–130.

Schlesisches Museum zu Görlitz – Museum für eine europäische Kulturregion / Muzeum Śląskiego w Görlitz – Muzeum europejskiego regionu kulturowego. Hrsg. von Markus Bauer, Johanna Brade, Martin Kügler und Martina Pietsch im Auftrag der Stiftung Schlesisches Museum zu Görlitz. Dößel 2006.

Schmidt, Robert: Das Glas. (Handbücher der Staatlichen Museen zu Berlin, Bd. 14). Berlin 1912.

Schmidt, Robert: Das Glas. (Handbücher der Staatlichen Museen zu Berlin, Bd. 14). 2. vermehrte und verbesserte Auflage Berlin 1922.

Seydel, Hugo: Beiträge zur Geschichte des Siegelstein- und Glasschnitts und der Glaserzeugung im Riesen- und Isergebirge. In: Schlesiens Vorzeit in Bild und Schrift. Zeitschrift des Vereins für das Museum schlesischer Altertümer. Bd. 7. Breslau 1919, S. 248–262.

Sotheby's (ed.): A personal view of glass. The Zoedler collection. London, 21st November 2007. London 2007.

Spiegl, Walter: Böhmische Gläser. München 1980.

Strasser, Rudolf von / Spiegl, Walter: Dekoriertes Glas. Renaissance bis Biedermeier. Meister und Werkstätten. Katalog Raisonné der Sammlung Rudolf von Strasser. Mit einem Beitrag von Wolfgang Prager. München 1989.

Szczodrak, Anna: Sztuka i rzemiosło w Jeleniej Górze XVIII – XX wieku. [w:] Z historii Jeleniej Góry i regionu. Stała wystawa, red. Katarzyna Kułakowska. Jelenia Góra 2012.

Weigel, Christoph:
Abbildung und Beschreibung der gemein-nützlichen Hauptstände. Faksimile-Neudruck der Ausgabe Regensburg 1698. Mit einer Einführung von Michael Bauer und einem Anhang mit 72 zusätzlichen Kupfern. Nördlingen 1987.

Żelasko, Stefania: Szkło europejskie w Muzeum Karkonoskim w Jeleniej Górze. Jelenia Góra 2006.

Żelasko, Stefania: Europäisches Glas im Muzeum Karkonoskie in Jelenia Góra. Katalog ausgewählter Objekte. Jelenia Góra 2006.

Żelasko, Stefania: Szkło artystyczne w Muzeum Karkonoskim w Jeleniej Górze. Umělecké sklo v Krkonošském Muzeum v Jelení Hoře. The collection of fine-art glass at the Karkonoskie Museum in Jelenia Góra. Przewodnik po wystawie stałej. Průvodce stálou expozicí. Permanent exhibition guide. Jelenia Góra 2012.

Żelasko, Stefania: Barock und Rokoko im Hirschberger Tal. Stein- und Glasschnitt 1650–1780. Hrsg. von Georg Höltl und Peter Höltl, Glasmuseum Passau. Passau 2014.

Zoedler, Dietmar: Schlesisches Glas – Schlesische Gläser. Geschichte und Geschichten. Würzburg 1996.

Zoedler, Dietmar: Sammlungsdokumentation. Mskr. Exemplar im Schlesischen Museum zu Görlitz.

Abbildungsverzeichnis / Spis ilustracji

Rolf Bartel: S. / s. 16
Dominik Kunysz: S. / s. 40
Muzeum Karkonoskie w Jeleniej Górze: S. / s. 13, 14, 15
René E. Pech: S. /s. 17
Arkadiusz Podstawka: Titelbild / strona tytułowa, Kat. Nr. / nr kat. 1–154, Rückseite / strona tylka okładki
Schlesisches Museum zu Görlitz: S. / s. 18, 19